Erlickas Mozas

Gyvenimas po sniegu

Juozas Erlickas

Gyvenimas po sniegu

Juozas Erlickas

VILNIUS
1991

pjesės

Gyvenimas po sniegu

UDK 888.2-2
Er-115

Dailininkas
Dainius PAŠKEVIČIUS

E $\frac{4702390201—087}{M852(08)—91}$,55—91

ISBN 5-415-00819-5

© Juozas Erlickas, 1991

Gyvenimas po sniegu

(dviejų dalių
priedas
prie
oro prognozės)

Veikėjai:

SALIAMONAS
SI BEMOL — *jo duktė*
PONAS DO — *jo pavaduotojas*
SNIEGO ŽMOGUS } *jo liaudis*
SNIEGO ŽMONA }
MOLIO MOTIEJUS DON CIFERBLATNAS — *liaudies sūnus, laikrodininkas iš 5-osios ateljė*
BORDELIURAS

* * *

Veiksmas vyksta vienoje Lotynų Amerikos šalyje

Pirmoji dalis

SCENOJE — viena Lotynų Amerikos šalis šiauriniame Trečiojo Pasaulio pakraštyje. Į abidvi puses driekiasi neužmatomi pernykščio sniego plotai. Siaučia pūga. Kai paryčiui jinai aprimsta ir pro debesų tarpą švysteli mėnuiis, tie žiūrovai, kuriems užteko kantrybės sulaukti, kol baigsis pūga, pamato nedidelį, bet gana jaukų Sniego žmonių namelį. Pripustytoje virtuvėje sėdi Sniego žmona ir atsilošusi žiūri į dangų. Matosi, jog moteriškė kiek sunerimusi. Neilgai trukus, danguje kažkas ima rėkti ir bildėti, žnekteli ant žemės ir lotyniškai nusikeikia

SNIEGO ŽMONA *(atsidūsta ir paima keptuvę).* Vėl nuo stogo nukrito... *(Eina prie viryklės)* Kas rytą laipioja pažiūrėti, iš kur vėjas pučia. O vėjai pas mus stiprūs, šiauriniai, — tai kartais ir neišsilaiko mano Sniego žmogus. Dažnai, galima sakyti... Bet vis nepriprantu. Toks jau charakteris...

Šlubuodamas įeina Sniego žmogus

SNIEGO ŽMOGUS. Tvarkoj. *(Pasipurto, pabyra smėlis)* Šaltis spaudžia...

SNIEGO ŽMONA. Užvalgyk ko nors karšto. Gal ledų patirpdyti? Ar patroškinti? O gal užplikyti su ramunėlėmis?..

SNIEGO ŽMOGUS. Užplikyk su ricina. *(Atsiverčia laikraštį)* Užšalo.

SNIEGO ŽMONA. Ką spaudos organai berašo? Kas naujo Sniego karalystėje? Kokios prognozės?

SNIEGO ŽMOGUS. Geros. Sniego lygis vėl pakilo. Šiandien sniego numatoma daugiau negu vakar, o rytoj — daugiau negu šiandien.

SNIEGO ŽMONA *(sumišusi).* Kas bus, jei ir toliau taip kils gerovė?

SNIEGO ŽMOGUS. Kitais metais planuojama sniego kiekvienam gyventojui keturiais metrais aukščiau nei šiemet...

SNIEGO ŽMONA. Kad tik neprasmegtume...

SNIEGO ŽMOGUS. Šaltis bus sustiprintas. Įvedamas tryliktas žiemos mėnuo.

SNIEGO ŽMONA. O kas girdėti Užsniegyje? Paskaityk trečiam puslapy.

SNIEGO ŽMOGUS. Po senovei. Kaip ledynai nušliaužė, taip ten ir nebesninga.

SNIEGO ŽMONA. Tai kaip jie gyvena?

SNIEGO ŽMOGUS. Taip ir gyvena. Purve iki kaklo.

SNIEGO ŽMONA *(su užuojauta).* Vargšai... Juk visai kaip paršeliai. Kada jie išsivystys iki mūsų?

SNIEGO ŽMOGUS. Rasta paskendusių...

SNIEGO ŽMONA. Gana! Skrandį sugadinsi. *(Ištraukia organą)* Betgi šitą laikraštį aš tau nupirkau prieš penkiasdešimt metų!..

SNIEGO ŽMOGUS. Argi per tą laiką kas pasikeitė. *(Ima valgyti)* Sninga ir sninga. *(Greitai pavalgo ir atsiriaugėja)* Eisiu sniego kasti. *(Paima kastuvą)* O kur mūsų sūnelis? Nors kotą palaikytų ar pakomanduotų.

SNIEGO ŽMONA. Kūdikis tebemiega.

SNIEGO ŽMOGUS. Tebemiega! Bet kiek galima! Kai grįžo iš Paryžiaus, baigęs tuos Aukštuosius laikrodininkų kursus, tai vis miega ir miega... Kas ten per mokslai tokie buvo?..

SNIEGO ŽMONA. Argi mums mokytą suprasti! Gal taip reikia... Tu štai likai antriems metams penktoj klasėj, — nuo to laiko ir mosuoji kastuvu. *(Su panieka)* Žingsniuojantis ekskavatorius.

SNIEGO ŽMOGUS. Na na! Tam irgi reikia mokslo. *(Demonstruoja techniką)* Devyniasdešimties laipsnių kampas. Rankos su aparatu — pirmyn. Žiūrėk atidžiai: čia itin svarbu judesių koordinacija. Posūkis liemeniu. Metimas per dešinį petį. Metimas per kairį. Metimas per dubenį... Devyniasdešimt devyni procentai talento, vienas procentas — darbo. Tada mažiausiai pavargsti. *(Numoja kastuvu)* Tu nesuprasi. Gaila, kad sūnus ne mano pėdom nuėjo... Talentą turi — oho! — būtų daugiau už mane nukasęs! Bet jį laikrodžiai patraukė. O kas iš tų laikrodžių? Aš neturiu, ir man nereikia. Vis tiek, jeigu Rūmuose pasakys, kad vietoj šeštadienio turi būti penktadienis, — taip ir bus. Tai kam laikrodis?..

SNIEGO ŽMONA. Nuo tų laikrodžių taigi jam ir užėjo... Anąsyk prisipažino vaikas: esą ranka nebekylanti taisyti stovintį laikrodį. Labai man, sako, gražu, kai laikrodis neina, bet rodo. O vos tik pradeda eiti, aš, sako, ir nebespėju iš paskos. Matau, kaip gyvenimas eina pro šalį, o nepaveju — ir tiek.

Geriau jau miegoti. Sapnuodamas, sako, puikiausiai visur suspėju...

SNIEGO ŽMOGUS. Nesąmonės! Imsiu štai...

Ryžtingai atsidaro duris į Miegamąjį. Pasigirsta bundančio vulkano garsai. Iš Miegamojo išbėga mėlynais drabužiais apsitaisiusi mergaitė, perskrenda kambarį, pasičiumpa iš keptuvės Sniego žmonių pusryčius, purpteli pro langą ir dingsta sniego sūkuriuose. Sniego žmona persižegnoja. Įeina Molio Motiejus don Ciferblatnas. Tai aukštas, dailus vyras, per didumą net sulinkęs. Burna — kaip sėtuvė, nosis mėlyna, akys svajingos

MOTIEJUS. Kur jinai?

SNIEGO ŽMONA. Man pasivaideno...

MOTIEJUS. Tai Karaliaus Saliamono duktė. Si Bemol. Aš ją ką tik sapnavau. Kodėl, kodėl mane pažadinot?! *(Kenčia, tarsi vietinės kino studijos filmo nūdienos tematika herojus)*

SNIEGO ŽMONA. Štai ir be pusryčių likom... *(Pauosto keptuvę)* Tėvas sako — sniegą kasti reikia.

MOTIEJUS. Sniegą? *(Pasipiktinęs)* Šitaip pavargau besapnuodamas, — dar mat sniegą kasiu! Pamėgintumėt patys tiek išmiegoti — dvidešimt penkias valandas be poilsio, be pietų, be vakarienės!.. Ar žinot, kur aš buvau, ką veikiau?!

SNIEGO ŽMOGUS. Nežinau, ką ten veikei, o dabar — marš sniego kasti!

MOTIEJUS. Taigi taigi kaipgis! O kažin ką pats, papà, veiksi nekasęs?

SNIEGO ŽMONA. Kaip tu drįsti, vaikeli, tėvo neklausyti?! Paims šautuvą...

MOTIEJUS. O kaip jūs drįstat su manim šitaip kalbėti! Ar žinot, kas aš toks?

SNIEGO ŽMOGUS *(drąsiai)*. Tu mūsų sūnelis...

SNIEGO ŽMONA *(meiliai)*. Molio Motiejus don Ciferblatnas.

MOTIEJUS. Papà... Mamàn... *(Abiem gal kiek ir ceremoningai nusilenkia, tačiau šitaip jis buvo mokintas Paryžiuje)* Deja, jūs klystate.

SNIEGO ŽMONA. Tai kas tu toks?

MOTIEJUS *(žvilgsniu išmatuoja Mėlynosios paukštės skrydžio trajektoriją)*. Žentas.

SNIEGO ŽMONA. Kieno?

MOTIEJUS *(baksteli pirštu į dangų)*. Jo.

SNIEGO ŽMONA. Iš kur žinai?

MOTIEJUS. Sapnavau.

SNIEGO ŽMONA. Kokia laimė! Tai aš tada... Kaip čia išeitų?.. Karalienė antros eilės?..

SNIEGO ŽMOGUS. Marš abu sniego kasti, kol nesusinervinau!

SNIEGO ŽMONA. Ar iš proto išėjai, tėvai? Kur matyta, kad Jo žentas sniegą kastų!

MOTIEJUS. Už tokius žodžius aš liepsiu tamstą, tėveli, į kalėjimą sapne uždaryti. Penkiolikai parų už buitinį chuliganizmą.

SNIEGO ŽMONA. Pasigailėk, sūneli... Tėvas vis dėlto...

MOTIEJUS. Tada — lygtinai. Ir viso gero. Išeinu laimės ieškoti.

SNIEGO ŽMONA. Kur tu ją rasi! Šitiek sniego!

MOTIEJUS. Eisiu į Rūmus. Šiąnakt mane pamilo Karaliaus Saliamono duktė. Manim nesirūpinkit, — rūpinkitės savimi. Sudievu. *(Išeina į Miegamąjį)*

SNIEGO ŽMONĖS *(gieda lopšinę ir šoka ratelį su nematomomis namų dvasiomis).*

Mūsų vaikelis molinis
Pirmas yra paskutinis.
Krikštytas Molio Motiejum,
Šoko nuo tilto pavėjui.

Kai jam sukako šeši,—
Rado jį varna pušy.
O kai suėjo šešiolika,—
Buvo jam lygiai vienuolika.

Augo vaikelis į aukštį,
Bet po pietų buvo šaukštai.
Ir po pietų jis iš proto
Savojo ėjo ieškoti...

Suūžia vėjas ir išsigandusios namų dvasios slepiasi kamine. Pro atvirą langą tyliai įskrenda kairysis baltųjų Sniego peteliškių būrys...

* * *

SNIEGO RŪMAI, pastatyti už 45 kilometrų į Vakarus nuo Šiaurės pašvaistės. Švilpia vėjas. Dangumi skrieja debesys ir palydovai. Soste, po Bokšto laikrodžiu, prie Valstybės vairo miega Karalius Saliamonas. Jis labai apsmukęs bei apiplyšęs, tačiau su devyniasdešimt devyniais visų laipsnių ordinais ir ypatinguoju skambalėliu. Įeina ponas Do. Tai riebiai nuaugęs viduriniosios kartos personažas, kuriam viskas prieš akis

PONAS DO *(skambina sidabriniais varpais).* Rytas aušta Sniego karalystėje!

SALIAMONAS *(sapnuoja).* Amžiną atilsį...
PONAS DO. Naujas rytas!
SALIAMONAS. Amen.
PONAS DO *(skambina garsiau).* Aušta naujas!
SALIAMONAS. Pakaskit ties poliarine žvaigžde. Tebus man lengvas pernykštis sniegas...
PONAS DO. Rytas Sniego karalystėje!
SALIAMONAS *(pabunda).* Tai aš dar gyvas? Sapnavau, kad jau miręs.
PONAS DO. Atrodai visai kaip miręs. Bet pagal Valstybės popierius *(varto juos)* išeitų dar gyvas. Be to, esi įtrauktas į Amžinuosius sąrašus. Taigi...
SALIAMONAS. Šitiek metų kas rytą pabundu gyvas. Ką tai galėtų reikšti. Ne į gera. *(Žiovauja)* Kiek valandų?
PONAS DO *(rodo Bokšto laikrodį).* Pas mus visuomet tas pats. Be penkių minučių dvylika. Saulė teka, leidžiasi, — bet tai tik formalumai.
SALIAMONAS. Tai mūsų laikrodis neina?
PONAS DO. Neina, užtat rodo. Kelią, kuriuo nukrypstamai žengiame. *(Iškelia rankas)* Abidvi rodyklės.
SALIAMONAS *(sumišęs).* Ar aš irgi žengiu?
PONAS DO *(vėl ima skambinti).* Rytas aušta! Ir vėl naujas kaip ir aną kartą!
SALIAMONAS. Kas tas toks yra? Ko jis čia šūkalioja? *(Įsistebeilija į poną Do)* Kas tu toks?
PONAS DO *(išdidžiai).* Tarp paskutiniųjų aš — pirmas!
SALIAMONAS. O kelintas aš? *(Apžiūrinėja save)* Ir apskritai — kas aš toks? Ir ko čia sėdžiu?
PONAS DO *(sau).* Kiekvieną rytą tas pats. Nusibodo.
SALIAMONAS. Alio?
PONAS DO *(atsiverčia Valstybės popierius).* Tikrasis narys *(burbuliuoja)*... ordino kavalierius *(nusičiaudėja)*... tarybos pirmininkas. Tarp pirmųjų — pats paskutinis...
SALIAMONAS. Gana! Dabar nė tiek nesuprantu, kas esąs. Verčiau aš miegosiu.
PONAS DO. Bet čia dar ne viskas.
SALIAMONAS *(išsigandęs).* O kas dar?
PONAS DO. Tu — mūsų Sniego šalies valdovas. Karalius Saliamonas.
SALIAMONAS *(nustebęs).* Aš? Ir seniai toks esu?
PONAS DO. Nuo Paskutiniojo Visuotinio Kracho. Devyniasdešimt devyneri metai.
SALIAMONAS. Mat kaip! Tai kiek tada man?

PONAS DO. Prieš šešiasdešimt turėjo sukakti lygiai šešiasdešimt, bet taip ir nesukako.

SALIAMONAS. Kodėl nesukako? Kaip šitaip gali būti? Apšviesk man protą.

PONAS DO *(nueina prie Altoriaus ir su specialiais svertais atverčia bronzinius Pirmosios knygos viršelius. Palypėjęs sidabrinėmis kopėtėlėmis atskleidžia puslapį. Iš knygos nusidriekia nuo senumo pažaliavęs šviesos spindulys ir apšviečia Karaliaus Saliamono galvą).* Prašom pasiklausyti citatos iš Pirmojo Sniego Pranašo Karolio Pirmosios Knygos Cokolinio tomo. Puslapis Titulinis. *(Gedulingai)* „Ir bus jums tada taip, kaip nebuvo jiems niekada. Ir kai jus tatai ištiks, būsite tuomet jau tenai, kur ir jie dabartės yra. Gaudeamus igitur. Dixi". *(Užskleidžia viršelius. Pažyra aukso dulkės)*

SALIAMONAS *(pamažu prisimena).* Prieš šešiasdešimt metų aš išleidau dangun žengimo instrukciją?..

PONAS DO. Taip.

SALIAMONAS. Kuo greičiau aukštyn — tuo pirmyn atgal?

PONAS DO. Tikrai taip.

SALIAMONAS. Ir mes visą laiką žengiame sutartinai koja... koja... *(Užsikerta)*

PONAS DO. Koja galvon ir pro duris.

SALIAMONAS. Tai kuriam danguj mes dabar esam?

PONAS DO. O kurio reikia?

SALIAMONAS *(skaičiuoja).* Devinto.

PONAS DO. Jei reikia devinto, tai devintam ir esam.

SALIAMONAS *(nustebęs).* Vadinasi, kaip aš pasakau, taip ir turi būti?

PONAS DO. Taip ir būna. Tu karalius.

SALIAMONAS. O tu — Durininkas. Prisiminiau.

PONAS DO. Durų operatorius. Atleiskite... Antras žmogus valstybėje.

SALIAMONAS. Bet kurgi mano didenybė?

PONAS DO. Čia. *(Atneša lazdą)*

SALIAMONAS *(nusiraminęs).* Dabar jau žinau, kaip jums gyventi. *(Pagrūmoja)* Iš Šiaurės — į Pietus. Ir eikit visi po... pamiegoti!

PONAS DO. Bet prašom išklausyti naujausius pranešimus apie padėtį Sniego karalystėje.

SALIAMONAS. Ką? *(Blykčioja akimis ir kaukši dirbtiniu žandikauliu)*

PONAS DO. Apie padėtį... *(Persižegnoja)*

SALIAMONAS. Kam padėti? Už ką? Niekam nepadėsiu. *(Ima rūkti ir užgęsta)*

PONAS DO *(nusiraminęs).* Vėl akumuliatoriai išsieikvojo. *(Atsineša specialius vamzdžius ir įsuka Saliamonui į ausis. Išvynioja laidą ir įkiša į rozetę. Karaliui iš ausų pažyra kibirkštys, o iš burnos pliūpteli mėlynos ugnies liežuvis)* Vienas...

SALIAMONAS. Vienas... vienas... vienas... vienas...

PONAS DO. Du...

SALIAMONAS. Vienas... vienas... vienas... vienas...

PONAS DO. Tuoj viskas bus tvarkoj. *(Pareguliuoja)* Trys... keturi... Naujausi pranešimai apie padėtį Sniego karalystėje!

SALIAMONAS. Ak, apie padėtį? Bet ar ne laikas miegoti?

PONAS DO. Prieš miegą sveika žinių paklausyti. Labai padeda.

SALIAMONAS *(oriai).* Na gerai, pasakok. Kokia yra ta padėtis?

PONAS DO. Gera, Karaliau. Viskas netvarkoj, kaip ir vakar.

SALIAMONAS. Vadinasi, viskas tvarkoj, jeigu viskas netvarkoj. Gausi ordiną už geras žinias. O kas girdėti?

PONAS DO. Nieko negirdėti.

SALIAMONAS. Tai gerai, kad nieko negirdėti, o gal kas nors matyti?

PONAS DO *(paduoda specialų vamzdį).* Prašom apžvelgti valdas. Nieko nematyti. Viskas po sniegu.

SALIAMONAS *(dairosi pro vamzdį).* Visur balta. Visur gražu. Ramu. Bet kas ten šeštam kvadrate iš po sniego kyšo?

PONAS DO. Tai piligrimai broliai Grimai, pasiuntiniai iš Siaubo Arabijos, kuriuos vakar pakišom po sniegu.

SALIAMONAS. Už ką?

PONAS DO *(sau).* Sensta Karalius. Anksčiau jam tokie kvaili klausimai nekildavo... *(Karaliui)* Šiaip sau. Dėl visa ko. Bet gal įsakysit ištraukti?

SALIAMONAS. Ne ne. Tegul ilsisi ramybėje. *(Numeta vamzdį)* Ir nėr čia ko dairytis!.. Ko nematai, to ir nėra, kaip kitados pasakė vienas... *(Užsikerta)* Vienas... vienas... Kas vienas?

PONAS DO. Vienas tūkstantis keturi šimtai penkiasdešimt paskutinis pakištasis po sniegu.

SALIAMONAS. Gali būti. Gali būti, kad ir nepaskutinis. O kaip piliečių nuotaikos? Niekas nesiskundžia?

PONAS DO. Vienas skundėsi. Ėmėmės priemonių. Dabar tyli. Turbūt patenkintas.

SALIAMONAS. Ką padarėt?

PONAS DO. Pakišom. Pagal instrukciją.

SALIAMONAS. Kuo skundėsi?

PONAS DO. Kad pas mus atseit viskas po sniegu pakišama. *(Pasipiktinęs)* Sugalvok tu man!

SALIAMONAS. Vadinas, gerai ir padarėt, kad pakišot. Tegul at-

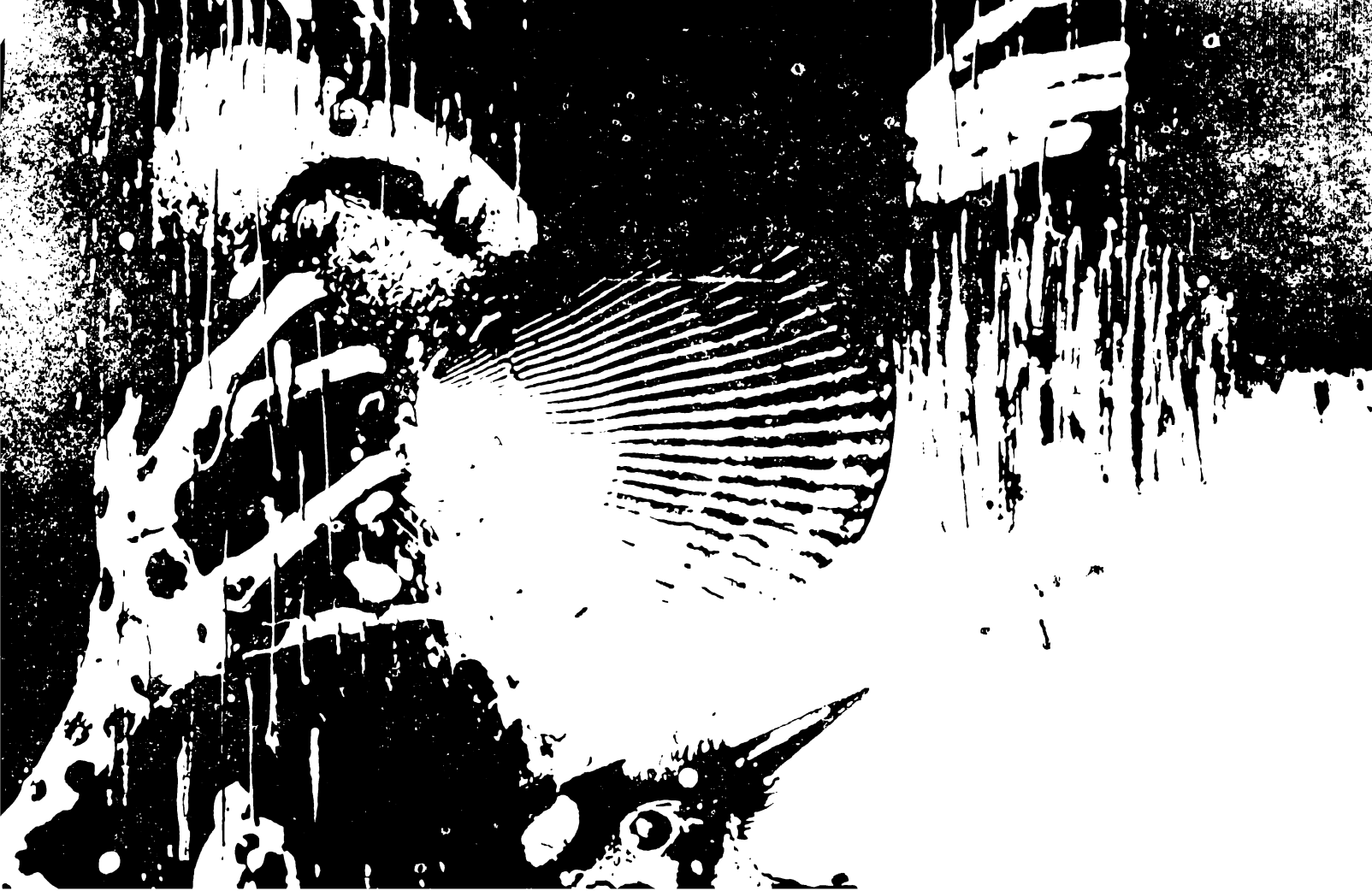

aušta. Matyt, bus perkaitęs. Tik būtų gerai dar kiek pasnigus ant viršaus.

PONAS DO. Smulkiai?

SALIAMONAS. Galima ir stambiau. Nesismulkinsim.

PONAS DO. Pasistengsim. *(Užsirašo į bloknotą)* Pasnigsim.

SALIAMONAS. O kaip šįryt mano mylimos dukrelės sveikata?

PONAS DO. Gera. Miršta kaip ir vakar. Uždegėm žvakes.

SALIAMONAS. Kviesk čionai. Kiek galima mirti. Šitiek vaško jau išeikvota!

PONAS DO. Klausau. *(Išeina)*

Karalius Saliamonas retomis atokvėpio nuo valstybės reikalų valandėlėmis yra linkęs kelti savo kultūrinį lygį. Tad ir šiuo metu jis sėdasi prie sintezatoriaus ir visa karališkąja esybe atsiduoda menams

SALIAMONAS.

Ten, kur ledų kalnai ir sniego pilys,
Aš gyvenu pavargęs, nusivylęs, —
Aš giltinės kaip mylimosios laukiu,
Tačiau esu į sąrašus įtrauktas.

Jau šitiek metų mirė viens po kito, —
Užklojo sniegas aukštus jų kapus.
O aš vis tebeinu kiekvieną rytą
Aplink savę — kaip avinas — ratu.

Mes turim šitaip eiti iki galo,
O galas jau nebetoli visai —
Todėl, jei kur matai — žolytė kalas, —
Išraut ją ir suvalgyt privalai.

Baltuos pusnynuos šitiek metų dirbę,
Pavėjui ėję nuo senų senovės, —
Kovokite, kad sniegas neištirptų,
Nes ką gi po sniegu jūs rasit, ponai?..

SI BEMOL *(įeina vaitodama)*. Miršt u!..

SALIAMONAS. Kaip, dukrele, mirdama jauties? Kaip sveikata? Pasakok.

SI BEMOL. Sveikata gera. Bet miršt u, ir viskas.

SALIAMONAS. Kasdien tas pats. Ar negalėtum, dukrele, mirti nors kas antrą dieną? O dar geriau — sykį per savaitę.

SI BEMOL. Taigi žinai, tėveli, kad aš jau kelinti metai miršt u iš nuobodulio ir niekaip negaliu numirti. *(Verkia)* Bet jau nebeilgai būsiu šioj žemėj. Pakentėk.

SALIAMONAS. Kodėl nevartoji vaistų, kuriuos kiemsargis anąsyk išrašė?

SI BEMOL. Sniegą kasti? *(Susverdėja)* Dukart per dieną? *(Suklumpa)* Po keturias valandas prieš valgį? *(Krinta pakirsta apopleksijos)*

SALIAMONAS. O gal ir pasveiktum?

SI BEMOL. Gal ir pasveikčiau. Tik aš, tėveli, verčiau mirsiu, bet nedirbsiu. Pats taip mokinai.

SALIAMONAS. Tas teisybė, bet galėtum dar pagyventi, kol numirsi...

SI BEMOL. Nuobodu.

SALIAMONAS. Ar varnas suskaičiavai?

SI BEMOL. Aštuoniolika.

SALIAMONAS *(paima asmeninius skaitytuvus).* Dvi vakarienei. Lieka šešiolika. Ne kažin kas... Ką kitais metais valgysim?.. Bet jei pakėlus kubu? *(Skaičiuoja)* Keturi tūkstančiai šimtas devyniasdešimt šešios pakeltos plius šešiolika paprastų... Kiek bus?

SI BEMOL. Liaukis! *(Numoja)* Man tas neberūpi. Aš jau, gali sakyti, tik svečias šioj sniego pakalnėj...

SALIAMONAS. Pasimaivytum prieš veidrodį, ir praeitų...

SI BEMOL. Jau maiviaus.

SALIAMONAS. Tai pasvajok.

SI BEMOL. Apie ką? Argi pas mus yra apie ką svajoti?

SALIAMONAS. Gali svajoti apie vakarienę. Užvalgysi varnienos, ir palengvės.

SI BEMOL. Nevalgysiu... Man nuobodu kramtyti.

SALIAMONAS. Bent nusipraust galėtum. Juk rytoj...

SI BEMOL. Kas iš to prausimosi? Anksčiau kasdien prausdavaus, o argi pasaulis nuo to pasikeitė?

SALIAMONAS.Tas tiesa, bet...

SI BEMOL *(griežtai).* Ir dantų nesivalysiu!

SALIAMONAS. Nesuprantu, ko tau trūksta! Kuo jūs, jaunoji karta, vis nepatenkinti? Giliau kvėpuok! Apsidairyk tiktai! Kiek pas mus sniego. Kaip viskas spindi! Balta balta, kur dairais. *(Ryžtingai)* Ir dar toliau išbaltinsim. O argi šito man reikia? Dėl ko aš šitiek metų kovoju? *(Susverdėja)* Viskas juk dėl tavęs!

SI BEMOL. O man gal irgi nereikia. Man šita spalva nusibodo.

SALIAMONAS. Aš geriau žinau, ko tau reikia. Tai ateities spalva. Argi tu nenori šviesiai gyventi rytoj?

SI BEMOL. O dėl ko šiandien negalima?

SALIAMONAS. Dėl to, kad nėra kada. Šiandien mes turim žengti į priekį. Kai apsistosim,— tada ir pradėsim.

SI BEMOL. O gal pabandykim žengti atgal. Juk praeity, esu girdėjusi, Sniego žmonės irgi kvėpuodavo...

SALIAMONAS. Per daug girdi. Rytoj, ir viskas! Ir jokių kalbų!

SI BEMOL. Bet kada tai bus — rytoj? Juk man jau triskart po dvidešimt...

SALIAMONAS. Cituoju pranašą. „Ir kai jus tatai ištiks, būsite tuomet jau tenai, kur ir jie dabartės yra."

SI BEMOL. O aš sapnavau šiąnakt žalią sapną...

SALIAMONAS. Tokie sapnai pas mus uždrausti.

SI BEMOL. Ir Molio Motiejų Don Ciferblatną...

SALIAMONAS. Čia dar kas toks?

SI BEMOL. O! Jis visai kitoks negu aš. *(Svajingai)* Dvi kojos... dvi rankos... Ir dar jis kažką turi. *(Bando prisiminti)*

SALIAMONAS *(su panieka).* Vadinasi, toks kaip aš. Ko čia sapnuoti?

SI BEMOL. Prisiminiau! Jis turi galvą!

SALIAMONAS. Pamanykit! Aš irgi turiu.

SI BEMOL. Bet jis galvoja!

SALIAMONAS *(kikena).* Nieko neišeis! Mūsų žmogaus galva tam nepritaikyta! O ir jokio reikalo nėra vargintis. Vis tiek gyvensim taip, kaip reikia.

SI BEMOL. O jis galvoja, kad po žiemos turi ateiti pavasaris.

SALIAMONAS. Nesąmonė. Niekada pas mus šito nebuvo ir nebus. Ir iš kur tokie atsiranda. Rodos, tiek buvo stengtasi... auklėta...

SI BEMOL. Jis įsiveržė vieną naktį į mano sapną. Uždusęs, išsigandęs... Krito po lova ir paklausė: „Ar turi laiko?" — „Kiek tik nori,— atsakiau.— Pas mus visuomet be penkių minučių dvylika." Jis apsidžiaugė ir tarė: „Pagaliau ir aš pataikiau kur reikia". Užrakino duris ir padovanojo man arbūzą.

SALIAMONAS. Arbūzą? *(Įtariai nužvelgia Si Bemol liemenį)* Argi nežinai, kad šitas vaisius pas mus uždraustas! *(Apsilaižo)* Kur jis? Duok šen.

SI BEMOL. Suvalgiau.

SALIAMONAS. O kur — tas?..

SI BEMOL. Išėjo dar parnešti. Žadėjo šiąnakt sapne vėl sugrįžti. *(Drovisi)* Alyvom sužydėti...

SALIAMONAS. Aš draudžiu tau sapnuoti tokius košmarus! *(Pasipiktinęs)* Kas čia darosi! Argi jau sapnuoti nebėra ko! Juk mūsų fonduose pilna puikiausių auklėjamųjų sapnų...

SI BEMOL. O aš vis tiek sapnuosiu jį. Molio Motiejų don Ciferblatną...

SALIAMONAS. Pastatysim prie lovos sargybą. Kai tik jis pasirodys, tuoj ir sučiupsim.

SI BEMOL. Nedrįsk taip daryti, tėveli! Aš galiu pasveikti. Nuobodu.

SALIAMONAS *(švelniai)*. Nori, aš tau papasakosiu, kaip krokodilas mano dėdei koją nukando?

SI BEMOL. Nuobodu. Ir tas tavo dėdė nuobodus. Štai Molio Motiejaus don Ciferblatno dėdė sykį pats buvo koją nukandęs!

SALIAMONAS. Motiejui?

SI BEMOL. Krokodilui. Dabar ligoninėj gydosi.

SALIAMONAS. Kodėl ligoninėj, jei draugui nukando?

SI BEMOL. Krokodilas ligoninėj. Dėdė kalėjime. *(Žiovauja)* Pajuokintum, tėveli, ar ką... Kišk galvą į kaminą, o aš tuo tarpu krosnį pakursiu.

SALIAMONAS. Nėr kada. Matai, kad aš prie Valstybės vairo. *(Išdidžiai paskambaliuoja devyniasdešimt devyniais visų laipsnių ordinais ir ypatinguoju skambalėliu)*

SI BEMOL. Irgi darbas! Pamanyk. Nuobodybė.

SALIAMONAS. Ką tu išmanai! Šitokią valstybę vairuoti. *(Pasuka vairą, valstybė pakrypsta į dešinę. Virpteli Bokšto laikrodžio rodyklė)* Vairas nusidėvėjęs. Reikėtų naują pirktis, o raudonųjų nėra.

SI BEMOL. Parduok valstybę — nusipirksi vairą, o man batelius. *(Svajingai)* Jie bus raudoni, labai gražūs...

SALIAMONAS. O ką tada vairuosiu? Netrukdyk! Vos suvaldžiau — ties posūkiu kad sumėtė!.. Stabdžiai irgi nebenauji.

SI BEMOL. Nuobodu. Aš einu miegoti.

SALIAMONAS. Tik jokių!.. *(Ponui Do)* Padainuok jai lopšinę, kad nesapnuotų košmarų.

PONAS DO *(svajingai)*.

Kaip nuostabu gyventi po sniegu, —
Kaip nieko negirdėt pro sniego sienas.
Mes neskaičiuojam niekad valandų,
Nestatom tiltų ir kelių netiesiam.

Pas mus aukščiausi žemėje pusnynai,
Nematomi takeliai po sniegu.
Nerasi niekur tu tokios tėvynės,
Kur žmogui taip nekaršta ir jauku.

Nors sniegas krinta, bet pusnynai kyla!
Jei nori, — atvažiuok pas mus ir tu,
O jeigu nepatiks, pakišim tyliai —
Tarytum aukso žuvį — po ledu...

SALIAMONAS *(žiovauja, nutilus paskutiniams akordams).* Ar priešai dar nepuola? Apsidairyk.

PONAS DO. Kad mes neturim priešų.

SALIAMONAS. Kodėl neturim? Visi turi, kuo mes blogesni?

PONAS DO. Kad iš mūsų nebėra ką atimti...

SALIAMONAS. Tai ką daryti? O įdomu būtų pakariavus! Gal ir galą gautume... *(Užsisvajoja)*

PONAS DO. Nemirsi, nė negalvok. Neturi teisės. Esi įtrauktas į sąrašus...

SI BEMOL *(pro miegus).* Labas vakaras.

SALIAMONAS. Jinai vėl sapnuoja! Bet užkirsim kelią. Pirmyn! *(Šturmuoja Miegamąjį)*

SI BEMOL. Seniai tavęs laukiau. Lipk pas mane. Į Arbūzą. Geriau pro užpakalines duris.

MOTIEJAUS BALSAS. Tuojau. Tik batus nusiausiu.

SALIAMONAS. Gaudyk jį!

PONAS DO. Kurioj pusėj?

SALIAMONAS. Girdėjai? Užpakaly.

PONAS DO. O kur užpakalis?

SALIAMONAS. Ieškok priekyje.

MOTIEJAUS BALSAS. Atsikąsk arbūzo. Labai skanu, kas supranta.

SI BEMOL. Kažin kodėl pas mus šitas vaisius uždraustas?

MOTIEJAUS BALSAS. Dėl to, kad liaudis nesupras.

PONAS DO *(išlenda iš po lovos).* Neradau.

SI BEMOL *(švelniai).* Kur tu lipi, mano Molio Motiejau?

MOTIEJAUS BALSAS. Aš trumpai. Į objektą WC. Nuo tų vaisių apatinis blokas išsiderino. Neliūdėk.

PONAS DO. Gerai jie ten įsitaisę sapnuose!.. Visi patogumai... Reiktų ir man užsukti... Gal ką ir išneščiau pro užpakalines duris.

SI BEMOL. Kokia vienatvė!.. Jis negrįš!..

SALIAMONAS. Neleisk išeiti. Laikyk jį.

PONAS DO. Toli nenueis, jei batus pasidėjo. *(Staiga pargriūva)*

SALIAMONAS. Kas atsitiko?

PONAS DO. Jis man davė per ausį.

SALIAMONAS. Ir gerai padarė. O ko ant grindų ieškai?

PONAS DO. Auksiniai dantys iškrito...

SALIAMONAS. Iš ausų? Nereikia tokiose vietose laikyti...

PONAS DO. Buvau paslėpęs, kad ponia Durininkienė nerastų. *(Susirenka dantis)* Ne, šitaip nieko neišeis. Turim pakliūti į tą sapną.

SALIAMONAS. Bet kaip pakliūti? Kur durys?

PONAS DO. Reikia užmigti. Kitaip aš jų nerasiu. Bet rytais tokia nemiga...

SALIAMONAS. Pabandyk padauginti vieną baltąją mešką iš dviejų apelsinų ir užmigsi.

PONAS DO. Trys greipfrutai.

SALIAMONAS. Žiūrėk tu man! Tikrai nemiga. O kiek bus, kai atimsi iš savęs šimtą raudonųjų?

PONAS DO. Šimtą? Iš savęs? *(Ima knarkti)*

SALIAMONAS. Jau miegi?

PONAS DO. Miegu.

SALIAMONAS. Tai rodyk kelią.

PONAS DO. Prašom eiti paskui mane.

SALIAMONAS. Kur suki į vakarus? Nenukrypkim nuo kurso.

PONAS DO. Ne per paradines, karaliau. Mes įeisim pro užpakalines duris.

SALIAMONAS. Neteko girdėti, kad sapnai ir užpakalines turėtų...

PONAS DO. Jei yra paradinės, — turi būti ir užpakalinės. Elementaru. Visuose durininkystės vadovėliuose tatai parašyta. *(Įsižeidęs)* Dar jis ginčysis! Diletantas...

SALIAMONAS. Kaip protauja miegodamas!

PONAS DO. Atrodo, tas sapnas dviejų aukštų. Jie viršuje.

SALIAMONAS. Tai užlipk laiptais ir užrakink.

PONAS DO. O jei mane išmes pro langą?

SALIAMONAS. Stenkis kristi žemyn galva, kad kojos nenusilaužtum.

PONAS DO. Ačiū. Tamsta man kaip tikras tėvas.

SALIAMONAS *(paprastai)*. Šiuolaikinis valdovas privalo toks būti. Pirmyn! Paskui tave!

Abu kopia laiptais į antrąjį aukštą. Ponas Do atsidaro užpakalines duris, jie įeina į Si Bemol sapną ir sustingsta ant slenksčio, nustebinti jo didybės. Sapno dešinėje ošia mėlyna jūra ir smaragdo bangos daužo marmurinius krantus. Tolumoje matyti burlaivis — tai olandų jūrininkai žvejoja strimeles. Kairėje pusėje į dangų šauna absurdiškos uolos, po kurias ryžtingai laksto kalnų ožiai ir alpinistai, vaikydamiesi pasiklydusias nekaltas aveles. Alpių pievose žydi edelveisai, aguonos ir valstietės moterys. Alumnato uolos papėdėje, ant moderniškai išsivysčiusio Arbūzo šakos tupi ir svajoja Si Bemol ir Molio Motiejus don Ciferblatnas. Motiejus apsirengęs škotų aristokrato rūbais: su skrybėle, gitara ir šautuvu ant peties. Si Bemol vilki paprastais, bet švariai

išskalbtais piemenaitės drabužiais. Jos rankose — cimbolai ir kraitelė laukinių vaisių. Netoliese matyti purpurinėm spalvom nudažytas, gėlėmis išpuoštas kinų architektų namelis su smailiu stogeliu ir veranda. Ant jo durų užrašyta: WC

SI BEMOL.

Atėjo meilė, tartum traukinys
Širdies mažoj stotelėje sustojo!
Ir štai jau lipa iš vagono jis,
Taip šauniai mušdamas kairiąja koja.

MOTIEJUS.

Ir štai lipu jau iš vagono aš
Lengvai, tarytum vandenilis H (aš).

SI BEMOL.

Jo rankose du sunkūs lagaminai —
Ar tilps tiek meilės mano širdyje?
Iš kur ateina meilė — nieks nežino:
Ji šiandien čia, o ryt — vėl kelyje...

MOTIEJUS.

Iš kur aš atėjau, to nieks nežino.
Aš šiandien čia, o ryt — sudie, merginos...

SI BEMOL.

Gal liksiu perone aš be suknelės,
Nespėjus atsisveikinti su juo.
Ir ašara tiktai nukris ant kelio,
Sunki tarsi paminklinis akmuo...

MOTIEJUS.

Pradūręs širdį, kaip šaltasis ginklas
Dingstu, — bet liks tau po širdim paminklas...

SALIAMONAS. Raudona... Mėlyna... Balta... *(Susimąstęs)* Kažkur jau esu matęs šitą spalvų derinį...

PONAS DO. Turbūt prie gastronomo. *(Dalykiškai)* Veidas išblyškęs, akys raudonos, nosis — mėlyna...

SALIAMONAS. Siamo katinas?

PONAS DO. Siamo ne nosis mėlyna...

MOTIEJUS. Kaip skanu dviese valgyti arbūzą, ar ne?

SI BEMOL *(staiga pravirksta)*. Jei skanu, vadinasi, visai ir neskanu.

MOTIEJUS. Kas tau?

SI BEMOL. Taip jau tėvelis nuo mažens mokino... Ir pranašo knygose šitaip parašyta: tikėk tuo, ko nėra, ir bus taip, kaip yra.

MOTIEJUS. Vadinasi, jei aš tave paliksiu, būsiu su tavim. *(Prinokęs nukrenta nuo arbūzo šakos)*

SI BEMOL. Ką? *(Ištikta siaubo, nupuola nuo šakos su kąsneliu uždrausto vaisiaus dantyse)*

MOTIEJUS. Nesijaudink. Aš trumpam. Pamiršau vandenį nuleisti. *(Eina į purpuro namelį)*

SI BEMOL. Kokia kančia! Šoksiu į jūrą! *(Užlipa ant uolos)* Jeigu trumpai, vadinasi, — ilgai.

SALIAMONAS *(švelniai)*. Einam, dukrele, namo. Fu, kaip troškina. Dar amžinąja sloga susirgsi.

SI BEMOL. Geriau amžinoji sloga šiandien, negu amžinoji šviesa — rytoj. Grįžkit atgal, kol Žentas nepamatė. *(Namelyje girdėti Motiejaus giedojimas ir vandens šniokštimas)*

SALIAMONAS. Kaip tu drįsti manęs neklausyti. Juk matai, kad čia nieko gero. Tokios permainos mums nereikalingos.

SI BEMOL. Sudie! *(Pasvyra jūron 45 laipsnių kampu)* Aš netikiu, kad jis grįš...

MOTIEJUS *(iš purpurinio namelio)*. Grįšiu! Tegu mane perkūnas trenkia, jeigu meluoju!

Tučtuojau blyksteli žaibas ir sugriaudžia griaustinis

SI BEMOL. O! *(Krenta į jūrą)*

SALIAMONAS. Sakau — nesapnuok. Štai kuo tas baigiasi. Ar aš dėl to kovojau?

MOTIEJUS *(išeina iš namelio labai corect)*. Matai. *(Nustebęs)* Ne į mane...

SI BEMOL. Jis grįžo! *(Burbuliuoja)* O maniau — nebegrįš! *(Tiesia iš bangų rankas)* Gelbėk, kad grįžai!

MOTIEJUS *(nustebęs)*. Ką ten darai?

SI BEMOL. Skęstu!

MOTIEJUS. Jei skęsti, vadinasi, — neskęsti?

Si Bemol kažką dviprasmiškai burbuliuoja

MOTIEJUS *(apsimauna baltas pirštines ir kyšteli ranką vandenin)*. Šalta... Nori, kad ir aš paskęsčiau? O sakei, kad myli...

SALIAMONAS. Trauk ją! Trauk! Įstatymo vardu!

MOTIEJUS. Čia dar kas tokie! *(Užsideda prancūziškus akinius)*

SALIAMONAS. O kažin kas tu toks?

MOTIEJUS. Čia aš klausinėju.

SALIAMONAS. O aš neatsakinėju.

MOTIEJUS. Tuoj aš jį nušausiu. *(Nusiima nuo peties šautuvą ir prisitaiko)*

JONAS DO *(išsigandęs)*. Atrodo, kažką suvalgiau. *(Bėga ir slepiasi namelyje)*

SI BEMOL *(iškyla ant devintosios bangos keteros).* Tai mano tėvas!

MOTIEJUS. O antras?

SI BEMOL. Tą gali šauti. *(Dingsta po vandeniu)*

MOTIEJUS *(ponui Do).* Ei! Iškišk galvą.

PONAS DO *(iškisa užpakalį).* Ką tamsta sakai? *(Motiejus šauna. Ponas Do išvirsta pro duris nušautas ir aukštielninkas)*

MOTIEJUS *(Saliamonui).* O tu, jei esi tėvas, būk savo vietoj.

SALIAMONAS. O kur mano vieta?

MOTIEJUS. Tik ne dukters sapne. Čionai aš karaliauju.

SALIAMONAS. Kokios tavo pažiūros?

MOTIEJUS. Mėlynos.

SALIAMONAS. O mano — baltos.

MOTIEJUS. Tada mums nepakeliui.

SALIAMONAS. Bet kaip aš išeisiu iš sapno, jeigu nesapnuoju? Čia jo darbas. *(Rodo į kritusįjį)*

MOTIEJUS. Štai kaip! *(Ištraukia žadintuvą, prisuka ir kyšteli nušautam ponui Do prie ausies. Žadintuvui suskambėjus, Sapnų pasaulis išnyksta. Saliamonas ir ponas Do atsitokėja Si Bemol Miegamajame)*

SALIAMONAS. Ji gyva!

PONAS DO. Koksai košmaras! *(Čiupinėjasi)* Tiesiai pataikė...

SALIAMONAS. Nereikia prisiryti per pusryčius. Gal būtų ir kitaip pasibaigę.

PONAS DO. Dar gerai baigėsi. O galėjo... Ilgai neišgulėsi negyvas ant smėlio. Saulei kepinant...

SALIAMONAS. Nebūčiau taip palikęs. Nesijaudink. Būčiau palaidojęs.

PONAS DO. Būčiau grįžęs padėkoti kurią naktį...

SALIAMONAS. Kitą sykį jis mūsų taip lengvai neatsikratys. Aš tau suleisiu migdomųjų. Tokiais atvejais labai padeda barbamilas. Šešios porcijos į sostinę *(paploja sau per užpakalį)* ir šimtas gramų. *(Pademonstruoja specialų veiksmą)*

PONAS DO. Geriau penki šimtai. *(Pakartoja veiksmą)* Ir jokio barbamilo. Efektas tas pats, o sostinė sveika.

SALIAMONAS. Prašom nesigincyti. Kas turi sostinę, o kas tik paprasčiausią... *(Išmintingai)* Štai taip!

SI BEMOL *(pabunda).* Kaip nuobodu! Mirštu. Kodėl aš juo nepatikėjau!..

SALIAMONAS *(švelniai).* Ko gi tu, dukrele, norėtum? Viską padarysiu. Tik nebesapnuok.

PONAS DO. Viską! *(Apsičiupinėja žaizdas)*

SI BEMOL. Aš noriu nei šio, nei to.

SALIAMONAS *(Ponui Do).* Girdi?
PONAS DO. Kur jis yra?
SI BEMOL. Nei čia, nei ten jo nėra.
PONAS DO. Tada gal ir surasiu. *(Išeina)*
SI BEMOL. Mirštu...

Saliamonas staiga ima virpėti ir švilpti

SI BEMOL. O kas gi tau, tėveli?
SALIAMONAS. Luktelk. *(Virpa ir švilpia)* Štai ji! *(Staiga nuslysta nuo sosto ir susmunka ant grindų)*
SI BEMOL. Kas atsitiko?
SALIAMONAS. Man į galvą šovė mintis. *(Atsistoja svirduliuodamas)*
SI BEMOL. Kokia nelaimė. Pakentėk. Aš tuojau. *(Apriša Karaliaus galvą žaliaisiais šilkais)* Ar dar gyvas?
SALIAMONAS. Atrodo, kad gyvas. Tik galvoj negerai.
SI BEMOL. Seniai juk tau niekas nebešaudydavo į galvą. Kas gi čia bus atsitikę?
SALIAMONAS. Kokia mintis! Ne veltui kojas pakirto. Dabar aš viską supratau. Laikas tau, dukrele, tekėti. *(Išmatuoja)* Nebemaža jau...
SI BEMOL. Už ko? Juk visi, į kuriuos aš meiliai pasižiūrėdavau,— patys po sniegu tučtuojau palįsdavo...
SALIAMONAS. Aš žinau, už ko! Išleisim už mūsiškio, už savanorio. Eime į kiemą.
SI BEMOL. Kur jis dabar, mano Molio Motiejus don Ciferblatnas? *(Pravirksta)*
SALIAMONAS. Štai! *(Rodo kieme stypsančią Sniego kaliausę)* Prašom mylėti ir gerbti.
SI BEMOL. Pasigailėk...
SALIAMONAS. Nesiginčyk su invalidais. Man galvoj negerai.
SI BEMOL. Ar tai ir yra mano ateitis? *(Nusivylusi)* Be dantų... Profilis — negraikiškas...
SALIAMONAS. Ir neturi toks būti. Mes juk ne į tą pusę orientuojamės...
KALIAUSĖ *(tuo tarpu galantiškai nusilenkia Si Bemol ir pabučiuoja ranką).* Kapitonas Bordeliuras. Esu kitados tarnavęs pas Karalių Ūbą, amžiną jam atilsį. Bet laikas pačiam imtis vairo. Tik padorios valstybės nerandu. Atkeliavau pas jus — tokia ramybė... Apsnigau ir užsnūdau. Dėkoju, kad pažadinot. Pats laikas užkąsti.
SALIAMONAS. Kas jis toks? Ką jis kalba?
BORDELIURAS. Sniegą iš ausų išsikrapštyk! Ir greičiau į Rūmus. Prie vaišių stalo. Paskui mane.

SALIAMONAS. Matai, koks! Ar nesakiau! Mūsiškis! *(Bordeliurui)* Bet prašom neįsakinėti. Čia aš pirmas!

BORDELIURAS. Tada — paskui tave!..

Saliamonas žengia į Rūmus, tačiau Bordeliuras netikėtai pasikėsina į Karaliaus sostinę

SALIAMONAS *(suklumpa)*. Kaip tu drįsti?!

BORDELIURAS. Čia ne aš. *(Mosteli salės pusėn)* Liaudis maištauja.

SALIAMONAS. Kuris?

BORDELIURAS. Tas. *(Mosteli)* Iš dešimtos eilės.

SALIAMONAS. Tuoj aš jam parodysiu. *(Žengia link liaudies)* Inteligentas turbūt...

BORDELIURAS. Reformų užsimanė... Aš padarysiu. Turiu patirtį... Viskas vyksta pagal planą...

SI BEMOL. Tai provokacija. Bordeliuras! Aš mačiau. Nereikia meluoti.

BORDELIURAS. Nereikia neteisingai meluoti. O meluoti teisingai — būtina. Ir prašom nesikišti į politiką.

SALIAMONAS. Ak šitaip. Tada aš ne jam, o tau parodysiu.

BORDELIURAS. Neturiu kada žiūrėti. Paskui parodysi. Valgyti, valgyti ir dar kartą... O geriausiai — keturis kartus, bet neskaitant vakarienės.

Visi eina į Rūmus

BORDELIURAS *(ryžtingai)*.

Pirmyn į Rūmus, ir neklauskit vardo!
Visus iškirsiu, — tik paduokit kardą!
Europoj tarnavau aš karo vyru
Karaliui Ūbui ir karaliui Lyrui.

Už nuodėmes iš knygų išvarytas,
Apkeliavau ir Vakarus, ir Rytus.
Ir priėjau aš tokią keistą vietą,
Kur veda keturi keliai į Niekur.

Kur Sniego žmonės po sniegu kovoja
Už darbą, šviesią ateitį, rytojų.
Kur nemirtingi ištarė karaliai:
Per amžių amžius — amen — savo šaliai.

Aš čia gyvensiu, man čionai patinka!
Pusnynai kyla — kairę! — sniegas krinta.
Skaičiuosime metus nuo mano eros —
Karūną duok ir dink iš atmosferos!

SALIAMONAS. Geri žodžiai! *(Niūniuoja)* „Ir dink iš atmosferos..." Apie ką čia?..

BORDELIURAS *(užkliūva, eidamas pro duris, už pono Do).* O šitas — kas toks? Jūsų aviacija?

SALIAMONAS. Tai mūsų Durininkas. Durnius sutrumpintai.

PONAS DO. Prašyčiau manęs netrumpinti kur nereikia. *(Bordeliurui)* Esu Durų operatorius, Ponas Do. Aukštuosius durininkystės kursus baigiau Ženevoje. Europa. Gal girdėjote?

BORDELIURAS. Šturmavau kadaise. Bet ką čia tu darai?

PONAS DO. Ieškau nei šio, nei to.

SI BEMOL. Radai?

PONAS DO. Jau buvau pačiupęs. Tik laikiau nei šiaip, nei taip... Kad ims rūkti!.. Ir išsprūdo.

SI BEMOL. O kur jis dabar?

Ponui Do lieka tik skėstelti rankomis ir kojomis

SALIAMONAS. Aš liepsiu tave šiąnakt ant klijų pastatyti.

PONAS DO. Pasigailėk.

BORDELIURAS. Taigi va jis!

SALIAMONAS. Kur?

BORDELIURAS. Štai! *(Pareguliuoja Poną Do)* Jeigu būtų šis arba tas, — argi ieškotų nei šio, nei to?

SALIAMONAS. Reiks dar pagalvoti. Čia rimtas klausimas.

BORDELIURAS. Nesivarginkite. Aš jau pagalvojau. *(Įsižeidęs)* Bet, atleiskite, gal pas jus irgi įprasta reikšti dvi nuomones kaip kai kuriose neišsivysčiusiose šalyse?

SALIAMONAS. Jei klausimai du, tada — taip.

BORDELIURAS. Ne ne, čia vienas.

PONAS DO *(Bordeliurui).* Ačiū, pone. Išgelbėjai.

BORDELIURAS *(pasiveda poną Do į šalį).* Kiek algos gauni?

PONAS DO. Nieko negaunu. Aš Durnius iš pašaukimo. Bet čia kitokių nereikia.

BORDELIURAS. Aš tau mokėsiu dukart po nieką. Tarnausi man. Jei gerai dirbsi — metų pabaigoj dar tris nulius prirašysiu.

PONAS DO. Prieš kablelį?

BORDELIURAS. Prieš.

PONAS DO. Kokia laimė! Koks turtas! Viską padarysiu.

BORDELIURAS. Būk pasiryžęs!

PONAS DO. Visada! *(Atiduoda pagarbą senuoju stiliumi)*

BORDELIURAS. Aristokratai jau mano pusėje.

SALIAMONAS. Ką sakai?

BORDELIURAS *(dairosi po Rūmus).* Sakau, kaip čia pas jus viskas ne taip. Reikia pertvarkyti. Kas tas toks?

SALIAMONAS. Veidrodis.

BORDELIURAS. O kas ten jo viduj stovi išsižiojęs?

SALIAMONAS. Tu. Kas gi kitas.

BORDELIURAS. Aš? Prašyčiau neįžeidinėti. Kaip galiu būti ten, jeigu esu čia. Įsakysiu šitą chamą ištremti į Pietus. Po vakarienės. Nekenčiu! *(Saliamonui)* Nuo šiolei ten stovėsi tu. O aš sėdėsiu čia. *(Atsisėda į sostą)* Kokia grand kėdė!..

SALIAMONAS *(išsigandęs)*. Tai mano sostas!

BORDELIURAS. Koks šiandien pirmas patiekalas?

PONAS DO. Antra varna.

BORDELIURAS *(įtariai)*. O koks tada trečias?

SALIAMONAS. Mes tik po dvi kepam. Reikia žiūrėti sveikatos.

BORDELIURAS. Nemėgstu aš varnų. Irgi radot valgį! Duokit man šnicelį „Meška šiaurėje".

SALIAMONAS. Kad neturim. Stabdžiai susidėvėję, — nėra kaip valstybę pristabdyti. Baltosios meškos nebespėja su mumis. Varnų tai dar pasigaunam. Varnos, matai, su sparnais. Beje, labai skanu, kas supranta...

BORDELIURAS. Nėra šnicelio — duok tortą. *(Griežtai)* Du tortus. Kairįjį ir dešinįjį.

SALIAMONAS. Prašom neįsakinėti. Kas čia karalius?

BORDELIURAS. Kas? Aš nežinau. Kur jis yra? Reikia paieškoti. *(Palenda po sostu, paskui bando paljsti po Si Bemol sijonu, bet ta susidrovėjusi atšoka)* Nerandu. Ieškokit patys.

SALIAMONAS. Mes nelaikom tortų. Liaudis jų nemėgsta. Paskutinį — dešinįjį — sunaikinom dvidešimt pirmaisiais metais, skaičiuojant nuo mano gimimo.

BORDELIURAS. O bezė?

SALIAMONAS. Bezė... *(Pravirksta)* Jis kalba prancūziškai!

BORDELIURAS *(nustebęs)*. Kas jam?

PONAS DO. Turėjo kitados karalienę Karmen, kuri pabėgo prieš šešiasdešimt metų į Paryžių, pas karalaitį Ožislovą, palikusi jam šitą. *(Rodo Si Bemol)*

BORDELIURAS. Pardon. Buvau kartą sutikęs Grand Operoj. Labai kultūringa madam. Rūko pypkę ir arabiškai keikiasi.

PONAS DO. Tamsta painioji su jūrininku Sindbadu.

BORDELIURAS. Gali būti. Esu labai alkanas.

SALIAMONAS. Maistas kenkia dantims.

BORDELIURAS. Aš neturiu dantų.

SALIAMONAS. Tai užvalgyk ko lengvesnio. Sniego yra...

BORDELIURAS. Sniego!.. Atrodo, metas daryti perversmą. Bet gali jėgų neužtekti. Tiek jau to. Neškit varnas.

SALIAMONAS. Tai kad... Rytoj Naujieji... Varnos supakuotos ir bus išdalytos gyventojams.

BORDELIURAS. Štai kaip! Vis juokaujam?..

SALIAMONAS. Jokiu būdu. Nulį valgom, dvi minty...

BORDELIURAS. Ar iš proto išėjot! Kur matyta — dalyti. Dauginti reikia arba atimti. Nuo šios vakarienės aš panaikinu dalybos veiksmą. Taip ir perduokit Švietimo ministerijai.

SALIAMONAS. Įdomi mintis! Kodėl man pačiam neatėjo į galvą?

SI BEMOL. Buvo atėjusi aną savaitę. Bet liepei po sniegu pakišti, kad galvos neskaudėtų...

BORDELIURAS. O koks čia riestainis? *(Pakramto)* Supuvęs.

SALIAMONAS. Tai Valstybės vairas. Jie nevalgomi.

BORDELIURAS. Čia jau įdomiau. *(Sukinėja vairą)* Oho!

Bokšto laikrodžio rodyklės neatsakingai suvirpa. Pro langelį kyšteli galvą išsigandusi gegutė, nusikeikia ir vėlei pasislepia

SALIAMONAS. Atsargiau. Reikia laikytis šiaurės krypties. Už raudonojo brūkšnio amžinoji šviesa...

SI BEMOL. Jeigu laimė taip arti... Kam tad reikėjo mane šitiek metų apgaudinėti?..

SALIAMONAS. Svarbu turėti tikslą, o laimė — kelyje, dukrele. Su artimaisiais geriausia atsisveikinti, kai iki jos dar lieka penki kilometrai, jei nenori gydytis...

BORDELIURAS. O kuriam kilometre esam šiuo metu?

SALIAMONAS. Tam pačiam. Matai, mes vis ratu... spiralinis vystymasis...

BORDELIURAS. Pabandysim tiesiai. Kaip nors prašoksim. *(Pasuka vairą. Dangus aptemsta, blyksteli žaibas ir sudunda griaustinis.)*

SALIAMONAS. Sakiau — neliesk! Išjunk griaustinį! Suk į Šiaurę! Kokia nelaimė! Kas dabar bus?

BORDELIURAS. Kas nors bus. Niekada taip nebūna, kad nieko nebūtų, kaip sakydavo mano bičiulis Ali Baba keturiasdešimčiai plėšikų. Aš toj kompanijoj buvau keturiasdešimt pirmasis...

SALIAMONAS. Ką man daryti? Gal aš jau pasiduosiu?..

BORDELIURAS. Būk savimi.

SALIAMONAS. Po dvidešimt devynerių metų pertraukos. Verčiau aš mirsiu.

PONAS DO. Tu liksi amžinai gyvas. Nesirūpink. Esi įtrauktas į sąrašus.

SI BEMOL. O! Kad greičiau atskristų mano Molio Motiejus don Ciferblatnas!.. Kad tik suspėtų...

Pirmosios dalies pabaiga

Antroji dalis

SNIEGO ŽMONIŲ NAMELIS. Sniego žmona sėdi virtuvėje ir žiūri į lubas, nuo kurių nukarę keli pažaliavę antrosios rūšies varvekliai. Pasigirdus viršuje, o paskui — apačioje įprastiniam triukšmui, paima keptuvę ir atsistoja prie viryklės. Per sceną tykiai kaip sniegas pereina Minutė

SNIEGO ŽMONA *(sunerimusi).* Vėluoja šįryt Sniego žmogus...
SNIEGO ŽMOGUS *(beldžia už durų).* Kas ten?
SNIEGO ŽMONA *(nustebusi).* Čia aš. Tavo žmona. Eikš.
SNIEGO ŽMOGUS *(po kiek laiko vėl beldžiasi).* Kas ten?
SNIEGO ŽMONA *(atidaro duris).* Čia aš. Eikš į vidų. Kur tu?

Sniego žmogus staiga įšoka pro langą, šlubuodamas perbėga į kitą kambario pusę, krinta ant grindų ir slepiasi po lova, rodydamas žmonai paslaptingus ženklus

SNIEGO ŽMONA *(nesupratusi ženklų).* Versti? *(Apverčia keptuvės turinį)*
SNIEGO ŽMOGUS *(į dūmtraukį).* Tai ne aš pasakiau. Tai ji, Sniego žmona.
SNIEGO ŽMONA. Ko gi šįryt toks keistas?
SNIEGO ŽMOGUS. Nuo stogo nukritau.
SNIEGO ŽMONA. Bet juk ne pirmas kartas. Kas čia tokio? Galėtum jau ir priprasti.
SNIEGO ŽMOGUS *(baikščiai dairydamasis, užkala langus ir užrakina duris).* Bet šiandien vėjas iš Pietų!
SNIEGO ŽMONA. O kas iš to?
SNIEGO ŽMOGUS. Sniego Karaliaus Saliamono Rūmai taigi Šiaurėje.
SNIEGO ŽMONA. Tikrai! Aš ir stebiuosi, kodėl dovanų niekas neatneša? Juk šiandien — Naujųjų rytas!
SNIEGO ŽMOGUS. Gal Naujieji šiemet uždrausti? Nors ir buvo paskelbta...

SNIEGO ŽMONA. Gal čia nieko tokio. Juk pernai irgi Naujųjų nebuvo. Ir užpernai... O prieš penkiasdešimt metų kad ir buvo, — vis tiek po to prasidėjo gruodžio mėnuo.
SNIEGO ŽMOGUS. Bet vėjas pūsdavo iš Šiaurės!..
SNIEGO ŽMONA. Tai ką dabar daryti?
SNIEGO ŽMOGUS. Jei gyvensim kaip pernai, — iš Šiaurės į Pietus, o paskui ateis ir paklaus?.. Kas tada?
SNIEGO ŽMONA. Paklaus! Viešpatie... *(Žegnojasi)* Už ką?
SNIEGO ŽMOGUS. Gal šiemet reikia gyventi iš Pietų į Šiaurę?
SNIEGO ŽMONA. Iš Pietų! Bet aš nemoku šitaip...
SNIEGO ŽMOGUS. Išleis instrukciją, įsisavinsi ir išmoksi...
SNIEGO ŽMONA. Įsisavinsi... Mano amžiuj! Geriau jau tu nušauk mane.
SNIEGO ŽMOGUS. Nušauk... Aš mielai. Bet jei paskui ateis ir paklaus?.. Ne, reikia mudviem keliauti į Rūmus ir patiems paklausti.
SNIEGO ŽMONA. Teisybę sakai. Geriau patiems paklausti, negu būti paklaustiems. Keliaujam.
SNIEGO ŽMOGUS. Tik pirma reikia namus padegti. Kad kas neapvogtų. *(Padega)*
SNIEGO ŽMONA. Koks tu protingas, Sniego žmogau! *(Didžiuojasi vyru)*
SNIEGO ŽMOGUS. Kai nukritau nuo stogo, toks ir pasidariau. *(Labai pasipučia)*
SNIEGO ŽMONA. Reiktų gal ir man palypėti? Kaip sakai?
SNIEGO ŽMOGUS. Taigi namai jau sudegė, stogas nugriuvo. Kur belipsi?..
SNIEGO ŽMONA. Kokia nelaimė!..
SNIEGO ŽMOGUS. Užtat koks gaisras buvo! *(Šnypščia ir mosuoja rankomis, vaizduodamas gaisrą)*
SNIEGO ŽMONA *(linguoja galva)*. Gal ir gerai, kad nelipau ant to stogo...
SNIEGO ŽMOGUS. Nebegaištam, Sniego žmona. Pirmyn!

ABU. Eina per kalnus
Ir per laukus
Sniego žmona ir
Sniego žmogus.

Kur Sniego Rūmai,
Ledo statulos,
Mūsų gyvenimo
Įstatai guli.

Vėjas šiaurinis
Liovėsi pūtęs,

Kaip mums gyventi, —
Į kurią pusę?

(Susikibę už rankų žengia į priekį ir prasmenga pusnyje)

* * *

SNIEGO RŪMAI. Prie valstybės vairo budi Kapitonas Bordeliuras. Ponas Do kala prie sienos karaliaus Saliamono portretą, labai meistriškai įstatytą į bronzinius buvusio veidrodžio rėmus. Nors iš pirmo žvilgsnio ir nelengva būtų pasakyti, kieno teptukui priklauso ši drobė, vis dėlto nesunku atspėti, jog tai Venecijos mokykla su nežymia Sirakūzų įtaka — Saliamonas atrodo visai kaip gyvas. Prikalęs portretą, Ponas Do atsitraukia, pasižiūri iš toliau, priėjęs nušluosto dulkes ir prisega puokštę žiemos gėlių

SALIAMONAS *(iš portreto).* Ar aš tikrai liksiu amžinai gyvas?

PONAS DO. Nesirūpink, juk esi įtrauktas į sąrašus.

SALIAMONAS. O būna... Iš pradžių įtraukia, o paskui, žiūrėk, ir ištraukia... *(Pravirksta)*

PONAS DO. Būna. Bet ne pas mus. Nusiramink.

BORDELIURAS. Jis darė klaidų. *(Žvelgia į priekį)*

PONAS DO. Kas jų nedaro!..

BORDELIURAS. Aš.

PONAS DO *(nusega nuo portreto gėles ir padeda prie Bordeliuro kojų).* Tikiu tavimi. *(Atsiklaupia)* Vienatini...

BORDELIURAS *(uždeda delną jam ant galvos).* Būk pasiryžęs.

PONAS DO. Visada! *(Atiduoda pagarbą naujuoju stiliumi)*

SALIAMONAS *(iš portreto).* Tik nepamirškit: visa tai, ką jūs dabar turit, iškovojau aš.

BORDELIURAS *(ponui Do).* Šventuosius Indus perkelk į Vakarinę tribūną. Ant Valstybės šaukšto turi kristi pirmieji ryto aušros spinduliai. Dabar pamaišyk.

PONAS DO. Kad puode tuščia.

BORDELIURAS. Tegul Sniego žmonės klausosi, kaip skamba. Reikia pasitikėti liaudimi. Ji viską supras.

SALIAMONAS *(verksmingai).* Ordino noriu. Vieno tetrūksta — būtų lygiai šimtas.

PONAS DO. Gausi, jei ilsėsies ramybėje.

SALIAMONAS. O kaipgi kitaip?

PONAS DO. Visko pasitaiko!.. Kitas, amžinai gyvas, žiūrėk, kad pradeda... Storiausi tomai taip ir verčiasi vienas po kito... O tu, čionai pasilikęs, privalai viską perskaityti... sukonspektuoti...

BORDELIURAS. Šventuosius raštus pakreipk keturiasdešimt penkių laipsnių kampu į mane. *(Ponas Do pakreipia. Šviesos spindulys iš Pirmosios Knygos dabar apšviečia Bordeliuro galvą)* Kas tau dar neaišku?

PONAS DO. Dėl pranašo Karolio mumijos...

BORDELIURAS. Sakiau — pastatyk kojomis į dangų.

SALIAMONAS *(iš portreto)*. ...į dangų.

PONAS DO. Bijau, kad kepenys neiškristų.

BORDELIURAS. Žiūrėk, kad tau neiškratyčiau. *(Pagrūmoja. Ponas Do apverčia)* Kaip vyksta Aukštųjų Kėdžių gamyba?

PONAS DO. Dvi jau pagamintos. Gal ir užteks?

BORDELIURAS. Jokiu būdu. Mūsų valstybėje kiekvienas privalo turėti aukštąjį išsilavinimą. Kuo aukščiau sėdim, tuo labiau esame išsilavinę...

SALIAMONAS *(linkteli)*. ...avine...

BORDELIURAS. Dangaus mokslų Akademiją likviduosim. Ar aš ko mokinaus? O ko dabar nemoku? Ko nežinau? *(Suklūsta)* Kas ten?

PONAS DO. Atėjo Sniego žmonės. Prašo juos priimti.

BORDELIURAS. Priimti? Ar yra toks veiksmas mano politinių pažiūrų sistemoje?

PONAS DO *(atsiverčia valstybės popierius)*. Ketvirtas veiksmas, įvestas vietoj dalybos.

BORDELIURAS. Kviesk.

Įeina Sniego žmogus ir Sniego žmona

BORDELIURAS. Kratykit kišenes. Priimu, atimu, sudedu, dauginu, konfiskuoju ir likviduoju. *(Ponui Do)* Kas dar?

PONAS DO. Trauki...

BORDELIURAS. Traukiu šaknis, auksinius dantis ir iš kišenių traukiu.

SALIAMONAS. Toks pats aš buvau jaunystėje...

SNIEGO ŽMOGUS. Kad mes... *(Išverčia labai gilias, bet tuščias kišenes)*

BORDELIURAS. Tai ko atėjot?

SNIEGO ŽMOGUS. Patarimo.

PONAS DO. Patarimus dalijam nemokamai.

SNIEGO ŽMOGUS. Kaip dabar gyventi, kai vėjas pasikeitė?

BORDELIURAS. Lygiai taip, kaip ir pernai, tik pradėkit iš vakaro.

SNIEGO ŽMONA. Mes taip nemokėsim.

BORDELIURAS. Nemokat — negyvenkit. Argi kas liepia?

SALIAMONAS *(iš portreto)*. ...niekas neliepia.

SNIEGO ŽMONA *(išsigandusi)*. Kad aš ir negyventi nemoku. Vis to laiko nebūdavo...

SNIEGO ŽMOGUS. O aš gal ir negyvenau?.. *(Bando susimąstyti)* Tik kasiau ir kasiau tą sniegą... Bet gal pagaliau pradėsim gyventi pagal Saulės kalendorių? Gal bus įvestas ir pavasaris?

BORDELIURAS. Bus. Tik ne šiandien. Kai grįšim atgal. Ne viskas iš karto.

SNIEGO ŽMOGUS. O kas bus šiandien?

BORDELIURAS. Šiandien mūsų čia nėra. Mes esam rytoj. Negi taip sunku suprasti? Atėjo Naujieji laikai...

SNIEGO ŽMONA. Ar jau? *(Persižegnoja)*

BORDELIURAS. ...būkit viskam pasirengę.

SNIEGO ŽMOGUS. O kuo Naujieji skiriasi nuo Senųjų?

SALIAMONAS *(iš portreto)*. Aš kaip tik rengiuos apie tai rašyti disertaciją. Ten bus viskas išdėstyta. Mat kitados ir pats buvau pradėjęs naujuosius, bet viskas baigėsi senaisiais...

SNIEGO ŽMOGUS. Ir kiek tai tęsis?

BORDELIURAS. Iki gyvos galvos.

SNIEGO ŽMOGUS. Kieno galvos?

BORDELIURAS. Tavo. O paskui — amžinas pavasaris. *(Ponui Do)* Taip ir paskelbk laikraščiuose. Gali ir tvaną jiems pažadėti... *(Sniego žmonėms)* O gal jums kas nepatinka?

SNIEGO ŽMOGUS. Kad vis ta šlapdriba...

SNIEGO ŽMONA. Ir dar ta privaloma amžina sloga...

SNIEGO ŽMOGUS. Kažin kodėl pas mus viskas amžinai?

SNIEGO ŽMONA. Ir privaloma?

BORDELIURAS *(susidomėjęs)*. Jūs, aišku, studijavot Oksforde?

SNIEGO ŽMOGUS. Aš mokiausi dešimt metų.

SNIEGO ŽMONA *(didžiuodamasi vyru)*. Po dvejus metus kiekvienoj klasėj.

BORDELIURAS *(Ponui Do)*. Matai, ką reiškia neturėti aukštojo išsilavinimo. Pasirūpink, kad kiekvienas kuo greičiau gautų po Kėdę. *(Sniego žmonėms)* Po pietų — mano vestuvės. Dėl to šįryt aš toks ir linksmas. Eikit į Žiemos sodą. Skelbiu visuotinę talką. Gaudysit varnas vestuvių puotai.

SNIEGO ŽMONA. Šitoks darbas žemina Sniego žmoną.

SNIEGO ŽMOGUS *(atšoka į šalį)*. Mes ne kartu atėjom. Aš ją pralenkiau...

BORDELIURAS. Savanoriškoj talkoj kiekvienas privalo dalyvauti. Marš!

PONAS DO *(išveja Sniego žmones)*. Prašom pro šitas duris...

BORDELIURAS. Kaip jaučiasi nuotaka? Raportuok.

PONAS DO. Miršta.

BORDELIURAS. Iš meilės, tikiuosi!

PONAS DO. Kad dar negavom *(parausta)* meilės.

BORDELIURAS. O kur tie šeši vagonai, kuriuos turėjo atsiųsti iš Paryžiaus?

PONAS DO. Dingo. *(Išblykšta)*

BORDELIURAS. Kaip tai — dingo?

PONAS DO. Taip jau būna. Dingsta meilė, — ir niekas nežino kur...

BORDELIURAS. Jei šitaip dirbsi, gali atsitikti, kad vieną naktį dingsi ir pats. Ir taip pat niekas nežinos — kur...

PONAS DO. Pasigailėk. *(Puola ant kelių)* Pro antrąsias duris išnešė. Pagal DFC programą. Aš ir pats šeimai vos du kg...

BORDELIURAS. Ir kaip veikia? Padeda?

PONAS DO. Kaip čia pasakius... Dabar ponia Durininkienė priima. Bet tik darbo valandomis. Ir tik dukart per savaitę. Ir reikalauja, kad būčiau su uniforma.

BORDELIURAS *(su panieka)*. Ko norėti — Paryžiaus gamyba. Štai kai tėvyninės pridirbsim!.. Bus pati didžiausia pasaulyje. Pro jokias duris neišneš. *(Griežtai)* Kviesk nuotaką ir svečius. Pradedam vestuves. Apsieisim be importo. Muzika!

PONAS DO *(mosteli)*. Trys keturi! *(Muzikantai negroja)*

SALIAMONAS *(iš portreto)*. Penkis pažadėk.

PONAS DO. Penki. *(Muzikantai tyli)* Kiekvienam po penkis! *(Suskamba muzika, vestuvės prasideda)*

* * *

ŽIEMOS SODAS. Sniego žmonės gaudo varnas

SNIEGO ŽMOGUS. Eik kairiuoju kraštu! Laikyk už kojos! Kas tau?

SNIEGO ŽMONA. Įspyrė į galvą. Aš nebeištversiu. Gana to jungo!

SNIEGO ŽMOGUS *(skubiai nusilenkia į Šiaurę)*. Tai ne aš pasakiau. Tai ji, Sniego žmona. Aš ištversiu. *(Lenkiasi į Pietus)* Aš su ja neturiu ničnieko bendro. *(Lenkiasi į Rytus)* Mes susitikom prieš penkiasdešimt metų visiškai atsitiktinai. *(Lenkiasi į Vakarus)*

SNIEGO ŽMONA. Šitiek metų gyvenom pavėjui... Ko mums trūko?

SNIEGO ŽMOGUS. Man nieko netrūksta. Aš turiu lygiai tiek, kiek nustatyta.

SNIEGO ŽMONA. Matosi...

Žiemos sode pasirodo labai pavargęs **Molio Motiejus don Ciferblatnas**

MOTIEJUS.

Aš molio princas, aš vardu Motiejus,
Aš nuolat ieškau ko nepasidėjęs.
Grįžtu aš iš sapnų auksinės knygos,
Bet kelyje užpuolė baisios ligos.

Ak, kaip mane kelionėje kankina
Du broliai Tymai ir sesuo Angina.
Turiu jų dėdę Gripą aš nudėti,
Bet kurgi mano juodas pistoletas?

Pakilo ponas Celsijus virš nulio, —
Ant upės kranto sniego griaučiai guli.
Aš gulsiu lovon kautis su sloga,
Bet kur mana prancūziška špaga?

Mane užpuolė parazitų gretos
Ir Šiltinė su Giltine — dvi tetos.
Jos vedas į svečius mane už rankų!
Ak, kurgi dėdė Šveikas su patranka?..

SNIEGO ŽMONĖS. Molio Motiejus don Ciferblatnas!..
MOTIEJUS. Aš vėluoju į Sniego rūmus. Ką jūs čia darot?
SNIEGO ŽMOGUS. Varnas gaudom. Po pietų — Kapitono Bordeliuro vestuvės.
MOTIEJUS. Pavėlavau. *(Suklumpa)* Vis dėlto jam pavyko pralenkti laiką...
SNIEGO ŽMONA *(uždeda ranką jam ant kairiojo peties).* Mūsų vaikelis molinis...
SNIEGO ŽMOGUS *(uždeda ranką ant dešiniojo).* Pirmas yra paskutinis...
MOTIEJUS. Man reikia jūsų pagalbos.
SNIEGO ŽMONA. O ką mums daryti?
MOTIEJUS. Sukilti.
SNIEGO ŽMOGUS. Sukilti? *(Išsigandęs)* Ne ne, aš nemoku.
SNIEGO ŽMONA. Puikiausiai moki. Juk prieš mane jaunystėje ne sykį buvai sukilęs. Gal čia tas pats.
SNIEGO ŽMOGUS. Na, jeigu tas pats... Bet kad aš visada pralaimėdavau...
SNIEGO ŽMONA. Iš pralaimėjimų ir mokomės...
MOTIEJUS. Surepetuosim sukilimą. *(Pasiveda Sniego žmogų į šalį ir duoda jam atitinkamus nurodymus)*
SNIEGO ŽMOGUS *(išklausęs pabėgėja į šalį ir netrukus vogčiom grįžta pas Sniego žmoną).* Ar laikrodininkas čia gyvena?
SNIEGO ŽMONA *(apstulbusi).* Kas toks?
SNIEGO ŽMOGUS. Ar laikrodininkas čia gyvena, klausiu?
SNIEGO ŽMONA. Ne, tau gal pasimaišė. Sniego pakramtyk.
SNIEGO ŽMOGUS. Tai slaptažodis. Kaip nesupranti? Dabar tu turi mane paklausti, koks jūsų laikrodžio numeris?
SNIEGO ŽMONA. Kadgi tu niekada laikrodžio neturėjai!..

MOTIEJUS *(nusivylęs).* Nesuprantu, kaip galėjau kitados jums gimti ir šitiek metų išbūti jūsų sūnumi!.. Aš privalėjau gimti Rūmuose. Bet argi kas manęs paklausė! *(Pro ašaras)* Ir, beje, visada jūs, tėvai, šitaip elgiatės...

SNIEGO ŽMONA. O aš nesuprantu, iš kur jis gavo laikrodį.

SNIEGO ŽMOGUS. Neturiu aš jokio laikrodžio.

SNIEGO ŽMONA. Tai ko man galvą suki?

SNIEGO ŽMOGUS. Tai slaptažodis. Kad atpažintume vienas kitą.

SNIEGO ŽMONA. Aš ir taip tave puikiausiai pažįstu.

SNIEGO ŽMOGUS. O jei aš būsiu užsimaskavęs? Varna, pavyzdžiui. *(Vaizduoja prieš vėją skrendančią varną)*

SNIEGO ŽMONA *(su didžiu rūpesčiu linguoja galvą).* Koks tas tavo numeris?

SNIEGO ŽMOGUS. Šeši A.

SNIEGO ŽMONA. Kodėl A?

SNIEGO ŽMOGUS. Na, tegul bus — šeši B.

SNIEGO ŽMONA. O kodėl būtent šeši?

SNIEGO ŽMOGUS *(rūsčiai).* Todėl, kad ne penki.

SNIEGO ŽMONA. Iš karto reikėjo taip sakyti. Ko čia nervinies? Dabar aišku. Tik dar pasakyk A ar B? *(Sumišusi)* Štai koks klausimas...

SNIEGO ŽMOGUS *(pagalvojęs).* C.

SNIEGO ŽMONA. O iš pradžių sakei — A. Kodėl? Norėjai apmauti? *(Motiejus atsisėda ant Vėpūtinio ir pravirksta)*

SNIEGO ŽMONA *(švelniai).* O gal, sakau, būtų galima ir be to slaptažodžio sukilti?

MOTIEJUS. Be slaptažodžio jokiu būdu negalima.

SNIEGO ŽMONA. Užsispyręs kaip taburetė. Na, gerai. *(Sniego žmogui)* Sakyk jau... Koks tas numeris?

SNIEGO ŽMOGUS. Šeši C.

SNIEGO ŽMONA *(labai įtemptai galvoja).* O kiek dabar valandų?

Ilga ir kankinanti pauzė. Sniego žmonės skėsteli rankomis

MOTIEJUS *(atsidusęs paspaudžia jiems rankas).* Savi.

SNIEGO ŽMONA. Pagaliau atpažino!..

MOTIEJUS. Dabar surepetuosim...

SNIEGO ŽMONA. Viešpatie! *(Parpuola)* Pasigailėk...

MOTIEJUS. ...Sniego Rūmų šturmą. Tu, mamàn, būsi Rūmai, o papà tave šturmuos.

SNIEGO ŽMONA. Kokie iš manęs Rūmai! Ką čia bešturmuosi griuvėsius.

SNIEGO ŽMOGUS. Matei, kaip jie atrodo? Taip ir stovėk.

SNIEGO ŽMONA. Šitaip?

SNIEGO ŽMOGUS. Kodėl tu vaizduoji baltąją mešką?

SNIEGO ŽMONA. Tai gal taip? *(Užima gynybos poziciją)* Pulk, kad jau iš proto išėjai. *(Sniego žmogus puola)* Ne taip smarkiai. *(Iškelia rankas)*

SNIEGO ŽMOGUS. Nepasiduok. Priešinkis.

SNIEGO ŽMONA. Verčiau pasiduosiu. Ką jau čia...

MOTIEJUS. Taip ir nugalėsim. *(Ryžtingai)* Į Sniego Rūmus! Žalieji — į kairę. Mėlynieji — į dešinę. O aš — tiesiai. Nepamirškit slaptažodžio. Galiu būti užsimaskavęs. *(Nusvirduliuoja tiesiai)*

SNIEGO ŽMONA. Mėlynieji... Žalieji... *(Sumišusi)* Gal man verčiau nešturmuoti?

SNIEGO ŽMOGUS. Eik į kairę. Jei nepažaliuosi, — pasuk į dešinę.

SNIEGO ŽMONA. Koks jūsų laikrodžio numeris? *(Nueina į kairę)*

SNIEGO ŽMOGUS. Ar laikrodininkas čia gyvena? *(Nueina į dešinę)*

* * *

SNIEGO RŪMUOSE — vestuvės. Oras dvelkia ozonu ir losjonais. Užkulisiuose groja muzika, girdėti reikšmingos Aukštosios visuomenės diskusijos. Periodiškai skelbiami šventiniai šūkiai: Gėriau ir gersiu! Tuokdavaus ir tuoksiuos! Šokdavau pro langus ir šoksiu! Griūdavau ir griūsiu! — ir kt. Viskas labai skoninga, rafinuota, vietom gal net pernelyg konfidencialu...

Ogi Si Bemol Miegamajame tuo metu vyksta Oficialioji vestuvių ceremonijos dalis. Kapitonas Bordeliuras šoka vestuvinį šokį, Si Bemol stovi su degančia žvake kairėje ir Sniego mantija dešinėje. Ponas Do priiminėja pavėlavusius vestuvių puotos dalyvius

BORDELIURAS. Svečius iš Užsniegio — pro užpakalines, mūsiškius — pro paradines!

PONAS DO. Ne pirmą dieną dirbu, — žinau, kur gėrybės sukrautos. *(Lenkiasi svečiams)* Prašom pro šitas duris. Judu — pro anas... O tamstai — negalima. Sanitarinė valanda. Tris paras. O paskui vis tiek neleisim. *(Lenkiasi)* Jūs prašom pro šitas duris... Judu — pro anas... O tamsta dar čia? Prašom pasisukti šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu. Pasilenkti devyniasdešimties. Kodėl be ordino? *(Smūgiuoja)* Ačiū.

SNIEGO ŽMOGUS *(ateina prie durų)*. Ar laikrodininkas čia gyvena?

PONAS DO. Duok, jeigu atnešei.

SNIEGO ŽMOGUS *(sumišęs)*. O koks mano laikrodžio numeris?

PONAS DO. Kam tas numeris? Visus priimam.

SNIEGO ŽMOGUS. Bet aš neturiu laikrodžio!..

PONAS DO. Tada prašom pro šitas duris... O dabar pro anas. Tiesiai į ateljė.

SNIEGO ŽMOGUS. A a a! *(Žnekteli, paskui žagteli)*

PONAS DO. Už durų — durys, o už tų durų — Svečių kambarys. Nekviestų svečių. Gylis — du metrai. Tai mano kursinis projektas. Medalį gavau. *(Lenkiasi svečiams)* Prašom pro šitas duris... Judu — pro anas...

SNIEGO ŽMONA *(ateina prie durų)*. Koks jūsų laikrodžio numeris?

PONAS DO. Prašom pas laikrodininką. Pro šitas duris, o dabar pro anas...

SNIEGO ŽMONA. Labas vakaras. *(Žnekteli)* Ar laikrodininkas čia gyvena?

SNIEGO ŽMOGUS. Koks jūsų laikrodžio numeris?

SNIEGO ŽMONA. O kiek dabar valandų?

SNIEGO ŽMOGUS. Nesuprantu, kaip su tavim galėjau tiek metų išgyventi?..

SNIEGO ŽMONA. O aš nesuprantu, iš kur tu gavai laikrodį?

Pasigirsta dundėjimas, tarytum kas netoliese spragilais kultų javus, ir pliauškėjimas, lyg ežero pakrantėje tylų vakarą būtų skalbiamas žlugtas

PONAS DO. Paskutiniai...

BORDELIURAS *(baigia vestuvinį šokį)*. Kokia tolesnė programa?

PONAS DO. Toliau? *(Žiūri instrukciją)* Jie pradėjo gyventi ilgai ir laimingai.

SALIAMONAS *(iš portreto)*. Tik nepamirškit, kad šitą teisę jums iškovojau aš!

BORDELIURAS. Tai gal pradedam?

SI BEMOL. Pagaliau... O jėgų visai nebėra... *(Suklumpa)* Duris uždaryk. Skersvėjis traukia.

PONAS DO. Klausau. *(Užtrenkia duris)*

SI BEMOL. Ir ventiliatorių išjunk. *(Ponas Do išjungia)* Kas ten dabar? *(Svyruoja)* Musę antai pagauk. Skraido čia visokie... Vėjus kelia...

Ponas Do bėgioja po kambarį ir gaudo. Si Bemol vėl suklumpa

BORDELIURAS. Atsargiau! Kvaily tu! Europoj studijavo — musės pagauti neišmoko... Šitaip gaudyk. *(Parodo)* Pažangiai. Šveicarų sistema.

Ponas Do persekioja musę

BORDELIURAS. Tai gal pradedam? Gyventi ilgai ir laimingai.
SALIAMONAS *(iš portreto).* Pradėkit, vaikai. Greičiau pabaigsit.
SI BEMOL. Palaukit penkias minutes. Reikia įsibėgėti.

Už kulisų staiga pasigirsta tolimas garsas, lyg būtų nutrūkusi smuiko styga. Kiekvienam aišku, jog tai niekas kitas, kaip tik viršutinė nata iš Įsimylėjėlių dueto, sugiedoto Pirmajam veiksme

SI BEMOL *(susijaudinusi).* Ak, kur dabar jis, mano Molio Motiejus don Ciferblatnas?

Saliamonas tyliai išlipa iš portreto ir, pasiramsčiuodamas lazdele, nukiūtina į užkulisius. Svečių klegesys ten paūmeja

BORDELIURAS. Molio Motiejus don Ciferblatnas... Aš apie jį ir pirmajam veiksme kažką girdėjau. *(Ponui Do)* Eikš čia. Musę pagavai?
PONAS DO *(atneša musę).* Štai. Kur ją dėti?
BORDELIURAS. Surišk sparnus už nugaros, įmesk į rūsį ir ištardyk. Aš neskraidau — ir ji neskraidys. Bet pirma pasakyk, kas tas Molio Motiejus?
PONAS DO. Labai aukštas, su šautuvu ir skrybėle. Jis mane nušovė.
BORDELIURAS. Kaip tai nušovė?
PONAS DO. Šitaip! *(Krinta ant grindų)* Bimm!..
BORDELIURAS. Sapnavai?
PONAS DO. Tik vieną sykį. O Jaunoji kasnakt jį sapnuoja. Sapnas labai didelis, dviejų aukštų... Su tokiais kalnais!.. Ir jūra ten yra. Jie užsidaro ir nežinia, ką veikia. Gal... *(Burbuliuoja)*
BORDELIURAS. Ar esi sapnavęs, kad krinti nuo stogo?
PONAS DO. Kiekvieną naktį.
BORDELIURAS. Žemyn galva?
PONAS DO. Žemyn.
BORDELIURAS. Eidamas miegoti užsimauk gaisrininko šalmą. Turėtų padėti. Ir grybų nevalgyk.

Iš Užkulisių svirduliuodamas pareina Karalius Saliamonas, nešinas spec. buteliu ir varnos koja, grįžta į portretą ir vakarieniauja

SI BEMOL *(apžiūrinėja surištą musę).* Tai musė cėcė. Paleisk ją, Bordeliurai, į laisvę. Tegul man įkanda. Aš užmigsiu ir susapnuosiu... Koksai simpatiškas galvijas... Kad tu toks būtum!

BORDELIURAS *(įsižeidęs).* Aš toks ir esu. Argi man ko trūksta? Pati Ūbienė mane didžiai vertino.

SI BEMOL. Štai trūkumų sąrašas. *(Išsitraukia)* Prašom susipažinti. *(Skaito)* Dvitaškis...

BORDELIURAS. Man dvitaškio trūksta? Neatkreipiau dėmesio.

SI BEMOL. Trisdešimt penkių dantų...

PONAS DO. Na, čia niekai. Įkalsim varinius.

SI BEMOL. ...Kairiosios akies...

PONAS DO. Įsuksim lemputę.

SI BEMOL. ...saugiklio galvoj...

BORDELIURAS. Ar ne per daug tu, mieloji, reikalauji? Aš vakar ilgai diskutavau su savim, ir man pasirodė, kad ničnieko netrūksta. Atvirkščiai. Aš jau dvidešimt penkis kartus buvau vedęs, ir vis šis tas atlikdavo. Kur — vienas, kur — du... O kartais *(nustebęs)* — ir su trim galvom...

SI BEMOL. Deja, mes, šiuolaikinis jaunimas, į ateitį žiūrime visai kitaip... *(Dairosi pro spec. vamzdį)*

BORDELIURAS. O kaip jūs žiūrite?

SI BEMOL. Dabartės meilė lošia svarbiausią rolę.

PONAS DO. Suprask, vaikeli, viena: tos meilės pas mus nėra tiek daug, kad kiekvienam užtektų.

BORDELIURAS. Tai gal pradedam?

Pasigirsta belsmas į duris

PONAS DO. Visi jau susirinkę. Kas gi čia galėtų?..

Atidaro duris. Įeina užsimaskavęs Motiejus. Jis vilki dailiai pasiūtu juodos gelumbės kostiumu, pasirišęs tamsų kaklaraištį, rankoje laiko juodą cilindrą

MOTIEJUS. Atleiskite. *(Dairosi)* Velionis turbūt kitoje salėje pašarvotas?

BORDELIURAS. Ko jis nori?

PONAS DO *(Motiejui).* Kas tau nepatinka?

MOTIEJUS *(rodo Si Bemol).* Ji man patinka.

BORDELIURAS *(Si Bemol).* Kodėl patinki? Aš draudžiu patikti.

MOTIEJUS. Aš tik norėjau pasiteirauti, ar velionis...

BORDELIURAS. Tai gal pradedam?

SALIAMONAS *(patraukęs iš butelio, susverdėja portrete).* Atleiskite. Nekreipkite į mane dėmesio.

MOTIEJUS. Jeigu jūs užtruksit, gal aš galiu čia ir pavalgyti?

BORDELIURAS *(Ponui Do).* Ar po sniegu dar yra vietos?

SI BEMOL. Jei tu taip — aš niekada!

BORDELIURAS *(Ponui Do).* Pakabink jam šaukštą druskos iš Valstybės puodo.

MOTIEJUS. O sriubos nėra?
SI BEMOL. Ir nebuvo.
MOTIEJUS. O iš antrųjų?
PONAS DO. Žinot, antrieji pas mus visuomet pirmieji. Štai aš, pavyzdžiui...
MOTIEJUS. Bet aš ne apie tai.
SI BEMOL. Yra, tik tamstai nepatiks. Čia viskas taip...
MOTIEJUS. Tai duokit druskos.

Ponas Do pakabina šaukštą. Motiejus atsisėda, išsitraukia iš cilindro arbūzą, perplėšia per pusę, užsiberia druskos ir valgo

SI BEMOL. Tai jis!
MOTIEJUS. Ne ne, manęs čia nėra.
SI BEMOL. Jis yra, bet nėra... *(Susverdėja)*
MOTIEJUS *(gedulingai)*. O velionis geras buvo... Visada susikaupęs, tvarkingas, su kaklaraiščiu... Ir visada kažkodėl nustebęs. Aš manau, jis ir dabar toks pat.
SI BEMOL. Tamsta neklysti. Bet šiais laikais mažai tokių belikę...
MOTIEJUS. Du.
SI BEMOL. O kas antras?
MOTIEJUS. Pirmas tai velionis buvo. *(Paduoda jai pusę arbūzo)*
SI BEMOL. Atsimeni, kai aš sapnavau...
MOTIEJUS. Tai aš sapnavau, kad tu sapnuoji.
SALIAMONAS *(netyčia išmeta butelį)*. Atleiskite, nekreipkite į mane dėmesio. *(Lenkiasi paimti, bet susverdėja ir vos neiškrenta iš rėmų. Pasiremia varnos koja ir vargais negalais šiaip taip pasiekia išmestą vertybę)*
BORDELIURAS. Apie ką jūs?
MOTIEJUS. O tamsta labai panašus į velionį. Irgi nustebęs.
BORDELIURAS. Ko pats, tiesą sakant, norėjai, pamiršau?..
MOTIEJUS. Atiduoti paskutinę pagarbą. Tarp kitko, — velionis man dar šimtą raudonųjų skolingas. Bet aš nereikalauju, nemanykit. Kad jau taip išėjo... Nors pasitaiko, kad jie kaip tik dėl to... Šiais laikais, žinot...
BORDELIURAS. Kur tas velionis yra?
MOTIEJUS. Nežinau. *(Dairosi)* Aš pats ieškau.
SALIAMONAS *(iš portreto)*. Jei čia apie mane, tai privalau perspėti: klysti. Aš liksiu amžinai gyvas. Esu įtrauktas...
MOTIEJUS. Ne ne, ne apie tave. *(Žemai nusilenkia Saliamonui)* Didžiai vertinu tamstą už tai, kad sugebėjai sustabdyti laiką. Aš, žinot, pagal išsilavinimą esu laikrodininkas ir puikiai suprantu, kaip tatai yra sunku.

SALIAMONAS *(nusišluosto džiaugsmo ašaras).* Dėkui. *(Rodo Motiejui paslaptingus ženklus)*

MOTIEJUS. Ačiū. Nevartoju.

Saliamonas paslepia butelį už rėmų

SI BEMOL *(Bordeliurui).* Nesikabinėk. Jei žmogui gedulas, tai suprask...

MOTIEJUS. Ačiū. Bet ne visi dabar supranta.

BORDELIURAS. Čia vestuvės, o ne laidotuvės. Ir mane stebina...

MOTIEJUS. Aš pats stebiuosi. Vienas miręs, kiti — tuoj pat vestuves kelia. *(Si Bemol, priekaištingai)* Galima buvo palaukti.

SI BEMOL. Aš nekalta.

MOTIEJUS. Patikrinsim.

SALIAMONAS *(iš portreto).* Toks amžius.

MOTIEJUS *(griežtai).* O reikėtų pagalvoti ir apie tuos, kurie išeina.

BORDELIURAS. Gal jau pradedam?

MOTIEJUS. Aš prašau jus...

BORDELIURAS. Ką noriu, tą ir pradedu. Vestuvės mano.

MOTIEJUS *(griežtai).* O laidotuvės! Kieno jos?

BORDELIURAS. Muzika! *(Nusilenkia Si Bemol)* Tango.

MOTIEJUS. Tada aš būsiu priverstas išeiti.

SI BEMOL. Ne ne! *(Bordeliurui)* Gedulas. Suprask! *(Verkia)*

MOTIEJUS. Jeigu velionis Svečių kambaryje arba Valgomajame,— aš nueisiu pabudėti. Sykiu ir pagiedosiu...

SI BEMOL. Prašom.

BORDELIURAS. Bet nėra čia jokio velionio!

MOTIEJUS. Kaip nėra? Negalėjo jis išeiti?..

SI BEMOL. O kodėl ne? Jeigu nepatiko? Tarp kitko, aš irgi... Manot, labai jau čia...

BORDELIURAS. Na na!..

SALIAMONAS *(staiga uždainuoja).* Gruodžio mėnesį mirusius prašom a-atsistot. Pakelk... *(Įsižeidęs)* Atleiskite. Nekreipkite į mane dėmesio.

MOTIEJUS *(prieina prie lango).* Vyšnių sodo kitados žaliuota... Iškirtot?

BORDELIURAS. Ir jokio Vyšnių sodo nebuvo! Gal tamsta ne čia pataikei?

MOTIEJUS. Deja, turiu tamstą nuliūdinti. Kol kas dar pataikiau kur reikia. O tamsta gal ir...

BORDELIURAS. Kaip jis drįsta!

PONAS DO. Gal... *(Kužda Bordeliurui ausin)*

BORDELIURAS. Gal tu esi iš kitos pjesės?

MOTIEJUS. Ne iš kitos. Iš šitos. *(Griežtai)* Bet nenukrypkim į šalį.
PONAS DO. Jokiu būdu. Pas mus tai neįprasta.
MOTIEJUS. Gal jūs nežinot, kur esat?
BORDELIURAS. Iki šiol aš viską žinodavau.
MOTIEJUS. Iki šiol! O kiek dabar valandų?
PONAS DO. Pas mus visuomet dvylika.
MOTIEJUS. Ar laikrodininko niekas neieškojo?
BORDELIURAS. Kokio dar?..
PONAS DO. Ieškojo.
MOTIEJUS. Matot! *(Priekaištingai)* Kam tad apsimetinėti. Gana. Pakvieskit, prašau, man velionį.
BORDELIURAS. Nekviesiu.
SI BEMOL. Pakviesk.
BORDELIURAS. Nekviesiu, ir viskas.
SI BEMOL. Kodėl?
BORDELIURAS. Man nepatogu trukdyti.
SI BEMOL. Žmogui gedulas... Suprask.
MOTIEJUS. Jis apsidžiaugs, mane pamatęs. Kaip tamsta nesuvoki!
SI BEMOL. Jis apsidžiaugs supratęs, kad nepamatė. *(Ima giedoti)*
BORDELIURAS. Kas tau?
SI BEMOL. Nekreipk dėmesio. Nervai.
MOTIEJUS *(Bordeliurui)*. Matai! Tamsta čia juokus kreti, o moteriškei ir pasimaišė.
SI BEMOL. Taigi. Čia reikalas rimtas.
BORDELIURAS *(Ponui Do)*. Jeigu taip, tai eik ir pakviesk.
PONAS DO. Ką pakviesti?
BORDELIURAS. Tą.
MOTIEJUS. Pagaliau! Kam tad reikėjo tiek slapukauti?
SI BEMOL. Visada pas mus šitaip...
PONAS DO. Kur jis yra?
BORDELIURAS. Ieškok.
PONAS DO. Kad bent žinočiau, kada mirė? *(Ieško)* Galėčiau orientuotis pagal žvaigždes...
MOTIEJUS. Neseniai. Juk viskas vyksta šiąnakt.

Pradeda snigti

PONAS DO. O kas mirė?

Motiejus susišukuoja; pasitaiso kaklaraištį ir visiems žemai nusilenkia

BORDELIURAS *(Ponui Do)*. Jis?
MOTIEJUS. Deja, tai tiesa, ponai. *(Verkia)* Aš.
SI BEMOL. Iš meilės! Štai, Bordeliurai, kaip reikia... Ar gali?

MOTIEJUS. Nespėjau paskui laikrodžius. Taip staiga pasikeitė klimatas — kur man... Jūs — jau rytoj, o aš... Gyvenimas praėjo pro šalį, o aš taip ir pasilikau ant griovio krašto. O! Jūs nematėt, kas lieka, kai praeina gyvenimas? Dykynė... Krūva šiukšlių... Valgyti, gerti — nebėra ko... Mylimoji ištekėjusi... Atsidusau labai susisielojęs, o įkvėpti jau ir nebebuvo ko...

SALIAMONAS. Jis turbūt sapnuoja...

MOTIEJUS. Saliamonas teisus. Aš dabar sapnuoju, kad esu miręs ir pašarvotas Sniego rūmuose. Tik neatsimenu, kurioj salėj... Čia toks suplanavimas...

BORDELIURAS. Duok jam su šaukštu per galvą.

PONAS DO *(paima Valstybės šaukštą).* Turėtų padėti.

Abudu grėsmingai priartėja

MOTIEJUS. Neskubėkit. *(Iškelia ranką)* Juk jūs tik mano sapne ir tegyvenat... Nėra nei tokios šalies... Nei tavęs, Bordeliurai... Esu tik aš, vargšas laikrodininkas iš 5-osios ateljė. *(Atsidūsta)* O laikrodžiai eina... eina... eina... Girdite?.. *(Kažkur toli pasigirsta laikrodžio dūžiai)* Ei, ką jūs darot?! *(Bordeliuras ir Ponas Do tylėdami pliekia jį šaukštais. Saliamonas linksi)* Kaip jūs drįstat! Tai mano nuosavas sapnas!..

Laikrodis muša garsiau. Pradeda pustyti. Sapno dalyviai darosi vos beįžiūrimi pro krintantį sniegą, palieka gulintį Motiejų ir vienas po kito žengia į portretą

SALIAMONAS. Tegul tai bus tau pamoka, vaikeli. Aš taip pavargau... *(Palaiminęs Motiejų, triskart nusilenkia, atgręžęs veidą į Šiaurę, išeina iš proto ir iš portreto ir dingsta sniego sūkury. Neilgai trukus vėl išnyra, pasičiumpa pamirštą butelį ir dingsta amžinai)* Atleiskite.

BORDELIURAS. Aš niekur nedingsiu. *(Dingsta)* Dar pamatysit, koks aš... *(Pagrūmoja lazda iš Anapus)*

PONAS DO *(susirūpinęs, Motiejui).* Nepamiršk durų užrakinti išeidamas. Raktą pasuk du kartus. Į kairę ir į dešinę. *(Žengia į portretą)*

SI BEMOL. Sudie. *(Užpučia žvakę)*

MOTIEJUS *(tiesia rankas).* Tu pasilik... pasilik...

SI BEMOL. Gal aš dar sugrįšiu... sugrįšiu...

MOTIEJUS. Gal... *(Lieka vienas)* Kam jūs mane pažadinot?

Iš Bokšto laikrodžio iššoka gegutė, apsidairo ir pašaipiai sukukuoja

MOTIEJUS *(gedulingai).*

Aš kasnakt paskui į laikrodį bėgu
Per pernykštį pageltusį sniegą,
Pasilenkęs į šiaurę, į vėją, —
Aš nespėjau, nespėjau, nespėjau...

Skuba laikrodis, lenkdamas laiką,
Aš į koją su juo nepataikau!
Pirma laiko varpai nuskambėjo, —
Aš nespėju, nespėju, nespėju...

Sausis ištiesė baltąjį kilimą
Ir nusivedė manąją mylimą, —
Ir tuščiai visą naktį skubėjau, —
Aš nespėjau, nespėjau, nespėjau...

GEGUTĖ *(griežtai).* Liaukis. Nusibodo.

MOTIEJUS *(krūptelėjęs išsitraukia kišeninį laikrodį).* Jau po devynių. Vėl į ateljė pavėlavau. *(Išbėga nusigandęs)*

Iš skirtingų pasaulio šalių pamažu ateina Sniego žmogus ir Sniego žmona

SNIEGO ŽMOGUS. Palypėsiu ant stogo pažiūrėti, iš kur vėjas pučia.

SNIEGO ŽMONA. Tik būk atsargus, Sniego žmogau... Orai dabar nepastovūs...

Kažkur toli pasigirsta švelni Sen Sanso melodija Bokšto laikrodžiui ir kameriniam orkestrui. Tyliai krinta sniegas ir apsnigti žiūrovai skirstosi iš teatro

Pabaiga

1988

Mirtis už stalo

(dviejų dalių suma)

Veikėjai:

VEIKSNYS *(Auskas)*
TARINYS
ĮNAGININKAS
GENERALINIS
ŽMONA
AUSKAS-2
ŠLAVĖJA
SEKRETORĖ
LAIŠKININKĖ
INTELIGENTAS
ŠEŠĖLIAI
TURISTAI *(100 galvų)*
TEATRO ŽMONĖS *(režisierius, Šekspyras, aktoriai, scenos darbininkai, direktorius, žiūrovai)* ir Šuo

Pirmoji dalis

SCENOJE — paskutinieji Šekspyro „Hamleto" akordai

HAMLETAS. ...Horacijau, aš mirštu; mano sielą
Užtvindė jau galingieji nuodai;
Man niekados išgirsti nebeteks
Žinių iš Anglijos; bet Fortinbrasas
Bus išrinktas karalium, pranašauju;
Jam balsą mirštantį aš atiduodu;
Taip jam pranešk ir smulkiai atvaizduok
Grandinę šitų įvykių, kurie...
(Toliau — tyla)

HORACIJUS. Kilni širdis palūžo. —
Labanaktis, brangusis mano prince!
Miegok ramiai, ir chorai angelų
Tegul sapnus tavuosius užliūliuoja!

(Maršas už scenos)

Kodėl šis būgnas vis labiau girdėt?

(Įeina Fortinbrasas, anglų pasiuntiniai su būgnininkais, vėliavomis ir palydovais)

FORTINBRASAS. Ką aš regiu?

HORACIJUS. Ko ieško jūsų žvilgsnis?
Jei nevilties ir šiurpo, — jūs tai radot.

FORTINBRASAS. Šios aukos rėkia apie skerdynes.
O, išdidi Mirtie, kokia puota
Nūn ruošiama tavo urve tamsiajam,
Kad tu taip kraugeringai tiek galiūnų
Iš sykio parbloškei!

PIRMAS PASIUNTINYS. Siaubingas vaizdas;
Iš Anglijos naujienos pavėlavo.
Be žado guli tas, kieno ausis

Išgirstų šiandien, kad liepimas jojo
Įvykdytas tiksliai, kad Rozenkrancas
Ir Gildensternas jau nebegyvi.
Kas mums bepadėkos,

HORACIJUS. Šios lūpos niekad
Net ir tada, jei jos krutėt galėtų,
Jisai kaip gyvas įųdviejų mirties
Nereikalavo, bet kadangi jūs
Iš Anglijos ir iš laukų Lenkijos
Atvykote į šį kraujuotą teismą,—
Tad jųjų kūnus ant pastovo aukšto
Lai užkelia prieš mus; ir aš tuomet
Nežinančiam pasauliui apsakysiu,
Kaip visa tat įvyko: jūs išgirsit
Istoriją kraupių, kraujuotų žygių,
Aklų žudynių, nekaltų aukų,
Mirčių, klastos bei smurto pagimdytų,
Ir pinklių nelemtų, kurios užgriuvo
Ant jųjų sumanytojų galvos.
Aš visa tai paskelbsiu jums.

FORTINBRASAS. Klausykim
Ir didikus pakvieskime draugėn.
Aš savo laimę priimu nuliūdęs;
Į šitą karalystę jau nuo seno
Turiu aš teisių ir lemtis gerojı
Įsako man pareikšti jas nūnai.

HORACIJUS. Aš irgi dar turėsiu apie tai
Prabilti lūpom to, kurio sprendimas
Daugiau balsų pririnkti jums galės.
Bet smegenys minios dar neatvėso;
Tad reikia paskubėti: tenegrįš
Bruzdėjimai, vaidai ir suirutės.

FORTINBRASAS. Lai keturi šauniausi kapitonai
Ant pakilimo Hamletą paguldo,
Kaip guldomi kariai. Užkopęs sostan,
Jisai tikriausiai būtų viešpatavęs
Karališkai; ir, eisenai sujudus,
Lai muzika ir apeigos karinės
Byloja apie jį.
Išneškit kūnus; šitokie vaizdai
Kautynių laukui tinka — ne čionai.
Pulkams pradėti šaudyt įsakau.

(Gedulingas maršas. Visi išeina, nešdami lavonus; po to girdėti patrankos šūvis)

* * *

DVYLIKTOJE EILĖJE

AUSKAS. Gelbėkit! *(Pašoka ir išsigandęs dairosi)*

ŽMONA. Dovanokit. Giminaitis iš provincijos.

AUSKAS. Kas atsitiko? Kas čia sprogo? Vamzdis?

ŽMONA *(sodina vyrą)*. Vamzdi tu, vamzdi...

AUSKAS. Kur aš esu?

ŽMONA. Teatre...

AUSKAS *(susigėdęs)*. Ajopl.. *(Atsisėda)*

Leidžiasi uždanga. Žiūrovai ploja. Uždangai pakilus, aktoriai lenkiasi žiūrovams, priima gėles ir sveikinimus. Pasirodo pagal paskutinę XVI a. madą apsirengęs Šekspyras, išdidžiai pereina per sceną ir oriai nusilenkia žiūrovams. Aktoriai dėkoja. Iš Užkulisių išeina Režisierius, paspaudžia Šekspyrui ranką ir pasibučiuoja su juo. Plojimai

ŠEKSPYRAS *(kilsteli ranką, prašydamas tylos)*. Soviet Lithuania lies on the Baltic coast in the valley of the river Nemunas. It is a country studded with blue-eyed lakes, adorned by green woods and hills. Two score years ago, by joining the Soviet Union, this country embarhed upon the socialist road.

REŽISIERIUS *(verčia)*. Baltijos bangų liūliuojama, Nemuno, mėlynakių ežerų, miškais garbanotų kalvų dabinama, klesti šalis, kurios vardas Tarybų Lietuva. Prieš *(nusičiaudėja)* dešimtmečius ji tapo socialistinė didelės TSRS tautų šeimos lygiateisė narė.

Šekspyras vėl kilsteli ranką. Visi suklūsta

ŠEKSPYRAS. O dabar, ponai, prašom visus į bufetą.

Visi išeina. Scenoje tuščia

ŽMONA. Kelkis.

AUSKAS. Ar jau viskas? Kaip patiko? Man tai tie duobkasiai labiausiai... Atsimeni. *(Uždainuoja)*

„Duobė sieksninė iškasta, —
Neankšta svečiui bus.
Vai lopetėle, lopeta..."

ŽMONA. Aš tau padainuosiu! *(Abu prasibrauna pro žiūrovus ir išeina iš salės)* Aš tau...

AUSKAS *(griežtai)*. Paleisk ausį! Čia ne durų rankena...

ŽMONA. Aš geriau žinau. Aš geriau žinau.

AUSKAS. Liaukis... Liaukis... liaukis... liau... *(Balsai nutolsta)*

Kurį laiką scena tuščia, tačiau, neilgai trukus, angliškai keikdamiesi, įeina scenos darbininkai. Jie nuleidžia ant štangos pakabintą Elsinoro peizažą, paskui pakelia ir svirduliuodami neša Hamletą, kurį, suvilioti malonaus dramaturgo pasiūlymo, buvo pamiršę anglų pasiuntiniai. I darbininkas suklumpa. Iš kišenės iškrenta butelis

II DARBININKAS. Sakiau, Ecka, negerk. Sakiau, negerk.

I DARBININKAS. O tu kas toks? *(Išdidžiai)* A ty kto takoj?

Išneša Hamletą. Grįžta II darbininkas ir paspaudžia mygtuką. Ima suktis scenos ratas. I darbininkas grįžta paimti butelio, tačiau užlipa ant rato ir, eidamas priešinga sukimuisi kryptimi, veltui tiesia rankas, niekaip negalėdamas pasiekti į avanscenų nuriedėjusio pasturgalio

II DARBININKAS. Sakiau, Ecka! Sakiau!

I DARBININKAS. Horracijau!.. Aš mirštu!.. *(Nugriūva ir ratas nuneša jį į Užkulisius)*

II darbininkas paima butelį ir išeina iš scenos. Ratui sustojus, scenoje matom Ausko namus. Grįžta II darbininkas, pašluoja kambarius, įjungia televizorių ir vėl išeina

* * *

AUSKO NAMAI. Įeina Žmona su skėčiu ir Auskas su batais. Jie ką tik iš teatro, tad, suprantama, kupini įspūdžių

ŽMONA. „Kokia širdis palūžo. Labanaktis, brangusis mano prince..."

AUSKAS. Du nulis! Mūsiškiai pirmauja!

ŽMONA *(išjungia televizorių ir atsistoja priešais vyrą)*. Kas tie jūsiškiai? Kas jie tokie?

AUSKAS *(nervingai)*. Jeigu vėl imsi muštis, aš paskambinsiu į atraminį punktą.

ŽMONA *(užsideda akinius ir pakreipia vyrą profiliu)*. Nesijaudink. Aš tuoj. *(Išeina)*

AUSKAS *(išsigandęs)*. Kokia ji šiandien gera. Tas ne į gerą...

Žmona grįžta su Hemingvėjaus portretu, paėmusi plaktuką, įkala į sieną vinį, pakabina portretą ir vėl atsistoja priešais vyrą

ŽMONA. Pažįsti? *(Rodo portretą)*

AUSKAS. Kažkur matytas... Rodos, anksčiau susitikdavom prie gastronomo. Kapeikų vis prašydavo. Dabar, sako, profilaktoriume... *(Įtariai)* Iš kur pas tave jo nuotrauka?

ŽMONA *(rūsčiai)*. Tai Hemingvėjus. Rašytojas.

AUSKAS. Jo jo. Anas ir buvo rašytojas. Užsidarys, būdavo, tualete ir pils ant durelių. Ko tik neprirašydavo. Daugiau, tiesa, rusiškai. Va, šitas man labiausiai... „Maja mylaja v grobu, ja pristrojus i..."

ŽMONA *(su panieka)*. Hemingvėjus, tamsta. *(Nusikeikia)* Kuboj vilą turėjo! *(Priėjusi nušluosto servetėlę nuo portreto dulkes)*

AUSKAS. Sakau, kad tas pats! *(Juokiasi)* Kokia ten vila! Esu buvęs. Dvylika kvadratų be patogumų. Skyriuj užregistruota... Bet visi Kuba vadina, mat anas, kai dirbo grūzčiku, buvo dėžę „Havana Club" iš parduotuvės išnešęs.

ŽMONA *(grėsmingai)*. Tai po kokias vietas tamsta valkiojies?

AUSKAS. Tik vieną sykį. Inteligentas nuvede.

ŽMONA. Sakiau, nesikalbėk su juo. Jis į žmogų su kairiąja akim nežiūri.

AUSKAS. Kaip jis žiūrės! Kairioji su faniera užkalta. Bet visus taškus, kur duoda kiaurą naktį, puikiausiai mato. Nebūtų milicininkas! Atsimeni, kai man garbės raštą teikė. Užėjau į parduotuvę odekolono. Na, supranti, į prezidiumą lipti, ne į medį. O jo nėra... Tai Inteligentas ir sako: paimk vyno, einam į Kubą pas Rašytoją ir išmainysi. Ir točna — nuėjau, išmainiau, pasikvėpinau kaip žmogus... *(Įtariai)* Bet iš kur tu jį pažįsti?

ŽMONA *(rūsčiai)*. Liaukis! Ernestas Hemingvėjus amerikietis buvo. *(Reikšmingai)* „Kam skambina varpai" girdėjai?

AUSKAS. Nieko negirdėjau. Kada skambino?

ŽMONA. Romanas taip vadinasi. *(Nusikeikia)* Hemingvėjus jį Kuboje parašė. Išsimaudys, būdavo, baseine, pasiboksuos su draugais, išgers šampano — ir rašo sau viloje atsidrėbęs... O jo žmona tuo tarpu po sodą vaikštinėja, svečius priiminėja, ambasadorius visokius... jodinėja... O kad nori — baseine plūduriuoja. Viskas pas juos buvo. *(Svajingai)* Amerika!..

AUSKAS *(susinervinęs)*. Jeigu Amerika, — dėl ko tada vila Kuboje?

ŽMONA. Milijonierius, tamsta! Kur nori — ten gyvena... *(Susimąsčiusi vaikšto po Saloną)* O dėl ko tamsta negalėtum tapti rašytoju?

AUSKAS. Aš? *(Išsigandęs pašoka ir vėl susmunka)* Dovanok.

ŽMONA *(griežtai)*. Atsakyk.

AUSKAS. Kaip aš tapsiu? Kaip?

ŽMONA. O kažin kaip kiti tampa? Ne tokius dalykus norint galima. Matei per televiziją? „Pergalės" kolūky gimė veršis su dviem galvom!..

AUSKAS *(įsižeidęs)*. O aš kuo čia dėtas?

ŽMONA *(nepatikliai)*. Tamsta manęs nenervink. Kur valerijonai? *(Išgeria)* Sėsk ir rašyk.

AUSKAS. Bet aš nežinau — apie ką?

ŽMONA. Apie tai, kas jaudina.

AUSKAS. O kas dabar jaudina? Iš kur aš žinau? Nesidomėjau specialiai...

ŽMONA. Taip ir žinojau, kad niekas tamstos nejaudina. Dėl to ir gyvenam kaip kurmiai. Juk tamstos net per televiziją nė karto nėra parodę. Veršį su dviem galvom parodo, tuos, kurių milicija ieško, — irgi. O tamstos — ne. Kas yra?

AUSKAS. Žiūrėk, kad nori. Kam elektrą pūstyti? Pigiau atsieina...

ŽMONA. Neįdomu. O parodytų — visai kitas žmogus. Eini paskui gatve, žiūrovai atsigręžia, bado pirštais... Kita kondicija! Ir moteriškei tada kitaip...

AUSKAS *(su didžiu sielvartu)*. Užpernai norėjai, kad eičiau į ministeriją ir prašyčiaus paskiriamas kolkozo pirmininku, pernai — kad į Operą, tenoru. Prieš karą — kad stomatologiją studijuočiau... Dabar vėl... Ne, aš neištversiu.

ŽMONA. Nenorėjai studijuoti — rašyk. O kad nestojai į stomatologiją — save kaltink. Būčiau parėmusi. Dabar jau per vėlu!

AUSKAS. Supuvusius dantis traukti? *(Išdidžiai)* Ne ne, tai ne man!

ŽMONA. Dėl ko supuvusius? Pasitaiko tokių burnų, kad oho! Sakysim, ateina pas tave koks vedėjas ar sandėlininkas. Pražiodini, pasižiūri, paimi reples... Pagavai mintį?

AUSKAS. Ne.

ŽMONA *(pauzė)*. Tai kas tamstai yra?

Auskas beviltiškai skėsteli rankomis

ŽMONA. Replėmis už auksinio ir į kišenę. Kas tau pastebės, jei skauda! Vieną, kitą, trečią... Aišku, gydymo pabaigoj tektų ir kokį supuvusį išlupti. Nenudžiūtų gal rankos. Nusviedei šiukšlių dėžėn ir nusiplovei. Bet gal tamsta nori visą amžių duobes kasti?

AUSKAS. Specialistas aš geras... Garbės raštą antai davė. O ir šiaip jauties reikalingas žmogui... nabašnikui... Patiktų man, aišku, ir prie technikos. Bet su ekskavatorium juk neįvažiuosi į šventą vietą.

ŽMONA. O dėl ko apie mane nepagalvoji? Kieno esu žmona? Yra skirtumas?

AUSKAS. Anoks čia... Kai dantį išrauna — irgi duobė lieka...

ŽMONA. Paskutinį kartą sakau: sėsk ir rašyk.

AUSKAS *(tragiškai).* Negaliu.

ŽMONA. Įstatymo vardu!

AUSKAS. Vardan Dievo tėvo...

ŽMONA. Yra toksai šeimos įstatymų kodeksas, tamsta!

AUSKAS. Kaip aš jį parašysiu? Kaip?

ŽMONA. Kai Inteligento taksi pavasarį laiptinę privėmė, puikiausią skundą į CK parašei. Kai nori, mat sugebi!

AUSKAS *(pamokomai).* Ne taksi, o taksas.

Abu susikaupia

ŽMONA *(tyliai).* Tai buvo patelė.

Grėsminga pauzė

AUSKAS. Atnešk popieriaus. *(Apimtas siaubo)* Jeigu patelė, tai ką gi...

ŽMONA. Galų gale. *(Rausiasi po kertes, atneša ruloną tualetinio)*

AUSKAS *(įsižeidęs).* Tai man rašyti ar?..

ŽMONA. Pradedančiajam, taip sakant, jaunajam, bus kaip tik. Ne visi ir tokio turi.

AUSKAS *(griežtai).* Parkerį.

ŽMONA. Tik pieštukas.

AUSKAS. Tada nieko neišeis.

ŽMONA. Neišsigalvok. Pieštukas geras. Kiemiškas. *(Lūkuriuoja, kol vyras pradės rašyti)* Ko dar?

AUSKAS. Šampano.

ŽMONA. Na na!

AUSKAS *(nukreipia žvilgsnį į Hemingvėjaus portretą).* Pati sakei...

Žmona akylu žvilgsniu išmatuoja abu vyrus ir išeina

AUSKAS *(akimirkai sustingsta pašauto elnio poza).* Už ką?

ŽMONA *(grįžta su šampanu ir fotoaparatu ant trikojo).* Sėskis. Pasiremk kairiąja į stalą. Dešinę į viršų. Nemosuok kumščiu. Pieštuką paimk. *(Dirsteli į portretą)* Dabar nukreipk žvilgsnį į sieną ir kentėk.

AUSKAS *(stengiasi).* Nebegaliu.

ŽMONA. Kas atsitiko?

AUSKAS. Palauk. *(Atsiplėšia gabalą kūrybinio popieriaus ir išbėga)*

ŽMONA *(Hemingvejui)*. Gal aš per griežta? Bet kažin kiek pats būtum, jeigu... *(Už sienos rūsčiai sugriaudėja klozetas)* Arba antai Mikalojus Konstantinas... „Laiškai Sofijai". Neskaitei? Už viską tau dėkingas ir taip toliau... Taip ir maniškis gal kada...

Grįžta Auskas, atsisėda, nusišluosto suprakaitavusį veidą

ŽMONA *(paienda po skraiste)*. Nekvėpuok. *(Spūsteli mygtuką, pliūpteli ugnis, pašoksta juodi dūmai ir pakvimpa siera)* O dabar!.. *(Melodingai pila į taures šampaną. Abudu susidaužia ir išgeria. Auskas atsisėda ir paima pieštuką. Žmona ant galų pirštų eina pro duris)*

AUSKAS. O jeigu mane suims? *(Pašoka)*

ŽMONA. Už ką?

AUSKAS. Ne taip, kaip reikia, parašysiu?..

ŽMONA. Rašyk, kaip reikia.

AUSKAS. O jeigu aš, pavyzdžiui, parašysiu... *(Staiga visas sudreba)* Šalin!..

ŽMONA. O kodėl ne — pirmyn! Kas tau yra?

AUSKAS. Kojas pakirto. *(Vaikšto pritūpęs)*

ŽMONA. Reiktų kreiptis... Gal atsiųstų draudžiamųjų sąrašą... *(Mąsto)* O kur kreiptis? Tiek to. Kol kas „šalin" nevartok. Aš susiskambinsiu su Čiene. Jos žentas milicininkas.

AUSKAS *(veiksmingai)*. Noriu su „šalin!" *(Trypia kojomis)* Dabar!

ŽMONA *(tyliai)*. Sėskis.

AUSKAS *(dar tyliau)*. Na?

ŽMONA. Aš girdėjau, kad dabar...

AUSKAS. Na na... *(Dreba)*

ŽMONA. Kad dabar... *(Pastebėjusi vyro dvasios būklę, pripila taurę)* Išgerk.

Auskas išgeria

ŽMONA. Kad dabar... *(Sumišusi)* Viską galima.

AUSKAS. Kas tau sakė?

ŽMONA. Čienė pasakojo. O ir per televiziją anąsyk... Bet kad tau tik futbolas galvoj!..

AUSKAS *(griežtai)*. Futbole ne viskas galima. Yra taisyklės.

ŽMONA. Rašyk: „Šalin mylimon!" Kiek tave mokinti... *(Išeina supykusi)*

AUSKAS *(atsisėda, galvoja, paskui rašo)*. „Šalin mylimon atėjo ruduo. Tą rytą duobkasys Auskas sėdėjo prie šviežiai supil-

to..." *(Braukia)* „Laidojimo biuro tarnautojas..." *(Braukia)* „Biuro direktorius Auskas sėdėjo savo ištaigingam kabinete ir žiūrėjo pro langą... pro iliuminatorių. Buvo, kaip sykis, ketvirčio pabaiga. Pūtė vėjas. Krito lapai. Ir niekas nenorėjo mirti." *(Susimąsto)* O kas toliau? Pradžia gera, bet... kažkas trukdo. *(Braukia)* Su tokia pavarde tik duobes ir kasti. Kas sėdėjo? Veiksnys. Ką darė? Įėjo — Tarinys.

Suskamba gedulingos muzikos akordai. Scena aptemsta. Praeina gedulinga procesija su žvakėmis ir karstu. Neilgai trukus Rampos Šviesos vėl įsižiebia. Auskas (Veiksnys) sėdi apsivilkęs griežto sukirpimo tarybiniu munduru iš gelumbės ir degančia žvake rankoje. Įeina Tarinys

TARINYS. Sveiki, draugas Veiksny. Dėl ko toks išblyškęs?

VEIKSNYS. Aš savo laimę priimu nuliūdęs; į šitą karalystę jau nuo seno turiu aš teisių, ir lemtis geroji įsako man pareikšti jas nūnai...

TARINYS. Viskas tvarkoj, Direktoriau. Nusiraminkite. *(Užpučia žvakę)*

VEIKSNYS. Kaip atrodo?

TARINYS. Trys ant keturių.

VEIKSNYS. Aš klausiu, ar gražus?

TARINYS. Kad aš nelabai išmanau. Kuo didesnis, tuo gražesnis. Man tai šitaip atrodo.

VEIKSNYS. Užsuksim pažiūrėti. Gal reikės ką patarti. Įvykis vis dėlto neeilinis, draugas Tariny.

TARINYS. Taigi. Lygiai tūkstantis bus. Jums vadovaujant... *(Susižavėjęs)* Per tokį trumpą laiką šitoks darbas nuveiktas. Kiekvienas gali pavydėti.

VEIKSNYS *(susimąstęs)*. Tūkstantis. Sakytum — nemažai. O juk galvų mieste nesumažėjo. Gal net padaugėjo. *(Atsidūsta)* Kartais man taip atrodo — beprasmišką darbą dirbu.

TARINYS. Na na, draugas Veiksny! Iš kur tokios dešiniosios nuotaikos!

VEIKSNYS. Ir tokį sapną šiąnakt sapnavau. Tartum lipu kopėčiom ant stogo, tik staiga tos kopėčios... Ir aš žemyn galva... žemyn galva...

TARINYS. Matyt, vėl valdžia keisis. Man tai jau šitaip — jeigu iš vakaro sąnarius skauda, kojas suka, tai žinok, — ar kokia instrukcija, ar naujas nutarimas tikrai bus paskelbtas. Jau nė laikraščių nebesiprenumeruoju... Na, arba šiaip kokia nelaimė — niekas nenumirs, pavyzdžiui...

VEIKSNYS. Kiek vakar?

TARINYS *(skėsteli rankom).* Deja...

VEIKSNYS *(pasipiktinęs).* Tai kaip tu dirbi! Kur žiūri? Juk ketvirtis baigiasi. Neįvykdysim plano!

TARINYS. Ką aš galiu! Nėra medžiagos...

VEIKSNYS. Paminklas gatavas. Kiek galima laukti! Užkasam, pastatom, atraportuojam: tūkstantis pirma laiko. Mitingas! Korespondentai! Įsivaizduoji? Aš jau ir gimines sukviečiau, restoraną užsakiau. Maniau, — bent iki dvidešimt penktos tikrai spėsim.

TARINYS. Prakeiktas užkampis! Nei chemijos kombinato... Nei geros elektrinės...

Sudreba langų stiklai, išdidžiai praskrenda lėktuvas

VEIKSNYS *(ilgesingai žiūri pro langą).* Kad bent vienas!.. Kad nors pats mažiausias!.. Nevala koks... Bet kur tau! O juk kasdien — siuda, tuda... ir tiesiai virš mūsų! Pasiust gali... laikraštį paimi: vienur — avarija, kitur — katastrofa... O pas mus?..

TARINYS. Jei taip, sakau, užmezgus glaudesnį ryšį su Vyriausiuoju iš ligoninės?..

VEIKSNYS *(numoja).* Ne tas žmogus. Išsisklaidė senoji gvardija...

TARINYS. O ketvirtis baigiasi...

VEIKSNYS. Neatlaikys širdis... Neatlaikys...

TARINYS. Spjaut į viską, ir atostogų. Prie jūros. Mano nervai, tiesą sakant, irgi...

VEIKSNYS. Atostogų! Kaipgis! O premijos! Garbės raštai? Kelialapiai į Per Lašezo... Žvaigždė man... Ne! *(Trinkteli stalan)* Vieno betrūksta. Iškask man nors iš po žemių.

TARINYS *(sumišęs).* Iškast? Iš po žemių?.. Bet...

VEIKSNYS *(susinervinęs).* Aš ne tiesiogine prasme! Galvoti reikia! Dumatj! *(Pauzė) Matj!..*

TARINYS *(svajingai).* Užsieniuose mafijos... medvilnė...

VEIKSNYS. Kokie čia užsieniai, ir kodėl mes turim amžinai keliaklupsčiauti? Draugas Tariny! Aš esu narys ir tokių kalbų girdėti ne-no-riu! Seniai laikas suprasti viena: nieko negalima dirbtinai persodinti iš svetimos dirvos į gimtąją. Beje, medvilnė pas mus neauga. Pagaliau tai nepriimtina iš principo. Mes turim puoselėti savas tradicijas. Ieškoti vidinių rezervų. Kalnus galima nuversti, tik reikia, kad dirbtų šičia... *(Stukteli galva į sieną. Nukrenta fantastinis Spiridonovo-Vodkino (paskutiniojo) paveikslas, vaizduojantis iškilmingą Čiapajevo guldymo graban ceremoniją)*

TARINYS. Taigi tamstai dirba. *(Pakabina paveikslą)* Nesuprantu, koks reikalas?

VEIKSNYS. Mano uždavinys — brėžti generalinę liniją, o tavo — spręsti konkrečius atvejus.

TARINYS *(šluostosi prakaitą).* Mest viską ir...

VEIKSNYS. Lengva pasakyti — mest. O kas čia dirbs? Mus iškėlė... pasitikėjo...

TARINYS. Aš iškart sakiau — per daug planuojamės. Valstybės užsakymas — taip, aš suprantu. Bet reikia vis dėlto atsižvelgti ir į vietines sąlygas...

VEIKSNYS. Dabar gudrus. O kam tada balsavai „už"?

TARINYS *(moja ranka).* Kai darbuojies tokioj vietoj, daug čia pribalsuosi...

VEIKSNYS. Bet dabar ne laikas apie tai. Dirbti reikia. Nelaukim, kol pasipils skundai...

TARINYS. Kas jau čia skųsis... Mūsų profilis vis dėlto...

VEIKSNYS. Visokių žmonių yra. *(Masažuojasi krūtinę)* Širdį kad suspaudė. Nervai...

TARINYS *(su rūpesčiu).* Reiktų ką nors aprėkti. Iškart palengvėtų.

VEIKSNYS. Ką aprėkti? Ne kiekvieną dabar aprėksi! Tik dar labiau sunervins. Velniai žino, kas darosi...

TARINYS. Už durų laukia Auskas. Iš mūsų sistemos. Išvaizda tokia, kad... Manau, puikiausiai galima. Dar ir padėkos.

VEIKSNYS. Kviesk.

TARINYS *(praveria duris).* Užeik, gerbiamasis...

Įeina ***A u s k a s-2, labai panašus į Auską-Veiksnį, tik prasčiau apsirengęs, su auliniais batais, kepure su snapeliu ir kastuvu dešinėj rankoj***

VEIKSNYS. Na! *(Trenkia stalan)*

AUSKAS-2. Ačiū. *(Nusilenkia)*

VEIKSNYS. Galvoji?

AUSKAS-2. Ne ne.

VEIKSNYS *(susinervinęs).* Ką čia tokį aprėksi...

TARINYS *(Veiksnio ausin).* Kodėl negalvoja...

VEIKSNYS. Akūtublenegalvoji, ką?

AUSKAS-2. A... *(Pritupia)* Visi sveiki...

VEIKSNYS. Ar žinai, kas aš toks?

AUSKAS-2. Draugas...

VEIKSNYS. Ką!? *(Pakyla visu stotu)* Koks aš tau!..

TARINYS *(Veiksniui).* Na, matote... Ar nesakiau! *(Uždaro duris į salę, kad publika negirdėtų necenzūrinių žodžių)*

VEIKSNYS *(baigia).* ...matj! *(Atsisėda nusiraminęs)*

Tarinys atidaro duris

VEIKSNYS. Kreipkis į mane „jūsų prakilnybe..."
AUSKAS-2. Jūsų...
VEIKSNYS. Kieno?
AUSKAS-2. Mūsų...
VEIKSNYS. Nori pabučiuoti man į... *(Pasilenkia)*

Auskas išsigandęs varto akis ir kastuvą. Tarinys pakuždа Veiksnio ausin raminančių

VEIKSNYS. Gerai. *(Mosteli, Auskas-2 išeina)* Truputį palengvėjo, bet problemos liko...
TARINYS. Gal nereikėjo tos prakilnybės...
VEIKSNYS. Viskas gerai, kas sveika. *(Masažuojasi)* Atleido truputėlį, atleido... Ko jis norėjo? Kokiu klausimu?
TARINYS. Kokie čia klausimai gali būti! Rašąs kažką... Argi svarbu! Svarbu, kad tamsta dabar visai kitaip atrodai. Įraudęs, akutės tik blizga, tik žybčioja... Aš, būdamas Direktoriumi, tam paminklui panaudočiau savo, tai yra, jūsų galvą. Paminklas galingas. O galva niekam tikusi. Tam tikra prasme galima sakyti, — netgi visai nėra tos galvos.
VEIKSNYS. Kaip tai: nėra galvos?..
TARINYS. Tūkstantojo taigi dar neturime. Paminklas yra... Galvos nėra. Yra, taip sakant, kandidatai, bet klausimas kol kas neaiškus.
VEIKSNYS. Paminklas yra! Galvos nėra! Klausimas neaiškus. *(Grėsmingai)* Ką tai reiškia?
TARINYS. Nėra savanorių.
VEIKSNYS. Kokiais laikais mes gyvenam? Kur masių entuziazmas? Nematytų kraštų ilgesys? Žmonės tūkstančius kilometrų trenkdavosi. Pusnuogiai... Alkani...
TARINYS. Taigi. O dabar — atsiverti laikraštį — ne laikraštis, o skundų maišas. Vienam tas nepatinka, kitam — anas... O į perkeltųjų asmenų stovyklą — niekas, matai, nenori!
VEIKSNYS. Kita vertus — nori nenori — argi čia esmė? Planas yra planas. Reikia mokėti išreikalauti. Sakai, būdamas Direktorium, panaudotum mano galvą?
TARINYS *(išsigandęs)*. Bet aš ne ta prasme...
VEIKSNYS *(susimąsto)*. Vienas būdamas, o kitas rašo. Ką tuom norėjai pasakyti?
TARINYS *(nusiminęs)*. Bet, draugas Veiksny, aš nematau čia jokio ryšio!
VEIKSNYS. Aš matau puikiausią ryšį. Ką jisai rašo? Skundus?
TARINYS. Aš nežinau, bet...
VEIKSNYS. Nepavyks. Grąžink jį atgal.

Tarinys išbėga

VEIKSNYS. O gal ir pavyks... Ne veltui tas sapnas... Ta širdis... Bet dar pažiūrėsim kas — ką.

Grįžta Tarinys ir Auskas-2

VEIKSNYS. Rašai?

AUSKAS-2. Žmona liepia.

VEIKSNYS. Ir negali nerašyti?

AUSKAS-2. Negaliu.

VEIKSNYS. Kas tau nepatinka?

AUSKAS-2. Man viskas patinka!

VEIKSNYS. Vidaus politika?..

AUSKAS-2. Aš nesikišu.

VEIKSNYS. Užsienio?..

AUSKAS-2. Nevažinėju.

VEIKSNYS. Maisto programa?..

AUSKAS-2. Kiek aš tevalgau...

VEIKSNYS. Plenumo?..

AUSKAS-2 *(pasisuka į Rytinę sieną ir žemai nusilenkia ten kabantiems portretams).* Per amžių amžius...

VEIKSNYS *(surenka telefono numerį).* Alio? Dispanseris? Norėčiau Vyriausiąjį. Sveiki, Motiejau Fiodorovičiau. Norėčiau sužinoti: Auskas. Diagnozė? Ką? Su plaučiais? Ne ne. Ne Sakalauskas. Auskas. Be šaknies. Nėra? Ir niekada nebuvo. *(Išsigandęs)* Ačiū, Motiejau Fiodorovičiau. *(Padeda ragelį)* Vadinasi, ir viskas patinka, ir dispanseryje neužregistruotas. Čia kažkas ne taip. Ką gi tu rašai?

AUSKAS-2. Aš? *(Sumišęs)* Aš užuojautas rašau...

VEIKSNYS *(krūpteli).* Užuojautas? *(Pauzė. Iš Sieninio laikrodžio staiga iššoka gegutė ir sukukuoja. Veiksnys griebiasi už krūtinės)* Spaudžia širdį, spaudžia... Užuojautas — kam?

AUSKAS-2. Aš, tiesą sakant, ir norėjau pasiteirauti — kam? *(Šluostosi akis)* Man visų gaila...

Gegutė vėl sukukuoja. Veiksnys pašoka, lukteli, kol gegutė vėl iššoks, tada nukerpa jai galvą ir įsimeta į kišenę

VEIKSNYS. Argi tu nežinai, kad užuojautas rašyti draudžiama? Ką apie mus gali užsienis pagalvoti? Kad mes čia kažin kuo užsiimam! Užuojautas jisai rašo! Gal kam blogai pas mus? Gal skundėsi kas?

TARINYS. Niekas. Tikrai niekas.

VEIKSNYS. Gal nežinai, kad mūsų žmogus lieka amžinai gyvas fabrikais ir gamyklomis?..

AUSKAS-2. Bet aš negaliu kitaip. Žmonai įkvėpimas, žinote...

VEIKSNYS. Bet būna ir iškvėpimas.

TARINYS *(linkčioja).* Paskutinis.

AUSKAS-2. O sako... *(Išblykšta)* Dabar viskas galima...

VEIKSNYS. Kas tau sako, jop!.. *(Sau)* Nesinervink. Nesinervink.

AUSKAS-2. Čienė pasakojo. Jos žentas milicininkas.

VEIKSNYS. Turi ryšių vyriausybėje? *(Kišenėje sukukuoja. Veiksnys ištraukia nukirptą galvą ir išmeta pro langą)* Žinai, kaip tai vadinasi? Mafija.

AUSKAS-2 *(išsigandęs).* Visi Inteligentu vadina. Mat anas muša tik baltom pirštinėm apsimovęs.

VEIKSNYS. Visur yra taisyklės, gerbiamasis. Štai, sakysim, futbolas... Esi matęs?

AUSKAS-2. O kaipgi!

VEIKSNYS. Jeigu vienas spirs į kamuolį, o kitas jam į subinę? Kiek bus?

AUSKAS-2. Kur? *(Susverdėja)*

VEIKSNYS. Koks rezultatas, klausiu?

AUSKAS-2. Du nulis. Mūsiškių naudai.

VEIKSNYS *(krūpteli).* Jūsiškių? *(Tariniui)* Kas tie jūsiškiai?

TARINYS *(išsigandęs).* Bet aš niekuo dėtas!..

VEIKSNYS. Čia sąmokslas. Tai aišku. Gražiai sumanyta.

TARINYS. Prisiekiu visų perkeltųjų...

VEIKSNYS *(susimąsto).* O gal nieko čia ir nėra? Gal per daug įtarus pasidariau? Toks darbas... Nervai... Reikia pailsėti. *(Tariniui)* Susitiksime kapinėse.

TARINYS. Visą savo meilę aš atiduodu jums, ir jeigu kuo tą prielankumą savo ar draugystę jums vargšas Tarinys įrodyt gali, — jis, biurui leidžiant, šitą padarys...

VEIKSNYS. Tegul apvaizda tau būna maloninga. Aš einu. *(Išeina)*

TARINYS *(Auskui-2).* Vadinasi — mūsiškių naudai?

AUSKAS-2 *(išsigandęs).* Aš jau nebežinau. Gal ir lygiosios?..

TARINYS. Kiek tau metų?

AUSKAS-2. Trisdešimt trys.

TARINYS. Matai, ir amžius kaip tik. Kam skambina varpai, girdėjai?

AUSKAS-2. Negirdėjau.

TARINYS. O kad karas pasibaigė?

AUSKAS-2. Šitą girdėjau.

TARINYS *(griežtai).* Tai dėl ko traukinius verti nuo bėgių?

AUSKAS-2 *(pašoka).* Aš?

TARINYS. Ne tu? O aš maniau — čia mūsiškių darbas. *(Pakrato laikraštį)* O jeigu reiktų? Jeigu pašauktų?

AUSKAS-2. Kur?

TARINYS. Ant bėgių?

AUSKAS-2 *(išsigandęs)*. Kaip aš jį!..

TARINYS. Vadinasi, tau mūsų darbas nepatinka. Mūsų įstaigos labui tu nieko padaryti negali?

AUSKAS-2. Taigi žinot, kad aš visada... Garbės raštą antai pats įteikėt...

TARINYS. Gerai. Sėskis. Jis ėjo vienas. Prisimeni?

AUSKAS-2. Neprisimenu. Kur ėjo?

TARINYS. Knyga taip vadinasi. Įsivaizduok: sėdi žmogus apkase. Turi butelį su padegamuoju skysčiu ir mato atvažiuojantį priešo tanką. Ir ką gi tas žmogus apkase daro? Vaši dejstvija? Užuot išgėręs tą butelį, kaip daugelis šiandien padarytų, jis iššoka iš apkaso, užsimoja ir sviedžia jį į artėjantį tanką. Ir tankas užsiliepsnoja! Ir mūsiškiai pakyla šaukdami „ura"! Ir į bevardę aukštumą — pyriooot!!! *(Atsidūsta)* Kokių žmonių tada būta, gerbiamasis. O juk iš esmės tai buvo tokie pat paprasti vaikinai kaip ir mes. *(Reikšmingai)* Kaip tamsta.

AUSKAS-2. O ką tas žmogus?

TARINYS. Ką — žmogus, ką?

AUSKAS-2. Kur jis nuėjo?

TARINYS. Tankas pervažiavo. Užtat jo draugai — įsitvirtino. Supratai, ką norėjau pasakyti?

AUSKAS-2. Nesupratau.

TARINYS. Jaunystėje turbūt ir pats pasvajodavai apie panašų žygdarbį, ar ne?

AUSKAS-2. Kad aš ir pas dantistą bijau. Esu net pagalvojęs: jeigu būčiau partizanas, turėčiau kokių slaptųjų popierių, o mane pagautų vokiečiai ir imtų gręžti dantį, — tučtuojau viskas išbyrėtų.

TARINYS. Pas dantistą... O jeigu pasiaukoti vardan kitų?

AUSKAS-2. Atseit tamstai skauda, o man eiti gręžtis? Che che...

TARINYS. Ne gręžtis, ne. *(Tyliai, bet reikšmingai)* Numirti dėl reikalo.

AUSKAS-2. Taigi, sakau, jei mane pagautų vokiečiai...

TARINYS. Kokie vokiečiai! Kiek tau vidurinėj rašydavo iš istorijos?

AUSKAS-2. Šešis. Po du. Paskui tiesiai į armiją. Pėstininku.

TARINYS. Vadinasi, žinai, kas yra drausmė?

AUSKAS-2. Kai keturiese vieną lupa.

TARINYS. O po to?

AUSKAS-2. Kovinės užduotys. Tualetą išvalyti, gaidžiu pagiedoti...
TARINYS. Taigi teks, gerbiamasis, pagiedoti. Girdėjai, kas tai yra — planas?
AUSKAS-2. Penki per keturis.
TARINYS. O dabar vieno trūksta.

Pauzė

AUSKAS-2. Noriu obuolio.
TARINYS *(susigriebia už galvos).* Kam tau tas obuolys?
AUSKAS-2. Nervai.
TARINYS. Ėsk.

Auskas-2 paima nuo stalo obuolį ir suleidžia dantis

TARINYS. Obuolys dekoratyvinis.
AUSKAS-2 *(išspjauna).* Nesutinku.
TARINYS. Kodėl? Ką jau tu čia turi? Ką tu čia matai? Knisi žemę... Tenai bus geriau.
AUSKAS-2. Tai kad nieko nėra tenai. Jau kiek esu užkasęs, o...
TARINYS. Iš kur žinai, kad nėra? Argi kuris sugrįžo, papasakojo?
AUSKAS-2. Taigi, kad nesugrįžo...
TARINYS. Dėl to ir negrįžo, kad patiko. Ko čia grįžti? *(Tyliai)* Pagalvok, kur gyveni!..
AUSKAS-2. Tamsta tiki?
TARINYS. Jei netikėčiau, argi dirbčiau?
AUSKAS-2. Betgi tamsta pats žinai, kaip čia pas mus... Jau į trečią parą kūnas, taip sakant...
TARINYS. Apie sielą reikia galvoti, gerbiamasis...

Nuaidi cherubinų trimitai. Pauzė

AUSKAS-2. O siela turi dantis?
TARINYS. Kam jai dantys? Kam?
AUSKAS-2. Jei nei valgyti, nei gerti, nei — tamsta pats supranti — nebus su kuo? Ką gi ten veikti?
TARINYS. Tau kad tik prisiėsti, prisiryti... Per tokius ir nepastatom...
AUSKAS-2. Prašyčiau manęs nepainioti į politiką. Aš turiu garbės raštą ir Mauzoliejuj esu buvęs... O jei tamstai atrodo, kad ten taip jau gerai, tai tamsta pats ten ir keliauk.
TARINYS *(išdidžiai).* Aš reikalingas čia.
AUSKAS-2. Aš irgi. Žmona sako...
TARINYS. Žmona? *(Susimąsto)*
AUSKAS-2. Sako, man reikalingas tikras vyras.
TARINYS. Na matai! O jis dar spyriojasi!
AUSKAS-2. Ką tamsta nori pasakyti?

TARINYS. Pažįsti Įnagininką?
AUSKAS-2. Tą, kur paminklus dirba?
TARINYS. Ir paminklus. *(Reikšmingai)* Ir biustus...
AUSKAS-2. Lenino?
TARINYS. Tavo žmonos.
AUSKAS-2. Ką tai reiškia?
TARINYS. Tai reiškia, kad gali ilsėtis ramybėje. Bus kam artimaisiais pasirūpinti.

Pauzė

AUSKAS-2. Kada ateina tas traukinys?
TARINYS *(brūkšteli į bloknotą, išplėšia lapelį ir paduoda Auskui-2).* Be penkių dvylika. Labai geras. Tarpmiestinis.
AUSKAS-2. Ačiū. *(Paėmęs lapelį, išeina)*
TARINYS. Sunku. Bet lengvų kelių mes ir neieškom. *(Ir, tarsi norėdamas patvirtinti savo žodžius prieš gausiai į teatrą susirinkusią publiką, užuot ramiai išėjęs pro duris, iššoka pro langą)*

* * *

SKULPTORIAUS ĮNAGININKO DIRBTUVĖ. Mėtosi nebaigti kalti aktai, torsai ir įžymiųjų veikėjų biustai. Skulptorius minko molį. Skambutis

ĮNAGININKAS. Tai jinai. Na, dabar nepaspruksi. Aš blaivus. *(Palenda pc stalu, dairosi užsilipęs ant kopėčių, ieško stalčiuje)* Kur tu? Ku-kū?

Į duris beldžiasi

ĮNAGININKAS *(klausosi).* Ne. Aš suklydau. Jos pro duris nevaikšto. *(Atsargiai atidaro)*

Įeina Aukštieji svečiai

VEIKSNYS *(paduoda ranką).* Veiksnys.
TARINYS. Tarinys.
ĮNAGININKAS. Įnagininkas.
VEIKSNYS. Prašom parodyti.
ĮNAGININKAS *(nuiraukia nuo kertėje stovinčio paminklo drobulę).* Keturių metrų bronzinis vyriškis. Pečiai — trys metrai. Kaip mes, profesionalai, sakom: trys ant keturių. Taigi, keturių metrų bronzinis vyriškis, iškėlęs rankas...
VEIKSNYS *(krūpteli).* Iškėlęs rankas?..
ĮNAGININKAS. Iškėlęs rankas į saulę.

VEIKSNYS. Saulė iš bronzos?

ĮNAGININKAS. Ne. Saulė tikra.

VEIKSNYS. Saulėtą dieną... Taip, aš suprantu. O apsiniaukusią?

ĮNAGININKAS. Kas apsiniaukusią?

VEIKSNYS. Mūsų žmogus stovi iškėlęs rankas ir pasiduoda? Ar ne taip išeina. Tai mums nepriimtina.

TARINYS. Nepriimtina. Tikrai... Mums...

ĮNAGININKAS. Jums?

VEIKSNYS. Mums.

Pauzė

ĮNAGININKAS. O jei rankon granatą?..

VEIKSNYS. Ką tai reiškia?

ĮNAGININKAS. Argi tai ne jūsų žmogus?

VEIKSNYS. Tamsta žinai, kokiais laikais mes gyvenam?

ĮNAGININKAS. Jeigu vėl prasidėjo — darykit patys. *(Susinervinęs pabėgėja į šalį ir šluostosi akis)* Tarp kitko *(kūkčioja)* — tai socialistinis realizmas.

VEIKSNYS *(išsigandęs)*. Nereikia įsižeisti! Tamsta turėtum suprasti, kokia atsakomybė. Tūkstantis! *(Reikšmingai iškelia pirštą)* Mes labai gerbiam jūsų talentą. *(Apžiūrineja paminklą)* Ir pečiai, ir ūgis... Iš principo tai teisinga. Tai mūsų žmogus. Tik va tos rankos...

TARINYS. O jeigu?..

VEIKSNYS. Prašom, draugas Tariny.

TARINYS. Jeigu žmogus tas pats, bet — ne iškėlęs rankas, o — nuleidęs?

VEIKSNYS *(galvoja)*. Nuleidęs? Bet mūsų žmogui tas nebūdinga. Mūsų žmogus...

ĮNAGININKAS. O jeigu — visai be rankų?

VEIKSNYS. Be rankų? *(Susimąsto)*

ĮNAGININKAS. Užtat — su trim kojom.

VEIKSNYS. O kodėl su trim?

ĮNAGININKAS. Atseit žygiavo pralenkdamas grafiką...

VEIKSNYS. Aš ne prieš. Aš suprantu meninius ieškojimus. Bet ar supras liaudis?

TARINYS. Galima išleisti instrukciją...

VEIKSNYS. Instrukciją būtų galima, bet, žinot, kokie dabar laikai... Vėl instrukcijos! — ims šūkauti. Lankstumo reikia, draugas Tariny. Beje, ir tas žmogus. *(Tariniui)* Prašom. *(Spragsi pirštais, Tarinys išsitraukia iš kišenės binoklį ir paduoda. Veiksnys prikiša binoklį prie kairiosios akies ir nukreipia aukštyn)* Argi tai mūsų žmogaus veidas? Kas tamstai pozavo?

TARINYS *(skubiai).* Aš jums minėjau...

ĮNAGININKAS. Tai, tiesą sakant, ne veidas. Tai bokso pirštinė. Aš įkišau ją į kaklą, kad kompozicijos negadintų. Kol galvos neturim.

VEIKSNYS. Ką tai reiškia?

TARINYS. Tūkstantojo taigi dar nėra. Aš jums minėjau...

ĮNAGININKAS. Bet mes turim... *(Išima iš spintos galvą)*

VEIKSNYS. Kieno čia? Kas pozavo?

TARINYS *(skubiai).* Nagi Braziūnas, saugumo technikos inžinierius, kur aną savaitę, girtas būdamas, nukrito nuo pastolių. Manėm, kad neišgyvens. Buvau draugą Įnagininką nusivedęs į ligoninę, nuėmė kaukę... Bet anam žandikaulis buvo išniręs. Dėl to čia taip ir išėjo...

VEIKSNYS. Išėjo... Su tokiu žandikauliu į vyšnių sodą, o ne į šventą vietą. Kita vertus, inžinierius juk gyvas liko?

TARINYS *(atsidūsta).* Taigi. Skaičiau suvestinę. Vakar vėl blaivykloj nakvojęs...

ĮNAGININKAS. Numatydamas ir šitokią galimybę, aš padariau keletą atsarginių galvų. Pagal draugo Tarinio rekomendacijas...

VEIKSNYS. Tamsta įžvalgus.

ĮNAGININKAS. Ką darysi. Butas be patogumų. Vienuolika vaikų. Prašom dirstelti. *(Palypėjęs kopėčiomis, ištraukia bokso pirštinę, paima nuo lentynos galvą ir užmauna paminklui ant kaklo)* Na, kaip?

VEIKSNYS *(nepatenkintas).* Draugai! Žmogus, atėjęs į amžinojo poilsio vietą, turi pajausti, kad jis čia laukiamas, kad jam čia bus gerai. O ką gali pajausti, žiūrėdamas į šitą snukį? Kuom jis nepatenkintas?

TARINYS. Atsiprašau, bet... Kažin kaip tamsta atrodytum, jei „Belorusas" pervažiuotų? Žmogus jau trečia savaitė su anuo pasauliu šnekasi.

VEIKSNYS. Ir gal dar antra tiek šnekėsis. Mes negalim šitiek laukti. Ar nežinai, kokiais laikais gyvenam! O paminklas juk ne metams. Amžiams! Tad ar nederėtų pasitarti su paprastais žmonėmis. Su liaudimi. Ką būtent liaudis norėtų matyti ant postamento. Va, draugas Tarinys, kaipo liaudies atstovas, deputatas, tikriausiai turėtų pasiūlymą...

TARINYS. Bet aš jums minėjau. Susitarta. Tas, kur užuojautas...

VEIKSNYS *(pasibaisėjęs).* Tokia galva ant šitokių pečių?! Ir išvis, ar jis turi galvą? Aš nepastebėjau.

TARINYS. Atsiprašau. Bet kepurė tikrai buvo.

ĮNAGININKAS. O aš manau, kad...

VEIKSNYS. Paminklas — politinis aktas, gerbiamas maestro. Prašom, draugas Tariny. Siūlykit. Drąsiau. Ir nieko nebijokit.
TARINYS *(susverdėja).* Aš nebijau.
VEIKSNYS. O kodėl rankos dreba?
TARINYS. Šaltienos valgiau. *(Susikaupia)* Pasisukite, prašom, profiliu, Direktoriau.
VEIKSNYS. Ką jau čia... Ką jau. *(Pasisuka)*
TARINYS *(atsiklaupia keturpėsčias).* Lipkite.
VEIKSNYS. Ne. Iš tikrųjų... Kokie niekai... *(Užlipa)*
TARINYS *(dusdamas).* Jeigu aš būčiau skulptorius...
VEIKSNYS *(susidrovėjęs).* Vienuolika, vadinasi, vaikų...
ĮNAGININKAS. Aš nelabai suprantu...
VEIKSNYS. Tamsta prisimeni, ką giedojo lakštingala?
ĮNAGININKAS. Gyvenu prie geležinkelio... Butas be patogumų...
VEIKSNYS. Menas priklauso liaudžiai. Tu jai taip pat...
ĮNAGININKAS *(paima molio gabalą ir ima lipdyti Veiksnio galvą).* Vienuolika vaikų. Už ką?
VEIKSNYS *(draugiškai).* Yra problemų? *(Žvelgia į tolumas)*
ĮNAGININKAS. Tualetas kieme. *(Paėmęs ruletę, išmatuoja Veiksnio kaukolę)* Vandens karšto nėra.
VEIKSNYS. Dažnai geri? *(Mojuoja ranka, laimindamas tautą)*
ĮNAGININKAS. Du kartus. *(Pieštuku pamatuoja modelio nosį ir truputį pakreipia dešinėn)*
VEIKSNYS. Narkotikai? Lengvosios merginos? *(Priima kariuomenės pagarbą)*
ĮNAGININKAS. Ne ne. *(Įkiša Veiksnio burnon reples ir pražiodo)* Šitaip.
VEIKSNYS. Oo! *(Šaukia minias į kovą)*
ĮNAGININKAS. Ačiū. *(Baigia)*
VEIKSNYS. Butas, vadinasi, be patogumų?
ĮNAGININKAS. Galit? *(Droviai)* Jūs galit viską, aš žinau...
VEIKSNYS. Aš ir pats žinau. Užsukit, kai nusibos. Kai, taip sakant, viskas įgris. Išrinksim geriausią. Pušys. Tyras oras... Draugas Tariny, kas jums?
TARINYS. Nieko nieko. *(Atsistoja ir išeina pro duris, sulinkęs devyniasdešimt laipsnių kampu)*
VEIKSNYS *(apžiūrinėja savo molinę galvą).* Čia, mano manymu, reiktų kiek praplatinti, o čia galima ir susiaurinti.
ĮNAGININKAS. Kiekvienas menininkas, žinot, mato savaip...
VEIKSNYS. Kiekvienas menininkas privalo žiūrėti liaudies akimis, gerbiamas maestro. Linkiu sėkmės. *(Uždaro duris)*

Įnagininkas paima ką tik pagamintą galvą, užlipa kopėčiomis ir užmauna paminklui ant kaklo. Paskui nulipa ir

grožisi meno kūriniu. Tačiau tuo metu atsilapoja durys ir įsiveržia A u s k a s-2

AUSKAS-2 *(varto biustus, pakelia nuo grindų apdulkėjusį torsą, įsižiūri).* Čia jinai?

ĮNAGININKAS. Kaip pavardė?

AUSKAS-2. Auskienė iš MSV.

ĮNAGININKAS. Nepažįstu.

AUSKAS-2 *(rodo torsą).* Bet aš matau, kad čia jinai!

ĮNAGININKAS. Kaip tamsta ir atpažįsti!

AUSKAS-2. Kaip aš neatpažinsiu! Juk esu matęs!

ĮNAGININKAS. O šitas? *(Padeda šalia kitą torsą)*

AUSKAS-2. Šitas? *(Truputį sumišęs)* Aš turiu išmatuoti.

ĮNAGININKAS. Žiūrint šituo rakursu, jų charakteriai panašūs...

AUSKAS-2. O kur galva?

ĮNAGININKAS. Galvų man nereikia. Meninis sprendimas...

AUSKAS-2. Meninis sprendimas... Gerai jums gyventi. *(Atsisėda)* Trauk!

ĮNAGININKAS. Neturiu.

AUSKAS-2. Už bendrus pažįstamus. *(Paglosto torsą)*

Įnagininkas ištraukia

AUSKAS-2. Ar aš teisingai supratau? Jeigu moteris apsirengus, vadinas, dama. O jei be rūbų — meninis sprendimas?

ĮNAGININKAS. Na, čia ne visai...

AUSKAS-2. Už tą vaikiną. Vienas ėjo...

Abu išgeria

AUSKAS-2 *(torsui).* Kodėl tu taip? Kodėl visiems rodai?

ĮNAGININKAS *(nervingai).* Aš aukščiau šito!

AUSKAS-2. O iš kur tada?.. *(Matuoja torsą)*

ĮNAGININKAS *(išdidžiai).* Tai mano fantazijos vaisiai.

AUSKAS-2. Geri vaisiai. *(Skaičiuoja centimetrus)* Bet aš nepavydžiu. Mūsų sistemoj yra savų metodų. Nužiūri per pakasynas labiau patinkančią našlę... Po savaitės užeini, sakysim, apsimetęs santechniku. Vyras, taip sakant, pas mus ilsisi, šeimininkė viena. Nėra ko bijoti. Pats supranti. Sėdi prie unitazo, varžtelių trūksta... Arba dešimt rublių, arba...

ĮNAGININKAS. Ką pats čia kalbi nesąmones...

AUSKAS-2. Bet norisi kažko daugiau. Apie sielą reikia galvoti, kaip pabrėžė draugas Tarinys. Tamsta nebijok. Kitas, aišku, pultų muštis, bet aš... Vardan kitų laimės aš pasitraukiu iš kelio. Tai yra, kaip tik eisiu ant kelio... Ant geležinio kelio. *(Dirsteli į laikrodį)* Beje, traukinys jau pajudėjo. Pyriot!

Abu išgeria

ĮNAGININKAS. Girdi?
AUSKAS-2. Ką?
ĮNAGININKAS. Skambutis.
AUSKAS-2. Nieko negirdžiu.
ĮNAGININKAS. Ir niekas negirdi. O aš girdžiu! *(Tyliai)* Kai aš išgeriu, man galvoj čirškia.
AUSKAS-2. Ką valgei?
ĮNAGININKAS. Koks skirtumas! Žadintuvo nevalgiau.
AUSKAS-2 *(dairosi)*. O kur telefonas?
ĮNAGININKAS. Ne ne!
AUSKAS-2. Nusiramink. Visiems taip būna. Aš, kai pasigeriu, man irgi čirškia.
ĮNAGININKAS *(su panieka)*. Kas tau čirškia?
AUSKAS-2. Žmona. *(Paglosto torsą)*
ĮNAGININKAS *(išdidžiai)*. O aš sakau — man galvoj!
AUSKAS-2. Būna, kad ir galvoj. Ir dar blogiau būna. Kartais ten, galvoj, kažkokie žmonės kalbasi, keikiasi... Dažniausiai mane patį necenzūriniais... Anąkart parėjau, atsiguliau — dvi valandas plūdosi. Paskui kad suriks: kelkis ir važiuok į Simferopolį! Nulėkiau į stotį, nusipirkau bilietą, nuvažiavau...
ĮNAGININKAS. Ir ką?
AUSKAS-2. Nieko. Iš ryto jų jau nebuvo.
ĮNAGININKAS *(nervingai)*. Ko?
AUSKAS-2. Tų žmonių galvoj.
ĮNAGININKAS. A... *(Numoja ranka ir išgeria)* Vėl! Girdi! *(Susijaudinęs)* Tai mano Mūza atskridusi spaudžia va čionai *(baksnoja pirštu į smilkinį)* skambutį. O aš nebegaliu atidaryti. *(Verkia)* Raktelį pamečiau tokius va bedirbdamas. *(Pagrūmoja paminklo pusėn)* Butas be patogumų...
AUSKAS-2 *(kraipo galvą)*. Buvau girdėjęs apie meno žmones... Bet kad šitaip. *(Įsižiūri į paminklą)* Taigi čia mūsų direktorius draugas Veiksnys.
ĮNAGININKAS *(numojęs ranka)*. Miręs žmogus.
AUSKAS-2. Miręs? Kada?
ĮNAGININKAS. Kapinėse statysim...
AUSKAS-2. Vadinasi, ir planas, ir premija, ir man pačiam nebe... *(Pašoka)* Užuojauta! Reikia užuojautą kuo skubiau į laikraštį. *(Atsisveikina)* Gal kada susitiksim Simferopoly. *(Išbėga)*
ĮNAGININKAS *(išgeria)*. Va! Vėl! Kur tu? *(Bėgioja po dirbtuvę su tinkliuku vabzdžiams gaudyti)*

* * *

BIURAS. Ryto valandos

TARINYS *(susijaudinęs vaikšto po kabinetą)*. Ne. Šito negali būti.

(Pagriebia laikraštį) „Mirus Kilmininkui Veiksniui nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą, gimines ir artimuosius..." *(Numeta laikraštį)* Kita vertus — kodėl negali? Kas jau čia tokio?..

Suskamba telefonas

TARINYS *(paima ragelį).* Biuras. Tarinys prie telefono. Skaičiau. Klausau. Perimti velionio pareigas? Su didžiausiu malonumu. Dirbsiu! Dirbsiu! Galite planą padidinti, galite, kokį norite... Kažin, ką mėgsta jūsų žmona?.. Atleiskite, o kur tokių būna? Aišku. Viso geriausio. *(Susijaudinęs vaikšto po kabinetą, paskui atsisėda ir atsiverčia popierius)*

Koridoriuje pasirodo Veiksnys

SEKRETORĖ *(skaičiuoja).* Visi po tris rublius. Visikart trys... Tai bus...

Iš kitos pusės ateina susikaupęs Auskas-2 su vainiku rankoje. Išvydęs Veiksnį, stabteli, priklaupia ant vieno kelio ir persižegnoja

AUSKAS-2. Per amžių amžius...

SEKRETORĖ. Gerbiamas kolega, čia tarybinė įstaiga! Nubrauksim premiją.

AUSKAS-2 *(skubiai pašoka).* Per amžius tegyvuoja! *(Išeina atbulas)*

Kaip sykis tuo tarpu, apžergusi šluotą, praskrenda Šlavėja, apsuka ratą aplink Veiksnio galvą ir minkštai nutupia ant rašomojo stalo, į visas puses pažyra aukso dulkės ir popieriai

ŠLAVĖJA. Kokia staigi mirtis!

SEKRETORĖ. O jaunas vyras buvo. Gražus. Raudonas kaip viršeliai...

ŠLAVĖJA. Gaila žmogaus...

VEIKSNYS *(įtariai).* Apie ką jūs? Kas mirė?

ŠLAVĖJA. Nagi mūsų Direktorius. Draugas Veiksnys.

VEIKSNYS. O kas aš toks?

ŠLAVĖJA *(pasižiūri).* Matytas...

SEKRETORĖ. Panašus į mūsiškį Direktorių. Amžiną jam atilsį...

ŠLAVĖJA. Geras žmogus buvo...

SEKRETORĖ. Bet ir smarkus! Kai trenks, būdavo, kumščiu į stalą, tai net Lenino biustas nupuldavo...

ŠLAVĖJA *(nusigandusi).* To paties?

SEKRETORĖ. Taigi taigi...

ŠLAVĖJA. O kartą buvo... šluoju gatvę, draugas Veiksnys rėkia

viršuje ir kaip sykis turistų grupė pro šalį eina. Sustojo, klausosi, paskui kad ims ploti. Pagalvojo, matai, kad Opera...

SEKRETORĖ. O kitą kartą...

Veiksnys ryžtingai žengia į savo Kabinetą

SEKRETORĖ. Direktorius užsiėmęs. Negalima!

VEIKSNYS. Ką? Koks?

SEKRETORĖ. Liepė nieko neleisti.

Veiksnys atlapoja duris. Už jo stalo sėdi Tarinys

TARINYS. Sakiau — nieko neleisti! *(Pildo dokumentaciją ir tvirtina popierius antspaudais)*

Įeina Sekretorė, atneša ir pastato prie sienos vainiką, o Tarinys automatiškai sutvirtina jos užpakalį antspaudu

VEIKSNYS. Kas čia darosi?

TARINYS. Priėmimo valandos antradieniais, ketvirtadieniais. Tarp pirmos ir antros. Tik turėkit galvoj, kad tuo laiku pas mus pietų pertrauka.

VEIKSNYS. Marš iš mano Kabineto!

TARINYS *(pakelia galvą nuo popierių ir užsideda akinius).* Draugas Veiksnys!.. Labai malonu, bet...

VEIKSNYS. Ką tu čia veiki?

TARINYS. Paskirtas į jūsų vietą. Tai yra atleiskite, taip sakant, į velionio...

VEIKSNYS. Kokio velionio?

TARINYS. Tai jūs dar nieko nežinot? *(Paduoda laikraštį)*

VEIKSNYS *(skaito).* „Mirus laidotuvių biuro direktoriui Kilmininkui Veiksniui, reiškiame nuoširdžiausią užuojautą velionio šeimai, giminėms ir artimiesiems. Grupė draugų." *(Nusviedžia laikraštį)* Ką tai reiškia? Sąmokslas? Ne veltui sapnavau kopėčias. Vienas rašo, kitas būdamas... Ir še tau!..

TARINYS. Velionio širdis buvo silpna. Dažnai skųsdavosi... Žinote, koks čia darbas... Įtampa... Stresai...

VEIKSNYS. Bet aš...

TARINYS *(linkteli pritariamai).* Atrodot visai kaip gyvas.

VEIKSNYS. Aš... *(Griebiasi už širdies)*

TARINYS. Užsirašykit ketvirtadienį. Kuo galėsim — padėsim... Baisiai užsiėmęs. Kas jau kas, o jūs turėtumėt žinoti, koks tas gyvenimas viršūnėse... Ypač šiom dienom. Tiek rūpesčių. Viskas taip sujaukta... Nenorėčiau sakyti, bet juk jums dabar... Žodžiu, paaiškėjo — būta kyšininkavimo, prirašinėjimo faktų. Ataskaitose žmogus miręs, o faktiškai, pasirodo, — dar gyvas...

VEIKSNYS. Ir ką tokiais atvejais darote?

TARINYS. Tikriname. Kartais tenka reabilituoti.

VEIKSNYS *(susitvardęs paima telefono ragelį).* Dar pažiūrėsim, kas ką...

TARINYS. Aš siūlyčiau neskubėti. Sakau, paaiškėjo tokių dalykų... Bet dabar bus galima viską suversti velioniui...

VEIKSNYS. Alio! Redakcija!

BALSAS *(iš Redakcijos, iškilmingas lyg vargonų muzika ir tolimas kaip kalnynų aidas).* Redakcija klauso.

VEIKSNYS. Jūsų laikraštyje mano adresu išspausdinta užuojauta. Siunčia grupė draugų. Norėčiau išsiaiškinti, kas tai per grupė? Ir apskritai, kas čia darosi?

BALSAS. Nesijaudinkit. Tuoj išsiaiškinsim. Kaip pavardė?

VEIKSNYS. Veiksnys.

BALSAS. Vardas?

VEIKSNYS. Petras-Kilmininkas. Su brūkšneliu.

BALSAS. Kada jūs numirėt?

VEIKSNYS. Aš nenumiriau! Aš gyvas!

BALSAS. Nesikarščiuokit. Gerai pagalvokit.

VEIKSNYS. Ką čia galvoti!..

BALSAS. Iš kur jūs skambinat?

VEIKSNYS. Iš laidotuvių biuro.

BALSAS *(šveiniai).* Na matot...

VEIKSNYS. Aš direktorius!

BALSAS. Visi miršta. Ir eiliniai... Ir direktoriai... Leiskite man viso redakcijos kolektyvo vardu...

Veiksnys padeda ragelį. Suskamba gedulingos muzikos akordai. Sekretorė atidaro duris. Tarinys ant pirštų galų pereina per kabinetą, priima vainiką ir pastato prie sienos

BALSAS *(nutolęs).* Leiskite man viso redakcijos kolektyvo vardu...

Veiksnys pašoka ir vėl atsisėda. Per sceną, pūsdamas sidabrinį trimitą, praskrenda archangelas Gabrielius

BALSAS *(dar labiau nutolęs).* Leiskite man viso redakcijos kolektyvo vardu...

Tarinys atidaro stalčių. Išlekia būrelis juodųjų plaštakių ir pasklinda po kabinetą

TARINYS. Į šitą karalystę jau nuo seno turiu aš teisių ir lemtis geroji įsako man pareikšti jas nūnai. *(Pagriebęs iš stalčiaus saują vinių ir plaktuką, gaudo plaštakes ir taikliais smūgiais prikalinėja prie sienos)* Dovanokite...

Pirmosios dalies pabaiga

Antroji dalis

VEIKSNIO NAMUOSE. Veiksnys nervingai žingsniuoja po Kabinetą. Žmona skaito

VEIKSNYS. Du nulis. *(Su pagieža)* Mūsiškių naudai. Vis dėlto jiems pavyko.

ŽMONA *(užskleidžia knygą).* Nenervinknenervink.

VEIKSNYS. Du nulis. Įdomu, kas antras?

ŽMONA. Ką čia matuoji? Gal į naują butą persikeliam?

VEIKSNYS. Į naują. Vieno kambario. *(Nervingai)* Su balkonu ir meilužė.

ŽMONA. Vėl prasideda...

VEIKSNYS. Tiesa, balkonas į jūrą... Laivai horizonte... Žuvėdros...

ŽMONA. Ketvirčio pabaiga. Nieko nepadarysi.

VEIKSNYS. Meilužė iš Pnompenio. Mažytė... Sakytum, šachmatų pėstininkas. Bet galvutė kaip žirgo.

ŽMONA. Nervinknervink. *(Šniaukia uostomąjį tabaką)* Nebeilgai jau. *(Nusičiaudėja)*

VEIKSNYS *(krūpteli).* Skaitei?

ŽMONA. Ką?

VEIKSNYS. Nieko, nieko...

ŽMONA. Žinau, ko tu nori. Kad aš numirčiau. Kaip tik ketvirčio pabaiga, taip ir prasideda. Planas, matai... Imk peilį ir papjauk.

VEIKSNYS *(šaltai).* Mokam mes ir be peilio, kai reikia. Nesijaudink.

ŽMONA. Tai kas yra?

VEIKSNYS. A... *(Žingsniuoja po kambarį, staiga stabteli, reikšmingai)* O ką tu darytum, jeigu aš numirčiau?

ŽMONA. Nei tu mirsi, nei ką... Pirma mane nuvarysi ir visą giminę... *(Staiga pravirksta)* Motinos tik pasigailėk. Kuom ji, vargšė senelė, kalta?..

VEIKSNYS. Kodėl manai, kad aš negaliu. Būna! Ima ir...

ŽMONA. Tik jau ne jūsiškiai.

VEIKSNYS. Būna, kad ir mūsiškiai...

ŽMONA *(atsidūsta).* Būna. Antai pulkininkas Sokolovas mirė. Orlionokas iš Reikalų skyriaus aną vasarą. Bet tu ne... ne...

VEIKSNYS. Pamatysi.

ŽMONA. Netikiu aš tavim.

VEIKSNYS *(išsitraukęs iš kišenės laikraštį, numeta ant stalo).* Skaityk. *(Verčia)* Čitaj.

ŽMONA *(skaito).* Mirus... Veiksniui... gilią užuojautą... žmonai... artimiesiems... *(Susijaudinusi)* Žiūrėk tu man!

VEIKSNYS. Taigi. Nereikia blogai galvoti pirma laiko.

ŽMONA *(energingai pašoka ir lenkia pirštus).* Reikia užsakyti... išregistruoti... pažymėjimo iš...

VEIKSNYS. Ką čia dabar skaičiuoji?

ŽMONA. Be to — giminės. Pačiam turbūt neužteko! *(Taukšteli per kaktą)* Kad pakviestum.

VEIKSNYS. Įsivaizduok — visi pakviesti, restoranas užsakytas, paminklas — irgi...

ŽMONA. Neįtikėtina! Čia kažkas ne taip.

VEIKSNYS *(juokiasi).* Aišku. Tai nesusipratimas. Juk matai, kad aš gyvas...

ŽMONA. O gal ir negyvas... *(Atsargiai čiupinėja)* Dėl ko tokios šaltos rankos?

VEIKSNYS. Mūsų darbe kas svarbiausia? Karšta širdis, sveikas protas, tyra...

ŽMONA. Nesuk tu man... *(Ilgai žiūri į Veiksnį, paskui dar sykį atidžiai perskaito laikraštį)* Popieriuj parašyta, kirviu neiškirsi. Kiek kainuoja karstas?

VEIKSNYS. Žiūrint koks...

ŽMONA. Bet tau turėtų veltui duoti!

VEIKSNYS *(griežtai).* Aš nepakęsiu! *(Ramindamas nervus, nusisuka ir žiūri pro langą į vakarėjantį peizažą su žiburiais ir traukiniu)*

ŽMONA. Tai ką?.. Manai, ir — po to — čia sukinėsies. Aš pradedu naują gyvenimą. *(Dirsteli į veidrodį)* Ačiū Dievui, dar tik balzakiškas amžius...

Skambutis. Žmona atidaro. Įeina Kaimynė (Sekretorė). Atneša vainiką

SEKRETORĖ. Užėjau pažiūrėti. Ar velionį jau parvežė? *(Dairosi)*

ŽMONA. Taigi va... *(Susidrovėjusi)* Stovi... Pats parėjo...

SEKRETORĖ. Kada iškilmės?

ŽMONA. Stengsiuos apsisukti kuo greičiau.

SEKRETORĖ. Žinia, dar juk vasara... *(Apuosto Veiksnį)* Nėmaž nepasikeitęs. *(Priglaudžia prie akių skarelę)*

ŽMONA. Pakeisi tu jį!
SEKRETORĖ *(tyliai).* Vainiką paliksiu.
ŽMONA. Ačiū.
SEKRETORĖ *(bučiuoja Žmoną).* Dabar bus lengviau. *(Išeina)*
VEIKSNYS *(griebiasi už širdies).* Kur valerijonai?
ŽMONA. Kam tau tie valerijonai? Matai, žmonės jau vainikus neša...
VEIKSNYS. Tai sapnas! Man bloga... Kažkur turėjau migdomųjų. *(Susiranda, išgeria ir atsigula į lovą)* Bet jeigu tai sapnas — kam tada migdomieji? A, dabar viskas tiek. *(Užmiega)*

Įeina Auskas-2 su kastuvu ir du Juodieji pėstininkai. Jie įneša karstą ir pastato svečių kambario vidury

AUSKAS-2. Kas galėjo pagalvoti...
ŽMONA. Pagalvodavau kartais... Bet netikėjau... netikėjau...
AUSKAS-2. Reiktų perkelti palaikus.
ŽMONA. Prašom.

Auskas-2 ir Juodieji pėstininkai perkelia Veiksnį iš lovos į karstą

AUSKAS-2. Užeisiu vėliau... pabudėti... *(Atsisveikina)*

Visi trys išeina

VEIKSNYS *(kliedi).* Kiek žiburių už lango... Sustokit! Aš noriu išlipti.
ŽMONA. Ne, aš neištversiu!
VEIKSNYS. Stabdykit traukinį! Aš ne į tą įsėdau...
ŽMONA. Tau blogiau?
VEIKSNYS. Geriau.
ŽMONA. Reiktų pagalvoti ir apie kitus.
VEIKSNYS. Kur mes važiuojam?
ŽMONA. Į kapines.

Valandėlę Žmona stovi susikaupusi prie karsto, paskui uždega žvakes. Kažkas nematomas staiga atidaro duris ir girgždančiomis grindimis pereina per kambarį

ŽMONA *(krūpteli).* Nejauku. *(Apsisiaučia juoda skara ir tyliai išeina pasišviesdama žvake)*

Pro langą krinta blyški mėnesiena. Tyliai spragsi žvakės. Atsiveria durys. Renkasi šešėliai

I ŠEŠĖLIS. Už ką?
VEIKSNYS. Tokie laikai buvo. Planas!
I ŠEŠĖLIS. Tada aš pirmą sykį maudžiaus jūroje...

VEIKSNYS. Jūra užteršta.

I ŠEŠĖLIS. Srovė nunešė į vakarus...

VEIKSNYS. Nereikia plaukti paviršiumi.

I ŠEŠĖLIS. Kai perplaukiau, buvau suimtas, ištardytas...

VEIKSNYS. Reikėjo saugotis infekcijos... infliacijos... prostitucijos...

II ŠEŠĖLIS. Man atsiuntė prezervatyvą iš Brazilijos...

VEIKSNYS. Galėjo būti įmontuotas siųstuvas...

III ŠEŠĖLIS. Gavau laišką iš Australijos. Neatplėšęs išmečiau į šiukšlių dėžę. Bet liko pirštų antspaudai.

VEIKSNYS. Laiške buvo moters nuotrauka.

III ŠEŠĖLIS. Su rūbais.

VEIKSNYS. Nesunku įsivaizduoti, kaip ji vonioje nusirengia. Visko turėjom saugotis.

IV ŠEŠĖLIS. Buvau atsakingas. Bet mano skrandis... Negaliu gerti... Atvažiavo pamedžioti Pirmasis. Paskui pirtis. Mane įspėjo: neišgersi už Pirmojo sveikatą, paguldysi bilietą... Išgėriau...

VEIKSNYS. Negalėjom atsisakyti principų.

V ŠEŠĖLIS. Vaikystėje remontavau granatą...

VEIKSNYS. Gudriai sumanyta.

V ŠEŠĖLIS. Užaugęs nebegalėdavau ploti...

VEIKSNYS. Bet mes atspėjom.

VI ŠEŠĖLIS. Buvau poetas. Rašiau su klaidom. Niekas nespausdino. Pradėjau rašyti tualetuose ant durelių. Daug kam patikdavo... Bet užuodė...

VEIKSNYS. Ar aš dėl savęs stengiausi! Dėl jūsų vaikų. Jie neturėjo matyti...

VII ŠEŠĖLIS. Aikštėje paskelbiau šventinius šūkius. Iš laikraščių. Uždarė į dispanserį... Neišlaikė širdis...

VEIKSNYS. Dirbt be klaidų neįmanoma.

VII ŠEŠĖLIS. Paskui jis įkalbinėjo mano žmoną...

VEIKSNYS. Aš norėjau ištaisyti savo klaidą. Pratęsti tavo giminę.

I ŠEŠĖLIS. Ką su juo daryti?

VEIKSNYS. Aš vykdžiau nurodymus.

II ŠEŠĖLIS. Kieno?

VEIKSNYS. Jo.

III ŠEŠĖLIS. O jis kieno?

VEIKSNYS. Jis turi savo Jį.

IV ŠEŠĖLIS. O Jo Jis — kieno?

VEIKSNYS. Šito nežino niekas.

ŠEŠĖLIAI *(šlama)*. Šito nežino niekas... Šito nežino niekas.

Beldžiasi į duris. Šešėliai tartum snaigės ima suktis po kambarį ir ištirpsta mėnesienoj

VEIKSNYS. Blogą sapną sapnavau. *(Į duris beldžia garsiau)* Prašom.

Įeina Laiškininkė

LAIŠKININKĖ. Telegrama.

VEIKSNYS. Paskaityk, širdele.

LAIŠKININKĖ *(skaito)*. „Sveikiname sėkmingai įvykdžius ketvirčio planą. Linkime ištvermės ir sveikatos. Generalinė valdyba." Malonu liūdną valandėlę gauti gerą žinią, ar ne?

VEIKSNYS. Kur aš esu?

LAIŠKININKĖ. Karste.

VEIKSNYS. Pažiūrėk, spintelėj turėtų būti.

LAIŠKININKĖ *(randa)*. Atidaryti?

VEIKSNYS. Žinoma. Tokia proga...

Laiškininkė atidaro, įpila ir paduoda

VEIKSNYS. Manau, neatsisakysite.

LAIŠKININKĖ. Neturiu teisės. Mūsų ministras griežtas. Kliento pageidavimas — tau įsakymas. Šitaip moko. O aš kovoju už komunistinį požiūrį... Lenktyniauju... Būtų gerai, kad įrašytumėt padėką į skundų knygą. *(Kilsteli sijoną)*

VEIKSNYS. Aš mielai. Tik bėda, ims rinktis svečiai... giminės... Einam pas tave.

LAIŠKININKĖ. Bet kaip jūsų sveikata?

VEIKSNYS. Kol dirbau, nesirūpinau. Negi dabar pradėsiu? *(Išlipa iš karsto)*

LAIŠKININKĖ. Ar tamstos pieštukas padrožtas?

VEIKSNYS. Nesirūpink, širdele.

LAIŠKININKĖ. Papasakosiu Izabelei, su kuria lenktyniauju. Tai bus pavydo!

A b u išeina

Neilgai trukus vidun įeina Ž m o n a ir K a i m y n ė su gėlių krepšeliais. Abidvi puošia kambarį

* * *

AIKŠTĖ. Vidurnaktis. Viršum miesto šviečia Mėnulio pilnatis. Iš skersgatvio pasigirsta nedarni daina. Susikibę rankomis į Mėnulio taką išeina V e i k s n y s ir L a i š k i n i n k ė

ABU. Skaičiau aš aukso žodžių popuri

Senoj brošiūroj nuplėštais viršeliais,
Kad susitiksim mudu pajūry,
Krašte pasaulio, vidury birželio.

Ant jūros kranto mažame bare
Mes užsisakėm dar po šimtą gramų,
O už langų baltais baltais būriais
Žuvėdros lėkė tartum telegramos.

Tu bučiavai mane, sakei — o, mielas!
Sakiau aš — tu skaisti nelyg rasa!
Ką aš sakiau — tai buvo grynas melas,
Ką tu kalbėjai buvo netiesa.

Nes buvo tai tiktai nakties kerai, —
Naktis klastinga, tartum šimtas gramų.
Tačiau vis tiek širdy baltais būriais
Žuvėdros lekia tartum telegramos...

VEIKSNYS. Dabar tu neabejoji, kad aš gyvas?

LAIŠKININKĖ. Kas iš to, mielasis. Žmonės jau vainikus neša, vadinasi, tiki tavimi. Negalima jų apvilti.

VEIKSNYS. Bet ką pasakys Aleksandras?

LAIŠKININKĖ. Aš jam kalbėsiu, kad tėtė buvo tolimojo plaukiojimo kapitonas... Kad kilo baisi audra... Kad laivas sudužo *(garsiai pravirksta)* prie Australijos krantūūū. *(Nubėga)*

VEIKSNYS. Toks žmogus buvo!.. Toks žmogus! Gaila. O juk žinojo, kad laivas mūsiškių gamybos, ir vis tiek... Charakteris...

Sunkiai kopia Mėnulio taku aukštyn

* * *

GENERALINĖ VALDYBA. Koridoriuje net tiršta nuo pavaduotojų. Juodai apsitaisę, su kaklaraiščiais ir portfeliais rankose, susispietę būriu, jie garsiai klega, keldami neišpasakytą triukšmą. Mosuodama šluota, praskrenda Šlavėja. Pabaidyti pavaduotojai, piktai rėkaudami, išsisklaido į šalis. Vieni slepiasi kabinetuose, kiti nutupia ant palangių, o pats riebiausias pakimba palubėje, ant krištolinio sietyno, galva žemyn ir neramiai dirsčioja į koridorių, piktai blykčiodamas apvaliomis akutėmis

Įeina Veiksnys, neryžtingai apsidairo ir keturiskart pabeldžia į duris. Jokio garso. Jis atitraukia ranką nuo durų ir neryžtingai sustingsta. Pavaduotojai susižvalgo, gar-

siai sukleketuoja tarpusavyje, tačiau tuoj nutyla lūkuriuodami, kas bus. Pasigirsta keturi duslūs smūgiai. Veiksnys krūpteli

ŠLAVĖJA. Pas ką?

VEIKSNYS. Pas Generalinį.

Pavaduotojai išgąstingai suklega mosuodami rankomis ir portfeliais...

ŠLAVĖJA. Čia, sūneli, devyni šimtai devintas kabinetas.

VEIKSNYS. Ir kas iš to?

ŠLAVĖJA. Nuo pirmojo reikia pradėti. Tokia tvarka.

VEIKSNYS. Bet aš esu...

ŠLAVĖJA. Čionai užėjęs, pamiršk, kad esi. Čia ne lengvoji atletika. Atsirado, matai, šuolininkas...

VEIKSNYS. Bet mano atvejis... Aš negaliu tiek gaišti. Kada aš visus apeisiu?

ŠLAVĖJA *(parimusi ant šluotos).* Apeina žmonės. Būna, kad per pusantrų apeina. Kas vikresnis — ir per metus apsisuka. Iki penkišimtojo sunkiausia, sako. Paskui — nieko. Įpranta ir vaikščioja, kaip į gamyklą. Antrasis kvėpavimas, taip sakant... Pasitaiko, praeina metai, kiti, — reikalas jau išspręstas, o žmogus vis tebevaikščioja. Kitas čia ir apsigyvena, palapinę kieme pasistatęs. Pripratimas, matai... Kartais net žiūrėti graudu. Paduoda popierius sveikas, gražus, raudonas vyras, o atsiima... Plaukai pražilę, rankos dreba, būna, kad ir dantys išbyra. O kartais ir išnešti tenka. Tiesa, tokiais atvejais šeimai išmokama kompensacija. Bet tamsta turėtum ištverti, jaunas dar. *(Įsižiūri)* Nagi ar tik ne buvęs direktorius?

VEIKSNYS. Buvęs.

ŠLAVĖJA. Na, tada... Pagal seną pažintį. *(Šūkteli)* Miša! Pas tave! *(Iškėlusi šluotą, pabaido kabojusį ant sietyno, tas nušoka žemyn ir suglaudžia sparnus)*

GENERALINIS. Ko jis nori?

ŠLAVĖJA. Generalinis klausia, ar turi giminių vyriausybėje?

VEIKSNYS. Mano pavardė — Veiksnys.

ŠLAVĖJA *(Generaliniam).* Tas, kur numirė penktadienį.

GENERALINIS. Ir kas iš to?

ŠLAVĖJA. Generalinis klausia, kiek... *(spragteli pirštais)* argumentų turi?

VEIKSNYS. Aš gyvas!

ŠLAVĖJA. Sako — daug.

GENERALINIS. Prašom į kabinetą. *(Šlavėjai)* Išeik, Maša.

ŠLAVĖJA *(Veiksniui).* Ką galėjau, tą padariau. Laikykis. *(Nuskrenda)*

GENERALINIS. Vadinasi — Veiksnys? Kuom skundžiamės? *(Prideda ranką prie kairiosios vidinės Veiksnio švarko kišenės)*

VEIKSNYS *(sumišęs).* Man reikia pažymėjimo, kad aš gyvas.

GENERALINIS. Negražu, draugas Veiksny. *(Pagrūmoja piršteliu)* Oi, negražu! Vadinasi, iš pradžių numirštam, o paskui apsigalvojam? Vieną rašom, du minty, ar ne?

VEIKSNYS. Įvyko klaida.

GENERALINIS *(rūsčiai).* Grubi klaida. Ir su atspalviu. Kur minčių ir darbų vienybė? Kur ir kada mes nueisim, jei visi šitaip?

VEIKSNYS. Vadinasi, bus ištaisyta?

GENERALINIS. Atsakymas vienas. Kas minty, tą ir rašyk. Ir neslėpk, ką parašęs, o visiems parodyk. Nuo ko slepi? *(Skėsteli sparnais)* Nuo liaudies.

VEIKSNYS. Aš norėčiau tik...

GENERALINIS. Ir negeisk asilo artimo savo, kaip buvo pasakyta!

VEIKSNYS. Bet kuom čia dėtas asilas?

GENERALINIS. Asilą mes kritikuojam, tačiau mintis iš principo teisinga.

VEIKSNYS. Man reikia pažymėjimo.

GENERALINIS. Jam reikia pažymėjimo! O mes turim spręsti, ar mums reikia tokio žmogaus. Yra skirtumas? Kad jau sykį numirei, būk malonus, turėk kantrybės palūkėti. Mes privalom pasverti visus „už" ir „prieš". Per vieną dieną čia nieko nepadarysi. Kas tamstai nepatiko?

VEIKSNYS. Ne ne, aš jokių pretenzijų...

GENERALINIS. Tai dėl ko tada nutarėm, taip sakant, pasitraukti iš gyvųjų tarpo. Tarp mūsų kalbant, — iš jūsų mes šito nesitikėjom.

Pauzė

VEIKSNYS. Bet aš noriu sugrįžti!

GENERALINIS. O mes neleisim!

VEIKSNYS Už ką?

GENERALINIS. O gal davė užduotį ir parsiuntė?

VEIKSNYS. Iš kur parsiuntė?

GENERALINIS. Iš ten.

VEIKSNYS. Bet aš nebuvau!

GENERALINIS. O jeigu mes paimsim aparatą ir sąnarius pradėsim sukti!

Pauzė

VEIKSNYS *(jam truputėlį pakrinka protas).* Vieną rašom...

GENERALINIS. Teisingai. O kiek minty?
VEIKSNYS. Nė vieno.
GENERALINIS. Nusiramink. Aš pajuokavau. Mes nieko nebijom. Naš bronepojezd... Bet nesvarbu. Ko pats, tiesą sakant, norėjai?
VEIKSNYS. Pažymėjimo... *(Verkia)*
GENERALINIS *(nepatenkintas)*. Netinka, draugas Veiksny, numirus drumsti gyviesiems ramybę. Pas mus šitaip neįprasta. Antra vertus, mums tai nebūdinga.
VEIKSNYS. Bet man atrodo, kad aš dar...
GENERALINIS *(išsitraukia iš stalčiaus popierius)*. Jūsų mirties akto nuorašas?
VEIKSNYS *(skaito)*. Taip išeina...
GENERALINIS. Antspaudu sutvirtinta... parašais. *(Paslepia nuorašą stalčiuje)* Užuojautos laikraščiuose buvo?
VEIKSNYS. Buvo.
GENERALINIS. Paminklas padirbtas?
VEIKSNYS. Padirbtas, bet...
GENERALINIS. Stovi?
VEIKSNYS. Nestovi.
GENERALINIS. Seniai?

Pauzė

VEIKSNYS. Atleiskite...
GENERALINIS. Jūs — kokiu reikalu į mane kreipėtės?
VEIKSNYS. Man reikia pažymėjimo...
GENERALINIS. Vadinasi, nestovi?
VEIKSNYS. Ne.

Pauzė

GENERALINIS. O ką aš galiu padaryti?
VEIKSNYS. Man reikia pažymėjimo, kad aš gyvas. *(Verkia)*
GENERALINIS. A! Draugas Veiksnys, labą dieną. Dėstykite viską nuo pradžių. Kas jums nestovi?
VEIKSNYS. Paminklas.
GENERALINIS. Pastatysim. Dėl šito tikrai nesijaudinkit. Nebus kam apžiūrėti, — atsiųsim pionierių iš pagalbinės. Ko jums dar trūksta?
VEIKSNYS. Aš gyvas.
GENERALINIS *(tyliai)*. Nenervinkite: aš dirbu.
VEIKSNYS *(užsispyręs)*. Bet aš vis tiek gyvas!
GENERALINIS *(giliai atsidūsta)*. Kodėl taip manote? Kuom galite įrodyti?

VEIKSNYS. Kuom įrodyti? Nesąmonė! Aš — esu!

GENERALINIS. Šitas stalas *(trinkteli kumščiu)* taip pat — yra. Bet ar tai reiškia, kad jis gyvas?

VEIKSNYS. Aš vaikštau *(Žygiuoja)*. Aš einu.

GENERALINIS. Laikrodis irgi eina. Tai demagogija. Baikim šį tuščią pokalbį. Aš išauklėtas materialistinės pasaulėžiūros dvasia.

VEIKSNYS. Taip taip, atleiskite. *(Drebančiom rankom išsitraukia iš kišenės baltą nosinaitę, tuo metu išmesdamas piniginę)*

GENERALINIS. Jums kažkas iškrito? *(Nervingai)* Iškrito? *(Trypia kojomis)* Ar neiškrito?

VEIKSNYS. Ne ne. Čia jūsų.

GENERALINIS *(suskaičiuoja, įsižeidęs)*. Deja, aš tik mažas sraigtelis. Bet galiu duoti patarimą.

VEIKSNYS. Taip taip. Ką man daryti?

GENERALINIS. Suraskite porą liudininkų, galinčių paliudyti, kad jūs gyvas. Sudarysime komisiją. Bet aš galiu pasakyti iš karto. *(Pakrato piniginę)* Vilties nedaug. Yra antspaudas... Yra parašai... Bet kad pažinčių turite... Žiūrėsime. Arba... *(Susimąsto)* Raskite, kas galėtų jus pakeisti. Savanorį. Tiktai kuo greičiau. Iki vidurnakčio. Esate protingas vyras, supraskite: planas yra planas. Popieriai sutvarkyti, į Maskvą išsiųsti... O jis, pasirodo, gyvas! Gėda! Ką jūs darytumėt mano vietoj?

VEIKSNYS. Aš nežinau...

GENERALINIS. Na, matote! *(Mosteli sparnais ir užsimerkia)* Pavargau. Išeikite.

Veiksnys nusilenkia ir išeina

ŠLAVĖJA *(praskrenda ant šluotos)*. Na?

VEIKSNYS. Nieko gero. Žiūrės.

ŠLAVĖJA. Ką padarysi. Aš irgi ne visagalė.

VEIKSNYS. Aš dar parodysiu... *(Susverdėja)*

ŠLAVĖJA. Visi taip sako...

Veiksnys išeina

ŠLAVĖJA. O kitados toks vyras buvo... Raudonas... Kad trenks, būdavo, kumščiu į stalą... *(Nuskrenda)*

ĮNAGININKO DIRBTUVĖ. Ant stalo butelis, po stalu — silkė ir biustas. Ant palangės tupi Mūza ir švelniai murkia, žiūrėdama į triūsiantį Kūrėją. Pasigirsta skambutis

ĮNAGININKAS. Vėl! Aš nebeištversiu. *(Daužo galvą)*

Į duris beldžiasi. Įnagininkas atidaro. Įeina Veiksnys. Mūza užveria langines ir tyliai zvimbdama nuskrenda

ĮNAGININKAS. Tu... O aš maniau — galvoj čirškia.

VEIKSNYS. Matai, koks reikalas...

ĮNAGININKAS. Maniau, vėl jinai. O juk žino, sterva, kad raktelį pamečiau, ir vis tiek... Specialiai nervina. *(Baksnoja pirštu į smilkinį)* Spaudžia, spaudžia... O aš tyčia padarysiu taip: nuvažiuosiu į Maskvą ir įsidarbinsiu biustų fabrike štampuotoju. Kaip tu man — taip aš tau. O ką? Biustai visiems reikalingi. Komitetuose stovi, bibliotekose... Tai dvasinis maistas...

VEIKSNYS. Aš norėčiau paprašyti...

ĮNAGININKAS *(blaškosi po dirbtuvę)*. Nes nebegaliu daugiau. Ir vaistinėj, ir poliklinikoj buvau... Chirurgas tepalo davė. Triskart per dieną ir taip toliau. Po savaitės užeik, liepia. Jei nepadės *(brūkšteli sau per kaklą)*, nupjausim ir naują prisiūsim. Atseit jauni, gražūs vyrai su motociklais duodasi, šitiek avarijų!.. Žmogus gatavas, o galva, jei su šalmu, — sveika liekanti. Gaila atseit išmesti. Tokių operacijų dar nebuvę, bet vieną sykį turįs kažkas pradėti, sako. Išgarsėsim! Bet aš bijau... Jeigu kas... Butas be patogumų — vaikų vienuolika... Paskutinis, tiesa, milicininko. *(Išgeria)* Helga, mano žmona, sako, kad — ne. Bet manęs neapmausi! Aš viską žinau! Kodėl tada užpernai kas trečią naktį į blaivyklą vežiodavo? Atsakyk.

VEIKSNYS. Idėja su galvomis įdomi. Mūsų įstaiga turėtų susidomėti. Tiesa, man dabar nebeaktualu. Aš atėjau kaip neoficialus asmuo. Aš pats, matai, miręs. *(Nervingai juokiasi)* Noriu paprašyti, kad paliudytum, jog esu gyvas...

ĮNAGININKAS. Gal aš ir niekus dirbu. Sutinku. Tamstai, va, paminklą padirbau. Bet prieš sąžinę tai jau neliudysiu!

VEIKSNYS. Bet aš gyvas!

ĮNAGININKAS. Miręs.

VEIKSNYS *(išsigandęs)*. Ką tu!..

ĮNAGININKAS. Miręs miręs... Seniai jau.

VEIKSNYS. O aš tikėjaus... Pagal seną draugystę. Atsimeni, kaip gegužinėje mušėmės?

ĮNAGININKAS. Kada tai buvo! Prieš trisdešimt metų. *(Atsidūsta)* Tada jis dar buvo gyvas. Bet neilgai ir betraukė.

VEIKSNYS. Atsimeni...

ĮNAGININKAS. Atsimenu. Kai į aukštąją partinę įstojo. Po penkerių metų sutikau gatvėje... Tas ar ne tas, galvoju. Už kaklaraiščio pririštas. Juda kaip ekskavatorius... Iš vienos, iš ki-

tos pusės žiūriu — nagi tas! Bičiuli! — šaukiu, — ką jie su tavim padarė? O jis eina, va, šitaip... Akys tiesiai į mane ir — nemato! Apibėgau aplinkui, geriau įsižiūrėjau — veidas sustingęs, akys stiklinės. Viskas, galvoju. Baigta.

VEIKSNYS. Apie ką tu kalbi?

ĮNAGININKAS. Veiksnys jo pavardė. Draugavom kadaise... Mušdavomės... Kada tai buvo!.. *(Nusišluosto akis)* Jaunystė...

VEIKSNYS *(purto jį už peties)*. Bet juk aš... Pakelk galvą.

ĮNAGININKAS. Kas čia smirdi?

VEIKSNYS. Aš... Prašau...

ĮNAGININKAS. Palik mane vieną. Palik. *(Griežtai)* Noriu paminėti buvusį draugą... *(Uždega žvakę ir susipila likučius)*

Ogi Kilmininkui Veiksniui nieko kito, aišku, nebelieka kaip tik pasišalinti. Dėl to jis ir išeina neatsisveikinęs

KRANTINĖ IR TILTAS. Naktis. Aukštam danguj liūdi Mėnulio pilnatis. Žemai, po tiltu, tiesiai iš butelio taikosi Inteligentas

VEIKSNYS *(išeina į Mėnulio taką)*. Kaip aš įrodysiu, kad gyvas? Bet aš turiu įrodyti, nes juk taip yra. Bet jeigu taip yra, — kam tie įrodymai? Nesąmonė. Tik pas juos ir gali būti tokia nesutvarkyta buitis. *(Išsigąsta)* Pas juos? Gal aš tikrai jau...

Pučia vėjas. Auksinių lapų sūkury atskrenda Šlavėja

ŠLAVĖJA. Ponas Direktorius!.. O sublogęs!.. Jau tikrai kaip nebe šio pasaulio...

VEIKSNYS. Visko gali būti, ponia.

ŠLAVĖJA. Paskutinis veiksmas. *(Nuskrenda)*

INTELIGENTAS *(pabaigęs butelį, iškelia jį Mėnulio pilnatin ir pasukioja. Krantinėn išlekia tūkstančiai Mėnulio zuikučių)*. Aa *(nusispjauna)* jūū!.. *(Atsiremia į Stulpą su laikrodžiu)*

Pauzė. Tolumoj atsiliepia šunys

INTELIGENTAS *(Stulpui)*. Koks tavo vardas?

VEIKSNYS *(persisveria per turėklus)*. Petras Kilmininkas...

INTELIGENTAS *(užsimauna baltas pirštines ir tvoja stulpui iš kairės)*. O mano — Povilas.

Stulpas susvyruoja

INTELIGENTAS. Kiek valandų?

VEIKSNYS. Vienuolika.

INTELIGENTAS *(iš dešinės)*. O aš maniau — dvylika.

Stulpas nugriūva ir guli be sąmonės

INTELIGENTAS. Rūkyti turi? *(Paspiria)* Nerūkai? Teisingai. Rūkymas kenkia sveikatai... Bet aš, pavyzdžiui, į plaučius netraukiu. *(Užsirūko)* Ką? Nieko. Guli. O man taip norisi sielą išlieti. *(Vemia)* Iš darbo išmetė, iš namų išvarė, dispanseris ieško, slapstausi... O už ką? *(Su nuoskauda)* Kad viską valstybei atidaviau. Ką gaudavau, tą ir atiduodavau. Aš valstybės ramstis! Mane turėtų akacijom aptverti ir užsienio turistams už valiutą rodyti. Štai! Žiūrėkite! Patriotas! Bet kur tau!.. Kol jaunas, kol gali išgerti, valstybė remia, algas moka, rūpinasi, kad būtų kur, pristato visokių... O kai tam reikalui atiduodi visą save, — patiltėj palieka. Kur teisybė?

VEIKSNYS *(prieina arčiau, susidomėjęs).* Taigi, matyt, ne šitam pasauly...

INTELIGENTAS *(Stulpui).* O argi aš kaltas? Juk mūsų žmogų specialiai girdo, kad jis gyventų laimingai, būtų laisvas. Aišku, tai tiesa. Kai aš išgeriu, man nei darban reikia, nei į namus. Kur noriu, ten ir einu. O kur aš galiu blaivus nueiti? Užvakar iššokau pro langą.

VEIKSNYS. Matau, tamsta inteligentiškas vyras...

INTELIGENTAS. Milicininku dirbau. Blaivykloje. Gera vietelė. Duok į snukį kiek telpa, — grąžos niekada negausi. Ne parduotuvė. „Darbo rezervų" čempionu buvau tapęs. Bet laisvės neturėjau. Treniruotės... Varžybos... Dabar laisvas. Bet skauda, va, čia skauda... Matyt, dar ne viską atidaviau... Tačiau ką dabar daryti?

VEIKSNYS *(tikrai sujaudintas, nuoširdžiai).* Ką čia bepadarysi. Šokti nuo tilto, ir viskas.

INTELIGENTAS. Bet aš plaukti nemoku.

VEIKSNYS. Kas iš tų mokslų...

INTELIGENTAS. Gerai sakai.

VEIKSNYS. Iškart palengvės.

INTELIGENTAS. Pasibučiuokim. *(Bučiuoja Stulpą ir atsisveikina su juo)*

Ant tilto pasirodo ***Laiškininkė***

LAIŠKININKĖ. Povilai, Povilai. Visur tavęs ieškau.

INTELIGENTAS. Štai moteris! *(Kelia Stulpą)* Esi matęs? Viskas per jas.

LAIŠKININKĖ *(nusileidžia laiptais nuo tilto).* Tau perlaida.

INTELIGENTAS *(susijaudina).* Už ką?

LAIŠKININKĖ. Yra ir laiškas.

INTELIGENTAS. Perskaityk, širdele.

LAIŠKININKĖ *(atplėšia, skaito).* Mielas Povilai. Jūs tikriausiai ma-

nęs nė nebeprisimenate, bet aš jus prisiminsiu visą gyvenimą. *(Iš toło pasigirsta švelni fleitos melodija)* Tai buvo lemtinga naktis. Prieš pusantrų metų. Savo tiksliais, drįstu pasakyti, profesionaliais smūgiais jūs atmušėte man inkstus ir kepenis. Išnarinote žandikaulį. Tapau invalidu. Gaunu pensiją. Vedžiau gailestingąją seserį. Be to, išmokau siūti batus. O kas aš buvau iki susitikimo su jumis? Valkatėlė. Girtuoklis. Niekas. Nulis. Kur aš būčiau nusiritęs? Kur aš būčiau baigęs? Prieglaudoj? Patvory? Sąvartyne? Ačiū Dievui, dabar tai nebegresia. Sėdžiu vežimėlyje ir dažnai prisimenu jus. Nežinau, kaip susiklostė jūsų gyvenimas, bet širdis jaučia kažką negero. Dėl visa ko siunčiu šimtą rublių. Beje, esu ne sykį apie jus pasakojęs karštai mylimai žmonelei. Jinai taipgi labai norėtų su jumis susipažinti, pakviesti puodukui arbatos, taurelei konjako. Mano adresas: maršalo Komarovo, namas 25, butas 0-0.

INTELIGENTAS *(Stulpui).* Kelkis. *(Susijaudinęs)* Mes dar paremsim.

VEIKSNYS *(nusiminęs).* O viskas jau ėjo į gerąją pusę...

INTELIGENTAS. O šitas kas toks? *(Užsimoja)* Juodi rėmeliai iš kraštų. Mačiau laikrašty. Tas pats snukis. Ar nesakiau, Petka, negerkim prie kapinių. *(Užsiverčia Stulpą ant pečių ir nueina)* Nieko nieko, tuoj atsigausi. Aš jų nebijau. Bet nenoriu prasidėti. Kai mano uošvis numirė, irgi būdavo: vos kiek išgeri, tuoj ir šokinėja prieš akis. Ko namo neini? Ko vaikų nežiūri? Nervino, nervino, tai kaip dėjau sykį. Kumštis taip ir sulindo į sieną. Matai, jie tik atrodo kaip žmonės, o iš tikrųjų jų nėra... nėra... *(Pradingsta naktyje)*

VEIKSNYS *(staiga įsižeidęs).* Ne visus aš jus palaidojau. Štai kur mano klaida. *(Pakelia numestą butelį ir susimąsto)* Gyvenimas kaip butelis. Nežinai, ko į tave pripils: alaus... šampano... konjako...? *(Nustemba)* Paskui nežinai, kas tave nupirks, kas išgers ir kaip gers, ir kur numes išgėręs. *(Sukioja butelį Mėnulio šviesoj. Į krantinę renkasi šešėliai ir šoka kartu su Mėnulio zuikučiais)*

LAIŠKININKĖ *(švelniai).* Neliūdėk. Gal ateis ir tamstai telegrama...

VEIKSNYS. Brangioji...

Jiedu susiima už rankų. Iš širdies į širdį liejasi graudi kalba. Galingai sugaudžia vargonai. Dieviškoji Bacho muzika. Veiksnys ir Laiškininkė, prilaikydami vienas kitą, kopia laiptais aukštyn. Veiksnys suklumpa. Laiškininkė, išraiškingai gestikuliuodama rankomis, kalba jam kažką

labai karšto. Nors pro vargonų gaudesį balsų ir negirdėti, aišku, jog įkalbinėja nepasiduoti, kopti aukštyn. Veiksnys pakyla. Ir štai jiedu jau aukščiausiame taške. Muzika staiga nutyla

LAIŠKININKĖ. Aš dar tokia jauna...

VEIKSNYS. Tai gerai, gerai... Milijonas rožių... Tūkstantis sidabrinių trimitų... Visi verkia... Aš pasirūpinsiu asmeniškai. Kliento pageidavimas — tau įsakymas. Ar ne taip?

LAIŠKININKĖ. Tegu mane verčiau pašalina iš darbo. *(Pravirksta)* Aš dar nemačiau mūsų Aleksandro... *(Traukiasi)*

VEIKSNYS *(seka iš paskos)*. Ne, negaliu savo rankomis. *(Sustoja)* Kad kas kitas... *(Rymo ant turėklų)* Niekada aš nemokėjau įkalbėti merginų! Niekada! O ko man trūksta? Rodos, ir gražus, ir viršininkas... A... *(Liūdnai numoja ranka)* Eisiu namo. Kas bus, tebūnie...

Laikrodis išmuša vidurnaktį

LAIŠKININKĖ *(barsto gėles)*. Štai rozeranija — tai atminimams; žiūrėk, neužmiršk manęs, brangusis! O štai našlaitėlės — tai svajonėms...

* * *

VEIKSNIO NAMAI. Svečių kambario vidury gėlėse skendi karstas. Ant sienos kabo juodu kaspinu perrištas Veiksnio portretas. Pasieniais būriuojasi pulkelis juodai apsitaisiusių vyrų ir moterų
Įeina Auskas-2 ir Sekretorė

AUSKAS-2 *(spaudžia Žmonai ranką)*. Leiskite pasveikinti.

ŽMONA *(sumišusi)*. Kad nėr už ką...

AUSKAS-2. Šitoks įvykis būna tik sykį gyvenime.

SEKRETORĖ *(smalsiai dirsteli į karstą)*. O kur velionis?

ŽMONA. Kas jį žino! Išėjo kažkur...

SEKRETORĖ *(nustebusi)*. Išėjo? Šitokią dieną!..

ŽMONA. Visada jis toks buvo. *(Pravirksta)* Kiek aš prisikentėjau...

SEKRETORĖ *(bučiuoja Našlę)*. Nusiraminkit. Aš manau — viskas bus gerai.

Auskas-2 staiga ima giedoti. Sekretorė susikaupia ir pritaria jam melodingu soprano. Prisijungia ir kiti

ŽMONA. Žinot, velionis nebuvo katalikas.

AUSKAS-2. Bet sielą turėjo...

Žmona linkteli ir ima pritarti giedantiems. Tyliai įeina Veiksnys ir klausosi giesmės. Ketina sukti atgal, bet apsigalvoja, pasitaiso kaklaraištį, skrybėlę ir ant pirštų galų nusėlina virtuvėn. Radęs degtinės butelį, prisipila stiklinę ir išgeria. Svečių kambaryje tebegieda. Veiksnys klausosi, paskui ima tyliai pritarti giedantiems. Susigraudinęs traukia vis garsiau. Jo veidas pasrūva ašaromis. Į Svečių kambarį įeina du Juodieji pėstininkai

I PĖSTININKAS. Laikas, gerbiamieji.

Veiksnys išgeria dar vieną stiklinę ir užsnūsta padėjęs galvą ant stalo, kuris, nepatenkintas tokiu familiariu elgesiu, pakrypsta į dešinę

II PĖSTININKAS *(įsakmiai).* Laikas, laikas, gerbiamieji.

AUSKAS-2. Bet, matot...

ŽMONA. Visada jis toks buvo, visada! *(Užsidengusi veidą skarele, nubėga į virtuvę)* Va! Girtas!

Svečiai zvimbdami spiečiasi tarpduryje, bet Auskas-2 apdairiai užtraukia užuolaidas

AUSKAS-2. Velionis ir anksčiau mėgdavo... Bet kad šitokią dieną...

ŽMONA. Kokia gėda! Kokia gėda!

AUSKAS-2. Nieko nieko. Visko pasitaiko. Dabar bus lengviau.

VEIKSNYS *(pabunda).* O už langų baltais baltais būriais...

AUSKAS-2. Nei šis, nei tas, Direktoriau. Čia ne vestuvės.

VEIKSNYS. Tu mane gerbi? *(Pripila stiklinę)*

AUSKAS-2. Prašom užimti savo vietą. Karstas išnešamas keturioliktą nulis nulis.

VEIKSNYS. Neškit. Aš noriu atsisveikinti...

AUSKAS-2. Prašom vykdyti parėdymus!

VEIKSNYS. Aš noriu pasakyti kalbą!.. *(Svirduliuoja)*

AUSKAS-2. Nekelkim triukšmo, draugas Tarinys bus nepatenkintas.

VEIKSNYS *(sieniniam laikrodžiui su švytuokle).* O tamsta čia daug nemosuok. *(Pagrūmoja kumščiu)* Ne tokių matėm!..

ŽMONA. Kas dabar bus?

AUSKAS-2. Tegu lieka. Instrukcijoje nepasakyta, kad velionis privalo dalyvauti savo laidotuvėse. Ogi šiaip jau — visi dokumentai sutvarkyti. Ilsėkis ramybėje, kaip sakoma.

ŽMONA. Bet ką aš su juo darysiu?

AUSKAS-2. Į šeimyninius reikalus mes nesikišam. Tai politinis lavonas. *(Grįžta į svečių kambarį)* Prašom, vyrai.

Muzika. Juodieji pėstininkai išneša karstą. Žmona pravirksta. Veiksnys kažką karštai įrodinėja Sieniniam laikrodžiui, kuris įsižeidžia ir ima mušti Keturioliktą valandą, nors vargšelė čia, tiesą sakant, visai niekuo dėta

* * *

KAPINĖSE. Per garsiakalbį skamba ištraukos iš „Traviatos"

TARINYS. Draugai. Kas dar nori pasisakyti? Nėra norinčių? Tada balsuosim. Kas už tai, kad mūsų jubiliatui po mirties būtų suteiktas miesto garbės piliečio vardas? Visi už. Prieš nėra. Susilaikiusių irgi. To aš ir tikėjaus. Juk velioniui pavyko per rekordiškai trumpą laiko tarpą perkelti lygiai tūkstantį mūsų miesto piliečių. Velionis, kaip reta kas, turėjo talentą pastebėti ir tinkamai įvertinti pačius garbingiausius, pačius doriausius mūsų miesto žmones. Ir štai šiandien dauguma jų čia, perkeltųjų, kaip mes šiandien vadiname, asmenų stovykloje. Tai anaiptol nebuvo lengva, draugai. Manau, nebus per drąsu pasakyti, kad, siekdamas užsibrėžto tikslo, velionis atidavė visas jėgas. Baigdamas noriu pabrėžti štai ką: nemažai dar liko. Laukia didelis darbas. Reikės vienybės ir susiklausymo. Broliai ir seserys. Aš prisiekiu, kad stengsiuos eiti draugo Kilmininko Veiksnio numatytu kursu. Valio!

VISI *(ploja).* Valio! Valio!

SEKRETORĖ. Paminklą veža. Pamyy... *(Pakiliai spiegia)*

Pasikabinęs ant gervės paminklą, įvažiuoja kranas. Visi puola žiūrėti. Girdėti susižavėję balsai:

— Čia tai bent! Ko gero, formatas: trys ant keturių. Kaip išrinktiesiems!

— Taip ir turi būti!..

— Pagal nuopelnus!..

— Tai bus dar viena mūsų miesto įžymybė!..

— Atvažiuos turistų!..

— Pereisim į ūkiskaitą!..

TARINYS. Turistus irgi įtrauksim į planą. *(Apžvelgia kapines)* Vietos daug.

Į kapines ateina Veiksnys, tačiau pro džiūgaujančią minią jam sunku prasibrauti

TARINYS. Maršą!

Skamba iškilminga muzika. Juodieji pėstininkai nuleidžia karstą į duobę ir užkasa. Statomas paminklas. Spragsi fotoaparatai. Susirinkusieji, apimti pakilios nuotaikos, spiegia ir sveikina vieni kitus. Visuotinė linksmybė. Kiek atokiau rymo Tarinys ir Auskas-2

TARINYS. Šitas neploja, bet juokiasi. Taip neturi būti. Kaip jo pavardė, neatsimenu... Pažymėk.

Auskas-2 prieina prie besijuokiančio piliečio, kreida pažymi jam ant nugaros kryželį ir grįžta prie Tarinio

TARINYS. Įtrauksim į grafiką... Pagal galimybes... Į pirmą tuziną... *(Dairosi)* O anas per daug juokiasi. Ko čia juoktis! Pažymėk.

Auskas-2 pažymi

VEIKSNYS *(prasibrovęs artyn).* Aš noriu pasakyti kalbą!..

TARINYS. Imsimės darbo iškart. Velionis buvo pernelyg švelnaus būdo, lūkuriuodavo...

AUSKAS-2. Ar išeiginių nebus dabartės... Po iškilmių?

TARINYS *(apžvelgia kapines).* Pailsėti norisi, ką?

AUSKAS-2. Man priklausytų. Be to, vamzdis sprogo...

TARINYS. Vamzdis? Gerai. Galėsi pailsėti. *(Pažymi ant jo nugaros kryželį)* Eik.

Auskas-2 nueina

VEIKSNYS. Aš noriu pasakyti kalbą: jūs išgirsit istoriją kraupių, kraujuotų žygių, aklų žudynių, nekaltų aukų, mirčių, klastos bei smurto pagimdytų ir pinklių nelemtų, kurios užgriuvo ant jųjų sumanytojų galvos. Aš visa tai paskelbsiu jums...

SEKRETORĖ. Kaip pavardė?

VEIKSNYS. Veiksnys.

SEKRETORĖ. Neužregistruota.

VEIKSNYS. Bet aš velionį irgi pažinojau.

TARINYS. Ir kas iš to?

VEIKSNYS. Geras žmogus buvo.

SEKRETORĖ. Oficialioji dalis jau baigėsi.

VEIKSNYS. Ak tu, sterva... *(Įgnybia)*

SEKRETORĖ *(suspiegia).* Gyyyvas!..

TARINYS *(oriai).* Draugas Veiksnys liks amžinai gyvas.

VISI. Gyvas! Gyvas! Amžinai!.. Amžinai gyvas!..

Kyla neišpasakyta linksmybė

VEIKSNYS. Ar aš gausiu premiją?
TARINYS. Žiūrėsim. Laikas geriausias teisėjas.
VEIKSNYS. Ačiū. *(Nueina)*

Linksmybė tęsiasi

TARINYS *(iškelia ranką)*. Gana.

Muzika nutyla. Visi išsisklaido po namus

TARINYS *(apžiūrinėja paminklą)*. Paminklas geras, bet galva niekam tikusi. Tiesa, maestro butas be patogumų... Reikės pagalvoti. *(Nueina)*

Iš debesų išnyra Mėnulio pilnatis. Renkasi šešėliai ir kažką negirdimai kuždasi, kol priemiestyje nesuklinka gaidys. Išgirdę šį signalą visi ir išsiskirsto

* * *

KAPINĖSE. Rytas. Ant paminklo su aukso įrašu „Kilmininkas Veiksnys" krinta pirmieji aušros spinduliai. Prie kapo susimąstęs rymo V e i k s n y s
Prieina A u s k a s-2, renka vainikus

AUSKAS-2. Nereikia taip. Visi ten būsim...
VEIKSNYS. Žinai, kieno čia kapas?
AUSKAS-2 *(linkteli)*. Didelis žmogus buvo.
VEIKSNYS. Ir geras. Nė uodo nėra nuskriaudęs. Atlėks, būdavo, uodas, atsitūps ant kaktos, tai draugas Veiksnys laukia, kol tas prisisiurbs, kol, taip sakant, pasimaitins. Ir su visais jis šitaip.
AUSKAS-2. Dabartės jau turbūt nebe uodai... Arkangelai...
VEIKSNYS. O ką žmonės kalba?
AUSKAS-2. Žinot, kokia pas mus tvarka, kai didieji miršta. Iš pradžių gerai, paskui — tyli, o po kurio laiko — blogai pradeda.
VEIKSNYS. Kokia padėtis šiuo metu?
AUSKAS-2. Jau tyli.
VEIKSNYS. O aš sakau — geras buvo!
AUSKAS-2. Gerai kitus laidojo. O pats, sako, nenorėjęs. Kiek, žmonės kalba, draskėsi. Gyvas atseit jis, ir viskas.
VEIKSNYS. O kaip dabar piliečiai mirs? Tvarkos juk nebebus. O buvo! Pagal grafiką... Pagal instrukcijas...
AUSKAS-2. Ką padarysi. Įprasim kaip nors savarankiškai. Sunku bus, bet anuomet irgi nebuvo lengviau. Sakysim, esi dar jaunas, įvirtas vyras, o atėjo grafikas: gulk į grabą, ir viskas.
VEIKSNYS. Ne, ne visai taip. Nešmeižkim velionio. Kiek žinau,

būdavo reikalaujama charakteristikų iš darboviečių, tyrinėjama biografija, atsižvelgiama į kai kuriuos kitus duomenis...

AUSKAS-2. Formalumai. O iš tikrųjų *(apsižvalgo)* — kas neįtikdavo, tą ir griebdavo.

Klupinėdama atbėga Sekretorė

SEKRETORĖ *(Auskui-2).* Kur tu dingai? Visur tavęs ieškau!..

AUSKAS-2. Kas atsitiko?

SEKRETORĖ. Duobę reikia kasti.

AUSKAS-2. Kas mirė?

SEKRETORĖ *(sklaido popierius).* Auskas. Duobkasys.

AUSKAS-2 *(paima kastuvą).* Tuoj. *(Išsigandęs)* Kas? Auskas? Bet aš gyvas!

SEKRETORĖ. Nieko nežinau. Draugas Tarinys šiandien patvirtino grafiką. O pagal tą grafiką...

VEIKSNYS *(pakyla nuskaidrėjusiu veidu).* Taip ir turi būti. Juk yra tradicijos, yra iškovojimai, kurių mes negalime atsisakyti. Ne, nenuėjo veltui mano triūsas... Netuščiai aš pragyvenau... *(Nueina)*

AUSKAS-2. Matyt, taip reikia. *(Pasispjaudęs delnus, griebiasi kastuvo. Dirba jis taip sparčiai, kad neilgai trukus gyvas sulenda į žemę ir tik iš duobės išlekiantys geltono smėlio dribsniai byloja, jog ten našiai ir su malonumu darbuojamasi)*

Pasirodo Turistų grupė (100 galvų). Sustoja prie paminklo, apžiūrinėja iš visų pusių, fotografuoja, dalinasi įspūdžiais. Kuria kalba — priklausys nuo asmeninių Režisieriaus simpatijų ir nuo to, kas premjeros dieną Respublikoje svečiuosis

AUSKAS-2 *(uždainuoja duobėje).*

Duobė sieksninė iškasta, —
Neankšta svečiui bus.
Vai lopetėle, lopeta...

TURISTAI. Ar yra čia kas nors? Jestj zdesj kto nibudj?

Pauzė

AUSKAS-2 *(iš duobės).* Nieko čia nėra. Eikite. Idite.

Leidžiasi uždanga. Žiūrovai ploja. Uždanga vėl pakeliama. Turistų grupė nusilenkia žiūrovams. Iš Užkulisių renkasi kiti spektaklyje dalyvavę aktoriai

ŽMONA *(atsistoja iš dvyliktos eilės vidurio).* Autorių! Autorių!

ŽIŪROVAI *(pritaria).* Autorių!

ŽMONA *(kumšteli vyrą).* Eik. Išmušė tavo valanda. *(Į kairę)* Tai mano vyras! *(Į dešinę)* Aš jo žmona!

Auskas atsiprašinėdamas prasibrauna pro žiūrovus, užlipa ant scenos ir droviai linkčioja. Žiūrovai ploja. Gerbėjos atneša ir įteikia jam krepšelius rozeranijų. Aktoriai spaudžia rankas. Iš Užkulisių išeina Režisierius, nusilenkia žiūrovams ir taip pat pasveikina Auską. Abudu pasibučiuoja

AUSKAS. Ačiū, gerbiamieji... Aš taip sujaudintas... Aš nesitikėjau. *(Šluostosi ašaras)* Tai mano pirmas darbas. Tad jei buvo kokių meninių duobių... Aš stengsiuos ateity...

Tuo tarpu iš paskutinės eilės girgždėdami pakyla Juodieji pėstininkai (vienas iš kairės, kitas iš dešinės), sunkiais žingsniais pereina per salę ir užlipa ant scenos

I PĖSTININKAS *(Auskui).* Jūsų dokumentai.

REŽISIERIUS. Kas jūs tokie? Kas jums leido?

II pėstininkas parodo Režisieriui pažymėjimą ir mosteli, kad nesikištų

AKTORIAI. Kas atsitiko? Kas atsitiko?

I PĖSTININKAS *(griežtai).* Dokumentai!

Auskas paduoda pasą

I PĖSTININKAS. Čia buvo suvaidintas jūsų kūrinys?

AUSKAS *(neramiai dairosi, mėgina tyliai pasišalinti, bet II pėstininkas pastoja jam kelią).* Mano... Ne mano...

I PĖSTININKAS. Jūsų ar ne jūsų?

AUSKAS. Jūsų.

I PĖSTININKAS. Ką tai reiškia?

AUSKAS. Mūsų.

II PĖSTININKAS. Kieno?

AUSKAS. Aš neatsimenu.

I PĖSTININKAS. Pavardė?

AUSKAS. Kur?

II PĖSTININKAS. Pase įrašyta — Auskas.

AUSKAS. Gal mane kas apšmeižė?..

I PĖSTININKAS. Kas leido rašyti?

AUSKAS. Žmona liepė. Antai sėdi. Tai buvo pernai. Pirma laiko įvykdėm ketvirčio planus, ir Biuro direktorius suorganizavo ekskursiją į teatrą. Geras spektaklis, sako. Ir duobkasiai veikia, ir lavonų daug. Jums patiks, sako. Nu, pažiūrėjom, grįžom namo, ir prasidėjo... Kodėl, sako, tu negali parašyti...

ŽMONA *(iš salės).* Manęs nepainiok. Aš sakiau, — rašyk kaip reikia. Neklausei — dabar pats ir atsakyk.
AUSKAS. Ką atsakyti?
I PĖSTININKAS. Teistas?
AUSKAS. Ne.
II PĖSTININKAS. Apdovanojimų turi?
AUSKAS. Su kuom aš kovosiu?..
ŽMONA. Garbės raštą jis turi.
I PĖSTININKAS. Už ką gavai?
AUSKAS. Ką čia girtis...
II PĖSTININKAS *(griežtai).* Už ką?
AUSKAS *(krūpteli).* Aš duobkasys. *(Rikteli)* Matyt, gerai dirbau!
I PĖSTININKAS. Tamsta suimtas.
AUSKAS. Už ką?
II PĖSTININKAS. Straipsnis.
AUSKAS. Bet aš nieko nepadariau.
I PĖSTININKAS. Taigi, nieko, kas žadintų, keltų ir vestų į naujas...
AUSKAS. O kiek buvo kalbėta! Viską gali! Viską gali! Viską gali!
II PĖSTININKAS. Mūsų žmogus viską gali ištverti. *(Išsiima antrankius)*
AUSKAS. Ar jūs žinot, kokiais laikais mes gyvenam?
I PĖSTININKAS. Nesijaudink. *(Surakina rankas)*
AUSKAS. Aš skųsiuos!
II PĖSTININKAS. O mes neduosim skundų knygos.
AUSKAS. Aš parašysiu į laikraštį!
I PĖSTININKAS. O mes neskaitysim.
AUSKAS. Jūs?
II PĖSTININKAS. Mes.
AUSKAS. Kas jūs tokie?
I PĖSTININKAS. Liaudis.
II PĖSTININKAS *(paprastai).* Tarybinė liaudis.
AUSKAS. O kas aš?
I PĖSTININKAS. Koks jo numeris?
II PĖSTININKAS. Be numerio. Auskas... Į tokius nekreipdavom dėmesio.
I PĖSTININKAS *(II pėstininkui).* Nieko negalima išleisti iš akių. *(Auskui)* Išsiaiškinsim.
AUSKAS *(tyliai).* Man skauda...
I PĖSTININKAS *(išsiėmęs plaktuką, pastuksena).* Inkstai? Kepenys?
AUSKAS. Niekada nesu buvęs milicijoje.
I PĖSTININKAS. Dantis parodyk. *(Auskas išsišiepia)* Kur ketvirtasis iš kairės?

AUSKAS. Iškrito.

I PĖSTININKAS. Taip sau ėmė ir iškrito?

AUSKAS. Na, taip... O kaip kitaip?

I PĖSTININKAS. Atseit taip sau nei iš šio, nei iš to ėmė kristi, ėmė kristi... ėmė...

AUSKAS. Supuvęs buvo.

I PĖSTININKAS. Mūsų maistas jam per prastas. *(II pėstininkui)* Užsirašyk.

AUSKAS *(garsiai)*. Man širdį skauda! *(Iškelia surakintas rankas žiūrovams)* Žmonės! Draugai! Pirmyn! *(Pakiliai)* Juk jų tik saujelė, o mūs — milijonai! Tai ko gi jūs laukiat!? *(Nusivylęs)* Gal jūs manote, kad visa tai aš parašiau? Kad vaidinimas tęsiasi? Deja, jis jau pasibaigė. *(Juodiesiems pėstininkams)* O jie plojo. *(Rodo į salę)* Ypač, va, šitas... Šitas... O anas — juokėsi.

I PĖSTININKAS. Iš tavęs juokėsi, gerbiamasis, iš tavęs. *(Veda Auską už parankių)*

AUSKAS. Tada aš prisipažįstu.

I PĖSTININKAS. Bus atsižvelgta. *(Išveda suimtąjį)*

Iš Užkulisių skubiai ateina teatro Direktorius su garsiakalbiu ir Šunimi ant grandinės.

DIREKTORIUS *(kreipiasi per garsiakalbį į salę)*. Draugai. Įvyko nesusipratimas. Prašom skirstytis po vieną. Vyrai į kairę, moterys į dešinę. Ir jokių susibūrimų prie teatro. Apie galimus repertuaro pasikeitimus bus informuota laikraščiuose. *(Aktoriams)* O jus paprašysiu į mano kabinetą. *(Išsiveda juos)*

ŠUO. Am am! *(Įkanda Režisieriui į koją)*

Žiūrovai tyliai skirstosi. Scenoje tuščia. Už teatro sienų girdėti kariški balsai, sunkvežimių riaumojimas ir šunų lojimas...

Pabaiga
1988

Kitais metais

(dviejų dalių
tautiška giesmė)

Veikėjai:

KOMBAILA
PATI
KĘSTUTIS
ALEKSANDRAS
BIRŪTA
ENSKYS
KRIZAS
PRIČKUS
PLAUČIŪNAS
DOČYS
PELĖDA
ČIURBANAUSKAS
DAJ DZEVIČIUS
DEKANOZOVAS
LAVRENTIJUS
JOSIFAS
PONTIJUS
LIUCIFERIS
VISUOTINIS SUSIRINKIMAS *(apie 400 asmenų)*

Pirmoji dalis

PRAGARO VARTAI. Naktis. Liuciferis stovi sargyboje. Įeina Pontijus

LIUCIFERIS. Kas čia? Slaptažodis.

PONTIJUS. Visų šalių proletarai, vienykitės!

LIUCIFERIS. Čia tu, Pontijau?

PONTIJUS. Tas pats, Liuciferi. Atėjau tavęs pakeisti. Maskovskaje vremia — vosemj čisov.

LIUCIFERIS. Niekaip nepriprantu prie naujojo kalendoriaus...

PONTIJUS. Vėl sapnavai esąs pragaro viršininku? Bet ir greitai tave sutvarkė!.. Kolektyvizacija... Industrializacija... Rot front... Ogi Spalio šaly, sako, jam viso dešimtmečio reikėję... O kaip mes tavęs kitados bijojome!.. Klausėme!.. Garbinome!.. O dabar kas tu toks? Anglų šnipas.

LIUCIFERIS. Užsičiaupk, senas trockiste! *(Nusiima nuo peties šautuvą ir užsimoja)* Išbuožinsiu!

PONTIJUS. Nacionalistas. Kosmopolitas. Liaudies priešas.

LIUCIFERIS. Šalin rankas nuo Kinijos! *(Pravirksta)*

PONTIJUS. Eik, eik, kolkoznike. Išsimiegok. Gal vėl susapnuosi. Nuo Kinijos... Skaityti reikia.

Liuciferis išeina

PONTIJUS. Primityvas... Prisimenu, kai čia atėjau. Tiek ir težinojo — smalą virti... O ugnelė vos vos beruseno... Tai kas gi čia buvo tada? Prieglauda? Pirtis? Katilinė? Stačiai gėda. O vos tik pasirodė anas, vos tik užsirūkė pypkę, aš iškart pagalvojau: iš šitos kibirkšties įsižiebs pragaro liepsna! Ir štai! Jau septyniasdešimt antrąjį kanalą kasame. Tiesa, niekas nežino, kam jų reikia. *(Pagarbiai)* Bet niekas nežino, ir kas Šeimininko galvoj... Tačiau, mano manymu, tai teisinga. Jeigu jau taip atsitiko — pakliuvai pas mus, tai ir būk malonus — dirbk, o ne vanokis. Sako, ir geležinkelį imsim tiesti... *(Suklūsta ir pasitempia)* Šeimininkas...

Pro vartus įeina Lavrentijus ir Josifas. Pontijus atiduoda pagarbą ir sustingsta „ramiai"

* * *

RAUDONOJI SALĖ. Kukliame kareiviško stiliaus soste dunkso Josifas ir susimąstęs rūko pypkę. Skaitykloje tupi Lavrentijus ir atidžiai sklaido rytinį paštą

LAVRENTIJUS *(staiga pašoka).* Kurvos! *(Išsitraukęs revolverį, triskart peršauna laikraštį)*

JOSIFAS *(ramiai).* Ką? Vėl apie mus rašo?

LAVRENTIJUS. Rašo, Josifai Visarionovičiau. Vėl rašo! *(Užsimauna kelnes ir nuleidžia vandenį)*

JOSIFAS. Ir ką gi jie rašo?

LAVRENTIJUS. Tą patį. Jau kelinti metai tą patį.

JOSIFAS. Žinai, draugas Lavrentijau. *(Atsidusęs išpučia pro abi šnerves juodų dūmų kamuolius)* Man jau nusibodo.

LAVRENTIJUS. Kur nenusibos, Josifai Visarionovičiau!.. O man ar nenusibodo? Štai! *(Pakrato laikraštį)* Budelis. Sadistas. Iškrypėlis! *(Verkia)* Tai apie mane. O koks aš iškrypėlis, jei visada partinės linijos laikiausi! Kodėl jie dabar šitaip?

JOSIFAS. Pravda? *(Paima laikraštį)*

LAVRENTIJUS. Kokia ten pravda, Josifai Visarionovičiau! Nebėra, matyt, Spalio šaly pravdos. Aš nebeištversiu. Bolševiko garbės žodis. Daryk ką nors! Tėve Generalisimus... Prašau...

JOSIFAS. Daryk, sakai... *(Stipriai patraukia dūmą. Iš pypkės pliūpteli ugnis)* Daryk... Daryk... *(Pliūpčioja)* Štai pakrutinsiu mažąjį pirštelį...

LAVRENTIJUS. Pakrutink, Josifai Visarionovičiau. Kad sudrebėtų Europa!

JOSIFAS. Ką gi. *(Krutina)* Pašauk Dekanozovą.

Lavrentijus išeina

JOSIFAS. Daryk... Daryk... Tiesą sakant, aš ir pats nežinau, ką daryti ir kas atsitiko? Platus vieškelis į komunizmą nutiestas? Nutiestas. Pasiaukojamo tarybinės liaudies darbo, Komunistų partijos teorinės ir praktinės veiklos dėka žmonija gavo realiai esančią socialistinę visuomenę ir patyrimu patikrintą mokslą apie socializmo pastatymą? Gavo. Mokslą ir pastatymą. Laikydami socializmo kūrimą savo gyvybiniu reikalu, darbininkai ir valstiečiai skyrė jam visas savo jėgas, o jo laimėjimų vardan jie nebijojo aukų ir vargo... Skyrė. Nebijojo. Nebijojo? *(Įsižeidžia)* Tarybų Sąjunga visam pasauliui praktiškai įrodė savo tikrai pažangų pobūdį. Be abejo. Įrodėm. Ne teoriškai, o praktiškai. Ir visam pasauliui! Nie-

kam nebijojom rodyti. Apsiginklavusi priešakine teorija ir užsigrūdinusi mūšiuose Komunistų partija veda liaudį vieninteliu teisingu keliu į karštai siekiamą tikslą... Teisingai. Apsiginklavusi. Ir ne vien tik teorija... Veda... *(Susimąsto)* Mes vedėm. O jie? *(Strykteli)* Susinervinau. Net koją susuko... *(Žygiuoja susisukęs)*

Grįžta Lavrentijus, tempdamas už apynasrio pririštą Dekanozovą

JOSIFAS. Kas gi čia dabar, draugas Lavrentijau?
LAVRENTIJUS. Taigi žinote, koks jis!
JOSIFAS. Ką padarysi, politinės kultūros stoka.

Vėl pakrutina, ir Lavrentijus skubiai atpalaiduoja Dekanozovą, kuris tučtuojau įkanda jam į koją

LAVRENTIJUS. Sušaudysiu! *(Šokinėja ant vienos kojos)* Kenkėjas...
JOSIFAS. Geras... geras... *(Atsargiai paglosto Dekanozovą, kuris urzgia ir taikosi įkąsti jam į ranką)* Še tau!.. *(Numeta virvę)*

Dekanozovas apsuka virvės galą stalinei lempai aplink sprandą, pasmaugia ją ir nusiramina

DEKANOZOVAS. Kur? Kada? Kiek?
JOSIFAS. Ketinam tau, balandėli, išrašyti nedidelę komandiruotę.
DEKANOZOVAS. Klausau, Mokytojau.
JOSIFAS. Štai mudu su draugu Lavrentijum skaitome laikraščius, skaitome žurnalus ir nebežinome, nė ką bemanyti! *(Rūsčiai)* Draugas Dekanozovai, Spalio šalyje kažkas ne taip.
DEKANOZOVAS. Visada taip buvo.
JOSIFAS. O aš sakau — dabar ne taip.
DEKANOZOVAS. Kaip — ne taip?
JOSIFAS *(meta laikraštį).* Paskaityk.

Dekanozovas bando skaityti laikraštį ir skersai, ir išilgai, žiūri susukęs triūbele ir pro vieną galą, ir pro kitą, glaudžia prie ausies ir prie užpakalio

DEKANOZOVAS *(išsigandęs).* Nieko nesuprantu. Mano laikais rašomosios mašinėlės būdavo derinamos pagal kulkosvaidžio tonaciją...
JOSIFAS. Užtat ir reikia pasižvalgyti: kas gi ten dedasi? Mūsų spauda, aš pabrėžiu — mūsų, — nes aš vis dėlto tikiu, — tikėti negalima. Štai rašo, kad draugas Lavrentijus budelis, o iš tikrųjų — gal jam paminklą ruošiasi statyti.
DEKANOZOVAS. Draugui Lavrentijui visada stovėdavo...

JOSIFAS. Aš ir sakau: reikia įsitikinti.
DEKANOZOVAS. Kuria kryptimi įsakysite pulti?
JOSIFAS. Visko neapžiosi. Pasirink pats.
DEKANOZOVAS. Į Rio de Žaneirą!
LAVRENTIJUS. Komunizmo šmėkla klaidžioja po Europą.
DEKANOZOVAS. Prie raudonosios Amazonės!
JOSIFAS. Štai, draugas Lavrentijau, kas dedasi, kai bolševikas įstringa pereinamajam laikotarpyje. O juk tai tavo dešinioji ranka.
LAVRENTIJUS. Žiūrėdavau, kad akis taikli būtų...
DEKANOZOVAS *(oficialiai)*. Bet ką tai reiškia, draugai? Aš nebesuprantu... Ar Amerikos mūsiškiai dar neišvadavo? *(Karščiuojasi)* Už ką tada Sergejus Lazo sudegė?
JOSIFAS. Štai ir pasižiūrėsi, kas ten darosi, kad per šitiek metų nė žingsnio nepasistūmėta į priekį. Teks suktis penkiasdešimtųjų ribose.
DEKANOZOVAS. Geriau pažinojau vakarinius pakraščius. Severo zapadnyj kraj... Litva... Neblogų pažįstamų turėjau. Kaip jisai... Daj Dzevič... Partinė klička — Rašytojas. Kalvio teisybė... Atsimenate?
LAVRENTIJUS. Tas pats, Josifai Visarionovičiau, kuris prieš mėnesį įteikė raportą, kad leistumėt per Spalio šventes iš Dzeržinskio pistoleto pašaudyti. Čia, sako, man tas pats, kaip Paganiniui su Stradivarijaus smuiku pagriežti.
JOSIFAS. Kuom jis nusipelnė šitokios garbės?
LAVRENTIJUS. Sargauja pas mus. Prie būsimojo geležinkelio trasos. Tiesą sakant, nėra ten ko saugoti. Bet kad anas labai jau prašė darbo, kur su šautuvu. Po dvi pamainas budi. Atseit lenktyniauja su savimi.
JOSIFAS. Nematau nieko ypatingo. Pirmyn, draugas Dekanozovai. Lenino keliu. *(Tėviškai paspaudžia ranką)* Tegul tau, kaip sakoma, Iljičiaus lemputės kelią nušviečia.
DEKANOZOVAS. Baisoka truputėlį, Josifai Visarionovičiau.
JOSIFAS. Ko gi tau baisoka? *(Draugiškai)* Ereli tu.
DEKANOZOVAS. Daug aš ten dirbau...
JOSIFAS. Blogiausiu atveju — žinosi, kaip sugrįžti. *(Paduoda revolverį)*
LAVRENTIJUS. Moka jis! Ir su replėmis... Ir su batu...
DEKANOZOVAS. Vėl skaudės...
JOSIFAS. Tai partinis įsakymas. *(Dekanozovas lūkuriuoja)* Ko dar?
DEKANOZOVAS. Norėčiau su Daj Dzevičium... Kartu... Vis drąsiau...
LAVRENTIJUS. Gal ir tikrai, Josifai Visarionovičiau. Šitaip bus

lengviau užmegzti ryšius su vietiniais stalinistais. Kaip manote?

JOSIFAS *(rūsčiai papsi kibirkščiuojančią pypkę).* Jis galvoja.

Lavrentijus ir Dekanozovas pagarbiai nulenkia galvas

JOSIFAS. Su Daj Dzevičium, sakai?..

DEKANOZOVAS. Žmogus patikrintas. Linkęs prie šautuvo...

JOSIFAS. Gerai. Tegul bus taip. Jeigu pasirodys esąs tikras leninietis, — duosim jam pašaudyti iš Dzeržinskio pistoleto. O tu *(padaro pauzę, mėgaudamasis būsimu efektu)* — galėsi ir su Klimo tačianka pasivažinėti.

DEKANOZOVAS *(svirduliuoja apsvaigęs).* Josifai Visarionovičiau! Tokia garbė!..

JOSIFAS. Keliauk, balandėli. *(Mosteli ranka)*

Dekanozovas išeina

JOSIFAS. Pavargau. *(Atsilošęs užmerkia akis)* Nagi, draugas Lavrentijau, paskaityk, ką apie tave laikraščiai rašo.

LAVRENTIJUS *(skaito).* „Jubiliejus buvo triukšmingai pažymėtas visoje šalyje. Sveikinimai plaukė į Maskvą iš Užkaukazės, iš Šiaurės Kaukazo, iš Ukrainos ir Tolimųjų Rytų..."

JOSIFAS. Apie paskutines dienas skaityk. Mėgstu kartais paklausyti juokingų istorijų.

LAVRENTIJUS. Gal nereikia... Josifai Visarionovičiau...

JOSIFAS. Jis klausosi.

LAVRENTIJUS *(nervingai).* „Nuteistąjį mirties bausme sušaudė tame pat Maskvos karinės apygardos štabo bunkeryje..." *(Nutyla)*

JOSIFAS. Skaityk, skaityk. Aš juk nemačiau... Labai įdomu.

LAVRENTIJUS. „Nurengė palaidinę, palikę tik baltus apatinius marškinius, surišo virve rankas už nugaros ir pririšo prie kablio, įkalto į medinį skydą."

JOSIFAS. Prie kablio? *(Kikena)* Labai sąmojinga.

LAVRENTIJUS. „Prokuroras Rudenka perskaitė nuosprendį... Batickis pakėlė ranką. Virš raiščio išgąstingai blykstelėjo išsprogusi akis, kurią Berija primerkė. Batickis paspaudė gaiduką..."

JOSIFAS. Kas tas Batickis?

LAVRENTIJUS. Seniai jau laukiu. Bet nesirodo. Matyt *(pakelia aukštyn pirštą),* pas Iljičių pakliuvo.

JOSIFAS. Toliau.

LAVRENTIJUS. „...kulka pataikė į kaktos vidurį..."

JOSIFAS. Į kaktos vidurį! *(Kvatoja)* Gražu.

LAVRENTIJUS. „Kūnas pakibo ant virvių."

JOSIFAS. Pakibo ant virvių! Fantastika! Reiks papasakoti Šiklgruberiui.

LAVRENTIJUS. „Taip nešlovingai baigėsi sunkus gyvenimas *(atsidūsta)* vieno garsiausių žmonijos istorijoje vampyrų..."

JOSIFAS. Oho! Vampyrų!.. *(Pavydžiai)* Pamanykit!..

LAVRENTIJUS. „Berijos likimas sunkus. *(Pasigirsta vargonų muzika ir choras)* Jam nebuvo lemta išnaikinti visų tėvynainių. Šią tragediją jis didvyriškai pasidalijo su savo mokytoju ir draugu Josifu Stalinu. *(Iškilmingai gaudžia vargonai)* Su savo mokytoju ir draugu Josifu Stalinu... *(Gieda choras)* Su savo mokytoju ir draugu Josifu Stalinu...

Iš tolo ataidi slėpiningas varpų skambesys. Lavrentijus ir Josifas, rimti ir susimąstę, žvelgia kažkur toli toli, anapus Pragaro Vartų, kur paslaptingai tvyksčioja tolimi revoliucijos liepsnų atšvaitai. Choras tebegieda. Liepsna tvyksteli skaisčiau, ir akimirkai išvystame prie Pragaro Vartų su šautuvu rankoj sustingusią, priekin palinkusią, rūsčią Pontijaus Figūrą
Po to — tyla

* * *

SPALIO ŠALIS. Šiaurės Vakarų teritorija, paplūdusi tirštuose, juoduose dūmuose. Tylu, tik girdėti, kaip iš medžių viršūnių byra kankorėžiai ir nugaravę strazdai-giesmininkai. Iš dūmų kosėdami išlenda Dekanozovas ir Daj Dzevičius

DEKANOZOVAS. Teisybę kalbėjo Mokytojas: kaip pragare, taip ir ant žemės.

DAJ DZEVIČIUS *(užsidėjęs akinius, dairosi).* Tai reiškia, industrializacija tęsiasi. Tėvas Josifas turėtų būti patenkintas. *(Šokinėja)* Duos pašaudyti! Duos pašaudyti! Iš paties geležinio Felikso. *(Šoka dešinėn)* Pykšt! *(Kairėn)* Pykšt! Tik kažin kaip bus su taikiniais? Ar nieko nesakė? Bet ką jūs čia darote?

DEKANOZOVAS *(atsistoja).* Klimo tačianką vairavau. *(Susidrovėjęs)* Mes, bolševikai, dažnai kaip vaikai... Tyros sielos... *(Griežtai)* Bet gana niekų! Čia — tiktai kelio pradžia.

DAJ DZEVIČIUS. Gera pradžia — pusė darbo, Inspektoriau.

DEKANOZOVAS. Deja, Rašytojau, mes, bolševikai, dažnai pusiaukelėj ir sustojam. Antai keturiasdešimtieji... Didysis tau-

tų kraustymasis!.. Ar ne gėda prisiminti! Aš pačiam Mokytojui drįsau pasakyti: perkeliam iškart visą Litvo, o ne dalimis. O anuos — kiek jų ten tesiveisė — visus čionai. Bet Mokytojas užsispyrė: ne, ir viskas. Senas idealistas... *(Išsigandęs)* Aišku, aš kalbu apie idealizmą materialistinės pasaulėžiūros rėmuose. *(Nusiraminęs)* Ir kas iš to išėjo? Kur lygybė, už kurią dėjom galvas? Juk lietuvių gentys čia bene per Spalio revoliuciją atsikraustė?

DAJ DZEVIČIUS. Dar anksčiau, Inspektoriau.

DEKANOZOVAS. Matai! O juk visiems norisi kur šilčiau. Pasikepinai saulutėj, išsimaudei jūroj — užleisk vietą kitam. Čiukčiui, manai, smagu dairytis, iškišus galvą iš pusnyno? Po karo, aišku, vėl tas pats. Vėl dalimis... Ką pagalvos anglai!.. Amerikonai!.. O aš jau keturiasdešimtaisiais, praktiškai jokių duomenų neturėdamas, grynai iš partinės intuicijos atspėjau, kad visi čia anglų šnipai. Jeigu taip nebūtų, — kam tada turėtų anie kažką galvoti? Koks jų reikalas? *(Svajingai)* Aš jau ir naujus pavadinimus miestams buvau sugalvojęs: Vilnius — Svetloje, Kaunas — Solnečnoje, o šitie, kaip ten juos. Kur daug vandens ir Kremlius nugriuvęs?

DAJ DZEVIČIUS. Trakai.

DEKANOZOVAS. Taigi Trakai — Čistyje prudy. *(Susidrovėjęs)* Na kaip?

DAJ DZEVIČIUS *(pagarbiai)*. Jūs — poetas.

DEKANOZOVAS. O! Jei būčiau turėjęs laiko!.. Būčiau kaip tas, kur viską dirba. *(Griežtai)* Kas įsuks lemputę?

DAJ DZEVIČIUS. Puškinas.

DEKANOZOVAS. Juokdarys. Va glubine sibirskich rud, chranite gordoje terpenje... Kur jis?

DAJ DZEVIČIUS. Likviduotas.

DEKANOZOVAS. Trisdešimt šeštieji?

DAJ DZEVIČIUS. Trisdešimt septintieji. *(Karštai)* Bet nenorėčiau sutikti, kad visi čia buvo tokie. Pats matydavau: eina gatve būrys žydų su raudonom vėliavom, iš paskos — tankai važiuoja. Gražu pažiūrėti. Tokiom akimirkom aš patikėdavau savo tauta. *(Išdidžiai)* O pagaliau aš pats... Kiek metų atsėdėjau kalėjimuose. Ir už ką? Už Staliną!

DEKANOZOVAS *(grėsmingai)*. Nori pasakyti, kad draugas Stalinas turėjo sėdėti?

DAJ DZEVIČIUS. Ką jūs! Man patiko. Ten ir skaityti, ir rašyti pramokau.

DEKANOZOVAS *(nepatikliai)*. Visko gali būti. Tie kalėjimai, pasakysiu — keistas dalykas, kai prie jų pripranti. Jeigu pats

nebesėdi — tučtuojau norisi kitus sodinti. Poreikis! Kaip ėsti, gerti, tautas vaduoti... Ir niekaip nuo to nebegali pabėgti, nors ir kažin ką tu sau darytum!..

DAJ DZEVIČIUS. Čia tai teisybė. Su mūsų karve irgi tas pats.

DEKANOZOVAS. Nesupratau klausimo.

DAJ DZEVIČIUS. Vaikystę prisiminiau. *(Šluostosi akis)* Turėjom tokią... Epopėja vadinosi. Išvedi į ganyklą — nieko. Išgeni miškan — irgi. O vos tik parvedi namo, įleidi pro vartus į kiemą — tučtuojau ir prišika.

DEKANOZOVAS. Ir kas iš to?

DAJ DZEVIČIUS. Taigi aš ir galvoju. O kodėl būtent — taip? Ketinau romaną...

Pauzė

DEKANOZOVAS *(dėl visa ko išsitraukia revolverį).* Visi jūs nacionalistai. Kad ir koks, rodos, patikrintas kadras, o prasiveržia... *(Baksteli vamzdžiu)* Rodyk kelią. Su industrializacija, atrodo, tvarkoj. Bet kolektyvizacija... Kultūrinė revoliucija... O svarbiausia — ar nepamiršo, kur eina? Jei apie patį Mokytoją!.. Ar tik nebus paaštrėjusi klasių kova? *(Staiga stabteli ir griebia Daj Dzevičių už ausies)* Kolūkietė?

DAJ DZEVIČIUS *(pasibaisėjęs).* Ką jūs!.. Ant vėliavos puldavo.

DEKANOZOVAS. Štai ką reiškia nesuvisuomenintas galvijas. Mūsiškės, praktiškai, neteršdavo aplinkos. Ir kaip manai — dėl ko?

DAJ DZEVIČIUS. Žinia, laikini sunkumai... Kai ėsti negauni, daug čia...

DEKANOZOVAS. Oi, kaip jums norisi!.. *(Grūmoja revolveriu)* Oi, kaip jums norisi sumenkinti partijos autoritetą. Iš tolo trenkia buržuaziniu raugu.

DAJ DZEVIČIUS *(krutina šnerves).* Maždaug už penkių kilometrų. Bet atsiprašau, Inspektoriau, čia ne tas. Aš gerai skiriu. Samagoną varo.

DEKANOZOVAS. Marš!

Abudu žengia į priekį, praeina rodyklę su užrašu: Kolūkis „Pirmyn" — 5 km, — *ir dingsta krūmuose*

* * *

KOLŪKIO „PIRMYN" KONTORA. Plazda drugiai ir tautinė vėliava. Ant sienos plakatas: „Tarybinei liaudžiai — taika ir saugumas". Pravažiuoja „Belorusas", tempdamas priekabą, ant kurios šono didelėm trispalvėm raidėm užrašyta:

Balsuok, lietuvi, iš pat ryto
Tik už Birūtą Vėliavytę!
Jeigu balsuosi tu už ją —
Tau bus dėkinga žmonija!

KOLŪKIEČIAI *(gieda priekaboje):*

Graži tu, mano brangi Tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai:
Graži tu savo dangaus mėlyne,
Brangi: tiek vargo, kančių prityrei.

Kaip puikūs slėniai sraunios Dubysos,
Miškais lyg rūta...

(Traktorius ir melodija dingsta už posūkio)

Į balkoną išeina pirmininkas Kombaila, grauždamas vakar iš fermos pavogto, o šiandien skaniai iščiurškinto veršiuko kulšį

KOMBAILA *(nervingai).* Išsigandom, kurgi ne! Šalis, kur miega kampuos didvyriai... *(Persisveria per balkoną)* Ei, tu! *(Sviedžia kulšį į rugius, kuriuose šiemet ypač dailiai užderėjo usnys ir kūkaliai)*

Iš rugių išlenda susivėlęs vienmarškinis Plaučiūnas suplyšusiomis kelnėmis. Iš abiejų kišenių styro išdžiūvę puslitriai

PLAUČIŪNAS. Ko nori?

KOMBAILA. Tėvynė pavojuje!

PLAUČIŪNAS *(apsigraibęs aplink diržą, išsitraukia tuščią butelį ir plačiai užsimojęs sviedžia toli į rugius).* Pirmyn! *(Puola ant žemės ir užsidengia pakaušį kepure)*

Iš tolo vėjas atneša giesmės aidą:

Kai ten prieš sumą visi sutarę
Griaudžiai užtraukia „Pulkim ant kelių..."

KOMBAILA. Nemiegok, nemiegok, draugs Plaučiūnai. Dabar ne laikas.

PLAUČIŪNAS *(atsistoja, dairosi).* Tylu... Tik vyturėlis virva...

KOMBAILA. Ar atsimeni, už ką balsuoti?

PLAUČIŪNAS *(graibosi po kišenes, radęs antrą butelį, iškelia priešais saulę ir susiraukęs pasižiūri).* Vėl pamiršau, pirmininke.

KOMBAILA *(apmaudžiai).* Duok. *(Paima iš Plaučiūno butelį, įstato kakliukan piltuvą, atsineša iš kertės apypilnį bidonėlį ir*

pripildo) Tik atsargiai. Atmink, kad turi ypatingus įgaliojimus. Kad esi patikėtinis.

PLAUČIŪNAS *(nugėręs pusę).* Jau! Žinau! Už jus abu.

KOMBAILA. Už kokius dar abu? Už kokius?!

PLAUČIŪNAS *(prisidengęs delnu akis, pasistiebia ir žiūri į balkoną).* Ką aš žinau, katras geresnis! Kad abu jūs tokie panašūs. Kaip tikri broliai.

KOMBAILA. Bet aš vienas!

PLAUČIŪNAS. Dviese! Dviese!

Kombaila apsisuka aplinkui

PLAUČIŪNAS. Va, dabar abudu kad duodasi, kad sukasi kaip centrifūgos. *(Juokiasi)* Kaip tie, kur per televizorių... Cinkt kroniškai.

KOMBAILA. Cinkt?.. *(Susimąsto)* Gerai. Balsuok už abu. Mesk į urną iš karto du biuletenius. Tik nepamiršk išbraukti Vėliavytės pavardę.

PLAUČIŪNAS *(rūsčiai).* Visus išbraukt! Visus! *(Grūmoja buteliu)*

KOMBAILA. Visus, kas ne su mumis. Palauk. *(Išeina ir neilgai trukus grįžta, vilkdamas sunkią rezginę su kliuksinčiais buteliais. Stenėdamas perkelia per balkoną)* O dabar — šauk agituoti.

PLAUČIŪNAS. Ar įgaliotinis v kursie diela?

KOMBAILA. Šauk ir nieko nebijok. Aš pasakiau! Dviratį pasiimk.

PLAUČIŪNAS *(užmauna ant rago rezginę, apžergia dviratį ir nuvažiuoja zigzagais).* Bus padaryta, pirmininke! Nesijaudink.

KOMBAILA *(palydi patikėtinį neramiu žvilgsniu).* Turėtų daug aplėkti. Vienoj vietoj jis negali ilgai... Neramios sielos žmogus. Senoji gvardija. Dabar mažai tokių belikę. Be to — ilgiau pusvalandžio nepamiegos... Dežurka... *(Pamosuoja ranka nebematomam Plaučiūnui)* O dar sargu prašosi į fermą, vargšas... Žmogus, aišku, savas. Bet pašalinės akies vis tiek niekas nemėgsta... *(Susimąsto)* Nebent prie amoniako?..

PATI *(įbėga plasnodama lėkštėmis).* Draugas pirmininke! Draugas pirmininke! Kęstučiui vėl priepuolis.

KOMBAILA. Pasakyk Aleksandrui: tegu pririša prie lovos. Nusibodo.

PATI. O jei kas užeis? Juk rinkimų išvakarės! Pats, pirmininke, sakei, kad žmonės dabar labai žiūri, koks *(progiesmiais)* žmogiškasis veiksnys...

KOMBAILA. Sakiau! *(Nervingai)* Kam tas lėkštes su savim valkioji! Kiek sakyta: viršuj kolūkio kontora. Namai — apačioj.

PATI. Nuo kada šitaip pasidarė? Visuomet viršuj juk tik... Ar šiąnakt gersi, Pirmininke?

KOMBAILA. Nutilk!

PATI. Vajėzau! *(Pliaukšteli lėkštėmis. Pažyra skeveldros)*

KOMBAILA *(pakelia šukę).* Švedų porcelianas? Su aktais! Rytoj pervesi į mano sąskaitą šimtą raudonųjų. *(Nusileidžia laiptais į Pirmąjį Aukštą)*

PATI *(nusigandusi).* Šukės laimę neša, Pirmininke. *(Verkdama leidžiasi iš paskos)* Nugalėsi.

KĘSTUTIS *(Pirmajam Aukšte).* O aš sakau: Lietuva bus neprigulminga!

ALEKSANDRAS. O aš sakau! *(Trinkteli kumščiu į stalą)* Niekada šito nebus!

KĘSTUTIS. Bus! *(Pašoka. Jo liepsnojantis žvilgsnis, atrodo, veria brolį kiaurai ir prasmenga kažin kur anapus kolūkio rubežiaus)*

ALEKSANDRAS. Nebus! *(Lėtai pakyla priešais brolį. Krauju pasruvusios jo akys klydinėja sienom, sakytum ieškodamos šakių ar šautuvo)*

KĘSTUTIS *(tyliai).* Gyvasties nepagailėsiu.

ALEKSANDRAS *(sunkiai valdydamasis).* Tu atsimink, broli, ką tėvas pasakė: mes galim išlaikyti tai, ką iškovojome, tik eidami išvien su didžiąja rusų tauta!

KOMBAILA *(įeina).* Vyras esi, Aleksandrai. Teisybę šneki. Jei būsiu išrinktas deputatu — galėsi imti mano „Volgą". Sau pirksiuos malūnsparnį. Iš aukščiau — toliau matyti.

ALEKSANDRAS. Tėve! *(Susijaudinęs)* Dabar aš žinosiu, už ką man balsuoti.

KOMBAILA. Sūnau!

Abudu vyrai stipriai pasibučiuoja

KĘSTUTIS *(karščiuojasi).* O ką mes iškovojom? Ką?

KOMBAILA. O ko tau trūksta? Skaičiuoti nemoki? Taupomosios knygelės — keturios. Televizoriai — trys. Mašinos — dvi. Namas — vienas. Užtat koks! *(Iškelia pirštą)* Su kontora! *(Nukreipia pirštą)* Aleksandrui antai irgi kyla mūras ant kalniuko... Iki Spalio švenčių turėtų vyrai pabaigti.

ALEKSANDRAS. Norėtųsi pirma laiko. Ir kad su baseinu ir undinėmis. Kaip arabų filme antai rodė...

KOMBAILA. Neišeina, sūnau. Valstybė daug plėšia. O ir liaudžiai privalom kažką mokėti. Socializmas! *(Linksmai)* Bet gyventi galima!

ALEKSANDRAS. Galima, tėve, bet...

KOMBAILA. Šit, jei gausiu mandatą...

KĘSTUTIS. O aš noriu gyventi savarankiškai!

KOMBAILA. Gyvenk. Atiduok pinigus, kuriuos išleidau tave auklėdamas ir mokindamas, ir — nešdinkis. *(Nukabina nuo sienos skaitytuvus)* Kiek jam metų?

PATI. Dvidešimt per rinkimus sueina.

KOMBAILA. Apvali suma. Gerai. *(Vikriai sumeta)* Šešiasdešimt vienas tūkstantis šeši šimtai. Ir įsidėmėk: aš skaičiuoju tik nuo oficialiai paskelbtos skurdo ribos. O pagal realią padėtį *(sakalo akim apžvelgia namus bei laukus)* — ir šimtą šešiasdešimt vieną nuplėšti nebūtų per daug. Bet juk sūnus esi. Savas kraujas... Kad ir pagedęs.

KĘSTUTIS. Bet aš neturiu tiek, tėveli!..

KOMBAILA. Tada nėr ko ir kalbėti. Sakiau — eik sandėlininku.

PATI. Kęstuti, sūneli, kuom tau pas mus negerai? Ko trūksta? *(Pravirksta)* Uždavei motinai širdį...

KĘSTUTIS. Aš noriu vesti.

KOMBAILA. Kurgi ne! Kas ir būtų, jei kiekvienas vestų, kada užsigeidęs! Ateis laikas, ir vesi. Aš pats išrinksiu.

KĘSTUTIS. Aš jau išsirinkau! O! Kad jūs žinotumėt, kokia jinai...

Pauzė

KOMBAILA. Ar riebi?

KĘSTUTIS. Kad ne.

KOMBAILA. Tada mums netinka.

KĘSTUTIS. Užtat man tinka!

KOMBAILA. Jam tinka! Pamanykit! O kas tu toks? Aš geriau žinau, kada ir ką tau vesti. Kai numirsiu — tada prašom. Vesk ką nori.

KĘSTUTIS *(nusivylęs)*. Kada tu...

KOMBAILA. Kas ji tokia? *(Išsitraukia bloknotą)* Pavardė? Duosim siuntimą. Ir stipendijos — tiek to, nepagailėsiu. Tegu tik važiuoja mokintis kur toliau...

KĘSTUTIS. Kad jinai jau mokinta! *(Su pasididžiavimu)* Jinai viską žino.

KOMBAILA. Ir t o k i ą tu nori parvesti į namus, vaike?

ALEKSANDRAS. Pagalvok, ką darai. *(Kietai)* Broli!

KĘSTUTIS *(paraudęs)*. Bet aš visai ne tą galvoj...

PATI *(švelniai)*. Tai kas jinai tokia? Pasakyk, Kęstuti. O gal ir tiks tėvui...

KĘSTUTIS. Jos vardas *(ryžtingai)* — Birūta.

Sunki pauzė

KOMBAILA. Ką? *(Išblyškęs, bet ramus)* Mūsų naujoji ekonomistė?

KĘSTUTIS. Ta pati.

KOMBAILA. „Balsuok, lietuvi, iš pat ryto tik už Birūtą Vėliavytę..." — tavo darbas?

KĘSTUTIS. „Jeigu balsuosi tu už ją *(linkteli)* — tau bus dėkinga žmonija."

KOMBAILA. Lauk iš mano namų. Nereikia nė tų pinigų! Tu man — nebe sūnus. *(Nusigręžia. Jo pečiai krūpčioja nuo tramdomo verksmo)*

PATI. Draugas Pirmininke... Kęstuti... *(Aimanuodama tiesia rankas į vyrą, į sūnų)*

KĘSTUTIS. Su Dievu, mama. *(Žemai nusilenkia)* Tėve, atsisveikindamas norėčiau įsitikinti, ar veiksminga tavo agitacija ir propaganda. *(Paėmęs bidonėlį prisipila pusę stiklinės ir išgeria)*

Tyla. Visi atidžiai stebi Kęstutį. Aleksandras įtariai, Pirmininkas Kombaila — su viltimi

KĘSTUTIS *(susverdėjęs palinksta į priekį ir išmeta ranką į viršų).* Pirmyn!

KOMBAILA. Kęstuti... *(Tiesia rankas)*

KĘSTUTIS *(padeda stiklinę ir išeina. Ant slenksčio stabteli, atsigręžia).* Bet yra ir kitoks kelias, broli. *(Uždaro duris)*

KOMBAILA *(nusispjauna).* Išpenėjau užanty gyvatę...

ALEKSANDRAS. Pamirškim, tėve. *(Uždeda ranką ant peties)* Verčiau papasakok, kaip rinkiminė kampanija vyksta.

KOMBAILA. Rytoj visuotinis. Naujoviškai sakant, — mitingas. Atseit rinkimines platformas skelbsim. Tempiau iki paskutinės, bet... Užsigeidė!.. Enskys... Krizas... Tie visus kursto. *(Susinervinęs)* Kokios dar platformos ir kam jos bereikalingos, jeigu revoliucijos traukinys jau septyniasdešimt metų kaip nesulaikomai skrieja pirmyn ir niekas nežino, kaip jį sustabdyti. Dar prieš porą metų aš taip jiems būčiau paskelbęs, kad savaitę ištinusiom ausim vaikščiotų... Bet dabar anie du į Vilnių važinėja... Sprendžia kažin ką... Rėmimo grupė... Kartais aš jau ir nebesuprantu: kai BAM-ą pabaigė — darbų nebeliko, ar ką?! Tegu šalimais dar vienus kloja... Tegu skrieja lenktyniaujantys...

ALEKSANDRAS. Gal man dėl visa ko pereiti per gyvenvietę su medžiokliniu?

KOMBAILA. Dėkui, Aleksandrai! Bet aš nieko nebijau. Jei tik tas išgama nepaskleis... Ne, aš nesijaučiu nusidėjęs Įstatams!

Bet neklystančių nėra... Klystam kartais ir mes, partinis blokas. O yra tokių, kurie tik ir laukia, kaip iš šapelio vežimą... Aš pats pripažįstu, būta perlenkimų. Gal ir nereikėjo bandyti suvisuomeninti jaunųjų specialistų žmonas... Arba vėl — su tuo dirbtiniu vištų apsėklinimu... Bet juk mes kuriam iš principo naują, niekur neregėtą visuomenę, einam nepramintais keliais, statom šitą... Bepigu bus tiems, kurie eis iš paskos. Tokias pėdas įminam!.. Kiti sako: asmenybės kultas!.. Bet jeigu žmogus, ateidamas prašyti arklio, sykiu atsineša ir keptą kalakutą — koks gi čia kultas?

ALEKSANDRAS. Kultūros stoka, tėve. Atsibodo man tie kalakutai! Pinigų duotų — ką nori valgai.

KOMBAILA. Pinigų mums pakanka. Jei Kęstutis suskaičiuos viską...

ALEKSANDRAS *(nugriebia nuo sienos dvivamzdį).* Tėve, iš po žemių iškasiu.

KOMBAILA *(sulaiko jo ranką).* Per daug esi karštas, sūnau.

ALEKSANDRAS. Jei pakištume po grindimis, vargu ar kam šautų į galvą...

KOMBAILA. Nepamiršk, vaikeli, kad Krizas — iš atsivertėlių. Senas revoliucionierius. Buvęs pogrindininkas...

ALEKSANDRAS. Ar rūgšties dar liko?

KOMBAILA. Liko, bet... *(Neryžtingai)* Kęstutis turi gyventi. Jis tavo brolis.

ALEKSANDRAS. Brolius šiandien pagal spalvą renkamės, tėve.

KOMBAILA. Apie motiną pagalvok, sūnau.

PATI. Aleksandrai, vaikeli, ramunėlių išgerk.

ALEKSANDRAS *(visai dar vaikiškai).* Mauči, motin!

KOMBAILA. O ko jiems trūksta? *(Prieina prie lango)* Va! Už upės — baltuoja nauji kolūkiečių namai... *(Staiga užgieda)*

Prie Nemuno kitas
Išaušo jau rytas,
Į ateitį veda mus šviesūs keliai.

VISI:

Kur Nemunas teka,
Ten plačiąją vagą
Laukuos traktoristas vagoja giliai.
Prie Nemuno kaime
Dainas apie laimę
Dainuoja lietuviai giliai iš širdies...
Pauzė

KOMBAILA *(pagautas įkvėpimo, beveik prilygsta didžiajam Šaliapinui).* Gyyyliaiii yš šyyyrdieeees!..

Leidžiasi saulė, nudažydama Pirmininko laukus ir namus linksmai raudona spalva. Visi kurį laiką tyli, susijaudinę

KOMBAILA. Eisiu, pasnausiu. Geriausios mintys bemiegant užplaukia. *(Išeina)*

ALEKSANDRAS. O man — kada spaudžiu rankoje metalą. *(Ilgesingai žiūri į šautuvą)* Jei ant sienos kabo šautuvas — jis turi iššauti. *(Susimąsto)* Kur aš šitą girdėjau? Kas šitaip pasakė? Marksas? *(Eina laukan)* Engelsas? Tėve, tu neteisus! Reikia... pyr... pyr... pyr... *(Privertas durimis, jo skambus balsas sucypia, suvaitoja ir nutrūksta, išduodamas, jog iš pažiūros toks rūstus jaunuolis dar nėra visai subrendęs rimtam politiniam aktui)*

PATI. Ir sudrebės žemė... Ir eis brolis prieš brolį... *(Užsidengia skarele akis)* Kaip mokslo knygose išrašyta... *(Tyliai kūkčioja)* *Neramiai klykaudamas praskrenda žalvarnis...*

* * *

ANT ŠVENTOSIOS UPĖS KRANTO. Naktis. Sumerkę šakas Mėnesienon liūdi žilvičiai. Tolumoje mažyčiais žiburėliais, tarytum keleivinis traukinys, žiburiuoja kiaulių ferma. Aplinkui tylu, tik girdėti švelnus, nervus raminantis Šventojon bėgančių srutų čiurlenimas. Kažkur toli melodingai žvangteli: tai garbės kolūkietis Krizas, ilgai vakarojęs prie Konstitucijos projekto, užsklendžia duris ir eina miegoti. Ant samanoto akmens, nuleidusi vandenin kojas, susimąsčiusi sėdi Birūta Veliavytė. Ant skardžio stovi Kęstutis. Negirdimai sukasi planetos ir krinta blyški tolimųjų žvaigždžių šviesa...

KĘSTUTIS *(sujaudintu, pakiliu tonu).*

Ant krašto marės, Palangos miestelėj,
Kurį išplėšė mūsų neprieteliai,
Yr didis kalnas, Biruta vadintas,
Žalioms pušelėms viršuj apsvadintas.

Ten, kur laiminga žemė buvo mūsų,
Kol buvom ponais ir gudų, ir prūsų,
Viežlyva, skaisti kaip rožė ir rūta
Kunigaikštienė gyveno Biruta.

Nebuvo ana kokia karalaitė,
Bet iš Palangos vargdienė mergaitė.
Žemčiūgais brangiais ir aukso auskariais
Negašavojos vaikščioti pamariais.

Su savo darbo marškiniais dėvėjo,
Trumpą raiuotą sijoną turėjo,
Ant geltų kasų — rūtų vainikėlį,
Ant balto kaklo — gintaro šniūrelį...

Pauzė. Birūta atsidūsta

KĘSTUTIS *(imna giedoti).*
Kad vieną kartą broliai susitarę
Anksti išjojo žvejoti ing marę,
Sesuo, nešdama pietus lauknešely,
Sutiko šviesų kunigaikštį kely.

Tasai Jogėlos dėdė Keistuts buvo,
Kursai Žemaičiais valdė ir Lietuva,
Jojo tuo kartu kryžiokus naikinti,
Kurie vožijos mumis užkabinti.

Atokiau iš krūmų iškiša galvą žalsvas nuo Mėnulio šviesos Daj Dzevičius. Triūbele suglaudžia delnus, keliskart suklinka kėkšto balsu ir prapuola krūmuose

KĘSTUTIS. Ant širvo žirgo po meškos kalpoku,
Su šviesiu ginklu, su rago saidoku,
Auksines kilpas su pentinais spardė,
O žirgs padkavoms šilo žemę ardė...

Iš krūmų išbėga D e k a n o z o v a s, puola ant žemės, peršliaužia Mėnesienos užlietą plotą ir dingsta šešėlyje. Birūta tuo tarpu nusirengia ir lėtai įbrenda į vandenį

KĘSTUTIS *(gieda ypač jausmingai).*
Išvydęs tikrą gražybę pamarėj,
Jaunai Birutai tokiais žodžiais tarė:
„Kas nors tu esi, deivė ar mergelė,
Priimk čion ranką mano ant to kelio.

Aš visad buvau ponu žemės jūsų,
O nuog šio čėso vyru tavo būsiu,
Kur tave gavau pirmąkart matyti,
Liepsiu palocių puikų pastatyti.

O kalns, ant kurio pažinai Keistutą,
Nuog tavo vardo bus vadints Biruta.
Ten tu gyvensi nuog vyro mylėta,
Tu, kuri radai širdy mano vietą...

Pasigirsta tylus irklų pliuškenimas. Mėnesienos ruože pasirodo valtis. Joje sėdinčių, į juodus apsiaustus susisupusių vyrų veidų įžiūrėti neįmanoma, tik rausvai žybčioja dvi cigaretės

I VYRAS *(dusliai).* Kur dėsim kūną?

II VYRAS. Už posūkio. Sekretoriau. Ąžuolas...

Valtis nuplaukia. Birūta išlipa iš vandens, nusišluosto ir apsirengia

KĘSTUTIS. Nors daugiaus pačių turėt nėr man grieko,
Prieš tave visas laikysiu už nieką."
Tą girdėdama mergelė gėdinga,
Jauna Biruta, skaisti, išmintinga, —

Žemyn mėlynas akeles nuleido,
Atsidūksėjo ir puolė ant veido.
„Nors, — sako, — seniai prieš dievą Perkūną
Prisiekiau būti čystatoj ant kūno,

Bet kad yr tokia valia tavo, pone,
Lai išsipildo širdinga malonė."
Vis tai padarė, kaip sakė Keistutas,
Ant kalno buvo pastatytas butas.

Biruta pačia, jo dasilytėta,
Pagimdė sūnų Vitoldą ant svieto.

Pauzė. Girdėti vien žilvičių šlamesys ir tykus atodūsis

KĘSTUTIS *(jausmingai).* Na, kaip? Ar galiu aš stoti į tautinę konservatoriją?

BIRŪTA *(griežtai).* Kol tarybinis rublis nebus laisvai konvertuojamas, — apie tai negali būti nė kalbos!

KĘSTUTIS. Bet — kodėl? Birūta!

BIRŪTA. Dabar ne laikas vaidinti, Kęstuti. Prisimink: pasijutau lietuviu esąs!..

KĘSTUTIS. Aš išėjau iš namų!..

BIRŪTA. Teisingai, Kęstuti. Dabar situacija tokia, kad nei žmogus, nei Respublika nebenori priimti daugiau komandos, negu būtina normaliam gyvenimui. O kaip galima demokratizuoti valdymą, nenugriaunant biurokratinio-komandinio valdymo sistemoje pagrindinės kolonos?! *(Įdūkusi laužo žilvičių šakas)* Pirmininko Kombailos metodai pasenę! Susikompromi-

tavę! Antihumaniški! Teisių uzurpavimas kontoroje nuėjo taip toli, kad ne tik paprasti kolūkiečiai, bet ir žymūs specialistai pasiliko tik nuolankūs parėdymų vykdytojai. Tai smauglys — užspringęs per dideliu grobiu. *(Susijaudinusi tankiai kvėpuoja. Jos krūtinė aukštai kilnojasi)*

KĘSTUTIS *(staiga kažkaip keistai sumaurojęs, sakytum didžiojo Gedimino strėlės pakirstas tauras, šoka ant Birūtos ir apverčia ją aukštielninką).* Birūta!..

BIRŪTA *(apversta).* Alternatyva tokia: ar visuomenė toliau liks tokia humaniška... Kabutėse... Leisdama sėdėti kėdėse tiems, kuriems ten patogu, ar spręs klausimą visuomenės interesų labui...

KĘSTUTIS *(tempia sijoną).* Balsuoti... Noriu...

Iš krūmų iškiša galvą Daj Dzevičius, apsižvalgo ir vėl dingsta. Po kiek laiko šalimais iškiša galvą Dekanozovas, taipogi apsižvalgo ir pasislepia. Neilgai trukus, abudu išlenda sykiu

DAJ DZEVIČIUS. Astarožna! *(Neramiai uostinėja orą ir karpo ausimis)* Čia kažkas juda.

DEKANOZOVAS. Partizanai? *(Ošia giria)* Baltieji? Raudonieji?

DAJ DZEVIČIUS. Tamsoj nesimato.

DEKANOZOVAS. Eik pirmas. *(Lipa į medį)* Geriau žinai vietines sąlygas. Teisus buvo Mokytojas, sakydamas, kad, žengiant į socializmą, klasių kova vis labiau ir labiau aštrėsianti...

DAJ DZEVIČIUS *(tyliai).* Sakalai broleliai, — kur jūs?

DEKANOZOVAS *(dairosi iš medžio).* Dviese veikia.

DAJ DZEVIČIUS. Junginys, vadinas. Ginkluoti?

DEKANOZOVAS. Vienas kažką traukia iš kelnių...

BIRŪTA. Apsisprendimo teisė, kaip ir ekonominis savarankiškumas, nėra emocijų sfera. Racionalūs argumentai, emocionalaus liaudies pritarimo palaikomi, ne kliudo, o padeda spręsti problemas... Tačiau vien emocijų pagrindu iš tikro neverta grįsti nei paties socializmo, nei tautų draugystės... Kita vertus, dabartinis socializmo interpretavimas... Kas tau yra, Kęstuti?

KĘSTUTIS. Į urną... biuletenį... mes nuleidžiam... Nebegaliu...

BIRŪTA. Teisingai, Kęstuti. Gyventi taip, kaip buvo gyventa, nebegali ne tik Lietuva, bet ir Lietuvos komunistų partija. Pagaliau — ir visa šalis. Reikia gerokai kilstelėti *(atsistoja ir pasitaiso sijoną)* smarkiai nusmukusį tarptautinį prestižą.

DEKANOZOVAS. Žiūrėk, kokia! Pamatytų draugas Lavrentijus, tai...

DAJ DZEVIČIUS. Didis buvo politikas.

DEKANOZOVAS. Yra politinis aktas, bet yra ir...

BIRŪTA. Net jei ir nebūsiu išrinkta — vis tiek dalyvavimas rinkiminėje kampanijoje bus milžiniška pergalė, kadangi tai buvo didelė naujųjų idėjų propagavimo tribūna. Lietuvos kaimo žmogum pasitikėti galima. Bet sykiu išryškėjo ir daug dramatiškų dalykų. Skaudžiausia, kad mūsų jaunimas, — užsisagstyk, Kęstuti, — pasirodė esąs apolitiškas...

KĘSTUTIS *(skaudžiai užgautas).* Aš myliu tave!

BIRŪTA. Dabar, Kęstuti, Lietuvą mylėti reikia. *(Švelniai)* Moterų pas mus daug, o jinai, vargšė, viena... Sustojus kryžkelėj... Su kūdikiu ant rankų... Aš turiu galvoj suverenitetą...

KĘSTUTIS *(sielvartingai).* Priimk čion ranką mano ant to kelio...

BIRŪTA *(rūsčiai).* Mano platforma...

KĘSTUTIS *(suklupęs apkabina).* Bet aš ir tavo platformą sykiu...

BIRŪTA *(skambiai nusijuokia).* Beje, rinkimų kampanija parodė visišką aparato darbuotojų naudojamų metodų neefektyvumą. Pavyzdžiui, mane visą laiką sekiojo vienas iš rajono ir vis klausėsi, ką aš blogo pasakysiu apie Tarybų valdžią.

KĘSTUTIS. Sekiojo? *(Pašoka)* Kaip pavardė?

BIRŪTA. Jį nutrenkė perkūnas per mitingą. Prie žaibolaidžio buvo pasijungęs...

KĘSTUTIS. Viešpats su mumis. Už nepriklausomybę eina!

Trakšteli šaka. Iš medžio iškrenta Dekanozovas

DAJ DZEVIČIUS *(sutrikęs žengia į priekį).* Nubraukus grifą „slaptai"?

Kęstutis pamato nepažįstamuosius, ir staiga prasiveržia visos per dieną susikaupusios nuoskaudos bei nelaimės

KĘSTUTIS. Už ką balsuosite, vyrai?

DEKANOZOVAS. Už visų mūsų Mokytoją ir Tėvą...

KĘSTUTIS. Ak, už tėvą? *(Apskaldo jam snukį)*

DAJ DZEVIČIUS *(pasibaisėjęs).* Tai Dekanozovas! *(Pabėgėja į šalį)*

KĘSTUTIS. Labai malonu. *(Pasivijęs spiria jam į užpakalį)* Kaip Josifo Visarionovičiaus sveikata?

DAJ DZEVIČIUS. Koją suka. Nervai.

KĘSTUTIS *(spiria iš kairės).* Visi į rinkimus! *(Iš dešinės)* Už Birūtą!

BIRŪTA. Liaukis, prašau, Kęstuti. Šitokia agitacija tik paliudija, kaip vis dėlto mes dar stokojam politinės kultūros, kaip dar toli mums iki tikrosios demokratijos. Europine to žodžio prasme.

Daj Dzevičius ir Dekanozovas slepiasi krūmuose

KĘSTUTIS. Bet kaip su tokiais!..

BIRŪTA. Reikia gerbti kiekvieno pažiūras.

KĘSTUTIS. Kokios ten pažiūros. Tėvas slapta samagoną varo... Girdo per patikėtinius... Tai paskui ir žiūri raudonom akim!..

BIRŪTA. Aš taip ir maniau! Bet kur daiktiniai įrodymai? Kreipiaus į įgaliotinį Čiurbanauską, bet...

KĘSTUTIS. Saugokis jo, Birūta! Tai tėvo statytinis.

BIRŪTA. Žmonės šneka apie kažkokius slaptuosius dokumentus, kuriuos Kombaila keturiasdešimtaisiais ar ne su pačiu Liuciferium pasirašęs...

KĘSTUTIS. Legendos. Velniu aš netikiu.

BIRŪTA *(baugiai)*. O iš kur tada Tarybų valdžia, Kęstuti?

Pauzė. Už posūkio kažin kas gailiai suvaitoja

KĘSTUTIS. Aš irgi esu kai ką girdėjęs. *(Susimąsto)* Sykį tėvas ilgai šnekėjosi, keikėsi, o jo kambary nieko daugiau nebuvo. Tiesa, girtas...

BIRŪTA. Sako, šiom dienom sueina terminas...

KĘSTUTIS. Birūta! *(Mirti pasiryžusio balsu)* Jei tie dokumentai egzistuoja, aš juos surasiu! Aš atnešiu! *(Tyliai gieda)*

BIRŪTA *(apkabinusi bučiuoja)*. Kęstuti! Veik!

KĘSTUTIS. Birūta! *(Ima griauti)*

BIRŪTA *(kietai)*. Vardan tos...

KĘSTUTIS *(susikaupia)*. Lietuvos...

Tvirtai paspaudę vienas kitam rankas, abudu nueina į krūmus

DEKANOZOVAS *(atsargiai išlenda iš krūmų)*. Smagią turi vaikis ranką... Smagią...

DAJ DZEVIČIUS *(išlenda iš paskos)*. Ir koją. *(Kraipo užpakalį)* Ir koją...

DEKANOZOVAS. Erelis, — apie tokius sakydavo draugas Lavrentijus. Labai jau tiktų į Organus...

DAJ DZEVIČIUS. Bet politinė kultūra...

DEKANOZOVAS. Žema. Reikia per kepenis... Per kepenis... Ne veltui Mokytojas toksai sunerimęs. Kažkas negerai. Bet ar nebūsim pasiklydę?

DAJ DZEVIČIUS. Jei kiaulių ferma ant upės kranto, — gyvenvietė manding turėtų būti kažkur laukuose... *(Kopia į skardį)* Arčiau geležinkelio...

DEKANOZOVAS. Pa dalinam į pa-avzgorjam...

DAJ DZEVIČIUS. Šla divizija pi-iriot...

ABU. Štoby s bojem vziatj...

Jie dingsta už fermos. Pasigirsta irklų pliuškenimas. Upe atgal grįžta valtis

I VYRAS. Čia niekam neateis į galvą ieškoti.
II VYRAS. Būk ramus, Sekretoriau...

Danguje krūpteli išblyškusios žvaigždės. Iš vandens kyla šiltas vasaros rūkas, virsdamas fantastišku socialistinio realizmo metodu: „Darbininkas ir kolūkietė", „Leninas ir Kapsukas", „Monumentas Tarybinei Armijai išvaduotojai" ir kt.

* * *

KOLŪKIO „PIRMYN" KONTORA. Vidudienis. Čirškia žiogai ir keptuvė. P a t i skraido su lėkštėmis po Valgomąjį. K o m b a i l a segasi prie švarko ordinus ir medalius

KOMBAILA. Jieščio niemnoga, jieščio čiutj čiutj... *(Melodingai pasipurto)* Paslednyj boj — on trudnyj samyj...
PATI *(netikėtai garsiai).* Na Berlyn!
KOMBAILA *(šaltai).* Nesikišk į politiką. Tavo zona — virtuvėj.
PATI. O Leninas antai rašė — kiekviena virėja valdys valstybę.

Įeina P r i č k u s su portfeliu

KOMBAILA. Nesąmonė.
PATI. Va, Sekretorius gali paliudyti.
PRIČKUS. Tas tiesa, Pirmininke.
KOMBAILA. Nebuvau girdėjęs.
PRIČKUS. Bet iki šiolei taip ir buvo. Pats, Pirmininke, ką esi baigęs?
KOMBAILA. Kulinarijos technikumą. Ir aukštąją partinę.
PATI. Bet nereikia man tos valdžios! *(Pravirksta)* Kad tik mano Kęstutis atsirastų... *(Staiga liaujasi verkusi)* Žinok, Pirmininke. Jeigu Kęstutis neatsiras, tada...
KOMBAILA. Ir tu prapulsi. Tėvynės labui aš nieko nepagailėsiu. Dabar momentas toks. Tačiau kur įgaliotinis Čiurbanauskas?
PRIČKUS. Visur apskambinau. Visus ant kojų sukėliau. Kaip į vandenį... Bene vėl bus ką prilupęs ir slapstosi dabar...
KOMBAILA. Ne pirmas kartas. Ateitų, pasisakytų, ir surastume kaltininką. Antai sargą primušė — sargui penkiolika parų.

Įgaliotinis šiandien mirtinai reikalingas. Mūsų žmogus taip išauklėtas, kad, išvydęs uniformą, visai kitaip pasijunta.

PRIČKUS. Gryna teisybė. Štai, sakysim, aš. Jau kiek metų pažįstu Įgaliotinį! Draugai, gali sakyti. Išeiginėm dienom. O vos tik pamatau jį su uniforma — tučtuojau norisi išversti kišenes, atsiprašyti, atiduoti raktus, o rankos pačios kyla aukštyn.

KOMBAILA. Dėl to, kad mūsų žmogus visada kaltas prieš valstybę. Juk valstybė žmogų, dar vaiką, išmokina visokiausių dalykų: pasiaukoti, lenktyniauti, žengti į priekį, žūti už Tėvynę... Duoda jam darbą, rūpinasi jo gerove, organizuoja dvasinių poreikių patenkinimą! *(Palinksta viršum garuojančio puodo)* Auklėja ir sudaro tokią visuomeninę atmosferą, kuri didina nepakantumą antivisuomeniniams nusižengimams. Pagaliau valstybė nenuilstamai kovoja dėl taikos sustiprinimo, remia viso pasaulio tautų nacionalinio išsivadavimo kovą, teikia brolišką internacionalinę pagalbą, nukariauja gamtą ir kosmosą. Priima savo globon bet kurią valstybę, jeigu šita pageidauja. *(Jausmingai)* Nesisielokit, broliai, jus priglaus motina Rusija!.. *(Griežtai)* Ir visa tai dėl tavęs! Ir viskas nemokamai! Viso labo išskaičiuoja keliolika procentų iš algos. O ką tu jai duodi? Kiek beduotum, vis tiek bus mažai. Vis tiek liksi skolingas už šitokias paslaugas. O pasitaiko piliečių, kurie vagia ir nė tų keliolikos procentų neatiduoda... Man irgi kyla, nemanyk...

PATI *(prie keptuvės)*. Nei tau kyla, nei ką...

KOMBAILA. Tiktai niekingas bailys ir atskalūnas gali iškėlęs galvą praeiti pro milicijos skyrių ar vykdomąjį komitetą. Ogi doras tarybinis pilietis visada atsimena, kad gali būti bet kuriuo momentu areštuotas.

PATI. Ar sriubos valgysi? Čia iš to veršio, kur užvakar iš fermos prapuolė.

PRIČKUS. Gal Įgaliotinis dabar kaip tik to veršio ir ieško?..

KOMBAILA. Ne toks jis kvailas. Taip tik atrodo. Bet milicininkas ir privalo atrodyti nepastebimai, kad pats galėtų stebėti kitus.

PRIČKUS. Aš nebegaliu ilgiau laukti. Reikia vakarui kalbą pasirašyti. *(Atsisega portfelį)* Pratęsiam?

KOMBAILA *(susimąsto)*. Kiek man liko?

PRIČKUS. Aš tik sekretorius, Pirmininke. Tarpininkas. Kurjeris tarp pragaro ir komunizmo. Bet jei gerai dirbsi — nepamirš. Nesiuntinės naktimis vaikų gąsdinti.

KOMBAILA. Kur mano baltosios kelnės? Ten antspaudas.

PATI. Į skalbyklą atidaviau. Vakar pirmąsyk apsivilkai, o šįryt žiūriu...

KOMBAILA. Susinervinęs buvau... Dėk čionai keptuvę. *(Pričkui)* Ant dugno yra „Pirmyn" štampas.

Pati taukšteli keptuve paeiliui ant dviejų dokumentų. Kombaila ir Pričkus pasirašo ir pasiima po vieną egzempliorių

PRIČKUS. Viskas bus tvarkoj, Pirmininke. *(Atsisveikina)* Linkiu kuo skaniausios kloties. *(Išeina)*

KOMBAILA. Pavalgysiu ir pasnausti eisiu. Vakar malūnsparnį sapnavau. *(Pakiša dokumentą Pačiai po sijonu)* Čia niekam neateis į galvą ieškoti.

PATI *(įsižeidusi)*. O man sakė, kad aš dar visai aistringai atrodau!

KOMBAILA. Po karo?

PATI. Sekretorius aną vakarą išgėręs kalbėjo... *(Žaismingai)* Kad išvydus mane, jam vis norisi pasakyti ką nors nešvankaus...

KOMBAILA. Dėl ko?

PATI. Aišku — dėl ko.

Pauzė

KOMBAILA. Prisimena vargšas tą butelį, kur užpernai sukūlei. *(Grėsmingai žvangina ordinais bei medaliais)* Tegu liaudis prisimena, už ką juos gavau, ir susimąsto!

PATI *(pasipiktinusi)*. Žinok, Pirmininke. Jeigu Kęstutis neatsiras, aš tave išduosiu. *(Aistringai)* Prie ginklų!

KOMBAILA *(paima šaukštą)*. Jieščio niemnoga...

PATI. Na Berlyn!

KOMBAILA. Pilk!

Pati sustingsta su samčiu rankoje, o pirmininkas Kombaila — su šaukštu

Pirmosios dalies pabaiga

Antroji dalis

KOLŪKIO „PIRMYN" KULTŪROS NAMAI. Aktų salė. Vakaras. Tartum jūra ošia gausiai susirinkę kolūkiečiai. Į salę įeina Enskys su popieriais ir Krizas su tautine vėliava

ENSKYS. Oho kiek liaudies!..

KRIZAS. Neregėtas politinis aktyvumas apėmęs visą Respubliką...

Salės gale ima švilpti

ENSKYS. Pirmininko švilpikai jau čia.

KRIZAS. Mes irgi turim kai ką paruošę. Reikia persimesti su saviškiais. *(Nešinas vėliava ir spaudydamas saviškiams rankas bei kojas prasibrauna į Salės vidurį ir atsiseda)*

Saviškiai iš priekinės eilės atsisuka, iš užpakalinės — persisveria priekin, ir visi tyliai kuždasi, sakytum klevo lapai šlama

ENSKYS *(sklaido popierius).* Biografiją, velnias, pamiršau... *(Visas pasiryžęs, girgždėdamas naujutėliais pusbačiais ir kraipydamas žaliom kelnėm aptemptą užpakalį, sparčiu žingsniu išvinguriuoja pro duris)*

Pirmininkas Kombaila nuogas išeina į balkoną, garsiai nusižiovauja, nusiperdžia ir padaro dešimt pritūpimų. Prisidengęs delnu akis, dairosi į kelią, kuris vingiuoja per sceną ir dingsta Užkulisiuose. Kelyje pasirodo dailiai sukibusi porelė. Vyras pasirišęs tautinę juostelę. Moteris vedasi penkerių metų berniuką. Jiems iš paskos, pasiramsčiuodamas nendrine lazdele ir smarkiai pasviręs į priekį, smulkiais žingsneliais tipena mažytis žilas seneliukas su giedra šypsena veide ir pritariamai linksi galvute. Neilgai trukus juos tėviškai priglaudžia Užkulisiai

KOMBAILA. Renkasi parazitai. Kad taip nupurškus dichlofosu...

PATI *(ateina su lėkštėmis).* Triusikus apsimauk. *(Paduoda)* Žmonės pamatys.

KOMBAILA. Tau nepatinka mano politinis kapitalas? O aš galbūt šitaip ir į sceną išeisiu! Ir visiems parodysiu! Jei manyčiau, kad nelaimėsiu, tai... *(Paima ryškiai raudoną rūbelį, įkiša vieną kojų ir sustingsta, atkišęs užpakalį Kultūros namų pusėn, tarsi mąstydamas kažin ką svarbaus)*

PATI. Ciongas pertrauks, Pirmininke.

KOMBAILA. Kažin kodėl aš bosą amoniako įsakiau taip toli nuo gyvenvietės pastatyti, ką? Neatsimeni?

Sukibusi porelė, vaikas ir senelis išlenda iš Užkulisių ir vorele nusileidžia laiptukais nuo scenos į Salę

PATI. O Kęstutis taip ir negrįžo. *(Garsiai pravirksta)* Vaikelis... Kad tik nebūtų pasismaugęs...

KOMBAILA. Vėl su lėkštėmis!

PATI. Jėzau! *(Išmeta. Lėkštės sudūžta)*

KOMBAILA. Šimtas raudonųjų.

PATI *(verkdama renka šukes).* Ar kulšį taukuose pačirškinti?.. Ar su grybais pageidausi?..

KOMBAILA. Nieko man nereikia. Tuščias skrandis — galva geriau dirba. Tik reikia kraujo privaryti. *(Kelis sykius nesėkmingai bando atsistoti ant rankų)*

PATI. Vos akis užmerkiu — matau: žygiuoja kareiviai per smėlį... O ant tų smilčių Kęstutis, sūnelis, guli, rankeles į šonus išmetęs... Ir kad šaukia taip tyliai, taip graudžiai: „Mama!.. Mama!.. Mama!.." O berželio viršūnėj gegužė — kukū... kukū... kukū... *(Išeina verkdama)*

Kelyje pasirodo stipriai šlubuojantis Daj Dzevičius ir Dekanozovas perrišta kairiąja akimi

DEKANOZOVAS. Kas ten parašyta? *(Mirkčioja dešiniąja)*

DAJ DZEVIČIUS *(užsimaukšlinęs akinius, skaito plakatą).* „Tarybinei liaudžiai — taika ir saugumas".

DEKANOZOVAS. Saugumas? Pagaliau, atrodo, pataikėm kur reikia.

KOMBAILA. Šitaip... *(Galų gale jam pavyksta atsistoti ant rankų)* Viskas grįžta į savo vietas...

Tuo tarpu į salę įeina Enskys ir Birūta. Vidurinėse eilėse ima ploti. Galinėse — švilpia

BIRŪTA. Daugybę metų didžiulė valstybė buvo valdoma principu, panašiu į aukštyn dugnu apverstą piramidę...

ENSKYS *(sekdamas iš paskos, skubiai žymisi į bloknotą).* Aukštyn dugnu...

BIRŪTA. ...Kur viskas, kas turi prasmę ar jos neturi ir netgi kas iš viso neįmanoma, buvo sprendžiama viršuje, paliekant apačioms tik tai, ko nepavyksta uzurpuoti...

ENSKYS. ...turi prasmę... uzurpuoti.... Taškas. Kelintoje klasėje tamsta įsijungėte į politinę kovą?

BIRŪTA. Dar besimokydama pradinėje. Kai buvo neteisingai represuotas ir ištremtas į nepilnamečių nusikaltėlių koloniją suolo draugas Vytukas Tompkus.

ENSKYS *(žymisi į bloknotą).* Už ką?

BIRŪTA. Būgną iš Raudonojo kampelio išnešė... Kad lesyklėlę paukščiams... Jis jau tada...

ENSKYS. Atseit — perkalsim kalavijus į arklus?

BIRŪTA. Taip. Jis jau tada suprato... Per pionierių sueigą aš ryžtingai padėjau ant stalo žvaigždutę su jaunojo Volodios atvaizdu.

ENSKYS. Bet iš esmės jūs — už socializmą?

BIRŪTA. Kiek dar turim?

ENSKYS. Pusvalandis.

BIRŪTA. Reikia balsą pastatyti. *(Energingai kraipo žiaunas)* A! O! I! Ė! U! *(Užlipa laipteliais ant scenos)* Socializmo pranašumai — neginčytini. Bet, matote, kol neturim duomenų, ar egzistuoja gyvybė kitose mūsų Galaktikos planetose, ir nežinom, dėl ko išmirė dinozaurai... *(Abu dingsta Užkulisiuose)*

Keliu, sparčiai mindamas dviračio pedalus, zigzagais atvažiuoja Plaučiūnas. Bandydamas aplenkti Daj Dzevičių ir Dekanozovą, nuvalruoja į griovį ir apvirsta

PLAUČIŪNAS *(įsiutęs).* Už ką balsuojate, vyrai?

DAJ DZEVIČIUS *(skubiai).* Už Birūtą.

PLAUČIŪNAS. Ką?! *(Atsistojęs išsitraukia iš naujų galifė kelnių puslitrį, patikrina, ar tuščias, ir sviedžia į Daj Dzevičių)*

DAJ DZEVIČIUS *(vikriai pagauna lekiantį butelį ir meta atgal).* Prieštankinė, velnias...

DEKANOZOVAS. O tankų nematyti...

PLAUČIŪNAS. Už Tėvą mūsų... *(Pagavęs butelį, sviedžia dar sykį. Daj Dzevičius pritupia, ir butelis nulekia į Kombailos balkoną. Daj Dzevičius ir Dekanozovas išsigandę slepiasi rugiuose)*

KOMBAILA *(atsiverčia aukštyn galva).* Parvažiavai, draugs Plaučiūnai. Kaip sekėsi?

PLAUČIŪNAS *(įsitikinęs, kad nesprogo).* Štai! Visą naktį variau propagandą... Sąrašiukas... *(Paduoda)*

KOMBAILA *(tyrinėja sąrašą).* Nieko gero. Maždaug pusė. Ar svyruojančių daug?

PLAUČIŪNAS. Beveik visi svyruoja. Ypač iš jaunųjų... O man — nieko! *(Apsisuka aplinkui)* Klasių kovoj užsigrūdinęs... Liaudies puolėjas! Va! *(Rodo į Kelią, kuriuo svirduliuoja Du Vyrai. Vienas — su gitara, kitas — tik su apatinėm kelnėm)*

VYRAS SU GITARA. Kaliosa diktujut vagonyje:
Iščite na strojkach menia...

VYRAS SU APATINĖMIS. Aš jai pletj dar pasakysiu nakuj!.. *(Suklumpa, tačiau pakyla)*

VYRAS SU GITARA. Zabotitsa sercee... e...
Serce valnujetsa... a...

VYRAS SU APATINĖMIS. Ką aš pletj išgert negaliu nakuj?

VYRAS SU GITARA. Moj adres ne dom i ne ulica —
Moj adres Sovetskij Sajuz...

VYRAS SU APATINĖMIS. Tu man galvos nedaužysi pletj, man reikia galvoti už ką balsuoti nakuj!

Abu dingsta Užkulisiuose

KOMBAILA. Reikia dėl visa ko. *(Persisveria per balkoną)* Aleksandrai! Ply!..

Pro langą išlenda Aleksandras su medžiokliniu, pakelia aukštyn ir du sykius pykšteli

DEKANOZOVAS *(iškiša galvą).* Tu atsimeni, kaip aš organizavau?.. Keturiasdešimtaisiais.

DAJ DZEVIČIUS. Devyniasdešimt devyni sveiki ir septynios...

DEKANOZOVAS. Sveikų mažiau.

DAJ DZEVIČIUS *(su nuoskauda).* O dar sakote — visi šnipai...

DEKANOZOVAS. Tankų, sakau, nematyti...

DAJ DZEVIČIUS. Anava...

Rūsčiai birbdamas atvažiuoja vikšrinis, stabteli prie Kontoros ir meistriškai — du sykius — apsisuka aplink savo ašį. Vyniodamas žarną, per kiemą skubiai perbėga gaisrininkas P e l ė d a. Iš traktoriaus kabinos išlipa D o č y s ir atiduoda Pirmininkui pagarbą

DOČYS. Zdrajžlajtvajmatj! Gvardiji seržant, vojn internacionalist Dočys pa vašemu ukazaniju...

KOMBAILA *(nepatenkintas).* Draugas Dočy! Kiek tau sakyta! Čia ne internacionalinė pareiga, o savanoriška šeštadieninė talka.

PLAUČIŪNAS. Jis ir namie šitaip... Mama! Papa! Statį! Smirna!.. O jau kai į traktorių sėda!..

Gaisrininkas Pelėda perbėga į kitą kiemo pusę ir pajungia vandenį. Stačiai ant Pirmininko pliūpteli čiurkšlė

PELĖDA *(už kontoros).* A veikia?

KOMBAILA. Jop... *(Strykčioja balkone)* ...atį!

PELĖDA *(garsiau).* A veikia? Ką?

DOČYS. Zarodinu! *(Šoka pirmyn ir uždengia vamzdį krūtine)*

ALEKSANDRAS *(pro langą).* Iš antrosios brigados skambina. Daržinė užsidegė.

KOMBAILA. Pasakyk — pirmadienį atvažiuos gaisrininkas.

PELĖDA *(įbėga į kiemą).* Avei?.. *(Skubiai išbėga ir sustabdo vandenį)*

ALEKSANDRAS *(pro langą).* Sako — labai smarkiai liepsnoja. Gali neišlaikyti iki pirmadienio.

KOMBAILA. Ką jie ten? Rankas susidėję stovi? Tegul žiūri, kad neužgestų! *(Šluostosi)* Šaltas dušas nepakenks. Smegenis praplovė. *(Energingai)* Dočy! Pelėda! Absoliuti dauguma kolūkiečių nusiteikę rimtam, dalykiškam pokalbiui. Bet saujelė ekstremistų gali griebtis provokacijų...

DOČYS. Rabočij klas nedapustit etava!

KOMBAILA. Budėkite savo postuose. Būkite pasirengę viskam.

DOČYS. Neprajdut, tavarišč kombat. Imenem naroda — klianusjı

KOMBAILA. Be atskiro parėdymo — jokių veiksmų nepradėti. Ryšys — per Aleksandrą.

Dočys įlipa į traktoriaus kabiną ir sustingsta prie vairolazdžių. Pelėda užima pozicijas kairėje ir nukreipia žarną į salę

KOMBAILA. Tu pasirengęs, Plaučiūnai?

PLAUČIŪNAS. Ja ja, Pirmininke.

KOMBAILA. Gerai. *(Nusileidžia į Pirmąjį Aukštą)*

Enskys ir Krizas tuo tarpu atneša ir scenoje pastato du staliukus bei keturias kėdes. Vieną staliuką užtiesia žalia gelumbe, kitą — raudona. Užpakaly pakabina du portretus: ties žaliuoju staliuku — Basanavičiaus, ties raudonuoju — Lunačiarskio. Už žaliojo atsisėda Birūta ir Enskys, už raudonojo — Pričkus

PLAUČIŪNAS. Kad suėmė staiga... *(Nusverdėja į rugius)*

ALEKSANDRAS *(ateina su garsiakalbiu ant kaklo).* Vienas... vienas... vienas... *(Įlipa į šalia Kultūros namų augantį ąžuolą, atsisėda ant šakos ir užsimaskuoja tarp lapų)*

Iš namų išeina Kombaila, apsivilkęs ordinais bei medaliais, išdidžiai skambėdamas pereina per kiemą ir dingsta Kultūros namų dugne. Neilgai trukus išlenda iš Užkulisių ir atsisėda šalia Pričkaus. Pauzė. Visi dirsčioja į Užkulisius.

PRIČKUS. Kur direktorius?

KOMBAILA. Ką tik šnekėjau...

Užkulisiuose pasigirsta triukšmas. Dočys ir Pelėda, suėmę už parankių, įvelka Plaučiūną maskatuojančiom kojom ir galva

PLAUČIŪNAS. Ger... bam... kol... tės... ger... bam... čiai... susin... kim... dėsim... *(Pakelia galvą, atsimerkia, apsižvalgo ir susikaupia)* Kalbės draugas Pričkus. *(Nebeišlaiko galvos)* Kol... kio... part... nės... or... zac... jos... sek... ret... rius... *(Dočys ir Pelėda išneša jį į Užkulisius)*

PRIČKUS *(atsistoja)*. Esu, kaip žinote, pirmininko Kombailos patikėtinis. Pirmininką pažįstu seniai. Esam kartu iš... suvalgę ne vieną bu... pūdą druskos. Būdavo — susėdam prie druskos puodo ir valandų valandas diskutuojam apie kolūkio, Respublikos, šalies problemas, svajojam apie būsimąjį žemės ūkį ir būsimąjį kaimą. Kaip pirmininkas Kombaila tatai įsivaizduoja? Kokios jo slapčiausios svajonės? Šalin gigantomaniją! — toksai Pirmininko kredo. Stepėmis paversti kolūkio laukai — biurokratinės-komandinės sistemos padarinys. Pirmininko vizijoj — penkių šešių ha sklypai, kuriuose ramiai atrajoja sąlyginiai galvijai ir našiai darbuojasi aplinkos neteršiantys elektriniai traktoriai ant oro pagalvių — nebebus žalojamas viršutinis dirvos sluoksnis. Sklypai atskirti vienas nuo kito baltmarškinių berželių giraitėmis, kuriose planuojama pastatyti klėteles jauniems ir jau pagarsėjusiems poetams. Anot Pirmininko, — dvasingumo lygį būtina pakelti mažiausiai 60—70 procentų, kad iš centnerio prikultume tiek, kiek šiandien prikulia išsivysčiusios Vakarų Europos šalys — Danija, Belgija, Olandija... Laukų tręšimas, augalų ir administracijos apsauga — raketomis, kurios bus perduotos kolūkio valdybos žinion, likvidavus N. karinę bazę. Karvių fermos — ne susikompromitavę kompleksai, o vadinamosios komunos po 10 galvų, kiaulių ir avių — po 20 galvų, vištų — po 30—40 galvų. Dabar jūs paklausite: o kur ir kaip gyvens žemdirbiai? Čia, draugai, anot Pirmininko, subtilus daiktas. Tačiau toksai novatorius ir pionierius, koks yra Pirmininkas Kombaila, išeitį surado. Melioracija susikompromitavusi. Iš-

rautos šaknys... Išdraskyti lizdai... Nulinkusios svirtys... Parlėkę paukščiai besuranda tik vėjų išpustytus gimtųjų židinių pelenus, trąšom užverstas, rugiais apsėtas žydinčias obelis ir *(sudreba balsas)* giliai po žeme begiedančius basakojės mūsų vaikystės žaislus. Bet *(nusišluosto akis)*, kaip dainuoja liaudis: išlyginsim... iškirsim... išgriausim... išpjausim... — gimtasis židinys vėl bus jaukus! Pirmyn! *(Nusiramina)* Gyvenvietei sugiedosim requiem, draugai! Pagal šeimyniniuose albumuose išlikusias fotografijas bus atstatytos senosios sodybos be jokių patogumų, be elektros, be telefono ir su šventųjų paveikslais ant sienų. Po darbo dienos visa šeimyna susirenka prie maršk̇one drobule užkloto stalo, prie žibalinės lempos. Motulė verpia ir audžia, o tėvas garsiai skaito Maironio, Valančiaus, Kudirkos, Basanavičiaus raštus, kurių pirmininkas Kombaila prižada parūpinti kiekvienai šeimai po 7—8 kg. Ryšiai bazėje — garantuoti. Prieauglis — neribojamas. Pirmininko manymu, Tarybų valdžia minus elektrifikacija turėtų gerokai padidinti katastrofiškai menką gimstamumo procentą. Kaip juokaudavo senoliai — prie tamsos daugiau... Che che che... Toliau. Susisiekimas tarp atskirų sodybų ir darboviečių — asmeniniais oro balionais, kurių eismą reguliuoja specialus medžiotojų būrelis. Neabejoju, kad Herbertas Velsas, susipažinęs su pirmininko Kombailos projektais, pavadintų jį Kremliaus fantastu. Tačiau tarybiniam žmogui nieko nėra neįmanomo, ir per septyniasdešimt Tarybų valdžios metų tatai ne sykį buvo įrodyta. Gilėjant infliacijai, kolūkiečių uždarbis padidės nuo šimto iki 200 000 rublių, už kuriuos bus galima įsigyti talonų būtiniausioms maisto ir buities prekėms. Tai — ateitis. Balsuodami už pirmininką Kombailą, jūs balsuosite ir už ją. Pirmininko biografijos faktų aš nevardinsiu — jūs patys puikiai žinote. Pirmininkas darbuojasi čia nuo pat kolūkio sutvėrimo. Pažymėsiu tik štai ką: dabar daug kalbam, kad nereikia vengti asmeninės iniciatyvos, drausti žmogui prasigyventi. Ogi pirmininkas Kombaila šitą žinojo jau prieš keturis dešimtmečius ir įrodė asmeniniu pavyzdžiu. Jei pirmininko neišrinksime, — gal ir ne iš karto, bet neišvengiamai, pabrėžiu — neišvengiamai — pajusim ką praradome. Nenumaldoma lemtis... Skaudi netektis... Nebėra kiekvienam pažįstamo ir artimo, tyros, poetiškos sielos žmogaus. Jo kantrybė ir tolerancija, didžiulis taktas ir profesionalumas, dėmesingumas ir pasiaukojimas vertė iš paskutiniųjų... Juo visada norėjosi tikėti. Draugai! Šviesus pirmininko Kom-

bailos atminimas ilgam išliks visų jį pažinojusiųjų širdyse. *(Atsidūsta)* Prašom. *(Atsisėda)*

KOMBAILA *(užsidengia delnu akis).* Negaliu... Vėliau... Tegu... *(Sukūkčioja)* Jeigu nenori...

Krizas tuo tarpu surenka raštelius. Vienus paduoda Kombailai, kitus — Birūtai

ENSKYS *(atsistoja).* Kalbėsiu aš, Birūtos Vėliavytės patikėtinis... Birūta — paprasta lietuvė mergaitė, užaugo mūsų vaizdingam, ežerais ir kombinatais nusagstytam krašte. Jautrią mergaitę nuo mažens stipriai veikė pesticidais užnuodytas maistas, skurdas ir neteisybė. Ne vieną vasarą mergaitė praleido, lakstydama paskui pirmininko Kombailos žąsis ir karves. Drąsiai galima sakyti, jog tai buvo, tariant klasiko žodžiais, parduotos vasaros. Birūtos tėvai paprasti, bet šviesūs kolūkiečiai iš paskutiniųjų leido ją į mokslus, tikėdamiesi tapsiant kunigu...

BIRŪTA *(tyliai).* Daktaru...

ENSKYS. Atsiprašau — daktaru. Bet mergaitę vis labiau traukė tikslieji mokslai, ekonomika. Čia jinai regėjo savo misiją, tikėjosi galėsianti kuo daugiau padėti vargstančiai Lietuvos liaudžiai. Nebeeidama į kun... į daktarus, Birūta susipyko su tėvais, kurie atsisakė jai padėti toliau mokytis. Šeimoje įvyko skilimas. Tačiau nieko nepaisydama mergaitė žengė pasirinktu keliu. Dienomis mokinosi, o naktimis rašė. Norėčiau pacituoti keturias eilutes iš kandidatinės disertacijos:

„Tegul kaip griausmas sudundės
Narsa iš mūs krūtinės!
Gėda tam, kurs rankas sudės
Ir neis ant paskutinės..."

Tačiau nepakeliamos gyvenimo sąlygos anksti pakirto sveikatą. Mergaitė susirgo džiova...

BIRŪTA *(tyliai).* Nusilaužė koją...

ENSKYS. Atsiprašau — nusilaužė koją. Anot Jono Biliūno, — kopdama į aukštą kalną, siekdama laimės žiburio. Teko grįžti į gimtąjį sodžių. Tačiau mergaitė mokslo nenutraukė ir, sugijus kojai, melžė Kombailos karves bei studijavo neakivaizdiniu būdu. Šiandien ji — diplomuota specialistė, ekonomikos mokslų kandidatė. *(Dirsteli į popierius)* Į politinę kovą Birūta įsijungė būdama dešimties metų. Stažas — penkiolika. Brangūs tautiečiai! Siūlau rytoj visus, kam brangi gyvybė...

BIRŪTA *(tyliai).* Tėvynė...

ENSKYS. Atsiprašau — visus, kam brangi Tėvynė, atiduoti savo balsus už mūsų šauniąją Birūtą. *(Atsisėda)* Prašom.

BIRŪTA *(atsistoja).* Brangūs lietuviai. Tautiečiai. Broliai ir seserys. Mano platforma paprasta. Aš — už žmogų — asmenybę, už žmogų, kuris išmano Konstituciją, moka vairuoti traktorių ir žino, kaip elgtis su asmeniniu kompiuteriu. Pirmininkas Kombaila čia teisingai buvo pavadintas fantastu. Tačiau noriu paklausti, ar ne per ilgai mums vadovauja fantastai: fantastas — kolūkyje, fantastas — rajono komitete, fantastas — Kremliuje...

PRIČKUS *(pašoka).* Aš atsiprašau. Tatai itin svarbu. Gautas raštelis. Cituoju: „Yra asmenų, vakar naktį mačiusių gerbiamą kandidatę Birūtą Vėliavytę ant upės kranto su pirmininko Kombailos sūnumi Kęstučiu". Ką tai reiškia?

ENSKYS. Tai provokacija! Protestuoju!

Salėje kyla triukšmas. Girdėti balsai: Gėda! Šmeižtas! Vardan tos!.. *Dalis jautresnių žemdirbių nualpsta*

KOMBAILA *(užsidengia akis).* Mažametį... Invalidą...

PRIČKUS *(nustebęs).* In...?

KOMBAILA *(kūkčioja).* Galva...

ENSKYS *(ryžtingai pašoka).* Aš, kaip patikėtinis, galiu paliudyti: nieko tokio nebuvo!

PRIČKUS. Gal tamsta šalimais stovėjai ir su batareika blizginai?

KOMBAILA. Sūnus nebegrįžo.

ENSKYS. Birūta nekalta!

Salė nuščiūva

PRIČKUS. Tamsta berods veterinorium darbuojies?

ENSKYS. Gerbiamieji. Tai grubus kišimasis į vidaus reikalus.

PRIČKUS. Taip ir maniau. *(Pasižymi į bloknotą)* Buvo kišimasis.

KOMBAILA. Kęstučiui tai pirmas kartas. Dėl to ir pasismaugė.

PRIČKUS. Pasismaugė?

KOMBAILA. Dvasinė trauma. Juk vaikui dar dvidešimt vienerių nebuvo. Degtinės neparduodavo...

ENSKYS. Kur lavonas?

KOMBAILA. O jeigu ir gyvas liko! Kas iš jo bebus...

PRIČKUS. Reikia medžiagą perduoti į prokuratūrą.

KRIZAS. Gerbiamieji. Tegul padaro pareiškimą pati kandidatė.

BIRŪTA. Lietuviai. Žemdirbiai! *(Ašarų sklidinom akim apžvelgia salę)* Lietuva be suvereniteto — Lietuva be ateities. *(Atsisėdusi šluostosi skarele akis)*

PUSĖ SALĖS. Valio!

KITA PUSĖ. Šalin!

KOMBAILA. Sūnaus aš nekaltinu... Energijos turėjo kaip traktorius, o proto — kaip akėčios.

KRIZAS. Į tėvą.

KOMBAILA. Vaikui biologinės žirklės.

KRIZAS. Kokios žirklės! Kokią prokuratūrą! Atsipeikėkit.

ENSKYS *(nervingai sklaido raštelius)*. Gautas paklausimas. Laukininkystės darbuotojas Grigaliūnas teiraujasi, ar tiesa, kad Australijai priklausančiose salose pasitaiko sliekų, kurių ilgis du metrai ir daugiau? Atsakau: taip, draugas Grigaliūnai, tokių sliekų pasitaiko.

PRIČKUS. Nenukrypkim į dešinę. Atrodo, buvo pareikštas nepasitikėjimas.

ENSKYS. Atsiras lavonas — tada kalbėsim. Gautas raštelis: „Nors šiandien poilsio diena, bet prie kontoros stovi traktorius įjungtu varikliu. Žmonės susirūpinę: ką tai reiškia?" Čia, manau, privalo atsakyti pirmininkas Kombaila.

KOMBAILA. Manevrai. Prieš rudeninį arimą.

Iš Ąžuolo išlipa Aleksandras ir, sagstydamasis kelnes, nužygiuoja į krūmus

KRIZAS. Klausimas pirmininkui. Prašom patvirtinti arba paneigti gandus, esą nebalsavusieji už Kombailą bus deportuoti iš Centrinės gyvenvietės į pakraščius, arčiau geležinkelio.

KOMBAILA. Šmeižtas!

BIRŪTA *(prc ašaras)*. Šitas klausimas buvo kontoroje sprendžiamas aukščiausiu lygiu, dalyvaujant partinės organizacijos sekretoriui draugui Pričkui.

PRIČKUS. Klausimas buvo keliamas kitaip. Kolūkiečiams siūloma įsikurti pakraščiuose, imti žemės ir ūkininkauti savarankiškai. Tai pirmininko platforma. Aš ką tik apie tai kalbėjau.

KOMBAILA. Taip. Aš už savarankiškumą.

KRIZAS. Nuo kada?

KOMBAILA. Užsičiaupk, vaikeli.

ENSKYS. Ir kitas klausimas. Ar tiesa, kad parengtas projektas, numatantis Šventosios upę pasukti į Rytus? Kad tekėtų pro tamstos sūnaus Aleksandro vilą?

PRIČKUS. Prašyčiau patikėtinį neklaidinti publikos. Vilos čia niekuo dėtos. Tai — politinis aktas. Dėl ko visų mūsų numylėta Šventoji upė tautos vandenis turėtų plukdyti į Vakarus? Tai visaliaudinė nuosavybė.

ENSKYS. Iš esmės, aš ne prieš posūkį. Juk ir srutas plukdo...

Vienoje Salės pusėje išdygsta plakatas su užrašu: Kombaila, ar tau negaila lietuviškų dainų? *Kitoje — plakatas:*

Mums nereikia Vėliavytės!
Mums nereikia Stalino!
Mūs kolūkio Pirmininkas
Tamsumas prašalina!

KRIZAS. Tačiau kur viešumas?

KOMBAILA. Mes nieko nesiruošiam slėpti. Tai kiti, radę kokį upeliūkštį, tučtuojau į vamzdžius sugrūda. Ogi mūsų Šventoji ir toliau tekės atviruoju būdu.

PRIČKUS. Man tai gražu, kai vamzdyje. Ne taip dvokia.

KOMBAILA. Liaudies planai — partijos planai, Sekretoriau. O ne atvirkščiai.

ENSKYS *(paima raštelį).* Siūloma pakeisti kolūkio pavadinimą. Vietoj „Pirmyn!" siūlomas pavadinimas „Atgal!" Šį klausimą, manau, teisingiausia būtų spręsti referendumo keliu.

PUSĖ SALĖS. Pirmyn!

KITA PUSĖ. Atgal!

Iš Užkulisių ateina susijaudinęs Aleksandras ir kažką pakužda Pirmininkui į ausį. Kombaila atsistoja ir skubiai išeina

PUSĖ SALĖS. Pirmyn!

KITA PUSĖ. Atgal!

Kieme, silpnoje siūbuojančio Mėnulio šviesoje išdygsta pirmininko Kombailos šešėlis. Neilgai trukus šalimais užauga dar du. Visi sveikinasi ir leidžia per rankas paslaptingą daiktą, retkarčiais priglausdami jį sakytum trimitą prie lūpų ir pakeldami akis į žvaigždėtąjį dangų. Po to visi pasitraukia į krūmus. Galima pastebėti, jog vienas šiek tiek šlubuoja

PRIČKUS. Draugai! Atsikvošėkit! Atgal... Ką tai reiškia?

ENSKYS. Per toli nuėjom. Keturkojai nebespėja... Reikia grįžti ir pašerti.

PRIČKUS. Iš kur tada kanopos parduotuvėj, iš kur tešmenys, jei nebespėja? Atgal į buržuazinę Lietuvą? Šitaip suprasti? Kad sugrįžtų vanagai iš anapus ir išsidalintų dvarelius?

KRIZAS. Gerbiamieji! Neduokim peno provokacijoms. Siūlau kolūkį pavadinti „Dešinėn!"

PRIČKUS. Kodėl — „Dešinėn!"? Kad jau į šalį — tebūnie „Kairėn!"

PUSĖ SALĖS. Dešinėn!

KITA PUSĖ. Kairėn!

PRIČKUS. Draugai. Prisiminkim, kokių pažiūrų laikėsi Leninas!
KRIZAS. Gerbiamieji. Neduokim peno provokacijoms. Siūlau kolūkį pavadinti „Aukštyn!"
PRIČKUS. Kas tai — religinė propaganda?
ENSKYS. Dėl ko — religinė? Danguje ne vien tik Viešpats. Orbitinė stotis „Mir" jau kelinti metai kaip sukasi...
PRIČKUS. Negali būti! Dėl ko taip ilgai?
ENSKYS. Maskva, matyt, pamiršo savo vaikus. Žinia, dabar svarbiausia — nacionalinis klausimas...
PRIČKUS. Vis dėlto pagyvenę žmonės, pensininkai čia neįžvelgs ryšio su taikiom kosminėm programom.
KRIZAS. Gerbiamieji. Nepasiduokim provokacijoms. Siūlau kolūkį pavadinti „Žemyn!" Taip sakant, atgal prie žemės.
PRIČKUS. Ir vėl atgal!.. O kur perspektyva? Kur polėkis? Juk mūsų žmogus ne vien duona gyvas!
ENSKYS. Užteks tų polėkių! Gana prisiskraidei pirmininko samagonu užsipylęs. Gagarinas...
PRIČKUS. O tu kas toks? Vincas Kudirka?

Iš Užkulisių ateina Aleksandras ir kažką pakuždа Pričkaus ausin

PUSĖ SALĖS. Pirmyn!
KITA PUSĖ. Atgal!
PRIČKUS *(skambina varpeliu).* Gerbiami draugai. Pirmininkas Kombaila prašo padaryti penkių minučių pertrauką. Nepaprastai svarbi priežastis.

Vidurinėse eilėse ima švilpti ir trypti kojomis

ENSKYS. Protestuojam!
KRIZAS. Tai provokacija!
BIRŪTA. Psichologinė ataka!
PRIČKUS *(skambina varpeliu).* Draugai! Draugai! Be panikos. Kas nori, gali parūkyti ar pasivaikščioti. O kas pasilieka — nesigailės. Scenoje — Kultūros rūmų direktoriaus Plaučiūno siurprizas! *(Išeina)*

Salėje triukšmas, nepatenkintų balsų šurmulys. Kai kas pakyla ir eina į kiemą

BIRŪTA *(išsiima iš rankinuko obels šakos pypkę, prisikemša tabako ir skaniai užsitraukia).* Ak, siurbėlės! Niekšai! Bastūnų gauja! Diplomuotų valizų vežikai! Nieko nėra švento!.. Jie darys viską, kad Kęstutis nebegrįžtų. Gali net...
ENSKYS. Apsaugok, Viešpatie, nuo priešo, kursai patamsiais duobę knisa.

KRIZAS *(energingai užlipa ant scenos).* Atsiprašau. Ar Salė pašventinta?

ENSKYS. Je. Vakar buvau atsivedęs kleboną.

KRIZAS. Velnias... Tai kas yra, kad taip nesiseka? Reikia pasitarti su saviškiais.

Visi trys smunka į Užkulisius. Scenon išeina Plaučiūnas su armonika ir perbėga pirštais per klaviatūrą

PLAUČIŪNAS. Trys keturi!

Suskamba šiuolaikinė — prieštankinė muzika. Viena po kitos išbėga trys merginos ir atlieka keletą paslaptingo šokio figūrų

PLAUČIŪNAS *(grieždamas).* Nataša Rostova! Kiaulių šėrikė! Devyniasdešimt aštuoni! Šimtas dvidešimt! Du šimtai! Sandra Burdenko! Buhalterė! Šešiasdešimt vienas! Aštuoniasdešimt vienas! Šimtas vienas! Avė Ckytė! Aparato darbuotoja! Aštuoniasdešimt! Devyniasdešimt! Šimtas! Po pietų — šimtas du! Mieravau pats. Išeidami iš salės, įmeskite į balsavimams parengtą urną biuletenius su labiausiai patikusios merginos pavarde. Ji bus išrinkta mis „Pirmyn" ir apdovanota kelialapiu į Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą.

Merginos grakščiai nusilenkia žiūrovams ir, meiliai vizgindamos uodegėles, išbėga iš scenos. Avė Ckytė užkliūva už kėdės, parpuola aukštielninka ant grindų, atsikėlusi garsiai nusikeikia, trenkia Plaučiūnui per snukį ir durimis

PLAUČIŪNAS. Ačiū. *(Nusilenkęs išeina)*

Į sceną grįžta Enskys, Birūta ir Pričkus. Iš kitos pusės į Salę grįžta išėjusieji parūkyti

ENSKYS. Prašom sėsti. Vietos yra. Nesigrūskit prie durų.

PRIČKUS. Stui! Kas ten mosuoja kumščiais!

ENSKYS. Nesimušam, gerbiamieji, nesimušam. Daugiau demokratijos — daugiau socializmo.

Grįžta susijaudinęs Kombaila, atsisėda ir neva nerūpestingai beldžia pirštais į raudonąją gelumbę. Dočys tuo tarpu savavališkai palieka traktorių ir rikiuotės žingsniu pereina per kiemą

KOMBAILA. Kiek iki vidurnakčio?

PRIČKUS. Trys minutės.

ENSKYS. Tęsiame diskusijas. Kalbės...

DOČYS *(pasirodo scenoje).* Izvienite, predsedatelj... Sekretarj... *(Kreipiasi į Salę)* Ja chačiu sprasitj priama. Kak gavaritsa — po prostu. Jestj tut takije, katorym nie nravitsa Savietskaja vlastj? Prašu statj! *(Labai ryškiai fotografuoja)* Spasiba. Saditesj.

PRIČKUS. Draugas Doči. Neužsiiminėkit saviveikla.

DOČYS. Ja tut kak oficialnoje lico. Predstavitelj Interdviženija.

KOMBAILA. Marš į traktorių! Orą pagadino...

DOČYS *(sumišęs).* Chatiel kak lučše. Pa plastunski. *(Išeina)*

KOLŪKIEČIAI. — Palaukit! Aš nespėjau!

— Aš ne dėl politinių priežasčių! Aš sėdėti negaliu. Žmona įspyrė. Kam gėrei!.. Kam gėrei!..

— O aš specialiai!

— Aš irgi! Nieko nebijau! Tegul traukia!

— Nebe tie laikai!

— Apsikabinkit, milijonai!

— Lietuviais esame mes gimę!..

— Pirmyn, vergai nužemintieji!..

— Atgal!

— Prie ginklų!

— Užsičiaupk.

ENSKYS *(skambina varpeliu).* Ramybės, gerbiamieji. Ramybės!

KOMBAILA *(išsigandęs).* A jau?

PRIČKUS *(priglaudžia prie ausies specialią triūbą ir įsiklauso).* Kremliaus kurantų laikrodžiai muša vidurnaktį...

Iš tolo ataidi slėpiningas varpų gaudesys. Kažkur tolumoje įsižiebia milžiniško gaisro pašvaistė. Pasigirsta lyg audringos jūros ošimas, lyg nesulaikomos minios riaumojimas: Urrra... *Gaisro pašvaistė plečiasi iš Rytų į Vakarus. Kartu su ja ryžtingai įžengia šlubuojantis Daj Dzevičius ir Dekanozovas, perrišta akimi. Salėje tuo tarpu tęsiasi liaudies bruzdėjimai*

ENSKYS *(Vakarinėj daly).* Kęstutis... Netikiu aš juo. Mapija. Šaukia garsiai, bet kai tautos labui reikės susiveržti diržus...

BIRŪTA. O šventasis Sebastijonas? Palikęs imperatoriaus rūmus, į dykumas išėjo... Skėriais mito... Pagaliau mūsiškis Krizas. Pogrindininkas, o ką daro! Sykiu su mumis naująją Lietuvą tveria.

ENSKYS. Tam by tik tverti...

DAJ DZEVIČIUS. Laiko nebedaug, Inspektoriau.

DEKANOZOVAS. Kulka neilgai skrenda, Rašytojau.

ENSKYS. Pašaliniams draudžiama!

Bet raudonoji pašvaistė jau užliejo visą sceną

DEKANOZOVAS. Tylėt! *(Išsitraukęs revolverį, paguldo ant stalo)* Dabar kalbės draugas mauzeris.

Liaudis nuščiūva

ENSKYS. Kas čia darosi? Piliečiai!
DEKANOZOVAS. Kiek dantų turi?
ENSKYS. Dvidešimt.
DEKANOZOVAS. Per daug.

Įeina Dočys ir Pelėda raudonarmiečių uniformomis

DEKANOZOVAS. Pasikalbėkite.

Dočys ir Pelėda išveda besispyriojantį patikėtinį. Užkulisiuose pasigirsta duslūs smūgiai ir riksmas: Kankinkit, budeliai, smarkiau!

DEKANOZOVAS *(atsiverčia popierius, kuriuos jam paslaugiai pakiša Daj Dzevičius).* Birūta Vėliavytė... Lietuvė... Bandymai pakirsti pamatus... Susilpninti autoritetą... Tankus į Raudonąją aikštę... Stot!

Birūta atsistoja

DEKANOZOVAS. Ginklą. *(Daj Dzevičiui)* Iškratyt!

Daj Dzevičius kruopščiai apčiupinėja Birūtą, ilgiau stabtelėdamas ties jam įdomesnėmis merginos korpuso vietomis

DEKANOZOVAS *(sklaido popierius).* ...Kurstė liaudį prieš pirmininką Kombailą... Prašom draugo Kombailos charakteristiką. *(Daj Dzevičius paduoda)* „Ištikimybė komunizmo reikalui... Meilė socialistinei tėvynei... socializmo šalims... nesutaikomumas komunizmo priešams... broliškas solidarumas su visų šalių darbo žmonėmis... su visomis tautomis..." Nėra abejonių. Draugas Kombaila — tikras leninietis, priklausantis tarybinės visuomenės avangardui, valstybiniam planui ir vieningam liaudies ūkio kompleksui. *(Daj Dzevičiui)* Patvirtink.

DAJ DZEVIČIUS *(Kombailai).* Pasilenk, balandėli. Žemiau. Nusileisk kelnes. Ak, kaip negražu! *(Linguoja galvą ir kraipo šnerves)* Nereikia mūsų bijoti! Tokia charakteristika... Va, šitaip. *(Išsitraukęs iš kišenės antspaudą, papučia jį ir taukšteli Pirmininkui per užpakalį)* Kūjis ir pjautuvas. Prašom sėstis.

KOMBAILA. Būtų gerai dar antpečius...
DAJ DZEVIČIUS. O kreiserį „Aurora" pavairuoti?

KOMBAILA. Ačiū. *(Atsisėda)*

Dvyliktojoje eilėje atsistoja Krizas ir bando nepastebėtas išslinkti pro duris

DEKANOZOVAS. Halt! Salėje — komendanto valanda. Kas pajudės — šausiu be įspėjimo.

Prie durų išdygsta Aleksandras su uniforma ir šautuvu

KRIZAS. Iki kada?
DEKANOZOVAS. Iki visiškos pergalės prieš Kolčiaką!

Krizas taip ir lieka stovėti sulinkęs Salės vidury, nebedrįsdamas pajudėti

DAJ DZEVIČIUS. Gal, Inspektoriau, atsinešti kalašnikovą ir išvalyti salę nuo antisocialistinio elemento?
DEKANOZOVAS. Nusiramink. Duos tau pašaudyti iš geležinio Felikso. Ataskaitoj paminėsiu geru žodžiu. Vertas esi. Protokoluok. *(Birūtai)* Kam tarnauji?
BIRŪTA *(narsiai)*. Aš tarnauju! *(Išpučia ir taip jau putlią krūtinę)* Tautai!
DEKANOZOVAS. O tauta kam?
BIRŪTA. Tauta — Centrui.
DEKANOZOVAS. Kur Centras?
BIRŪTA. Centras — Maskvoj.
DEKANOZOVAS ir DAJ DZEVIČIUS *(staiga pašokę, priglaudžia rankas prie kepurių)*. Kipučaja!.. Magučaja!..

Tylos minutė
Abu atsisėda

DEKANOZOVAS *(trenkia revolverio rankena į stalą)*. Nedrįsk!
DAJ DZEVIČIUS *(pakyla)*. Jau?
DEKANOZOVAS. Liudytoją!

Dočys ir Pelėda įstumia scenon Pačią su lėkštėmis

PATI. Draugas Pirmininke! Ar čia pat, Prezidiume, vakarieniausi?
DEKANOZOVAS *(rodo į Birūtą)*. Čia jinai?
PATI. Vakar jinai buvo.
DEKANOZOVAS. Kam tarnauja?
PATI. Pirmininkui.
DEKANOZOVAS. Tai bandymas pakirsti socializmo pamatus!
PATI. Aš matau, kad tamsta irgi be vakarienės...

DEKANOZOVAS *(pašokęs, pakiša jai po nosim revolverį).* A žinai, kas čia?

PATI. Šitas? *(Apčiupinėja)* Sulenktas... Smirdi... Turbūt iš samagono aparato. Pirmininkas...

KOMBAILA. Aš jos nepažįstu.

DEKANOZOVAS. Keblus atvejis. Reikia patikrinti protinį koeficientą. *(Švelniau)* Duosim tau, motinėle, paprastą psichologinį uždavinį. Klausykis. Svarbiausia revoliucinio-pertvarkomojo darbo išdava, kurią pasiekė tarybinė liaudis, yra visiška ir galutinė socializmo pergalė Tarybų Sąjungoje. Ką tai reiškia?

PATI. Žmonės daug ką šneka... *(Ryžtingai)* Tačiau pas pirmininką Kombailą mėsos niekada nepritrūks!

DAJ DZEVIČIUS. Yra žmonių, Inspektoriau, kurių sąmonėje neįmanoma įvykdyti revoliucijos.

DEKANOZOVAS. Netiesa, sako marksistai. Žmogų galima perauklėti. Paaiškinkit jai mokslinį komunizmą.

PELĖDA. Einam, sengalvėle.

DOČYS. Semj na vosiemj, vosiemj na semj! *(Išveda)*

DEKANOZOVAS. Paduokit žaliąjį.

PELĖDA *(kaustyto bato spyriu pristato Enskį).* Jau mėlynas.

ENSKYS *(gieda svirduliuodamas).*

Ar skauda man širdį? Oi ne, oi ne.
Gegutė kukuoja „ku-kū" miške,
Kukuoja-dejuoja ir širdį griaudina...

DAJ DZEVIČIUS. Laikyk liežuvį už dantų, kontra!

ENSKYS. Mano dantys!.. Kur jie dabar?.. Ne ne. Aš jų nesinešioju su savim. *(Svajingai)* Mūsų dantys išbarstyti Kazachstano stepėse ir Rusijos sniegynuose... *(Pakiliai)* Juos priglaudė svetingos Mordovijos pelkės... Juos skalauja Laptevų jūros bangos... Juos žarsto karštas pelynų vėjas... Šiurena smilgos viršum jų... *(Nutaisęs klastingą miną, pagrūmoja Daj Dzevičiui pirštu)* O vienintelis, auksinis, — kišenėje. Vidinėje. Kur širdis.

DEKANOZOVAS. Pavardė?

ENSKYS. Bet išauš vienąsyk tokia diena... Išeis jauna sesulė į stepę su beržo tošies kraitele rankoje. Ir surinks visus... Ir parneš namo... Atsistos perone. Kam dantų? Kam dantų? Kam?.. Už dantį po kapeiką. Milijonai! Suverenitetą pirksim... O traukiniai į Rytus... Į Rytus... Bet ar bebus kam dantys reikalingi, jei nebebus ko valgyti? Karą praeities liekanoms! Komunizmo žmogus gimsta šiandien! Naująjį žmogų grūdi-

na darbas! Aš viską žinau. *(Iškelia pirštą į dangų)* Man šiąnakt Marksas apsireiškė. Baltais drabužiais, dideliausiais sparnais ir griausmingu balsu sušuko: keliauk, riteri, į Maskvą Lenino karsto vaduoti!..

DEKANOZOVAS. Pavardė!

ENSKYS. Mes kuriam teisinę valstybę, ir aš reikalauju, kad tardymo metu šalia manęs sėdėtų stomatologas. Kitaip aš į klausimus neatsakinėsiu.

DAJ DZEVIČIUS. Enskys...

ENSKYS. Prašau man iškviesti stomatologą. Aš negaliu prikąsti liežuvio. Aš galiu leptelti nežinia ką.

DEKANOZOVAS. N-skys? Tai šifras. Kas slepiasi po raide „N"?

ENSKYS. Aš reikalauju stomatologo!

DEKANOZOVAS. Kas slepiasi po raide „N"?

ENSKYS. Ir paguldė daug brolių greta milžinų,
O Viešpats jų priglaudė dvasią... *(Spindinčiom akim žvelgia Nepriklausomybės pusėn)*

DEKANOZOVAS. Teks jam nupjauti liežuvį.

DAJ DZEVIČIUS. Bet tada nesužinosim, kas slepiasi!..

DEKANOZOVAS. Man ir taip aišku. Aš kiaurai matau. Kaip kulka. Brolio lietuvio pagailo, Rašytojau?

DAJ DZEVIČIUS *(išsigandęs).* Ką jūs! Aš Kapsuko mokinys! *(Kyštelį Enskiui revolverį)* Pauostyk!

ENSKYS. Nutilk, šunie. *(Ramiai)* Jūs norite sužinoti, kas aš toks? Gerai. Aš atsakysiu. Bet perspėju: po to jūs paguldysite partinius bilietus. Aš...

DEKANOZOVAS. Tu...

ENSKYS. Vasilijus... Čiap...

DAJ DZEVIČIUS *(sumišęs atsistoja).* Gulial po Uralu...

DEKANOZOVAS. Užsičiaupk. Tai provokacija.

ENSKYS. Aš vadovavau 25-ajai divizijai forsuojant Bielajos upę, įnirtingai koviaus dėl Ufos miesto ir išvadavau Uralą. O šitas *(rodo į Kombailą),* remiamas imperialistų ir vietinių genčių, kurioms vadovavo pagarsėję atamanai Čingačgukas ir Politrukas, mėgino pasmaugti jaunąją... Turiu galvoje Tarybų valdžią. Bet mes ėmėm pliekti iš kulkosvaidžių ir šautuvų. Deja, gėdingai sprunkantiems baltagvardiečiams pavyko paimti į nelaisvę mano mylimą žirgą, rūsčiais devyniolikt aisiais karštai atsiliepusį į partijos šaukimą ir savanoriškai įstojusį į Raudonosios Armijos gretas. Tačiau visi sužvėrėjusių kazokų pasityčiojimai ir kankinimai buvo bergždi: jaunasis didvyris į visus klausimus atsakinėjo tylėjimu, o jo širdis liepsnojo šventa neapykanta revoliucijos prie-

šams. Pasak vienintelio išlikusio gyvo liudininko kurčnebylio baškirų poeto Mohero, mirdamas jisai sušukęs: „Šarvuočio neatiduokite, draugai!" Aš pats buvau sunkiai sužeistas į galvą ir netekau sąmonės, bet tą pačią dieną telegrafavau draugui Lenin...

Dekanozovas ir Daj Dzevičius pašoksta ir sustingsta „ramiai"

ENSKYS. Uralas mūsų! Dabar mes žygiuojame į Lietuvą. Kausimės iki paskutinio... lašo, bet nuo amžių Rusijai priklausiusios žemės bus išvaduotos. Ant durtuvų mes atnešime darbo žmonijai laimę ir taiką. Pirmyn į Vakarus! Į Varšuvą! Į Berlynį!.. *(Nugriūva)*

DEKANOZOVAS. Pakarti ir sušaudyti. Lavoną uždaryti į karcerį. Penkiolikai parų. Ir neduoti vandens.

Dočys ir Pelėda išneša kūną

BIRŪTA *(skausmingai)*. Už ką?

DAJ DZEVIČIUS. Jis išdrįso ne vietoj pavartoti šventąją penkių raidžių kombinaciją „L".

DEKANOZOVAS. Tai samdytas šmeižikas ir jo vieta istorijos šiukšlyne.

BIRŪTA. Bet aš prisipažįstu!

DEKANOZOVAS. Ką jinai prisipažįsta?

DAJ DZEVIČIUS. Nebeatsimenu...

DEKANOZOVAS. Protokolą!

BIRŪTA. Tai aš prikalbinau Čiapajevą apšmeižti pirmininką Kombailą.

DEKANOZOVAS. O tankus?

BIRŪTA. Šito neprisipažįstu.

DEKANOZOVAS. Paduokit raganą.

Dočys ir Pelėda įvelka Pačią ir nusviedžia ant grindų

DEKANOZOVAS. Na, motinėle. Kas yra demokratinis centralizmas?

PATI *(atsiklaupia)*. Kai apačios nebegali... Viršūnės nebenori... Atsiprašau... Apačios nori... Viršūnės nebegali... *(Persižegnoja)* Pasigailėk.

DEKANOZOVAS. Argi marksistai būtų suklydę?..

DAJ DZEVIČIUS. Gali būti, kad mokytojai kalti. Iš varguomenės. Be specialaus išsilavinimo...

DEKANOZOVAS *(atsidūsta)*. Pasakok, ką išmokai.

PATI. Norėjau pirmininką Kombailą nunuodyti.

DEKANOZOVAS. Kokiu būdu?

PATI. Vinių berdavau į sriubą.
DEKANOZOVAS. O į sviestą?
PATI. Ir į sviestą berdavau.
DEKANOZOVAS. O į kiaušinius?
PATI. A?
DEKANOZOVAS. Į kiaušinius, klausiu, irgi berdavai vinių?
PATI. Į kiaušinius neberdavau.
DEKANOZOVAS. Kodėl? Lukštai kliudė?
PATI. Kliudė, ponuli. Kliudė. Kur nekliudys...
DEKANOZOVAS. Kas tave užverbavo?
PATI. Vokiečiai.
DEKANOZOVAS. Vokiškai moki?
PATI. Nemoku.
DEKANOZOVAS. Kaip tave užverbavo?
PATI. Autobusu važiavau.
DEKANOZOVAS. Daug žmonių?
PATI. Pakyla štai šita dama *(rodo į Birūtą)* ir sako: Nehmen Sie bite Platz.
DEKANOZOVAS. Ir tu jai atsakei — danke schön?
PATI. Danke schön. Supratau, kad tai slaptažodis, nuėjau į parduotuvę ir nusipirkau vinių.
DEKANOZOVAS. Kur susitikdavote po to?
PATI. Įvairiose vietose. Dažniausiai — vienoje Vakarų valstybėje. Ant ežero Keturių Kantonų.
DEKANOZOVAS. Vadinasi, Centras tenai?
PATI. Jeigu kas — kūną į vandenį, ir pašvilpk...
DEKANOZOVAS. Kelintą turėjo pajudėti tankai?
PATI. Šiąnakt. Pusę keturių.
DEKANOZOVAS. Pasakok.
PATI. Palauk, ponuli. *(Išsitraukia raštelį ir užsideda akinius)* Grupė šitos poniutės vadovaujamų ekstremistų, persirengę tarybinių karių uniformomis, turėjo pagrobti antisovietiškai nusiteikusį lietuvių tautos sūnų *(pravirksta)* Kęstutį...
DEKANOZOVAS. Toliau.
PATI. Ir paslėpti minėtąjį sūnų vamzdyje, kuris specialiai tam reikalui nusuktas iš „Draugystės" dujotiekio ir guli Šiaurės Vakarų teritorijoje, 30 laipsnių ilgumos ir 40 *(atsidūsta)* stiprumos. Nepakęsdama šitokios, kabutėse, provokacijos, vienos Vakarų valstybės vyriausybė kartu su iki dantų apsiginklavusiais galvažudžiais iš Šiaurės Vakarų teritorijos pradeda karo veiksmus, okupuoja europinę TSRS dalį ir įsitvirtina Uralo kalnuose. Numatyti masiniai gyventojų trėmimai į Vakarus, skerdynės Didžiajame žiede ir plaukiojan-

tys naftos ieškotojų lageriai Baltijos jūroje. Parengtas tikslus scenarijus, pagal kurį Tarybų Sąjunga į šiaurę nuo linijos Minskas—Smolenskas—Stalingradas neva savanoriškai prisijungia prie Lietuvos, o likusi dalis *(užsikerta)*, o likusi dalis...

DEKANOZOVAS. O likusi?..

PATI. Atiduodama sudraskyti turkams ir arabams. Plėšrūnų puota. Sibiras parduodamas iš varžytinių. Už gautą valiutą perkami tankai, kastuvai, lėktuvai ir kita karinė technika. Kraujo ištroškusi Lietuva, žvangindama ginklais, grasina visam pasauliui. Mūsų kolūkyje vykusi rinkiminė kampanija — tai, viso labo, tik mažytė repeticija prieš būsimąją Spalio šalies tragediją... Viskas.

DEKANOZOVAS. Išveskite.

Dočys ir Pelėda išveda

PATI. Kiek ponų!.. Kokie visi gražūs... Ar nematėte mano Kęstučio?..

Daj Dzevičius tuo tarpu siuvėjo centimetru išmatuoja Birūtos krūtinę ir balta kreida pažymi taškinį

DEKANOZOVAS. Užriškit jai akis.

BIRŪTA. Nereikia. *(Ramiai)* Aš noriu matyti saulę.

DAJ DZEVIČIUS. Drįstu pastebėti, jog dabar naktis, gerbiamoji.

BIRŪTA. O aš matau ją! Antai ji kyla viršum mano gimtinės laukų ir miestų. Aš matau, kaip lietuvis artojas nusviedžia į krūmus nebaigtą butelį ir graudžiai rauda apsikabinęs savo nepilnaprotį sūnų. Aš matau, kaip lietuvė mergaitė išdidžiai išeina iš Klaipėdos restorano, nubloškusi nuo savo klubų ispanų jūreivio ranką, ir stoja prie audimo staklių. Aš matau...

Dekanozovas pakelia ranką

BIRŪTA. Aš noriu tarti paskutinį žodį! *(Ir tatai yra pasakoma tokiu ypatingu balsu, jog visi sustingsta vietoje ir netgi Dekanozovui nusvyra ranka)*

DAJ DZEVIČIUS. Kalbėk, Žana *(sumišęs)* d'Ark...

BIRŪTA. Broliai ir seserys. Aš maldauju...

DEKANOZOVAS. Jinai maldauja... *(Su panieka)* Jie visada maldauja! *(Rūsčiai)* Ar jūs bent mokate pasitraukti iš gyvenimo taip kaip mes, bolševikai? Cituoju priešmirtinį čekistės Zojos Krasnoščiokinos laišką, rašytą Lubiankos rūsyje 21-aisiais. „Brangieji. Šauktukas. Po dvidešimt keturių valandų mane pakars. Šauktukas. Mane pakars, ir aš didžiuojuos tuom,

nes pakars mane mano draugai iš Čeka, su kuriais kartu esu praleidusi ne vieną audringą ir bemiegę, kupiną revoliucijos naktį. Šauktukas. Nedaug ką spėjau padaryti: išdaviau tėvą ir nušoviau brolį, bet pasitraukiu iš gyvenimo tvirtai įsitikinusi, kad įvykdžiau pareigą. Esu laiminga ir dainuoju politinio turinio dainas. Šią akimirką trokštu, kad jūs, mano artimieji visų šalių proletarai, kai ateis jūsų eilė, žiūrėtumėte į savo mirtį taip pat, kaip žiūriu aš, — lengvai ir sąmoningai. Iki pasimatymo. Tegyvuoja komunistinė revoliucija. Šauktukas. Zoja Krasnoščiokina."

BIRŪTA. Broliai ir seserys. Aš maldauju...

DEKANOZOVAS. Ko ji nori?

DAJ DZEVIČIUS. Aš jai daviau žodį.

DEKANOZOVAS. Davei žodį, duok ir į snukį. Moters lūpas bolševikai užčiaupia ne bučiniu, kaip įprasta *(nusispjauna)* jų pasaulyje, o kumščio smūgiu. Tuo tikslu ir pakėlėm revoliuciją...

BIRŪTA. Aš maldauju: išsaugokite savyje laisvės troškimą. Pirmyn...

DEKANOZOVAS. Teisingai.

BIRŪTA. ...į kovą už Tėvynę,
Už brangią žemę Lietuvos!
(Sugriebusi abiem rankom staiga perplėšia suknelę, apnuogindama įspūdingą, tikrai Lenino vardo vertą biustą) Streliaj!

Dekanozovas pakelia revolverį. Daj Dzevičius, labai susijaudinęs, paskubom užsimaukšlina akinius ir, pakreipęs galvą, pro vyresniojo brolio petį akylai stebi būsimosios žaizdos vietą

DAJ DZEVIČIUS. O gal, Inspektoriau, pirmiau šitą?.. Man jau...

DEKANOZOVAS. Niekai. Tarybinis žmogus, jeigu jis tikras leninietis, į moterį žiūri kaip į liaudies priešą arba kovos draugę. Ir jeigu, vykdant užduotį, tenka pernakvoti vienoj palapinėj, gulasi šalimais su kepure, uniforma ir auliniais batais. Ir nepaleidžia iš rankos šautuvo.

DAJ DZEVIČIUS. O draugas Lavrentijus?

DEKANOZOVAS. Draugas Lavrentijus turėjo specialius įgaliojimus.

BIRŪTA. Sudiev, Lietuva!..

O kažkur toli staiga užgieda gaidys...
Raudonųjų gaisrų pašvaistė pamažu ima trauktis iš Va-

karų į Rytus. Birūta lieka Vakarinėje dalyje. Dekanozovas šauna, bet mergina ramiai grįžta į savo vietą ir atsisėda

DAJ DZEVIČIUS *(kraipo šnerves).* Kraujo nebeužuodžiu.

DEKANOZOVAS. Viskas, Rašytojau. Mums metas.

DAJ DZEVIČIUS. Iki pasimatymo, brangieji. Mes dar sugrįšim! Laukite!

Pašvaistė traukiasi, kol raudonam spinduly belieka tik Dekanozovas ir Daj Dzevičius. Dekanozovas išsitraukia iš užančio pjūklą ir nupjauna Daj Dzevičiui galvą, kuri, gailiai girgždėdama, it pakirstas topolis nusirita ant grindų

DAJ DZEVIČIAUS GALVA *(užgieda):*

Pirmyn, vergai nužemintieji,
Išalkusi minia, pirmyn!
Sukilkit...

Dekanozovas pakelia šauniąją giesmininkę, užčiaupia jai burną, pasikiša po pažastimi ir, priglaudęs revolverį sau prie vidinės kišenės, nusišauna. Raudonasis spindulys išnyksta. Kritę už Tėvynę prasmenga skradžiai žemės

DAJ DZEVIČIAUS BALSAS *(ataidi iš tolybių).* Mes dar sugrįšim!.. Sugrįšim!.. Sugrįšim!.. Sugrįšim!..

KOMBAILA *(staiga pašoka, tarsi pabudintas iš miego, ir išsigandęs dairosi į šalis).* Stokite! Kur jūs? Palaukite manęs! Revoliucijos vardu!..

Salėje triukšmas. Girdėti balsai: Tęskite susirinkimą! Penkios minutės seniai praėjo! Kombailą į muilą! Tegyvuoja suverenitetas!

PRIČKUS *(skambina varpeliu).* Matėte Kultūros namų direktoriaus Plaučiūno parengtą programą „Lietuviais esame mes gimę!"

KOMBAILA *(nusiminęs).* Nors pasakytumėt, koksai tolesnis socialistinės demokratijos plėtojimo kursas...

PRIČKUS. Tęsiam susirinkimą. Gautas raštelis. Siūloma iš Birūtos Vėliavytės šalininkų sudaryti komisiją, kuri iškeliautų pirmininko Kombailos kovų ir darbo šlovės keliais. Manoma, kad tokia komisija galėtų grįžti dar šio penkmečio pabaigoje ir sudaryti komisiją, kuri susumuotų ir apibendrintų

surinktą medžiagą ir pateiktų ją visaliaudiniam svarstymui. Draugai! Aš manau, pasiūlymas rimtas.

ENSKYS *(pašoka).* Gautas raštelis.

BALSAI. Gana tų raštelių!

Tegu kalba pirmininkas!

KOMBAILA. Nenoriu.

PRIČKUS. Reikia.

KOMBAILA *(atsistoja).* Gerbiami draugai! Revoliucinės tradicijos — tai ne tik istorijos relikvijos, kurioms lemta gulėti palikuonių brangenybių dėžutėse. Tai — gyvas šaltinis, prie kurio reikia priglusti ir išgerti ligi dugno.

PRIČKUS. Atsargiai, Pirmininke.

KOMBAILA. Nesijaudink. Prie kurio reikia priglusti ir išgerti ligi dugno. *(Apžvelgia Salę)* Jo tyrą vandenį! Kad atsirastų jėgų...

PLAUČIŪNAS *(įbėga Salėn).* Atsirado lavonas!

PRIČKUS. Ką? *(Išsigandęs)* Atsirado? Kaip jis išdrįso?

Salėje šurmulys. Vyras su tautine juostele skubiai išveda pro duris viskam pritariantį senelį, o moteris — berniuką

DOČYS *(įvelka scenon kūną ir numeta ant grindų).* Vot!

ENSKYS. Betgi tai įgaliotinis Čiurbanauskas!

PRIČKUS *(pasibaisėjęs).* Čiurr?..

BIRŪTA *(apžiūrinėja kūną).* Dėl ko jis toks nustebęs?

Lavonas staiga kilsteli ranką ir atiduoda pagarbą. Visi atšoka

DOČYS. Trup živoj. Nebojtesj.

PRIČKUS. Kokia nelaimė!

ENSKYS. Kur tu jį radai, Doči?

DOČYS. Orientyr piervyj — rošča gustaja. Orientyr vtoroj — dom s bieloj kryšej. Visiel na vietke dereva, pad imenem dub. No vieriovka zaciepilasj za orden Slavy tretjej stepeni — paetamu astalsia živym. Tolka on tepierj... kakoj ta niesobranyj, što li...

PRIČKUS *(tyliai).* Kaip čia yra, Aleksandrai? Brolio nebepažįsti?

ALEKSANDRAS. Tamsu buvo, Sekretoriau. Guli krūmuose... Pagalvojau — Kęstutis. Apuosčiau — tėvo samagonas. Mat Kęstutis išeidamas išmetė pusę stiklinės... Nepratęs, pagalvojau... Užmigo...

PRIČKUS. Pagalvojau! Pagalvojau! O kas dabar bus?

ČIURBANAUSKAS. Ja — Sokol... Ja — Sokol... Kak slyšna?.. Pri-

jom... Na menia napali... Bandity... Što?.. Dvoje... Atkuda... Iz kalchoza... Što?.. Da, ja biez saznanija... Kaniešna... Zapomnil... Magu pakazatj... Slušajusj, tavarišč kapitan! *(Gulėdamas ant grindų atiduoda pagarbą ir sumuša kulnimis)*

BIRŪTA. Jie apsiriko. Norėjo Kęstutį... Tas aišku.

Enskys ir atskubėjęs Krizas pakelia Čiurbanauską ir pastato jį į vertikalią padėtį

ENSKYS *(susijaudinęs)*. Draugas Įgaliotini. Gali parodyti tuos, kurie tave pakorė?

ČIURBANAUSKAS. Galiu. *(Svirduliuoja)*

Salėje — tyla. Girdėti, kaip už langa Minsko kryptimi nuzvimbia vieniša branduolinė musė. Nedaugelis žino jos vardą — „Victoria"

ČIURBANAUSKAS. Bet tau nerodysiu.

ENSKYS. Draugas Įgaliotini!

ČIURBANAUSKAS. O kas tu toks? *(Negailestingai pasvyra į priekį)*

ENSKYS. Aš kalbu tautos vardu.

ČIURBANAUSKAS. O aš — įstatymo! Jūs areštuotas.

ENSKYS. Už ką?

ČIURBANAUSKAS. Už bandymą pakarti pareigūną. Straipsnis... *(Nusiriaugėja ir sužiaurėja)* Be straipsnio. K stienke!

ENSKYS. Jis kliedi.

PRIČKUS *(karštai spaudžia Įgaliotinio ranką)*. Partija nepamirš savo didvyrių.

ČIURBANAUSKAS. Dešimt tūkstančių.

PRIČKUS. Sakei — dviese buvo?

ČIURBANAUSKAS. Jie visada po du veikia. Antrasis paprastai iš užpakalio. Bet gali būti ir ant viršaus. Dažniausiai krūmuose ir beveik visada — naktimis. Dėl to yra nepaprastai sunku juos išgaudyti.

PRIČKUS. Tai kas — antrasis?

ČIURBANAUSKAS. Dėl to mes, Organų darbuotojai, pirma laiko pasenstame, tampame invalidais, išeiname į pensiją... O būna *(nusišluosto akis)* — ir į nebūtį išeiname... Bet mes negalim kitaip.

PRIČKUS. Kas antrasis? Kas jis?

ČIURBANAUSKAS *(rodo į Enskį)*. Šitas ir yra antrasis.

ENSKYS. Jis kontūzytas.

PRIČKUS. O kas tada pirmasis?

ČIURBANAUSKAS. Atseit — priekinis?

PRIČKUS *(nekantriai).* Nesvarbu.

ČIURBANAUSKAS. Jeigu vietoj šaudom. Tačiau, jeigu byla bus nagrinėjama teisme, tatai kaip tik nepaprastai svarbu. Matote, koks reikalas. Priekiniu gali būti kiekvienas, o užpakaliniu — tiktai kas antras. Arba net mažiau. Tokiu būdu atsiranda vadinamoji nekaltumo prezumpcija. Kita vertus, priekinis gali būti ir apatinis. Kaip matote, radus gerą advokatą, procesas gali...

PRIČKUS *(kreipiasi į Salę).* Įgaliotinis neturi teisės išduoti tarnybinės paslapties. Bet, man atrodo, galime baigti. Aš netikiu, kad kas bepanorės atiduoti savo balsą už visiškai susikompromitavusią...

BIRŪTA. Tačiau kur vis dėlto Kęstutis?

Atsilapoja durys. Į salę įbėga Kęstutis ir skubiai užlipa ant scenos

KĘSTUTIS. Birūta! Štai! Atsirado slaptieji dokumentai!

BIRŪTA. Kęstuti! *(Pripuola)* Kaip tu smirdi?

KĘSTUTIS. Išvietėj slėpė.

ALEKSANDRAS. Atiduok.

Broliai susiremia pačiam scenos vidury. Salėje — sąjūdis. Daugelis bando veržtis į sceną

PRIČKUS. Pirmininke!

KOMBAILA. Tačiau ką parašys kaimynų sienlaikraščiai! Aplinkui visi ūkiai atsiliekantys... Tik ir laukia...

PRIČKUS. Reikia, Pirmininke. Nebekontroliuojam situacijos.

Brolžudiška kova tęsiasi. Aleksandras ir Kęstutis išsitraukia špagas. Iš Salės scenon lekia kiaušiniai, pomidorai ir portfeliai

KOMBAILA. Pasirašau.

PRIČKUS. Pirmyn!

Salėn su traktorium įvažiuoja Dočys ir pastato plieno žirgą piestu. Vyniodamas žarną, įbėga gaisrininkas Pelėda ir paleidžia vandens čiurkšlę

BIRŪTA. Kęstuti!.. Kas ten parašyta?

KĘSTUTIS. Parduotas *(kerta Aleksandrui)* kolūkis... *(Kerta)* Į šiaurę nuo Šventosios. *(Kerta)* Plius...

ALEKSANDRAS. Minus. *(Perduria Kęstutį kiaurai)*

PRIČKUS *(paėmęs dokumentą sudegina jį).* Viskas pavirsta dūmais...

ENSKYS. Draugas Įgaliotini!

ČIURBANAUSKAS *(į špagos smaigalį, išlindusį pro Kęstučio nugarą, bando atidaryti alaus butelį).* Ja — Sokol... Ja — Sokol... *(Nugriūva)*

KOMBAILA. Palaiminta vaikystė... Visada jie šitaip žaisdavo...

BIRŪTA. Kęstuti!..

PRIČKUS. Uždanga!

KĘSTUTIS *(pakyla su špaga krūtinėje)*:

Lietuva tėvyne mūsų,
Tu didvyrių žeme,
Iš praeities tavo sūnūs
Sau stiprybę semia...

PRIČKUS. Mitingas baigtas! Uždangą!

KĘSTUTIS. Tegul tavo vaikai eina... *(Krenta)*

PLAUČIŪNAS *(Užkulisiuose).* Nenusileidžia, velnias. Užstrigo, Sekretoriau.

PRIČKUS. Šviesą!

Plaučiūnas išjungia. Scena paskęsta tamsoje

BIRŪTA. O tamsta netikėjai...

ENSKYS. Mat nebuvau girdėjęs apie šventąjį Sebastijoną...

BIRŪTA. Kokia graži mirtis. Dabar mes nugalėsim.

KOMBAILA. Ką darysim, Sekretoriau?

PRIČKUS. Sustiprinsim propagandą. Nesijaudink, Pirmininke.

Visi skirstosi. Už horizonto tvyksteli liepsnos spindulys, apšviesdamas tolumoje tris paslaptingas b ū t y b e s. Dvi — palinkusios prie balto stalo su raudonais popieriais, trečioji — nutūpusi atokiau ir pakreĩpusi galvą klausosi taip atidžiai, kaip tik jinai viena moka klausytis

I BŪTYBĖ. Taigi. *(Užverčia popierius)* Galima su įsitikinimu pasakyti, kad...

Pasigirsta kanopų dundesys, kulkosvaidžio tratėjimas ir paskiri pistoleto šūviai

II BŪTYBĖ. Kas tai?

Šūviai nutolsta

I BŪTYBĖ. Klimo tačianka... O anas — iš Dzeržinskio pila...

II BŪTYBĖ. Ereliai... Žodžiu, galima pasakyti, kad...

I BŪTYBĖ. Nieko naujo. Tarybinis žmogus kaip ir anksčiau tebebijo kūjo, pjautuvo, uniformos ir į viršų pakeltos dešinės

rankos. O išgirdęs šūkį „Taika pasauliui!", ima kaupti maisto atsargas ir muilą. Atsiranda — kai kas patriukšmauja. Bet mūsiškių tinklas pakankamai tankus.

II BŪTYBĖ. Aš visada buvau tos nuomonės, kad Pabaltijo respublikose reikia energingai vystyti žemės ūkį ir miliciją.

I BŪTYBĖ. Jo reikalas nemirtingas.

Trečioji būtybė mosteli sparnais ir džiaugsmingai sukleketuoja

II BŪTYBĖ. Visi — Jo anūkai. Tegu patriukšmauja.

Pauzė

I BŪTYBĖ. Štai atsiranda... teiraujasi, ar gali būti kitoks socializmas? Ką, Josifai Visarionovičiau, atsakytumėt?

Vėl priartėja kanopų dundesys, kurtinantis šaudymas ir riksmai: Pirmyn! Pirmyn! Pirmyn!

Abidvi būtybės susirenka popierius, pasmaugia stalą ir ramiai šnarėdamos išeina. Trečioji būtybė išskleidžia baltus sparnus, palaimina veiksmo vietą ir, tyliai zvimbdama, nuskrenda į aukštybes...

P a b a i g a
1989

Blinkuva-2,

arba

po dešimties metų

dviejų

savaičių tęsinys

Veikėjai:

PRANAS BLINKEVIČIUS
PETRAS GARNEVIČIUS
KRISTUS ŠATKUS
GEDIMINAS STULPAS
OŽISLOVAS PETKEVIČIUS
HELEN BLINKEVIČIENĖ
ZINOVJEVA SPRINDYTĖ-ŠATKUS
OBIRUTĖ
GARNSEKRETORĖ
KĘSTUTIS BARABANČIKOVAS ir jo ŠMĖKLA
VITAŪTAS KĘSTUTOVIČIUS
VISUOMENĖ
EKSKURSIJA, RAUDONOJI ARMIJA, PĖSTININKAI (2 vnt.) ir GARSIAKALBIS

Pirmoji savaitė

BLINKUVOJE skaistus vasaros rytas su žmonėmis, valgykla ir peteliškėmis. Tvyro lengvas nuvytusių bijūnų ir parako kvapas. Pravažiuoja Ekskursija, vadovaujama Zinovjevos Sprindytės-Satkus

ZINOVJEVA. ...Blinkuvos miestas yra įsikūręs — žiūrėkite tiesiai — vaizdingame Blinkelės aukštupyje, maždaug 150—200 kilometrų į rytus nuo Šiaurės Atėnų. Prašom nevalgyti peteliškių — tai mūsų nacionalinis paukštis. Blinkuvos dvaras (Blinkadvaris) plačiai garsėjo jau Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais. Iki 1581-ųjų metų priklausė Blinkevičiams, kildinusiems save iš Gediminaičių, vėliau — Vazų dinastijos laikais — Oginskiams, o po Antrojo pasaulinio karo — Barabančikovų giminei. 1767 metais pro Blinkuvą pravažiavo Karaliaučiaus universiteto profesorius Jokūbas Brodovskis-Zengštokas, kuris, pakerėtas šių vietų grožio, savo garsiajam veikale „Principium primarium in lingva Lituanica" rašė: „Žinot juk visi, kaip kožnas Blinkuvą giria ir kaip daug svetimų žmonių, kad ją pamatytų, iš visų kampų šio svieto jau susibėgo". Profesoriaus iniciatyva bei lėšomis ant aukštų akmeninių pamatų buvo pastatyta bažnyčia su mūrinėmis kolonomis, o 1825 metais Krokuvos dominikono Celestino Sarakos rūpesčiu įrengtas naujas altorius, kuriame yra stebuklingas Dievo motinos paveikslas, kasmet rugsėjo 8-ąją sutraukdavęs į Blinkuvą tūkstančius maldininkų. Tarybiniais metais šitam pastate įrengtas brangiųjų kailių ir antrinių žaliavų supirkimo punktas. Žmonės kalba, jog vieną naktį ten buvo apsireiškusi pati... Paties... Kiti svarbesni Blinkuvos kultūriniai-turistiniai objektai yra šie: universalinė parduotuvė Turgaus — buvusioje Revoliucijos — aikštės dešinėje ir Centrinis gastronomas — kairėje. Prašom į valgyklą.

Ekskursija išvažiuoja
Iš skirtingų pasaulio šalių ateina Du Pėstininkai su kastuvais ant pečių

I PĖSTININKAS. Kęstutis Barabančikovas pasikorė. *(Nusiima kastuvą)* Amžiną atilsį... *(užgieda)* duok jam Vieeešpatieee...

II PĖSTININKAS. Atgimimo mitingas Turgaus aikštėje! Veiks bufetas!

I PĖSTININKAS. Biustą Iljičiaus viena rankele mėtydavęs... O po akto pasirašymo ir nustojo valgyti.

II PĖSTININKAS. O gal ir neveiks. Vamzdis sprogo.

I PĖSTININKAS. Išvakarėse paprašęs, kad paduotų mineralinio ir Konstituciją.

II PĖSTININKAS. Neškite tribūną!

I PĖSTININKAS. Prisisegęs vardinį pistoletą ir visus ordinus. Vėjelis ūžia, pušelė girgžda, nabaštikas tintaluoja, visas skambėdamas... Gražu, sako...

II PĖSTININKAS. Prašom, ponas Profesoriau!

Į aikštę renkasi Visuomenė. Prasideda mitingas

PROFESORIUS STULPAS. Ponai ir ponios. Malonūs blinkuviai. Didžiai gerbiami miesto žmonės. Susirinkome šiandien čia tam, kad dar sykį vienas kitam pasakytume: būkim verti didžiųjų protėvių dvasios. O Blinkuvoje gali pajusti ją visur. *(Kraipo šnerves)* Atleiskite, vėjas nuo kombinato... Bet prisiminkime: 1410 metais čionai lankėsi patsai didysis kunigaikštis Vytautas. Jį svetingai priėmė Blinkadvario valdovas Žygimantas Augustas Blinkevičius. Yra žinoma, jog tiedu garsūs vyrai būtent čia aptarė Žalgirio mūšio strategiją ir taktiką. Būtent Blinkevičiaus iniciatyva ir buvo pakviesti garsieji trys Smolensko pulkai. Iki mūsų dienų yra išlikę Vytauto kardu įrėžti žodžiai šventajam ąžuole: „Blinkuvos kraštas turi priklausyti Lietuvai. Kas negerbia manęs, to nevertinu nė aš".

VISUOMENĖ. ...alio-o-o!..

Kapinėse tuo tarpu vyksta Atsisveikinimo ceremonija

OŽISLOVAS PETKEVIČIUS. ...gimei tada, kai labiausiai reikėjo... Ėjai ten, kur garsiausiai šaukė... Revoliucijos amžininkas... Tėvynės karys... Liaudies gynėjas... Tarybinio ūkio direktorius... Vykdomojo komiteto pirmininkas... Kodėl tu mus palieki būtent dabar, kai taip reikalingas tavo kietas kumštis, tavo išmintingas žodis?..

Pauzė

VITAŪTAS. Tėve! Atsakyk.

KĘSTUTIS. Taip reikia, sūnau.

STULPAS. ...Štai... Nepriklausomos Lietuvos laikais Blinkuvoje buvo 223 sodybos ir 1631 gyventojas. Puse jų — žydai. Miestelyje buvo keletas krautuvių su prekėmis, policijos nuovada, pirtis, paštas, pieninė, vėjinis malūnas, kelios kepyklos, vaistinė, lentpjūvė, limonado dirbtuvė ir trys vilnų karšyklos. Plačiai garsėjo Blinkuva savo jomarkais. Net per pusšimtį varstų šnekėdavę žmonės: į Blinkuvą nuvažiavęs būtinai nusipirksi, ir net pigiau kaip kitur... O ką nusipirksi šiandien? Kuom šiandien garsėja darbščių artojų ir audėjėlių kraštas?

OŽISLOVAS. ...Išlindęs iš pogrindžio nusipurtei dulkes, nusimovęs kepurę pamėtėjai žydrynėn ir apžvelgei gimtuosius horizontus... Kaip daug dar nepadaryta! — atsidusai... Tai vis tavo nenuilstamos energijos dėka Blinkuvoje buvo įsteigtas Ždanovo tarybinis ūkis, pastatyta azotinių trąšų gamykla, koklių cechas ir Lenino paminklas...

VITAŪTAS. Ačiū tau, tėve. *(Įteikia velioniui gėlių)*

KĘSTUTIS *(paprastai).* Tęsk mano žygį, sūnau.

VITAŪTAS. Tėve! O gal?..

KĘSTUTIS. Ne, Vitaūtas Kęstutovič. Gana. *(Mosuoja ranka)* Da svidanija...

ŠATKUS. Tay jau yyr paaaskutyyynėėė...

Raudonoji Armija nuleidžia karstą į duobę

ŠATKUS. Yntėėr...

KĘSTUTIS *(iš duobės).* Atsimink, sūnau!..

ŠATKUS. ...naaa... *(Tačiau tuo metu gailiai suklinka fleitos ir trimitai, nuvinguriuoja skaidri baritonų melodija, trenkia būgnai ir lėkštės)*

STULPAS. ...nugalėsim... *(Jo žodžius nusineša gedulingieji garsai)*

Turgaus aikštėje pasirodo Pranas Blinkevičius. Apsivilkęs dryžuotą kostiumą, su skrybėle ir mediniu lagaminu rankoje. Sustoja ir pakreipęs galvą klausosi

STULPAS. ...eina garsas... milžinų kapai...

VISUOMENĖ. ...alioo!

STULPAS. ...visas pasaulis... Lietuva Tėvynė... Vytautas didysis... plaka širdis... reikalas šventas...

VISUOMENĖ. ...alioo!

Blinkevičius parpuola ant žemės ir bučiuoja pilkąsias dulkes

STULPAS. ...vedė pulkus... aš pakelsiu...

Nuo glaudžiai susibūrusios Visuomenės atsiskiria juodai pasiredžiusi moteriškė. Palinksta prie Blinkevičiaus

MOTERIŠKĖ. Jums bloga? Alio? Tautieti! *(Apžiūrinėja Blinkevičių pro vamzdį)*

BLINKEVIČIUS *(pakelia galvą).* Ji gyva!

MOTERIŠKĖ. Tai jis! *(Alpsta)*

BLINKEVIČIUS. Helen!

MOTERIŠKĖ *(Blinkevičienė).* Pranai!

STULPAS. ...žiūri į mus... popiežius pareiškė... lopinėlis prie Baltijos... praėjo tie laikai...

BLINKEVIČIENĖ. Kur tu vadalojies, Pranai? A namų neturi? Dešimt metų!

BLINKEVIČIUS. Toli, Helen. *(Po iškentėtos pauzės, tyliai)* Ten.

BLINKEVIČIENĖ. Pranai! *(Pritupia)* Už ką?

BLINKEVIČIUS. Variau...

BLINKEVIČIENĖ. Samagooo!..

BLINKEVIČIUS *(paprastai).* Agitacija ir propaganda.

BLINKEVIČIENĖ. Nu bet... *(Žagsi).* Oho!

BLINKEVIČIUS. Grįžau pavasarį. Kartu su pirmosiom kregždėm... *(Rakinėja dantis)*

BLINKEVIČIENĖ. Nėmaž nepasikeitęs...

BLINKEVIČIUS. Jei ne tokie kaip mes!..

Įtempta pauzė

BLINKEVIČIENĖ. O dėl ko tavo akys... blėzg?

BLINKEVIČIUS. Naują gyvenimą pradedam, Helen. Aš juk kilęs... Oginskius girdėjai? Taa ra ra ra ram, tam ta ra raa... Atsisveikinimas su Tėvyne... Dėdė Vorkutoj... Pagal anketinius duomenis drąsiai galiu pretenduoti į vadovaujantį postą. Bet geriau apie save papasakok. Kaip gyvena draugas Garnevičius?

BLINKEVIČIENĖ. Draugo nebėr, Pranai.

BLINKEVIČIUS. Taip jam ir reikia. *(Nusivožia skrybėlę)*

BLINKEVIČIENĖ. Ponas Garnevičius dabartės...

BLINKEVIČIUS. Tebus jam lengva Blinkuvos žemelė...

BLINKEVIČIENĖ. Burmistras ponas Garnevičius!

BLINKEVIČIUS. Ką? *(Lipa į stulpą, kurio viršūnėje plevėsuoja Trispalvė)* Na, jeigu šitaip...

BLINKEVIČIENĖ. Kol tu varei, kiti ėjo, Pranai.

BLINKEVIČIUS. O kur jis biustą paslėpė?
BLINKEVIČIENĖ. Kokį biustą? Pranai! Tau reikia išsimaudyti!
BLINKEVIČIUS. Dabar? Dabar ne laikas vandenį drumsti. Dabar aš — žinai! Viską galiu. Rudenį išeina mano atsiminimai.
BLINKEVIČIENĖ *(droviai).* Tu dar atsimeni, Pranai?
BLINKEVIČIUS. Ir poezijos rinktinė. „Lakštingalos trelės Vidaus reikalų skyriuje".
BLINKEVIČIENĖ. Apie ką gi tu rašai, Pranai?
BLINKEVIČIUS *(paprastai).* Apie meilę ir mirtį.
BLINKEVIČIENĖ. Tu ką nors myli? Pra...
BLINKEVIČIUS. Taip, Helen. Be galo.
BLINKEVIČIENĖ. Be galo!.. Viešpatie...
BLINKEVIČIUS. Aš tiek dienų ir naktų apie ją svajojau. Sapnuodavau ją...
BLINKEVIČIENĖ *(pravirksta).* Kas jinai tokia, Pranai?
BLINKEVIČIUS. Aš ją!.. Aš ją!..
BLINKEVIČIENĖ *(aistringai).* Pranciškau!
BLINKEVIČIUS. Aš sapnuodavau, kaip apkabinu...

Blinkevičienė užsimerkusi krinta jam į glėbį

BLINKEVIČIUS. ...ir bučiuoju. *(Blinkevičienė pakreipia galvą ir išsižioja)* Vien tik tai ir padėjo...
BLINKEVIČIENĖ. Kaip jos vardas? Pranai!
BLINKEVIČIUS. Lietuva Tėvynė. *(Meldžiasi)*
BLINKEVIČIENĖ. Krapnoti pradeda. *(Nusisukusi verkia)*
STULPAS. ...nebeužtvenksi... kur lygūs laukai... tepadeda Viešpats...
BLINKEVIČIUS. ...amen.
BLINKEVIČIENĖ. Gal tu, Pranai, į seminariją įstojai?

Iš kapinių pareina Kristus Šatkus

ŠATKUS. Ką aš matau! *(Nori bučiuotis)* Bly!
BLINKEVIČIUS. Prašyčiau nepūst į mane! *(Prisidengia skrybėle)* Tamsta esate... stovyje.
ŠATKUS. Draugą pakavojom... *(Šluostosi akis)* Paskutinį... Vieni ponai liko...
BLINKEVIČIUS. Iš kur čia amoniakas?.. *(Kraipo šnerves)*
BLINKEVIČIENĖ *(Šatkui).* Tamsta pagadinai orą.
ŠATKUS. Nepasiduokim! *(Išskečia rankas)* Bly!..
BLINKEVIČIUS. Atsiprašau. Pranas Blinkevičius. Buvęs...
ŠATKUS. Kuom tamsta buvęs? Kuom? *(Įsižeidžia)*
BLINKEVIČIUS. Aš tamstos nepažįstu. Mano pavardė Blinkevičius. Aš buvęs!..

ŠATKUS. Aš irgi buvęs! Pirmininku buvęs... Draugovininku buvęs...

BLINKEVIČIENĖ. Pranas buvęs... *(Kužda Šatkui į ausį)*

ŠATKUS. Pamanykit! Aš Paryžiuj buvęs. Septyniasdešimtaisiais, kai pirmininku... Ekskursija iš Maskvos per palydovą. Nuvežiau į Sputniką kiaulę, ir paleido... *(Tiesia ranką)*

Pauzė

BLINKEVIČIUS. O pasikeitęs!.. Veidas išblyškęs, akys raudonos, nosis mėlyna... Nepažinau.

BLINKEVIČIENĖ. Ponas Šatkus niekaip neprisiderina prie Trispalvės. Neatlaikė komunaro širdis. Šitiek permainų.

ŠATKUS. Gal... *(Demonstruoja sakvojažo vidurius)*

BLINKEVIČIUS. Ne laikas, gerbiamasis, ne laikas.

ŠATKUS. Laikas, ponas Blinkevičiau. Kaip sakydavo vyresnysis brolis: s utra nie vypil — dienj prapal, s utra vypil — viesj dienj svabodnyj...

BLINKEVIČIUS. Negerą kvapą jaučiu gimtojoj Blinkuvoj. *(Atsisėda ant kelmo, išsitraukia bloknotą, pieštuką ir skubiai rašo)*

ŠATKUS. Gali būti! Cukraus trūksta. Iš kiziako varo. Uzbekai atveža. O pasitaiko — ir padangą užraugia. Negeri žmonės. Nemėgstu... O gal vis dėlto?..

BLINKEVIČIUS. Ponas Šatkau! Prašom išeiti!

BLINKEVIČIENĖ. Vis dėlto — pasikeitęs...

ŠATKUS *(įsižeidęs)*. O, pavyzdžiui, Sent Egziuperi yra pareiškęs: svarbiausia žmogaus ryšys su žmogumi. Dėl šito ryšio aš juk visko atsisakiau. Ir šeimos... Ir darbo... Ir pinigų... Tačiau garbę!..

BLINKEVIČIENĖ. Koksai gali būti ryšys be pinigų! Aš *(reikšmingai dirsčioja į Blinkevičių)* dabartės kooperatyvui vadovauju. Geležinius Vilkus gaminam iš dirbtinio ąžuolo.

ŠATKUS. Tamsta turi gyvenimo tikslą. O aš *(sukūkčioja)* kryžkelėj stoviu...

BLINKEVIČIENĖ. Pasitaiko, kad tamsta ir guli kryžkelėje...

ŠATKUS. Žmogaus ryšys su žmogumi... Sent Egziuperi... Ir suriškim. Nes man jau trūkinėja... Gal ir ponia pirmininkė?

BLINKEVIČIENĖ. Atsipeikėkit, gerbiamasis. Tik blaivi tauta verta laisvės!

ŠATKUS. Ponia! Velionis man davė du! *(Atsuka, įsipila ir suvartoja; pro ašaras)* Pasakė... Eik, Šatkau, ir... Už laisvą...

BLINKEVIČIENĖ. Lietuvi! Nepragerk Tėvynės!

ŠATKUS. Ponia! Rūkydamas aš jau kelintas mėnuo tik žiebtuvėliu prisidegu... Už jūsų ir mūsų... *(Pakartoja)*

Blinkevičius tuo tarpu vis rašo, retkarčiais net suzvimbdamas

BLINKEVIČIENĖ. Tamstos moralė, ponas Šatkau, pastaraisiais metais taip nusmuko, kad aš rimtai abejoju, ar tokiam beatsiras vietos...

ŠATKUS. Teisingai, ponia. *(Nuliūdęs)* Šiais metais tik lenkdamas taurelę akis į dangų bepakeliu. *(Svajingai)* O Paryžiuje, prisimenu — pilk kiek nori. Ir pigu. Ir jokių eilių. Ir laisvė yra. O dangus — mėlynas, mėlynas... Kaip boružė.

BLINKEVIČIENĖ. Nesąmonė!

ŠATKUS. Demokratija, ponia. Štai iškovosim — ir pas mus taip bus. O tada jau... Pagal žmogaus teisių deklaraciją...

BLINKEVIČIUS. Štai! *(Atsistoja ir iškilmingai skaito)*

Pirmyn, vergai nužemintieji,
Išalkusi minia, pirmyn!
Sukilkit, žmonės pavergtieji,
Visi kovon išvien, smarkyn!..
Tai jau yr paskutinė
Lemiamoji...

ŠATKUS. Geri žodžiai. *(Susimąsto)* Kažkur girdėta...

BLINKEVIČIUS. Geri žodžiai, ponai, visuomet sklando tarp mūsų. Poeto misija — pasmeigti juos ant plunksnos galo. Tik dideli meistrai šitai sugeba. *(Užsikiša pieštuką už ausies)* Taip gimsta poezija!..

BLINKEVIČIENĖ. Per galvą svolačiai muša... *(Verkia)* Per smegenis!

ŠATKUS. O man patinka! Yntėėėr... Davaj visi *(apkabina Blinkevičių)*, žmonyyy... paa-bay-gaa...

BLINKEVIČIUS *(įsižeidęs)*. Atleiskit, gerbiamieji, gal aš kažko nesuprantu? Kas yra? Gal mes — ne smarkyn? Gal ne išalkusi minia? Gal mums ne paskutinė?

STULPAS. ...paskutinis istorinis šansas... lemiamoji kova... jeigu ne šiandien!..

BLINKEVIČIUS. O ką aš sakiau! Yra vis dėlto dieviškasis įkvėpimas! *(Skubiai rašo)* „Šėlstančios vėtros plasnoja virš mūsų, spaudžia ir slegia mus jungas..." Kaip lengvai liejasi eilutės, kai kvėpuoji laisvės oru!.. Jungas žiaurus...

STULPAS. ...priklauso tik nuo mūsų pačių... šiandien kiekvienas...

BLINKEVIČIUS. Kas gi ten taip griaudžiai ir teisingai vograuja?

BLINKEVIČIENĖ. Tai Gediminas Stulpas. Profesorius iš Revoliucijos muziejaus.

BLINKEVIČIUS. O kas gi ten taip dailiai pasikreipusi klausosi?

BLINKEVIČIENĖ. Profesoriaus dukrelė, Obirutė. Archeologiją studijuoja... Pinda.

BLINKEVIČIUS. Tai graži mergaitė! Tautiškai pasirėdžiusi, lino plaukeliais, akim melsvųjų ežerų... Ir vainikėlis rūtų ant pakreiptos galvelės. Tikriausiai dar vaidilutė?..

BLINKEVIČIENĖ. Kaipgi! Vasarom trankosi su studentais. Atseit kunigaikščio Daugirdo kaulų Griunvalde ieško. O iš tikrųjų!..

ŠATKUS. Tiūūū... *(Pabaigia)*

BLINKEVIČIUS. Helen! Mes kadaise buvom artimi. Dabar tolimi. *(Griežtai)* Bet aš galiu prisiartinti.

BLINKEVIČIENĖ *(abejodama, ar teisingai suprato mintį)*. Na, bet, Pranai... Kaip čia pasakius... Aš nieko prieš... Gal vakare...

BLINKEVIČIUS. Aš matau, jog tatai yra šventi žmonės.

STULPAS. ...padėjo galvas... pasukt neįmanoma...

ŠATKUS. Vsio! *(Ryžtingai)* Nusibodo. Nuo rytojaus pradedu naują Gyvenimą. *(Susvyruoja)* Visą amžių ėjau į pryšakį ir kur aš nuėjau? Gana! Nuo rytojaus einu atgal. O kelias... *(Svajingai)* Aš matau jį... Tartum ilgas ilgas ryškiai ryškiai apšviestas koridorius... Iš abiejų koridoriaus pusių daugybė durų, už kurių girdėti švelnus klavesino skambesys ir Mocarto juokas, o raudonos rodyklės ant sienų rodo, jog reikia eiti... reikia eiti... O pačiam koridoriaus gale stovi... *(Pravirksta)* Stovi...

BLINKEVIČIENĖ *(švelniai)*. Kas tau stovi? Kas?

ŠATKUS. Nesakysiu. *(Kūkčioja)*

BLINKEVIČIENĖ. Ponas Šatkau!

ŠATKUS. Paminklas stovi... Ir gėlių pabarstyta...

BLINKEVIČIENĖ. Tamsta vyras kultūringas. Įsidarbintum pas mane. Uodegas šlifuotum...

ŠATKUS. Uodegas? Dėkui, ponia... Bet yra ir principai.

BLINKEVIČIENĖ *(numoja skarele)*. Jam į vakarus eit liepė, jis nuėjo į rytus...

STULPAS. ...ir užtekėjo saulė. O dabar, gerbiamieji, skirstykimės po namus, išdidžiai aplenkdami viešojo maitinimo sistemą, ir darbuokimės kiekvienas savo sode. Į darbą, broliai, vyrs į vyrą... šarvuoti...

BLINKEVIČIENĖ. Vėl šarvuoti!..

STULPAS. ...mokslu atkakliu. Paimsme arklą. knygą, lyrą...

Šatkus išsitraukia butelį, bet pagalvojęs įdeda atgal ir nusviedžia sakvojažą į krūmus

STULPAS. Ir eisim Lietuvos keliu, nelaukdami jokių komandų iš viršaus. Ačiū už dėmesį.

Visi skirstosi

BLINKEVIČIENĖ *(ryžtingai)*. Kiekvienam Lietuvos piliečiui po Ge-

ležinį Vilką! Tautinėms mažumoms ir invalidams — su penkių procentų nuolaida!

ŠATKUS. O ką man daryti? *(Eina į kairę, paskui į dešinę, po to grįžta atgal ir svyruoja)* Lyros neturiu... Arti nemoku... Knygą pardaviau...

Blinkevičius ir Blinkevičienė ilgai žiūri vienas į kitą (maždaug tiek, kol nusibos Publikai). Blinkevičienė staiga tūpteli, suklinka pašautos putpelės balsu ir pasileidžia į pakalnę. Pastebėjusi, jog Blinkevičius nesiveja, žingsnį sulėtina

BLINKEVIČIUS. Arklą ar lyrą?

ŠATKUS. Kaip? Žmonės!!! *(Pasiima sakvojažą)*

BLINKEVIČIUS. Eisiu ten, kur būsiu reikalingiausias. *(Eina ten)*

O graži Ryto saulė tuo tarpu kyla vis aukštyn ir aukštyn, ir vienu metu pasivaidena, tartum ant skaisčiausiojo jos spindulio prašuoliuoja baltas raitelis su kalaviju rankoje...

KARALIŠKIEJI RŪMAI. Pravažiuoja ***Ekskursija***

* * *

ZINOVJEVA. Kairėje Turgaus aikštės pusėje stūkso dailūs... Žiūrėkite, kol nenugriuvo! — ampyro stiliaus rūmai, liaudyje šiandien vadinami Karališkaisiais. 1611 m. grafo Saliamono Mozerkos pakviestas juos suprojektavo ir pastatė žinomas italų architektas Jesus Marija...

EKSKURSIJA. Kas atsitiko? Što s vami?

ZINOVJEVA. ...architektas Jesus Marija... Spanielis. Po grafo mirties rūmai atiteko jo žmonos pusbroliui vikontui Gotlybui Ostermejeriui, kuris ketino čionai įsteigti universitetą, tačiau 1837 m., tragiškai žuvus Puškinui, pasikorė Tilžės viešbutyje. Per Pirmąjį pasaulinį karą Rūmai buvo smarkiai apgadinti, tačiau, atkūrus nepriklausomą Lietuvos Respubliką, didelių kultūros ir valstybės veikėjų pastangų dėka (pirmiausia norėtųsi pažymėti didelį paties Antano Smetonos indėlį) buvo gana greitai atstatyti ir 1933 m. čionai įsikūrė Kraštotyros muziejus. 1940 m. birželį muziejaus veikla buvo suspenduota, o ekspozicija perkelta į Rytus. Moksliniai darbuotojai, tarp kurių buvo 10 profesorių ir pats daktaras Vilčinskis, izoliuoti pagal nustatytą tvarką. 1951 m., įsteigus Ždanovo tarybinį ūkį, pirmasis muziejaus aukštas buvo paverstas raštine, antrasis arklidėmis, o trečiajame įsikūrė ne-

didelė spirito varyklėlė (sprogo 1953 m. rudenį). 1990-aisiais pastatas buvo restauruotas ir perduotas Blinkuvos savivaldybei. Trečiajam aukšte įsikūręs burmistro Garnevičiaus kabinetas... Alio! Ponas Burmistre! Alioo!.. O dabar prašom į valgyklą.

Ekskursija išvažiuoja

Garnevičius antspauduoja Valstybinius Popierius. Ant sienos kabo Vytautas Didysis, o šalia rašomojo stalo pastatytas Geležinis Vilkas iš dirbtinio ąžuolo, vario grandinėm prikaustytas prie stalo kojos. Garnsekretorė puošia Geležinį Vilką įvairiaspalviais kaspinais, balionėliais, dirbtinėmis snaigėmis ir elektros lempučių girliandomis

GARNEVIČIUS. Bėkit, bėkit, mūsų ūūūpėėės... *(Dirba toliau)*
GARNSEKRETORĖ. Į mariasgy...
GARNEVIČIUS. Užsičiaupk, vaikeli.

Pauzė. Kurį laiką abu darbuojasi tylėdami

GARNSEKRETORĖ. Ponas Garnevičiau, ar teisybė, kad nuo Pirmadienio piliečiai bus nebelygūs?
GARNEVIČIUS. Teisybė. Mes pereinam prie rinkos santykių.
GARNSEKRETORĖ. O kiek tada kaštuosiu aš?
GARNEVIČIUS. Panelę sunku įvertinti...
GARNSEKRETORĖ. Bet gal tamsta...
GARNEVIČIUS. Kad nėr kada. Posėdis... Konferencija... Užsuk vakare į „Metropolį".
GARNSEKRETORĖ. Ponas Burmistre!..
GARNEVIČIUS. Atvažiavo specialistų iš Kaukazo. Pageidausi — ir komisiją sudarys.
GARNSEKRETORĖ. Aš nekalta!
GARNEVIČIUS. Niekas tamstos ir nekaltina, bet valiutinės injekcijos... Būkim pagaliau sąmoningi.
GARNSEKRETORĖ. Ar čia pagal Ministrų Tarybos parėdymą?
GARNEVIČIUS. Tokius klausimus sprendžiame patys. Savivalda.

Prieina prie lango. Pro langą matosi Statybų aikštelė. Ant plytų krūvos snaudžia Du Pėstininkai. Tyliai, tartum snaigės, krinta kalkės

GARNEVIČIUS. Ką? Vėl!!
I PĖSTININKAS *(žadina II Pėstininką).* Pabudome ir kelkimės.
GARNEVIČIUS. Nuinakuvyrai!
I PĖSTININKAS. Tamsta galėtum keiktis ir Valstybine kalba. Gerbkime žodį.

GARNEVIČIUS. Siena kur va ten stovėjo?!
I PĖSTININKAS. Nugriuvo.
II PĖSTININKAS. Vėjas... Iš rytų... Iš vakarų...
I PĖSTININKAS. Žemės drebėjimas... Vienos valstybės susijungia, kitos atsiskiria...
GARNEVIČIUS. Rankos tau dreba! *(Užkanda žadą)* Dir-dir-dir-dir... Dirbti reikia! Darbas žmogų puošia ir madingai sulenkia.
I PĖSTININKAS. O kada konservų atveš?
GARNEVIČIUS. Kai strimelės užaugs. Nepilnamečių negalabijam.

Į duris beldžiasi

GARNEVIČIUS. Pažiūrėk, vaikeli. *(Sekretorė išeina)* Vai skambėkit, mūsų dayynooos... *(Pasitempia)*
GARNSEKRETORĖ *(grįžta)*. Sako, senas kovų draugas.
GARNEVIČIUS. Kovų? Su kuom aš kovojau? Neprisimeni?
GARNSEKRETORĖ. Anais laikais tamsta kovojai už komunistinę moralę.
GARNEVIČIUS. Ša.
GARNSEKRETORĖ. ...ir požiūrį į darbą.
GARNEVIČIUS. Kovojau ir viską turėjau, dabar dirbu ir kol kas... *(Skaičiuoja)* Nesąmonė! Kam reikėjo balotiruotis? Įleisk draugą...
GARNSEKRETORĖ. Prašom, ponas...
BLINKEVIČIUS *(įeina)*. Blinkevičius.

Abudu vyrai ilgai žiūri vienas į kitą

BLINKEVIČIUS. Aukštai, Petrai. O kitados juk...
GARNEVIČIUS. Taip reikėjo, ponas Blinkevičiau. Tylioji rezistencija. Teko girdėti?
BLINKEVIČIUS. Negali būti!
GARNSEKRETORĖ. Ponas Garnevičius viską gali.
BLINKEVIČIUS. O kur tu, Garnevičiau, paslėpei biustą?
GARNEVIČIUS. Pasibučiuokim! *(Apkabina Blinkevičių)* Tik susitaikymas išgelbės...
BLINKEVIČIUS. Tamsta valgei česnakų. *(Ciaudėja)*
GARNEVIČIUS. Sveikata — brangiausias turtas, ponas Blinkevičiau. Po Nepriklausomybės akto, suprantama...
BLINKEVIČIUS. Aš atėjau...
GARNEVIČIUS. Pavėlavai. Rinkimai pasibaigė.
BLINKEVIČIUS. Ieškau darbo, kad galėčiau būti naudingas Lietuvai Tėvynei.
GARNEVIČIUS *(draugiškai skėsteli rankomis)*. Galėčiau pasiūlyti nebent kryžių nešti į Vašingtoną. Visuomeniniais pagrindais. Maitinimas vietos katalikų sodybose.

BLINKEVIČIUS. Kryžių?! Kiti maišais neša...
GARNEVIČIUS. Pažvelk, ponas Blinkevičiau, pro langą. *(Susijaudina)* Ką matai?
BLINKEVIČIUS. Šiukšlių krūva.
GARNEVIČIUS. Kitą savaitę sukanka lygiai metai nuo tos mums visiems brangios ir atmintinos datos, kai čionai buvo paguldytas Kertinis akmuo, Punsko lietuvių iniciatyva atgabentas iš Griunvaldo laukų. Mes statome Vilties ir Pasiryžimo rūmus. Pirmąsias statybos metines rengiamės pažymėti visuotiniu privalomu mitingu ir demonstracija. Veiks pirtis.
GARNSEKRETORĖ. Ir vandens duos?
GARNEVIČIUS. Pagal specialius sąrašus. Atsižvelgsim, ką žmogus veikė iki 1988-ųjų vasaros.
GARNSEKRETORĖ. Noriu pertis!
GARNEVIČIUS. O tamstai, ponas Blinkevičiau, galėtume pasiūlyti būsimųjų Rūmų direktoriaus kėdę.
BLINKEVIČIUS. Bet kada tai bus!
GARNEVIČIUS. Bus, ponas Blinkevičiau, bus! Žmogus laimingas, kol stato.
GARNSEKRETORĖ. Ponas Garnevičius pastatys... Oho!
GARNEVIČIUS. Ša, vaikeli.
GARNSEKRETORĖ. Pertis noriu!
GARNEVIČIUS. Po penkiasdešimties metų čia viskas atrodys kitaip. Nepamiršk mano pasiūlymo. Gali jaustis taip, tartum jau ir dirbi.
BLINKEVIČIUS. Po penkiasdešimties... Kažin ar beturėsiu laiko...
GARNEVIČIUS. Vadinasi, tamsta netiki ateitimi?
BLINKEVIČIUS. O šiandien? *(Karštai)* Į darbą, broliai, vyrs į vyrą...
GARNEVIČIUS. Šiandien gali pasitarnauti Tėvynei ir kitokiais būdais. Suorganizuoti piketą... pabadauti...
BLINKEVIČIUS. Kiek aš tevalgau... Tamsta į save pasižiūrėtum!
GARNEVIČIUS. Čia politika, ponas Blinkevičiau. Nesvarbu, kokia valdžia būtų — karinė, civilinė, tautiška ar demokratiška — aparatas privalo atrodyti taip, kad jį gerbtų žemiau esančios grandys bei struktūros. Tauta, norėjau pasakyti.
GARNSEKRETORĖ. Aparatas... *(Kikena)* Pono Garnevičiaus...
GARNEVIČIUS. O tamsta netiki šviesiu rytojum!
GARNSEKRETORĖ. Tokie mums nereikalingi.
GARNEVIČIUS. Patylėk, vaikeli.
BLINKEVIČIUS. Bet mano popieriai...
GARNEVIČIUS. Duok. *(Atkiša ranką)*

Blinkevičius paduoda popierius. Taip jie kurį laiką ir sto-

vi ištiesę rankas. Garnsekretorė tuo tarpu servetėle šluosto Geležinio Vilko pasturgalį

GARNEVIČIUS. Tatai ir yra tamstos popieriai?

BLINKEVIČIUS. Biografija... Sveikatos pažymėjimas...

GARNEVIČIUS. Blogi tamstos popieriai. *(Susinervinęs vaikšto po kabinetą)*

GARNSEKRETORĖ. Ai!

GARNEVIČIUS. Čievo?

GARNSEKRETORĖ. Tamsta man vėl įgnybei... Į sūbik...

GARNEVIČIUS. Ne tą mygtuką nuspaudžiau. Vis neįprantu prie to moderniško balsavimo. *(Žiūri į portretą)* Prisimeni, ponas Blinkevičiau, kaip Vytautas vedė pulkus?

BLINKEVIČIUS *(nusiraminęs)*. Neprisimenu, ponas...

GARNEVIČIUS. Pažymėjimą, kad giminės dalyvavę Žalgirio mūšyje, turi?

BLINKEVIČIUS. Pamečiau, ponas...

GARNEVIČIUS. Nieko neatsimena... Nieko neturi... O pageidauja... Dabartės daug tokių.

BLINKEVIČIUS. Bet man pasakojo, kad anie dalyvavo. Ir krito visi ligi vieno. *(Braukia ašaras)* Kaip lapai lapkrityj...

GARNEVIČIUS. Visi ligi vieno? *(Mąsto)* Tai iš kur tąsyk išdygai tamsta?

BLINKEVIČIUS *(beviltiškai skėsteli rankomis)*. Šito aš negaliu pasakyti...

GARNEVIČIUS. Keblus atvejis.

GARNSEKRETORĖ. Bet išspręsim?

GARNEVIČIUS. Užsičiaupk, vaikeli!

BLINKEVIČIUS. Šiaip jau aš kilęs iš...

GARNEVIČIUS. Vairuoti moki?

BLINKEVIČIUS. Valstybę?

GARNEVIČIUS. Šiukšlių mašiną.

BLINKEVIČIUS. Jeigu tatai reikalinga atgimstančiai...

GARNEVIČIUS. Blinkuvoj dar pasitaiko šiukšlių.

BLINKEVIČIUS. Matosi...

GARNEVIČIUS. Važiuok, Pranai. *(Paduoda vairą)* Tepadeda Viešpats. Mūsų reikalas šventas.

BLINKEVIČIUS. Per amžius amen. *(Išvažiuoja)*

GARNEVIČIUS. Sunku, vaikeli. *(Atsidūsta)* Einam. Pabandysiu įvertinti.

GARNSEKRETORĖ. Bet... ponas burmistre. Tamsta, kaipo specialistas... Tik atvirai. Ar komunistinės moralės jau tikrai nebėra?

GARNEVIČIUS. Tikrai, tikrai. Nebijok.

BLINKEVIČIUS *(kyšteli galvą).* O tu, Petrai, prisimeni? Kaip vedė?

GARNEVIČIUS. Aišku, prisimenu.

CARNSEKRETORĖ. Tautos valanda! Tėvynės varpai! Zakrugliajtesj tavarišči!

BLINKEVIČIUS. Geros sveikatos ir ilgų gyvenimo metų! *(Uždaro duris)* Skaniai pabaigti.

GARNSEKRETORĖ ir GARNEVIČIUS. Bėkit bėkit, mūsų ūūūpėės, y marias gyliaūūsiaaas. Vay skambėėėkyyt, mūsų dayynnooos...

O Du Pėstininkai tuo tarpu maišo skiedinį, kloja plytas ir iš griuvėsių krūvos vėl, tegu ir pamažu, tačiau nesulaikomai, kyla būsimųjų Vilties ir Pasiryžimo rūmų siena

BLINKEŽERIO PAKRANTĖ. Klimatas kontinentinis, vyrauja pietvakarių vėjai. Tolumoje dega laužai ir griežia tautinės muzikos ansamblis, vadovaujamas gerb. S. Liupkevičiaus. Dainuoja Eduardas Kaniava. Joninių naktis

KANIAVA. Užaaaugau Blinkuvoooj, šaleeelėj mylimoooj. Išėėėjau vandravooot...

Iš kairės praskrenda vieniša ragana, o iš dešinės atvažiuoja Pranas Blinkevičius su šiukšlių mašina, ant kurios šono puikuojasi užrašas „Lituanica". Sustojęs išlipa, apsidairo ir surenka visus ne vietoj paliktus daiktus: konservų dėžutę, tuščią butelį, pianiną, septynias nuorūkas, apatinius drabužius ir maišelį su pinigais

KANIAVA. ...sau laaaimės paieškooot...

BLINKEVIČIUS. Gal ir viskas. *(Paeina toliau. Iš akacijų krūmo purpteli besimylinti porelė be drabužių)* No no! Kad kitą kartą!.. Kvit! *(Atsisėda ant kelmo, išsitraukia bloknotą ir kuria)*

Koks gražus mažytis mūsų kraštas,
Kaip lašelis tyro gintaro...

(Kilsteli įkvėpimo sklidinas akis į žvaigždynus)

Myliu jį seniai audimų raštuos
Ir dainose kaimo gimtojo...

(Susimąsto)

Tik staiga, didelei Blinkevičiaus ir Publikos nuostabai, uždususi atbėga Obirutė

OBIRUTĖ. Jūsų toksai taurus veidas... Žinot, aš esu buvusi Arklio muziejuj... Gal palydėtumėt mane iki laužo... Arklio veidas irgi labai... Vaidinu šiąnakt vaidilutę... O, dar visko Blinkuvoj pasitaiko... Tokia naktis...

BLINKEVIČIUS. Tučtuojau, panele. Plyz. Aš su „Lituanica".

OBIRUTĖ. Oo!

BLINKEVIČIUS. Prašom į kabiną.

OBIRUTĖ. Aa...

Jie sėda į kabiną. Blinkevičius įjungia begį ir pradeda važiuoti atbulas, stengdamasis, kad maloni kelionė užtruktų kuo ilgiau

BLINKEVIČIUS. Jūs, be abejo, teisi. Bet aš darau viską, kad šiukšlių mūsų gimtojoj Blinkuvoj būtų kuo mažiau. Jūs, aišku, suprantate, ką turiu galvoje?

OBIRUTĖ. Be abejo, ponas...

BLINKEVIČIUS. Blinkevičius. Šiukšlių vyr. inspektorius. Buvęs...

Obirutė, pagauta ūmaus jausmų antplūdžio, staiga apkabina Blinkevičių ir pabučiuoja. „Lituanica" susimėto ir įsirėžia į drebulę

OBIRUTĖ. Jūs nepykstate? Ne? Aš pati nežinau, kas su manim darosi. Pačiupinėkite. Štai. Visa drebu. Jūs tiek iškentėjote... O aš? Aš taip norėčiau pakentėti, pabadauti... O tėvelis nuo mažumes, kiek prisimenu, maitino. Iš pradžių tyrelėmis, košytėmis, marmeladais... Paskui kalakutų kiaušiniais, kepenėlių paštetais, itališkais makaronais... Dabar tampam nepriklausomi, bet ir vėl tas pats!.. *(Pro ašaras)* O man taip stinga valios... *(Paprastai)* Jūsų veidas tartum iš kelmo išdrožtas.

BLINKEVIČIUS. O! *(Visas pasipučia ir tampa labai panašus į vieną personažą iš Jaroslavo Hašeko romano „Šauniojo kareivio Šveiko nuotykiai", iliustracijos A. Lados — tačiau nei jis pats, nei Obirutė, suprantama, šito nepastebi)*

OBIRUTĖ. Tikrai, tikrai!

BLINKEVIČIUS *(su užuojauta).* Nieko, panele. Gal dar ir teks. Pakentėti... pabadauti... Juk tampam, kaip ką tik sakėte, patys savo krašto šeimininkais. Tad kaip norėsim, taip ir darysim. O panelė, kiek girdėjau, studijuojate arche-che *(užmiršęs žodį, apsimeta, kad juokiasi)* che che che... Man taip smagu su jumis.

OBIRUTĖ. Taip. Archeologiją. Sykiu su draugais ieškom protėvių kaulų, kad įrodytume, jog lietuvių čia gyventa ir prieš šimtą, ir prieš du šimtus, ir net prieš tūkstantį metų.

BLINKEVIČIUS. O argi tuom kas abejoja?

OBIRUTĖ. O kaipgi!

BLINKEVIČIUS. Betgi lietuvių kaulų nemaža būtų galima rasti ir, sakysim, prie Jenisejaus ar prie Laptevų jūros. Argi tai galėtų reikšti, kad...

OBIRUTĖ. Mes ieškom didžiųjų kunigaikščių kaulų.

BLINKEVIČIUS. O iš ko gi galima?..

OBIRUTĖ. Mokslas viską gali! Šit vaikinai iš parazitologijos instituto irgi darbuojasi, sprogdina, atlieka bandymus, cheminės reakcijas... Reikia žūtbūt įrodyti, kad oras, kuriuo kvėpuojame, irgi priklauso Lietuvai. Tik labai stinga lazerių, spirito, kompiuterių...

BLINKEVIČIUS *(išsigandęs).* O jeigu paaiškės, kad ne? Kuom tąsyk kvėpuosim, jeigu Maskva užsuks kranelius?

OBIRUTĖ *(karštai).* Amerikos kongresas šito neleis! Blogiausiu atveju mūsų vyriausybė tikrai ras kokią nors išeitį. Aišku, ir išeivija pagelbės. Galų gale kurį laiką galima ir nekvėpuoti, kai reikalas šventas... Ponas Blinkevičiau! Nejaugi ir jūs netikite? Dabar šitiek abejojančių...

BLINKEVIČIUS *(irgi karštai).* Aš tikiu tamsta! Tikiu! *(Pagarbiai)* Mokslas!.. Bet esu šiek tiek atsilikęs nuo gyvenimo. Žinote, ten, kur aš buvau... *(Truputį susinervinęs)* Štai tamsta sakote — kompiuteris... O ar žinote, kas tatai yra — petuch?

OBIRUTĖ. Gaidys.

BLINKEVIČIUS. Natūraliom sąlygom. Tačiau ekstremaliom aplinkybėm...

OBIRUTĖ. Realiatyvumo teorija. Einšteinas.

BLINKEVIČIUS. Česka. Iš Kaliningrado.

Pauzė

OBIRUTĖ. Aš pastebėjau, kad tamsta šiek tiek atsilikęs, nes į priekį važiuojate atgal. O reikia atvirkščiai. Pirmyn reikia, pirmyn! Aš jums pagelbėsiu, ponas... *(Karštai)* Sakykime vienas kitam — tu...

BLINKEVIČIUS. Pranas Juozapas.

OBIRUTĖ. Obirutė.

BLINKEVIČIUS. Tu!!!

Neilgai trukus, įjungia teisingą pavarą ir maždaug po pusvalandžio, — Publika tuo tarpu gali pasivaikščioti fojė, pasigėrėti mėgstamų aktorių portretais bei pavartyti laikraščių iškarpas, pasakojančias apie sėkmingas teatro gastroles Čikagoje ir Toronte, — „Lituanica" atsiduria prie laužo, kur jau linksminasi akademinis, auksinis ir paprastasis (2 vnt.) jaunimas, o žilabarzdžiai seneliai, rū-

kydami ilgas pypkes, šnekučiuojasi apie ekonomikos reformą bei Lietuvos padėtį naujajame Europos žemėlapyje. Abudu išlipa

OBIRUTĖ. Tėveli! tai ponas Blinkevičius! Šiukšlių inspektorius.

BLINKEVIČIUS. Atsiprašau! Vyr. inspektorius.

TĖVELIS *(sveikinasi).* Gediminas Stulpas. Profesorius. Ačiū, kad palydėjote mano dukrą. Tai nepaprastai narsi mergaitė. Puikiausiai galėtų darbuotis Respublikos parlamento apsaugoj. Tik labai bijo sliekų ir vaiduoklių.

BLINKEVIČIUS. Nieko nuostabaus. Archeologija, kiek suprantu, toksai mokslas, kad gali kai kas ir įsižeisti.

OBIRUTĖ. Na, man jau metas bėgti. *(Nubėga, nes jai kaip tik dabar jau metas)*

STULPAS. Ką tamsta galvojate apie Ekonomikos reformą?

BLINKEVIČIUS. Aš manau, kad kainas reikia pakelti, o atlyginimus sumažinti. O geriausia išvis nieko nebeduoti. Suprantama, pašalpos vaikams, seneliams, invalidams... O mes... ištversim.

STULPAS. Matau, esate karšto būdo. Jaunystė... Kitados ir aš toks buvau. Bet štai! Atėjo didelių darbų metas, o jėgų jau ne kažin kiek. Atleiskite, o tamstai?

BLINKEVIČIUS. Seniai bemėginau...

STULPAS. Man jau penkiasdešimt ketveri, vaikine. Iljičiaus amžius. Nebėr kada laukti. Susiveržti diržus ir žygiuoti. Štai mano credo. Ir aš esu tikras, kad didžioji tautos dalis...

GARNEVIČIUS *(netikėtai išniręs iš Nakties).* Susiveržti diržus... Ne lėktuve sėdime, gerbiamasis. Žingsnis po žingsnio. Tik šitaip nueisime.

STULPAS *(paraudonavęs).* Kur nueisime, ponas Garnevičiau?

GARNEVIČIUS. Kur reikės, ten ir nueisim. Berods aš čia atsakingas, tad man ir spręsti. Aš turiu įgaliojimus.

STULPAS. O kas tamstai juos davė?

GARNEVIČIUS. Ne tamstos, dovanokite, spsts reikalas.

BLINKEVIČIUS. Čia, matyt, parlamentinė dvikova. *(Kukliai pasitraukia į šalį)*

GARNEVIČIUS. O jeigu jau sykį davė, vadinasi, patikėjo, kad aš žinau, kur eiti.

STULPAS. Susaninas...

GARNEVIČIUS. Ką?! Ar seniai, ponas Profesoriau, esate gavęs?..

STULPAS. Diplomą?

GARNEVIČIUS. Į snukį.

STULPAS. Aš du Universitetus baigiau.

GARNEVIČIUS. Tamsta girtas!

STULPAS. Aš baigiau Akademiją!

GARNEVIČIUS. Tamsta baigei, o aš pradedu. *(Nustūmęs Stulpą į šalį, prieina prie Blinkevičiaus. Stulpas nugriūva)* Kaip sekasi, ponas Inspektoriau?

BLINKEVIČIUS. Dirbu. Stengiuosi vardan, kaip sakoma *(švelniai)*, tos.

GARNEVIČIUS. Pernelyg greitai važinėji, girdėjau. Žiūrėk. Perkaitinsi karbiuratorių.

BLINKEVIČIUS. Kas tas karbiuratorius, jeigu širdis...

STULPAS *(vėl pakilęs)*. Pasvarstykim šaltai, ponas Garnevičiau. Abu juk siekiam to paties... Bet! Žingsnis po žingsnio. Ką tai reiškia? Pagalvokim apie ligonius, apie tuos, kurie galbūt jau rytoj guls ant operacinio stalo. Pagalvokim galų gale apie seną žmogų!..

GARNEVIČIUS. Klystate, Profesoriau. Mano manymu, senas žmogus būtent šitaip ir tegali: žingsnis po žingsnio... Pu pu pu pu, kle pu, kle pu...

STULPAS. Tačiau numirti juk nori jis laisvoj...

GARNEVIČIUS. Negirdėjau, kad kas norėtų numirti. Tokių pareiškimų negauta. Sekretorė būtų informavus.

STULPAS. Aš nesakau, kad nori!.. Bet juk pasitaiko...

GARNEVIČIUS. Ne. Tamsta sakei būtent taip: nori numirti. Tarp kitko, labai įdomu, ką tamsta turite galvoje? Štai žmogus, tarkim, paprastas valstietis Baranauskas, iš paskutiniųjų stengiasi gyventi ir brandaus socializmo metais, ir perestroikos etape, ir net — pabrėžiu! — net stalininio teroro laikais. O laisvoj Lietuvoj staiga ima ir užsimano numirti. Pykšt pokšt — ant lentos? A?

STULPAS. Ką — pykšt pokšt?

GARNEVIČIUS. Baranauską. O kaipgi!

STULPAS. Kur jis gyvena?

GARNEVIČIUS. Aš tamstos klausiu. Ką tai reiškia, ponas Profesoriau.

STULPAS. Tai reiškia, kad tamstai atsisuko...

GARNEVIČIUS. Kas atsisuko?

STULPAS. Aa... *(Numoja)*

GARNEVIČIUS. Tarp kitko, esu informuotas, kad tamsta penkiasdešimtaisiais išdaužei du langus mokykloj. Ir elgesio pažymys buvo sumažintas. Smarkiai sumažintas.

STULPAS. Jeigu aš tais laikais ir išdaužiau, tai šiais laikais tatai galėtų būti interpretuojama tiktai kaip šventas politinis aktas. Rezistencija. Ir jokiu būdu ne kitaip.

GARNEVIČIUS. Deja, tatai įvyko būtent per gimtosios lietuvių literatūros pamoką.

STULPAS. Bet mokytojas tąsyk aiškino kalvio Ignoto teisybę!

Nedidelė pauzė. Dvidešimt sekundžių

GARNEVIČIUS. Ir vis dėlto. Kodėl tas žmogus nori numirti būtent dabar? Tamsta gerai pažįsti Baranauską?

STULPAS. Baranausko aš nepažįstu!

GARNEVIČIUS. Kaip tuomet visa tai pavadinti? Šmeižikiška ardomoji veikla?

STULPAS. Žmogus miršta ne savo noru.

GARNEVIČIUS. O dėl ko?

STULPAS. Ateina toks metas.

GARNEVIČIUS. Ir, tamstos nuomone, būtent dabar toks atėjo?

Profesorius bejėgiškai sumosuoja nedidelėm, tik amžinąją plunksną laikyti pritaikytom rankutėm, paskui pabėgėja į šalį ir apsivemia

GARNEVIČIUS. O šito negali būti! Pagal naująją Sveikatos koncepciją... Aišku, jeigu tamsta sriaubi kaip sunkvežimis, rūkai tartum kaminas...

STULPAS. Aš alkoholio skonio nepažįstu!

GARNEVIČIUS. O šiandien — girtas.

STULPAS. Šungrybi tu!

GARNEVIČIUS. O tamsta bene raudonikis būsi? Mažumėlę įtartina, ponas Blinkevičiau. Ar tamstai norisi mirti?

BLINKEVIČIUS. Kaip čia pasakius... Poreikio tai nėr...

GARNEVIČIUS. Kodėl?

BLINKEVIČIUS *(jausdamasis taip, tartum į partizanų žeminę vestų liaudies gynėjų būrį).* Taigi šiandien privalome dirbti! Pakloti pamatus...

GARNEVIČIUS. Ir klojam. Statom Rūmus. Tiesa, Pasiryžimo Siena ir vėl nugriuvo. Bet Vilties — liko. Pastatysim. Aš neabejoju. O Profesorius štai įsitikinęs, kad Baranauskas...

STULPAS. Aaa!.. *(Įžeistas iki pat sielos gelmių, neberanda argumentų, tačiau randa numestą pagalį ir, iš visų nedidelių jėgų užsimojęs, trenkia Garnevičiui per pasturgalį)*

GARNEVIČIUS. Gražu, Profesoriau. Užsirašysim. Opozicija. Beje, kitą savaitę skrendu į Maskvą tartis dėl tiekimo. Esu tikras, jog pamatysiu tamstą Raudonojoj aikštėj bestovintį eilėj prie Mauzoliejaus. Viso geriausio! *(Nueina)*

STULPAS *(verkia).* Aš, baigęs du Universitetus... Akademiją... Pirmą sykį pakėliau ranką!.. Bet argi tai?.. Argi šitoks gali?.. Reikia nedelsiant siųsti raportą į Šiaurės Atėnus... Ir tamsta štai pritari!.. O tikėjaus — bendražygiai...

BLINKEVIČIUS. Bet aš nepritariu!
STULPAS. O sakai — poreikio nėr...
BLINKEVIČIUS. Dovanokite.
STULPAS. Vardan laisvės galima ir pasiaukoti. Tai politinis žaidimas.
BLINKEVIČIUS. Ponas Profesoriau! Aš nesusiformavęs. Ponia Blinkevičienė jau prieš dešimt metų taip sakydavo... *(Išsigandęs)* Kas tamstai?
STULPAS. Nekreipkite dėmesio. Afektas.
BLINKEVIČIUS. Bet aš padarysiu viską, kad turėčiau teisę vadintis jūsų... *(Parausta)*
STULPAS. Beje! Kas tai yra šiukšlė? Atsakykite kaipo specialistas. Na?
BLINKEVIČIUS. Skirstome kategorijomis. Kaliošas, pavyzdžiui...
STULPAS. Plačiau mąstykite. Metafiziškai!
BLINKEVIČIUS. Dovanokite, ponas Profesoriau...
STULPAS. Gamtoje, kur pažvelgsi, harmonija, o žmoguje? Ir juk neišaukliesi kai kurių...
BLINKEVIČIUS. Dabar supratau.
STULPAS. Darbuokitės. *(Tyliai)* Žente.
BLINKEVIČIUS. Uošvi! *(Visas nukaista)*

Valandėlę scenoje tvyro visiškas abipusis supratimas ir pagarba. Paskui abudu vyrai šiek tiek susidrovi tokio ūmaus jausmų išlydžio

STULPAS. Kokia naktis... Medžio nurimęs nejuda lapas... Viskas nutilo, viskas nurimo... Vienos tik žvaigždės... Girdite?
BLINKEVIČIUS. Ką?
STULPAS. Geležinis Vilkas staugia.
BLINKEVIČIUS. Ne. Tai Šatkaus sanbernaras. Manding anas vėl kur nors valkiojasi ir jovalo užmiršo paduoti...
STULPAS. Esate šaunus vyras, ponas Blinkevičiau. Tačiau idealizmo — stinga!

Sutraška krūmai

OBIRUTĖ. Štai ir aš! Na, kaip? Ar atitinka jūsų politinės pažiūros?
BLINKEVIČIUS. Mano manymu, Profesorius neilgai trukus turėtų tapti pirmuoju ne tik Blinkuvoj, bet ir pačiuose Šiaurės Atėnuose.
STULPAS. Kai kurių nesutarimų esama, tačiau ponas Blinkevičius iš tiesų neblogai orientuojasi politinėje situacijoje.

Tyla. Girdėti, kaip krinta rasa

VISI. Kur lygūs laukai,
Snaudžia tamsūs miškai,
Lietuviai barzdoočiai dūmoooja...

Pauzė

BLINKEVIČIUS. Nuo Prūūūsų šaaalieees...
OBIRUTĖ. Kaip sparnay...
STULPAS. Na, aš, kaip sakoma, nebetrukdysiu jaunimui. *(Maloniai atsisveikinęs, nueina į netoliese, Alaus paviljone, įsikūrusį Profesorių klubą)*
OBIRUTĖ *(staiga sudrebėjusi, krinta Blinkevičiui ant krūtinės).* Šmėkla!.. Aaa!

Blinkevičius greitai nueina į krūmus ir dar greičiau sugrįžta

BLINKEVIČIUS *(jausmingai).* Nusiramink, Obirute! Tai tik lakštingala, pilkas paukštelis, užsnūdusi nuo šakelės nuvirto. Štai!
OBIRUTĖ. Paleiskim ją laisvėn, Pranai.
BLINKEVIČIUS. Skrisk, mieloji! *(Pamėtėja lakštingalą aušlyn, ir toji nuskrenda, gražiai giedodama)* Kol šalia aš — tamsta nieko nebijok. Aš būsiu kaip tikras tėvas.
OBIRUTĖ *(kažko nuliūdusi).* Kaip tėvas... Na, bet...

Pauzė. Paskui Blinkevičius staiga padaro keletą įdomių, tačiau Publikai visiškai nesuprantamų pratimų

OBIRUTĖ *(išsigandusi).* Kas tamstai? Ponas Blinkevičiau!
BLINKEVIČIUS. Afektas.
OBIRUTĖ *(sutrikusi).* Alio?
BLINKEVIČIUS *(ryžtingai).* Tai gal einam paparčio žiedo ieškoti?
OBIRUTĖ. Pranai!.. *(Drąsiai)* Juozapai!

Abudu žengia į Užkulisius ir dingsta Publikai iš akių

BLINKEVIČIUS *(girdėti tik džiaugsmingas jo bosas).* Radau! Radaūūū!
OBIRUTĖ. Ir aš! Ir aš!! *(Gieda)*
BLINKEVIČIUS. Ar galėčiau prašyti tavo rankos, Obirute?

Apsisprendimo valanda. Traška paparčiai ir žybsi jonvabaliai

OBIRUTĖ. Kam tau ta ranka, Pranai? *(Su vaikišku atvirumu)* Imk viską!

Ir tampa tuomet taip tylu, kad girdėti, kaip ant šakelių kraunasi pumpurai, o į taupomąsias kasas — nekonver-

tuojami rubliai. Iš kairės ateina Garnevičius, o iš dešinės — Gediminas Stulpas. Abudu veikėjai tiek susimąstę, kad pastebi vienas kitą tik susidūrę kaktomuša

STULPAS. Už laisvą Blinkuvą!
GARNEVIČIUS. Tegyvuoja Nepriklausomybė!
STULPAS. Mes einam skirtingais keliais.
GARNEVIČIUS. Susitiksim ant tilto.

Abudu vyrai atidžiai pasižiūri vienas kitam į akis ir nueina. Tik Profesorius šįsyk į kairę, o Garnevičius į dešinę. Tuo tarpu Rytų pusėje, tartum tulpės žiedas, staiga prasiveria dangus ir į Lietuvą rūsčiai pasižiūri praplikęs dėdė su kepure ir barzdike

Tad šitaip ir baigiasi trumpiausioji Vasaros naktis

* * *

NAMAS, PAŽYMĖTAS 17-UOJU NUMERIU
Pravažiuoja Ekskursija

ZINOVJEVA. Dėmesio! Žvelkite čionai. Gal kam nepatinka mūsų istorija? Tai Mėsininkų skersgatvis. 1946—1989 metais — Raudonosios Armijos prospektas. Prašyčiau atkreipti dėmesį į namą, pažymėtą septynioliktuoju numeriu. 1933 metais jį pasistatė vaistininkas Elijas Knebelis Vainas, vienam gale atidaręs mažą kepyklėlę, o kitam — užkandinę, kur visados galėdavai gauti norvegiškos silkės, rusiškos degtinės ir karštų pyragėlių su kopūstais. Po karo buvusioje užkandinėje įsikūrė liaudies gynėjų štabas, o kepykloje — redakcija. 1956 m., patalpas nupurškus dezinfekuojančiu skiediniu, namas buvo perduotas Vykdomojo komiteto žinion. Kurį laiką čia glaudėsi mokytojas Liaudanskas, slapyvardis — Jastreb, o 1980-aisiais, mokytojui tapus pulkininku, orderį gavo Kristus Šatkus. Mano vyras... *(Pravirksta)* Prašom į valgyklą...

Ekskursija išvažiuoja
Šatkaus miegamajame — ilgesys, o už lango — mėlynasis pirmadienis. Ant sienos kabo šautuvas
Ir baltoji jazminų pūga

ŠATKUS. Oo! *(Dreba)* Ūū!..

Skambutis. Šatkus sunkiai atsikelia, svyruodamas išeina pro duris ir grįžta su jazminų krepšeliu

ŠATKUS. Gal šiandien gimtadienis? *(Uosto)* Tačiau — kieno? O jeigu mano? Kiek tokiu atveju galėjo sukakti? Penkiasdešimt? *(Išsigandęs)* Negali būti! *(Žiūri į laikrodį)* Ne daugiau kaip keturiasdešimt sep... aštuoneri. O po savaitės... Jeigu išsiblaivyčiau, bebūtų keturiasdešimt maždaug vieneri. Vis tiek nemažai... Turėčiau būti nusipelnęs... Bet neatrodo... Spinta aiškiai už šimtą trisdešimt... Kaliošai... Išvis nieko neduotų. Šaldytuvas... Įdomu... *(Atidaro)* Ne! Tik ne tai! *(Užtrenkia)* Už ką tada man žiedai? Gal kam nors pinigų paskolinau? *(Rausiasi po kišenes)* Visko gali būti. O gal esu geras ir doras žmogus?.. Gaila, kad neprisimenu. Reikia žmonos paklausti. *(Atidaro duris į kitą kambarį)* Alio! Zinovjeva! *(Lūkuriuoja)* Nieko... Gal aš neturiu... Arba jinai bus kur nors... *(Atidaro spintą, paskui palenda po lova, pasilypėjęs ant kėdės, apžiūri spintos viršų)* Jokių pėdsakų... *(Ieško stalčiuje)*

Skambutis. Šatkus išeina ir grįžta su telegrama

ŠATKUS. Sveikiname pradėjus Naują Gyvenimą Tšk Linkime sėkmės Tšk Laukite Tšk *(Susinervinęs)* Kokį Naują Gyvenimą? Juk aš visada nuo Rytojaus pradedu. O šiandien yra šiandien. O rytoj gal irgi bus šiandien. *(Labai susinervinęs krinta į lovą)*

Įeina Zinovjeva su maišu ant peties ir Architektūros paminklų Sąvadu rankoje

ŠATKUS. Oo! *(Sudreba dvigubai)*

ZINOVJEVA. Pereiti vieną vakarą su kulkosvaidžiu... *(Paminklų Sąvadą pakabina ant sienos, o maišą nusviedžia į kertę. Pasiskleidžia ropės)*

ŠATKUS. Oo! *(Sudreba žemė ir įskyla kambario siena)* Turiu vis dėlto!..

ZINOVJEVA. Tra ta ta ta ta. *(Nuobodžiai trata)*

ŠATKUS. Ooo! *(Ima drebėti langų stiklai)* Kiaurai eina.

ZINOVJEVA. Kaip pagražėtų gyvenimas. *(Meldžiasi)* Viešpatie...

ŠATKUS. Oo! Jeigu būtų galima istorijos ratą pasukti atgal...

ZINOVJEVA. Arba granatą. Į jų susitelkimo lizdus. Vieną... Kitą!.. Trečią!!.

ŠATKUS. Žinai, ką aš tada daryčiau?

Pauzė. Dabar aiškiai girdėti, kaip sninga žiedais

ZINOVJEVA. Gertum!

ŠATKUS. Viskas tada būtų kitaip... Aš juk galėjau!.. Galėjau tapti!.. O kas aš dabar?

ZINOVJEVA. Šū!..
ŠATKUS. Da's. Kaip sakydavo poručikas... O galėjau!
ZINOVJEVA. Negalėjai.
ŠATKUS. Galėjau... *(Kūkčioja)* Galėjau!..
ZINOVJEVA *(grėsmingai)*. Pavyzdžiui?
ŠATKUS. Pavyzdžiui!
ZINOVJEVA. Na!
ŠATKUS. Milicininku, pavyzdžiui.

Pauzė

ZINOVJEVA. Milicininku būti — proto reikia.
ŠATKUS. Kur einate, pilieti? Ar žinote, kurioj pusėj jūsų namai? Prašom eiti su manim. *(Švilpia)* Kuda papiorla pletj!..
ZINOVJEVA. Skaičiuoju iki trijų. *(Nukabina šautuvą)*
ŠATKUS. Jei būtų galima pasukti atgal — aš neimčiau tavęs.
ZINOVJEVA. Vienas...
ŠATKUS. Vienas... *(Kūkteli)* Į kelionę... Tik šitaip... Visados vienas...
ZINOVJEVA. Du...
ŠATKUS. Manai, aš dėl to, kad man skanu? Man širdį skauda!
ZINOVJEVA. Kurgi ne! Kraštas žydi, o jam — skauda!
ŠATKUS. Man skauda dėl to, kad aš taip, o taip aš dėl to, kad skauda... O dėl to, kad žydi aš neee... Niekados!
ZINOVJEVA. Trrr...
ŠATKUS. Bet aš juk išeinu atgal! Pradedu Naują Gyvenimą!
ZINOVJEVA. Pirmiau šitą pabaigsi. *(Ir taikosi tiesiai į širdį)*
ŠATKUS. O žinai... Aš pagalvojau... Ar negalėtume mes nusipirkti kokią knygą?
ZINOVJEVA. Knygą? Kokią knygą?
ŠATKUS. Aš pagalvojau... Turėtume mudu knygą... Atsisėstume sau... Paskaitytume... Paskui tu paimi... Paskambini... Tik iš kur gauti lyrą?
ZINOVJEVA. Viešpatie!.. *(Išmeta šautuvą)*
ŠATKUS. Arti aš negaliu. Rankos dreba.
ZINOVJEVA. Dėl ko tu taip keistai kalbi? *(Švelniai)* Kristau?
ŠATKUS. Ir eitume Lietuvos keliu... Už rankų... Kartu su visais...
ZINOVJEVA. Čia nervai... Nervai... Atsigulk... Nusiramink... Aš sulakstysiu... Gal atvežė...
ŠATKUS. Pauostyk. *(Mosuoja jazminais)*
ZINOVJEVA. Nieko nieko... Ramiai... Aš greitai...
ŠATKUS. Tris.
ZINOVJEVA. Kokios mes vis dėlto... O gal tai ir yra — meilė? *(Išbėga nustebusi)*

ŠATKUS. Oo!.. *(Kenčia)* Atgal... Bet ir baisu. Tiek visko... Prirūkyta... privemta... Pilnos kertės... Tuščių butelių... Nuorūkų... Kibiras pry... Kelnės prrrr... O prišnekėta!.. Ir daugiau vis necenzūriniais... O revoliucinės dainos... Dabar visko klausytis...

Tuo tarpu atsilapoja durys ir įeina Pranas Blinkevičius su Visuomenės atstovais ir specialiais įgaliojimais

BLINKEVIČIUS. Kelkitės, ponas Šatkau.

ŠATKUS. Oo! *(Stengiasi numirti)*

BLINKEVIČIUS. Liko penkios minutės. Galite pasiimti su savim mylimos žmonos fotografiją, kelnes ir kokią nors brangią šeimyninę relikviją. Lygintuvą, pavyzdžiui...

ŠATKUS. Ko tu nori, Blinkevičiau?

Visuomenės atstovai tuo tarpu kažkodėl priima ir atiduoda tautinę pagarbą

BLINKEVIČIUS. Atsargiai! Aš oficialus asmuo. *(Rodo įgaliojimus)* Tamsta esate perkeliamas atgal. Į Naują Gyvenimą. Pagal specialius sąrašus. Štai. Šiukšlių departamento antspaudas. Visuomenės atstovų parašai...

ŠATKUS. Už ką?!

BLINKEVIČIUS. Svaigalų ir necenzūrinių žodžių vartojimas viešose vietose. Ypatingi santykiai su priešingos lyties būtybėmis...

ŠATKUS. Kokie ten ypatingi! Ve! Ve! Ve!

BLINKEVIČIUS. Ve?

ŠATKUS. Šliūkšt.

BLINKEVIČIUS. Chroniškas potraukis revoliucinėms dainoms... Vengimas praustis...

ŠATKUS. Aš bijau paskęsti!

BLINKEVIČIUS. Dvi minutės.

ŠATKUS. Tamsta neturi teisės! Aš nesu Respublikos nuosavybė. *(Išsitraukia raudoną bilietą)* Aš priklausau partijai!

BLINKEVIČIUS. Išmatuokite jį.

Visuomenės atstovai išmatuoja ir pateikia duomenis

BLINKEVIČIUS. Parametrai neatitinka. Ir dantų nėra. *(Dairosi)* Ir išvis...

ŠATKUS. O kaip Leninas gyveno! Švarkelis... Kepurė su snapeliu... Bateliai už kokius dvidešimt... Dabartinėm kainom.

BLINKEVIČIUS. Leninas turėjo dantis.

ŠATKUS. O man nereikia!

BLINKEVIČIUS. Minutė.

ŠATKUS. Tąsyk norėtųsi su senuoju gyvenimu atsisveikinti kaip reikiant. Ar nebūtų galima pas jus užsisakyti čigonų taborą? Aš vaišinu. **Neškitės spintą.**

BLINKEVIČIUS. Trisdešimt sekundžių.

ŠATKUS. Vadinasi, taip: dvi dėžės šampano... Šeši kilai erškėto... pakelis arbatos... Trisdešimt alaus... Čia pachmielui. *(Griežtai)* Neškit ir kaliošą. Vieną. Kairįjį palikit. Naują gyvenimą pradėsiu nuo nulio. Tokiu būdu visą laiką bus kylama aukštyn...

BLINKEVIČIUS. Tai tamstos paskutinis žodis?

ŠATKUS. Sudieu, Blinkuva!

BLINKEVIČIUS. Vardan tos... *(Suploja delnais. Visuomenės atstovai išneša Šatkų į kiemą, pakrauna į „Lituanicą" ir įgazuoja. Blinkevičius sėda už vairo)*

O kelias vingiuoja pro spygliuotom vielom aptvertas teritorijas, sulūžusius barakus ir didingas krūvas spalvotųjų griuvėsių. Galų gale šmėsteli rodyklė: „Sąvartynas — 2 km"

* * *

CENTRINIS SĄVARTYNAS. Pravažiuoja ***Ekskursija***

ZINOVJEVA. Centrinis „Pergalės" Sąvartynas yra įsikūręs vienoje iš pačių vaizdingiausių Blinkuvos apylinkių, legendomis ir padavimais apipinto Blinkežerio pakrantėje, buvusio Maladiečnos piliakalnio — likviduotas 1969 metais — vietoje. 1988-ųjų vasarą, kilus galingai tautinio atgimimo bangai, Sąvartynas ėmė itin sparčiai augti, buvo iš kraštų apsodintas berželėmis ir liepaičiais ir jau beveik priartėjo prie naujojo Kosmonautų mikrorajono. Prie vartų pastatytos dvi Ardėnų stiliaus kolonos, ant kurių — prašom pažvelgti — šiandien budi susimąstę sfinksai. Apie ką gi jie mąsto? Nustokite, ponai, kramtyti! Gal apie Oskaro Milašiaus pranašystes?.. Galbūt... Susimąstykime valandėlei ir mes... O viršum vartų matome ąžuolinį plakatą, kuriame raudonomis trispalvėmis parašyta: „Versk šiukšles į Sąvartyną, gelbėk Lietuvą Tėvynę!" Prašom į valgyklą.

Ekskursija *pravažiuoja rodyklę „Šiaurės Atėnai — 200 km" ir dingsta už horizonto*

Gūdi naktis. Mėnesiena. Jos šviesoje šiukšlių kalnai panašūs į didingus senovinės pilies kuorus. Viršūnėje budi

Ožislovas Petkevičius ir ūbauja pelėdos. Blinkuvos miesto Bokšto laikrodis muša vidurnaktį. Iš kairės puses ateina Šmėkla, pereina per sceną ir dingsta Užkulisiuose

OŽISLOVAS. Aukštojoj Romoj, pergalių mieste,
Prieš pat žuvimą Julijaus galingo
Numirėliai, marškonais apsisiautę,
Pakilo iš grabų ir, sumišai
Klegėdami, išbėgo į gatves.
Tuomet krauju lietus lašnojo; žvaigždės
Liepsnauodegės lėkė danguje;
Blyškėjo saulė, ir drėgnasis mėnuo,
Kurio valdžioj Neptūno viešpatystė,
Užtemimu kankinos lyg prieš mirtį...

(Išsitraukęs puslitrį, gerokai trukteli)

Argi ne tokius negandų skelbėjus
Ir pragaišties artėjančios šauklius,
Žygiuojančius likimo priešaky,
Drauge ir žemė, ir pati apvaizda
Viengenčiams mūsų atsiuntė dabar?

(Šmėkla ateina iš dešinės)

Tyliau! Štai vėl jisai! Kas bus, tas bus, —
Užkirsiu kelią jam. Sustok, vaiduokli, —
Ir jei balsu esi apdovanotas,
Prabilk!..

(Šmėkla vaidenasi)

Jei padaryti aš galiu ką nors,
Kas man suteiktų garbę, tau paguodą,
Jei tu pažįsti būdą, kaip pašalint
Pakibusią viršum tėvynės grėsmę,
Prabilk!..

Šmėkla išeina. Ožislovas priglaudžia prie lūpų sidabrinį trimitą ir septyniskart sutrimituoja. Pasirodo Vitaūtas Kęstutovičius Barabančikovas. Jis apsivilkęs tautiniais drabužiais, susijuosęs pančiu, su geltona šiaudine skrybėle ant galvos. Apsiavęs klumpėmis

VITAŪTAS. Na ką, ar vėl vaidenosi šią naktį?
OŽISLOVAS. Garbingas vyre, vadini tu tai
Fantazija ir patikėt nenori

Tuo stebuklingu vaizdiniu, kurį
Jau daugelsyk regėjau; štai dėl ko
Tave prašiau akimirką nakties
Čia pabudėt su manimi drauge,
Idant, jei šmėkla vėlei pasirodys,
Galėtumei ir pats į ją pažvelgti.

VITAŪTAS. Kokie niekai, Ožislovai!

OŽISLOVAS. Klausyk!
Kai ten vakaruose ana žvaigždė
Pakilo šviesti tai padangių sričiai,
Kur spindi ji nūnai, — stovėjau čia,
Vos Blinkuvos šlovingame mieste
Paskelbė Bokšto laikrodis vidurnaktį...

(Įeina Šmėkla)

Žiūrėk, žiūrėk, antai jis vėl ateina!
Visai toks pat kaip Blinkuvos tribūnoj...
Kai sveikindavo miesto darbo žmones
Per Spalio demonstraciją didingą,
Iškėlęs ranką ir suraukęs kaktą...
Bet kas gi tau, Vitaūtas Kęstutovič, —
Tu virpi ir atrodai man išbalęs, —
Gal tai ne vien fantazija tuščia?

VITAŪTAS. Nepatikėčiau niekad, dievaži,
Jei pačios akys man nebūtų
Tiesos tvirčiausias ir rimčiausias laidas...
Jis buvo lygiai šitaip apsitaisęs.
Toks pat rūstus, liepsningas buvo žvilgsnis,
Kai, nebetverdams apmaudu baisiuoju,
Garnevičių nuspyrė nuo tribūnos, —
Aštuoniasdešimtaisiais buvo tai...

OŽISLOVAS. Atsimenu gerai aš šitą dieną!
Man sudrebėjo siela, jaunas kraujas
Užšalo gyslose; tarytum žvaigždės
Išlipo mano akys iš orbitų
Ir pasišiaušė man kiekvienas plaukas
Tartum dygliai įniršusio spygliuočio...
Bet žvelk, aušra su apsiaustu raudonu
Kalnais rasotais žengia iš rytų.
Tu mokytas. Prašnekink jį, Vitaūtas
Kęstutovič...

VITAŪTAS. Kas tu esi, kuris, nakties tamsybe
Ir mirusiojo Blinkuvos valdovo
Pavidalu karingu prisidengęs,

Čionai žingsniu didingu ateini?
O susimildamas prabilk, maldauju!
Neleiski man sunykti nežinioj!
Sakyk, dėl ko garbingi tavo kaulai
Maršką savo perplėšė, dėl ko
Rūsys, kur tu ramybėje ilsėjais,
Pražiojo savo žioklę marmurinę
Ir vėlei išmetė tave čionai?
Ką reiškia tat, jog tu, bedvasis kūnas,
Į mėnesienos prieblandą neaiškią
Vėl įžengi nugąsdindamas naktį
Ir mums, paikiems pastumdėliams gamtos,
Taip šiurpulingai sukreti vaizduotę
Mintim, kurios aprėpt negali protas?
Sakyk, kas tai yra? Ir kas daryti?

(Šmėkla vaidenasi)

Jis užsigavęs...

OŽISLOVAS. Žvelk, jis lauk žygiuoja!

VITAŪTAS. Sustok! Sustok! Prabilk! Prabilk! Maldauju...

ŠMĖKLA *(nustoja vaidentis ir lėtai atsigręžia).* Sūnau, tu privalai... Girdi?

VITAŪTAS. Girdžiu!

(Pauzė. Šmėkla iškelia degančią žvakę)

ŠMĖKLA. Sūnau, tu privalai... Girdi?

VITAŪTAS. Girdžiu!!

Pauzė. Šmėkla prisidega nuo žvakės cigaretę

ŠMĖKLA. Sūnau, tu privalai... Girdi?

VITAŪTAS. Girdžiu!!!

ŠMĖKLA. Berlyno miesto sieną atstatyti
Ir geležinę uždangą nuleisti!
Tačiau pradėti teks nuo Blinkuvos,
O Blinkuvoj...

(Blinkuvos priemiesčiuose suklinka gaidžiai)

ŠMĖKLA *(nervingai).* O Blinkuvoj!..

(Gieda gaidžiai)

ŠMĖKLA. O Blinkuvoj!!.

(Gaidžiai suklinka trečią sykį. Šmėkla nusikeikusi išbėga)

VITAŪTAS. O Blinkuvoj?.. Ką?! *(Suklumpa)*

OŽISLOVAS. Kelintą kartą jau pro Sąvartyną
Kaip tik šią gūdžią valandą nakties
Jis pražygiuoja karišku žingsniu.
Nebežinau, nė ką ir begalvoti,
Tačiau, bendrai paėmus, man atrodo,
Jog visa tat veikiausiai pranašauja
Kažkokį keistą sambrūzdį krašte...

(Pateka saulė)

VITAŪTAS. Tatai gali reikšti tik viena. Blogai dirbate. Jis nepatenkintas.

OŽISLOVAS. Žmonės pasakoja... Kai Šiaurės Atėnuose rovę paminklą, burna staiga prasižiojusi ir ištarusi: Ponai! Iškvieskite draugą Bonč-Brujevičių...

VITAŪTAS *(tyliai)*. Nebuvo taip!

OŽISLOVAS. ...Ir sekančią naktį danguje patekėjęs kūjis. O visas kruvinas... kruvinas...

VITAŪTAS. Šmeižtas!

OŽISLOVAS. Tą patį vakarą Kelmėje, sako, nabaštikas generolas, marškonais apsisiautęs, staiga pakilęs iš grabo ir, griaudžiai persdamas, nubėgęs Minsko plentu...

VITAŪTAS. O vis dėlto jis gyvas!..

OŽISLOVAS. Ir muilas staiga prapuolęs... Visose parduotuvėse... Nuo jūrų lig jūrų...

VITAŪTAS. Ir išauš vieną sykį tokia diena, kai jis ateis ir sušuks: kaip gyvenai, draugas Ožislovai? Ar teisingai?

OŽISLOVAS. Taigi stengiuos! Kas vakarą tris kartus sukalbu po puslapį iš šventųjų popierių... Kasmet per Spalio šventes guliu pjautuvu prie paminklo...

VITAŪTAS. Šito maža!

OŽISLOVAS. Ir sūnelį savo, nepilnaprotį, po šventąsias vietas apvedžiojau... *(Įsižeidęs)* Razlive buvau!

VITAŪTAS. Maža! Maža! *(Pučiasi)*

OŽISLOVAS. Ką privalau daryti? *(Sustingsta „ramiai")*

VITAŪTAS. Ieškokite vidinių rezervų. *(Paduoda pluoštą popierių)* Čia rasite visa, kas reikalinga. *(Pakilęs nuskrenda)*

OŽISLOVAS. Nieko gero. *(Tyrinėdamas popierius, nusileidžia į Kontorą)* Išgerk, Ožislovai. *(Įsipila)*

GARSIAKALBIS. Ty pomniš, tavarišč? *(Traška ir čiaudi)* Kak vmieste sražalisj?

OŽISLOVAS. Dovanokite. *(Skubiai nusviedžia butelį, į kairę paima kūjį, į dešinę — pjautuvą ir atlieka rytietiško stiliaus gydomąją mankštą)*

Tuo metu kaip sykis atvažiuoja Pranas Blinkevičius. Išvertęs šiukšles, benzinu nusiplauna aulinius batus ir užsuka į Kontorą. Ožislovas slepia instrumentus stalčiuje ir pakabina ant sienos Respublikos herbą

BLINKEVIČIUS. Tegu bus pagarbintas!

OŽISLOVAS. Prašom ataskaitas.

BLINKEVIČIUS. Tas pirmūnas garbės lentoj... Ar ne per ilgai kybo? Visai jau sudžiūvęs...

OŽISLOVAS. O ką? Pačiam norisi? No no! Dar anksti... Nors... Yra nuomonė... Tamsta rimčiausias kandidatas...

BLINKEVIČIUS. Stengiuos...

OŽISLOVAS. Pakabinsim. Bet kas gi čia! *(Pakrato ataskaitas)* Arbatinukas... *(Įjungia)* Kaliošai... Tuščias butelis... Kodėl tuščias? Šatkus... Šitą padėkit atskirai... Smulkinamės, Inspektoriau!

BLINKEVIČIUS. Kas nors ne taip, ponas Direktoriau?

OŽISLOVAS. Gal norėtumėt prisiimti padidintus tautinius įsipareigojimus?

BLINKEVIČIUS. Aš mielai. Bet kad mūsų miestas jau, gali sakyti, iššiukšlintas. Tamsta juk žinot, koks aš! Dirbu be išeiginių. Ir net Joninių naktį. Tiesą sakant, nebeišmanau, kokiu būdu galėčiau rytoj padaryti daugiau negu šiandien...

OŽISLOVAS *(šaltai)*. Mmatj kaip!

BLINKEVIČIUS. Pajutau kažkokią vidinę tuštumą. *(Parausta)* Gėda ir prisipažinti, bet... *(Nusigręžia)* Jau kyla noras vartoti ir žvalgytis...

OŽISLOVAS. Suprantu. Tačiau nepritariu. *(Išjungia rūkstantį arbatinuką ir užplikina. Kontoroje pasklinda rausvas (čiobrelių) ir geltonas (kačpėdėlių) kvapai)* Be to, — tamsta labai klystate. Prašom herbatos. *(Įpila)*

BLINKEVIČIUS. Tad kurgi man sukti vairą, ponas Ožislovai?

OŽISLOVAS. Profesorių Gediminą Stulpą pažįstate?

BLINKEVIČIUS. O kaipgi! *(Jo širdyje suskamba sidabriniai varpeliai ir ima griežti armonika)* Juk aš ketinu vesti profesoriaus dukterį Obirutę!

OŽISLOVAS *(šaltai)*. Vestuves teks atidėti.

BLINKEVIČIUS. Tačiau kodėl? *(Išblykšta)* Kas atsitiko?

OŽISLOVAS. Dar atsitiks. Jei, aišku, laiku neužkirsim kelio.

BLINKEVIČIUS. Nesuprantu, ponas Direktoriau.

OŽISLOVAS. Ar tamstai neatrodo, kad Profesorius labai teršia aplinką?

BLINKEVIČIUS. Ką jūs! Profesorius net iš tualeto išėjęs tvarkingai įsega popierių į bylą ir užregistruoja. Sako, jog tatai

labai gali praversti ateities istorikams, kada nors tyrinėsiantiems šiovingą epochą, kurioje mums tenka laimė gyventi.

OŽISLOVAS. Ir negražiai pasako.

BLINKEVIČIUS. Profesorius keikiasi taisyklingai tautiškai.

OŽISLOVAS. Profesoriaus duktė... Ji vaikščiodama kraipo užpakalį.

BLINKEVIČIUS. O kas čia tokio?

OŽISLOVAS. Sijonas tautinis, ponas Blinkevičiau!

BLINKEVIČIUS. Aš paskaitysiu jai Šalkauskį.

OŽISLOVAS. Ponas Blinkevičiau! Jei šiukšlių kibirą apvyniosime tautine vėliava — kas iš to?

BLINKEVIČIUS. Tamstos nuomone, Obirutės užpakalis yra panašus į šiukšlių kibirą? *(Jo skruostus užlieja tirštas pasipiktinimo raudonis, o rankos nevalingai susigniaužia į du apykiečius kukulus)* Tamsta... Tamsta esate neišsilavinęs žmogus... Aš nepakęsiu.

OŽISLOVAS. Užkąskite, ponas Inspektoriau. *(Duoda obuolį)*

Blinkevičius paima vaisių ir nervingai suleidžia dantis į spalvotus viršelius

OŽISLOVAS. Obuolys sukirmijęs. O iš paviršiaus gražus, a ne? Geltona... Žalia... Raudona... Suprantate, ką norėjau pasakyti?

BLINKEVIČIUS. Aš Mičiurino nestudijavau. Drožkite tiesiai. *(Suėmęs už kojelių ištraukia iš obuolio vidurių gana kvailokos povyzos kirminą ir nervingai nusviedžia į kertę)*

OŽISLOVAS. Šitie žmonės kenkia Reikalui.

Kirminas tuo tarpu pradeda keiktis, rūkyti ir šlaistytis pakampėm

BLINKEVIČIUS. Kuriam Reikalui? *(Prisidega nuo kirmino cigaretę)*

OŽISLOVAS. Ponas Blinkevičiau. Nepamirškite, kad mudu darbuojamės vienoje sistemoje.

BLINKEVIČIUS. O Reikalas jau pajudėjo iš vietos?

OŽISLOVAS. Po trečiojo puoduko. Prašom herbatos.

BLINKEVIČIUS. Aš tik po vieną geriu.

OŽISLOVAS. Kieno parėdymu?

BLINKEVIČIUS. Apie tokius dalykus garsiai nekalbama.

OŽISLOVAS *(tyliai)*. Kokia tamstos tikroji pavardė?

BLINKEVIČIUS. Blinkevičius.

OŽISLOVAS *(paduoda ranką)*. Petkevičius.

BLINKEVIČIUS. Aš pajuokavau... Che che...

OŽISLOVAS. Ką tai reiškia?

BLINKEVIČIUS. Ilgiausių metų... Vaisingų... Ir žmonai perduokite... *(Išeina)* Prašom herbatos...

OŽISLOVAS *(nervingai nusitraukęs aulinį batą, šūkteli jo angon).* Sujunkite su Centru.

GARSIAKALBIS. Vyzyvali?

OŽISLOVAS. Sujunkite su Centru. *(Pučia į aulą)* Alio!

GARSIAKALBIS. Vyzyvali? *(Kikena)*

OŽISLOVAS. Sujunkite su Centru! *(Pučia. Batas ima kibirkščiuoti)*

GARSIAKALBIS. Jiedet pojezd iz Tambova, neizvestna, što veziot, na puti stajit karova... *(Riaugėja)* Aš atsijungęs...

OŽISLOVAS. Tai ką daryti?

GARSIAKALBIS. Elkitės savo nuožiūra.

Ožislovas įsipila

GARSIAKALBIS *(griežtai).* My mirnyje liudi, no naš bronepojezd... *(Ilgai dūsauja ir keikiasi, paskui, plačiai atsikrenkštęs, apspjauna Ožislovą)* Stajit na zapasnom puti...

OŽISLOVAS. Malonu. Stengsiuos. *(Išeina į Teritoriją, kur ant šiukšlių krūvos rymo Šatkus)*

ŠATKUS. Ir kodėl taip kartais būna?.. Eini, mini, važiuoji, važiuoji... Tik staiga žiū — Sąvartyne bestovįs. Matyt, taip atsitinka dėl to, kad nėra aiškaus gyvenimo tikslo. Kita vertus, tokie dalykai ne nuo žmogaus ir pareina. O galbūt mane kas nors apšmeižė? Įtariu, kad veikia antidemokratinės jėgos...

OŽISLOVAS. Tamsta teisus.

ŠATKUS. Mane jau seniai seka. Dar blogiau. Aš įsitikinęs, kad mano galvoj yra įmontuoti mikrofonai. Nes kai gerai iš... Kažkokie balsai girdisi: šok pro langą! šok pro langą!

OŽISLOVAS. Kaip manote, kam galėtų būti naudinga tamstos mirtis?

ŠATKUS. Aš manau, visų pirma konservatyviajam sparnui ir dešiniesiems ekstremistams. Iššoko pro langą!.. Vadinasi, kažkas negerai mūsų brangiojoj...

OŽISLOVAS. Aš matau, tamsta subrendęs žygdarbiui.

ŠATKUS. Taip. Aš einu atgal. Pradedu Naują Gyvenimą. *(Išsigandęs)* Nuo rytojaus!

OŽISLOVAS. Rytojus išaušo! *(Išeina)*

ŠATKUS. Atgal... Sunkus kelias, tačiau žinomas... O priekyje naktis... Ir jokio žiburėlio... Po truputį, po truputį, ir gal pasieksiu tą pavasarį, kai stovėjau ant aukščiausios kalvos... Priešais mane tysojo mieguista Blinkuva... Ir nieko nereikėjo galvoti... Bet aš tikėjau, kad vieną rytą įjosiu Revoliu-

cijos aikštėn ant balto žirgo... O žirgas... Bet gal surasiu eidamas atgal...

Grįžta Ožislovas, stumdamas gerokai parūdijusį aparatą, panašų į malūnsparnį, skęstantį povandeninį laivą ir 50-ųjų stiliaus kuliamąją mašiną (nelygu iš kokio taško žiūrėsi)

OŽISLOVAS. Už vairo, draugas Šatkau.

ŠATKUS. Bet aš vairuoti nemoku!

GARSIAKALBIS. ...par... par... par... *(Nervingai)* Ty... ty... ty...

OŽISLOVAS. Partija naš rulevoj!

GARSIAKALBIS. Spasiba.

OŽISLOVAS. Ir važiuosi ten, kur pašauks.

ŠATKUS *(sėda už vairo).* Kad tik nepakliūčiau į avariją...

OŽISLOVAS. Nesirūpink, tamsta. Avarijos šitose apylinkėse tokios retos, kad yra įtrauktos į Raudonąją knygą ir saugomos valstybės.

ŠATKUS. Na, jeigu taip... *(Pasileidžia Visu Greičiu Pirmyn, keturis kartus apskrieja aplink Sąvartyną ir apsiverčia kaip tik ties Centriniais vartais. Stinksai ant kolonų reikšmingai susižvalgo ir nusišypso)*

O Šatkaus Avarijos vietą tučtuojau apspinta fotoreporteriai ir korespondentai. Jie fotografuoja ir rašo, o trumpos pertraukėlės metu išgeria ir užkanda. Ožislovas viską apžiūri, suderina ir kai ką pasižymi

KORESPONDENTAS. „Krasnaja zvezda". Kaip jaučiatės? Apie ką svajojate? Kokie ateities planai?

ŠATKUS. Jeigu tamstai nesunku, gal galėtumėt mane ištraukti?

OŽISLOVAS. Nejuokaukite, draugas Šatkau. Čia reikalas rimtas.

KORESPONDENTAS. „Za Rodinu". Gal žinote, ar šitas automobilis turi sprogti?

ŠATKUS. Sprogti? Gelbėkit!

OŽISLOVAS. Ne anksčiau, kaip po dviejų savaičių. Praleisim turistų srautą iš Vakarų, surinksim valiutą — tada žiūrėsim.

ŠATKUS. Bet aš negaliu šitiek laukti!

OŽISLOVAS. Dėl ko tamsta negali?

ŠATKUS. Šikti norisi.

OŽISLOVAS. Dabar tas nebe nuo tamstos priklauso. Kad jau sykį pakliuvote į avariją, būkite malonus ir elkitės kaip pridera. Priešingu atveju tamstai gresia 15 metų griežto režimo su turto ir žmonos konfiskacija. Viso geriausio. *(Nueina)*

Neilgai trukus, atvažiuoja žaliu brezentu dengtas sunkvežimis su užrašu „LIUDI", išlipa Raudonoji Armija su šunimis, aptveria avarijos vietą dailia tvorele, apsodina akacijomis, įrengia apžvalgos aikštelę ir pastato nedidelį paviljoną su dešrelėmis ir tualetais

GARSIAKALBIS. Vyzyvali? *(Ryžtingai)* Širaka strana maja rad — rad — rad — rad —...

Pirmosios savaitės pabaiga

Antroji savaitė

BURMISTRO KABINETAS. Garnevičius antspauduoja Valstybės Popierius, o Garnsekretorė tuo tarpu restauruoja Geležinį Vilką: šukuoja kailį, karpo nagus, šlifuoja dantis ir madingai patrumpina giminės pratęsimo įnagį

GARNEVIČIUS. Nna! *(Vikriai prispaudžia antspaudu mėginusį pasprukti pro langą pažaliavusį popiergalį)* Še tau! Še tau! *(Dar du sykius užantspauduoja)* Kur, balandėli, skrisi? Užtenka laisvės!

GARNSEKRETORĖ *(krinta ant kelių).* Pasigailėkite!

GARNEVIČIUS. Kelkitės, panele. Kas atsitiko?

GARNSEKRETORĖ. Ir mane patvirtinkite!..

GARNEVIČIUS. Kaip aš tamstą galėčiau patvirtinti?

GARNSEKRETORĖ. Kaip norite, taip ir tvirtinkite. Jūsų valia.

GARNEVIČIUS. Bet kas gi atsitiko?

GARNSEKRETORĖ. Nebegaliu daugiau... Nepatvirtinta... Argi tai gyvenimas? Būna, einu gatve ir nežinau, kur man eiti... Kur nori, ten ir eik, sakysit... O aš negaliu šitaip. Aš noriu žinoti! Šit, jei patvirtintumėte, žinočiau, kad aš, atseit tokia ir tokia, esu patvirtinta, priklausau liaudies ūkiui ir einu ten, kur reikia eiti.

GARNEVIČIUS. Ir kas iš to?

GARNSEKRETORĖ. O kas iš tų, va, popierių, tamstos nepatvirtintų? Kartais, atrodo, — skrendu aš kaip rudenį lapas, šiaurės vėjo mėtomas... Krentu į šiukšlių dėžę... Blinkevičius išveža — ir nebėr gyvenimo... Pasigailėkite...

GARNEVIČIUS. Kelkitės, panele. Gal ką ir sugalvosim... Tik to laiko vis... *(Žiūri į veidrodį)* Susitikimas su rinkėjais... Pažiūrėk, kas ten brazda už durų?

Garnsekretorė atidaro. Įeina Blinkevičienė su elegantiška skrybėlaite, „Lietuvos istorija" kairėj rankoj ir dirbtine ašara iš čekiško stiklo dešiniojoj aky

BLINKEVIČIENĖ. Labą dieną. *(Pravirksta)*

GARNEVIČIUS. Trumpai. Tik esmę.

BLINKEVIČIENĖ. Važiuoja pro šalį, nepasižiūri, nepasisveikina, o kartais dar ir aptaško. Ir pypina.

GARNEVIČIUS. Pypina.

BLINKEVIČIENĖ. Taigi, ponas Garnevičiau. Visą laiką pypina.

GARNEVIČIUS. Kas pypina?

BLINKEVIČIENĖ. Blinkevičius pypina.

Pauzė

GARNEVIČIUS. Ko tamsta norėjai?

BLINKEVIČIENĖ. Tegul jis namie pypina... *(Verkia)*

GARNEVIČIUS. Užpildykite blanką. Sumokėkite buhalterijoj tris rublius. Parašykite pareiškimą, charakteristiką... Išleisim... Tegu pypina.

BLINKEVIČIENĖ. Ačiū, ponas Burmistre. *(Įsideda dirbtinę ašarą į rankinuką)*

GARNEVIČIUS. Nepamirškite pažymėti, kokiam laikotarpiui...

BLINKEVIČIENĖ. Iki gyvos galvos.

GARNEVIČIUS. Už ką?

BLINKEVIČIENĖ. Taip reikia.

GARNEVIČIUS. Tikslas?

BLINKEVIČIENĖ. Asmeninis buitinis.

GARNEVIČIUS. Deja, privalau tamstai paaiškinti, jog šią valandą kur kas svarbesni yra Valstybės interesai. O Blinkevičius, ponia, kaip ir šitie laukai, oro erdvės, pajūrio šelfas ir naudingosios iškasenos, dabartės yra Respublikos nuosavybė.

BLINKEVIČIENĖ. Dieną — Respublikos, o naktį — mano!

GARNEVIČIUS. Nepamirškite, ką mes statome.

BLINKEVIČIENĖ. Aš prisimenu, ką jūs statote. Nieko nepamiršau... O tas — važiuoja pro šalį ir pypina.

GARNEVIČIUS. O dėl ko ponas Blinkevičius pypina?

BLINKEVIČIENĖ. Atseit pasaulis vieną sykį privaląs išgirsti, kad esam ir mes, lopinėlis prie Baltijos.

GARNEVIČIUS. Teisingai.

BLINKEVIČIENĖ. Ir tamsta! Į ką tada man kreiptis, jeigu ir čia nėr teisybės? Anuomet nebuvo, prie nuosavos valdžios — irgi tas pats! Aš į pačius Šiaurės Atėnus rašysiu. Pasieksiu Patį...

GARNEVIČIUS. Norėčiau priminti, jog Nuosavybės įstatymą priėmė parlamentas. Aš tiktai vykdytojas.

BLINKEVIČIENĖ. Ir šitokie dalykai dedasi mūsų išsvajotoj... iš-

sapnuotoj... Juk tai grubiausias žmogaus teisių pažeidimas! Aš specialiai išstudijavau Helsinkio dokumentus. Kiekvienas žmogus turi teisę į darbą ir poilsį... O geriausias poilsis — su Blinkevičium... gamtoj... Ne! Aš į Hagos tribunolą...

GARNEVIČIUS. Respubliką šmeižti? Aš informuosiu Saugumo departamentą. *(Pakelia stiklinę)* Ei! Jūs girdite? *(Pučia į bijūno žiedą)* Alio?

BLINKEVIČIENĖ. Į dorovės policiją... Visą laiką vežiojasi kabinoje šitą... Stulpo atramą... Kairė ant vairo, o dešinė... Aš seniai seku. O instrukcijoje aiškiai parašyta: su vairuotoju bučiuotis griežtai draudžiama!

GARNEVIČIUS. Tatai šiek tiek keičia reikalą. Atrodo, kad Profesorius visur kiša savo agentus. Kairė ant vairo, o dešinėj mikrofonas!

BLINKEVIČIENĖ. O kuom ana geresnė? Žinoma, gal aš anksčiau, kol parduotuvėj plūkiojau... Bet dabar! Ir apie Žalgirio mūšį viską perskaičiau... Ir apie mūsų sakalėlius... Soldino miškely... Ir į Bažnyčią vaikštau. Dietos, ar kaip dabar madingai sakoma, pasninko laikaus... Štai! *(Trenkia ant stalo knygą)* Šapoka! O tas — važiuoja pro šalį ir pypina!

GARNEVIČIUS. Gal ir tikrai ponas Blinkevičius pernelyg garsiai pypina. Išleisim atostogų. O tada jau rodykite asmeninę iniciatyvą. Ir, anot ponios, kaip dabar madingai sakoma, — nelaukite nurodymų iš viršaus.

Blinkevičienė išeina. Įeina Zinovjeva su šautuvu, priklaupia ir porą sykių pykšteli

GARNEVIČIUS *(iškelia rankas)*. Raktai stalčiuje... Aš nekaltas... Mane iškėlė... Bet aš nieko nepadariau...

ZINOVJEVA *(atsirakina seifą)*. Bet jo čia nėra!

GARNEVIČIUS. Ko tamsta ieškai?

ZINOVJEVA. Šatkaus. Ko gi?

GARNEVIČIUS. Vadinas, Nepriklausomybė dar nepasibaigė? *(Nuleidžia rankas)*

ZINOVJEVA. Nežinau. Miltai baigėsi... Ir kiaušiniai...

GARNEVIČIUS. Tai beveik tas pats. Atiduokite ginklą. Kol kas valdžioje aš!

ZINOVJEVA. Aš ieškau Šatkaus. Noriu jį nušauti.

GARNEVIČIUS *(nusiraminęs atsisėda)*. Vėl tas pats. Vėl turėsiu aiškinti, jog Šatkus, kaip ir Blinkevičius, kaip ir visa kita, yra Respublikos...

ZINOVJEVA. Ne. Šatkus ne Respublikos, o partijos. Bilietą rodė. Sakė pradedąs Naują Gyvenimą, išėjo iš namų ir nebegrįžo.

GARNEVIČIUS. Gal pradėjo?

ZINOVJEVA. Tikriausiai kad pradėjo. O jei pradėjo, tai be dviejų savaičių nebaigs. Kad nors namie pradėtų, o ne kažin kur! Ponas Garnevičiau. Jeigu aš, nepartinė, likviduoju tam tikrą partijos turto dalį, prieš ką tuomet turėsiu atsiskaityti, pati, kaipo fizinis asmuo, būdama Respublikos...

GARNEVIČIUS. Čia, ponia, keblus atvejis. Man atrodo, pirmiausia reikėtų sėsti prie derybų stalo su Maskva. Parenkite protokolą... Sudarysim komisiją...

ZINOVJEVA. Nušausiu ir atsisėsiu. *(Išeina)*

GARNEVIČIUS. Visi tik su skundais, tik nepatenkinti, susiraukę... Kad nors vienas ateitų ir pasakytų ką malonaus... Arba atneštų... Bet kur tau! Visi kažkodėl įsitikinę, kad naujoji valdžia tik dalina, o neima! O iš ko padalinsi neimdamas?.. Aritmetika!..

Įeina Ožislovas Petkevičius

OŽISLOVAS. Sąvartyno Tarybos vardu... *(Įteikia specialų paketą)*

GARNEVIČIUS. Ponas Ožislovai! Na, kam to reikia! *(Slepia)*

OŽISLOVAS. Prisimenate? *(Jausmingai)* Ta ram — ta rammm...

GARNEVIČIUS. Ne. Dabar — pa rammm — pa rammm...

OŽISLOVAS. O toliau?

GARNEVIČIUS. Pauzė.

OŽISLOVAS. Prašytume pasirašyti...

GARNEVIČIUS. Kas čia yra?

OŽISLOVAS. Niekai. Į Sąvartyno zoną norėtume įtraukti Kosmonautų mikrorajoną ir visai teritorijai suteikti specialų statusą.

GARNEVIČIUS Originalus sprendimas. *(Pasirašo)* Darbuokitės.

OŽISLOVAS. Dirbam... Nors kai kam tas labai nepatinka. Štai ponas Profesorius įsuko mano klientui mikrofoną galvon...

GARNEVIČIUS. Veikia?

OŽISLOVAS. Be abejo.

GARNEVIČIUS. Tokiu atveju, veikite ir jūs.

Ožislovas sukerta kulnimis ir išeina

GARNEVIČIUS *(pakyla ir apžvelgia Statybos aikštelę).* Kur Siena, vyrai?

I DARBININKAS. Nugriū...

GARNEVIČIUS. Perduosiu Šiukšlių departamentui. Žinokitės.

I DARBININKAS. Gal kertinis akmuo ne toj vietoj? Gal ne taip?

GARNEVIČIUS. Kur ne toj? Kas ne taip? Patsai jo ekscelencija pašventino. Mišias paaukojo. Mitingą surengėme. Sugiedojome. Ko gi dar trūksta?

I DARBININKAS. Skiedinio... Marmuro fasadui...
GARNEVIČIUS. Fasado nereikia. Paskui vėl šauks — fasadinė kultūra... Nuvežk į Sąvartyną.
I DARBININKAS. Draugą plytomis užvertė... Reiktų ištraukti.
GARNEVIČIUS. Statyti reikia! Tarp kitko, tai sena pagoniška tradicija... Dabar tikrai pakils...

Įbėga Blinkevičius

BLINKEVIČIUS. Pro... pro... pro... *(Dūsta)* Vo... vo... vo...
GARNEVIČIUS. Dėl ko tamsta su auliniais? Ir nenusiplovęs!
BLINKEVIČIUS. Provokacija!
GARNEVIČIUS. Dėl ko su kombinezonu?
BLINKEVIČIUS. Ne kombinezonas galvoj!
GARNEVIČIUS. Kombinezonas galvoj... *(Kikena)*
BLINKEVIČIUS. Aš sakau: ne kombinezonas!
GARNEVIČIUS. Ir šaukti nereikia. Tamsta ne sesijoj.
BLINKEVIČIUS. Provokacija, ponas Garnevičiau.
GARNSEKRETORĖ. Kombinezonas galvoj... *(Dūsta iš juoko)*
GARNEVIČIUS *(griežtai)*. Panele!

Garnsekretorė, kikendama bei pirščiodama, pabėgėja į šalį ir pritupia už Geležinio Vilko nugaros

BLINKEVIČIUS. Sąvartyno direktorius Ožislovas Petkevičius...
GARNEVIČIUS. Talentingas vyras. Neabejoju, kad artimiausiu metu bus pašauktas darbuotis į Šiaurės Atėnus.
BLINKEVIČIUS. Jis pasakė... Įsivaizduokite! Nepatinka užpakalis... Teršia aplinką...
GARNEVIČIUS. Gauta nusiskundimų, kad tamsta važiuodamas aptaškai.
BLINKEVIČIUS. Esą šitie žmonės kenkia Reikalui!..
GARNEVIČIUS. Kairė ant vairo, o kur dešinė?
BLINKEVIČIUS. Kaip gali Reikalui kenkti Profesorius? Obirutė?!
GARNEVIČIUS. Ir dar pypini.
BLINKEVIČIUS. Ką?
GARNEVIČIUS. Pypini, tamsta.

Blinkevičius susverdėja

GARNSEKRETORĖ. Kombinezonas galvoj...
BLINKEVIČIUS. Kur aš esu?
GARNEVIČIUS. Kaip manote, ar Profesorius gali įsukti galvon?..
BLINKEVIČIUS. Profesorius visur gali... Tai toks žmogus! Ir galvon, ir uodegon... Apie ką aš?
GARNEVIČIUS. Gali. *(Pasižymi)*

BLINKEVIČIUS. Važiuojam tiesiai. Paimam antrankius, automatą... kirvį... Iš keturių pusių prisėlinam... Apsupam... Automatas rankoj... kombinezonas galvoj... Tai yra, norėjau pasakyti, kad reikia būti viskam pasirengus.

GARNEVIČIUS. Pavargai, sakalėli... Išleisim atostogų.

BLINKEVIČIUS. Atostogų? Kai tokia situacija? Tik į Sąvartyną!

GARNEVIČIUS. O gal pirmiau į sanatoriją?

BLINKEVIČIUS. Juntu negerą kvapą.

GARNEVIČIUS. Tamsta batų nenusiplovęs...

BLINKEVIČIUS. Ką gi. Ir vienas lauke karys.

GARNEVIČIUS. Ponas Blinkevičiau! Vakarų Europa mus gerbia visų pirma už tai, kad taikiu būdu viską pasiekėm...

BLINKEVIČIUS. Ką — viską? Kur jis yra?

GARNSEKRETORĖ. Kombinezonas galvoj. *(Kikena)*

GARNEVIČIUS. Sudarysim komisiją... Ištirsim...

BLINKEVIČIUS. Aš parašysiu!.. Išsiųsiu į Šiaurės Atėnus... Atvažiuos Pats...

GARNEVIČIUS. Ponas Blinkevičiau! Nekelkim dirbtinės panikos. Žmones ir taip jau įbauginti.

BLINKEVIČIUS. O kažin kas juos įbaugino?

GARNEVIČIUS. Tamsta.

BLINKEVIČIUS. Ką!

GARNEVIČIUS. Per garsiai pypini, ponas Blinkevičiau.

BLINKEVIČIUS *(suėmęs Geležinį Vilką už uodegos, apsuka nasrais į Garnevičių).* Paimk jį! Paimk! Paimk!

GARNEVIČIUS *(užrakina duris).* Skambink į dispanserį.

GARNSEKRETORĖ. Alio!..

BLINKEVIČIUS *(Vilkui).* Penkiasdešimt metų tylėjai, ir dabar nieko negali. Kiemsargis. *(Spiria Vilkui į qžuolinį užpakalį ir iššoka pro langą)*

GELEŽINIS VILKAS *(liūdnai).* Ūūū...

BLINKEVIČIUS *(krisdamas rašo į bloknotą):*

Drąsiai, draugai, koja kojon,
Priekin ryžtu atkakliu.
Saulėtan laisvės rytojun...

GARNEVIČIUS. Sunku, vaikeli. *(Atsidūsta)* Einam, pamėginsiu patvirtinti.

GARNSEKRETORĖ. Tamstai nario bilietas iškrito...

GARNEVIČIUS. Ša... Ša... Ša...

BLINKEVIČIUS *(nukritęs pabaigia).* Eisime mūšių keliu! *(Nušlubuoja prie „Lituanicos")*

Ogi I Pėstininkas, visą laiką kantriai triūsęs, pagaliau atkasa užverstą draugą

II PĖSTININKAS. Kas atsitiko? Kas atsitiko?

I PĖSTININKAS. Dirbti reikia! Dirbti reikia!

Ir abudu pradeda dirbti taip sparčiai, kad į visas puses pažyra dideliausi kamuoliai dulkių, kurios tirštai nukloja Turgaus aikštę, kaimyninių namų stogus, rūtų bei burokų darželius, Tautos atmintį ir Publiką (iki pusės). Iš inkilo iškiša snapelį žilabarzdis Varnėnas, nustebęs pasižiūri į šauniuosius statybininkus ir skaniai nusičiaudėja. Vidurvasaris...

* * *

CENTRINIS SĄVARTYNAS. Viskas labai pasikeitę. Liepaičiai su berželėm iškirsti, o ton vieton prisodinta kedrų bei kiparisų. Vietoj sfinksų ant kolonų tupi dvi baltosios meškos iš dramblio kaulo. Įtaisyta į išmetamąjį vamzdį plevėsuoja vėliava. Netoliese nauja rodyklė: „Šiaurės Atėnai — 150 km". Iš tolo atidainuoja E k s k u r s i j a (keturios Damos, du Valetai ir Tūzas). Diriguoja Z i n o v j e v a. O ž i s l o v a s tvarko aplinką: atstato nuvirtusį maumedį, pašeria meškas ir išdulkina vėliavą

DAMOS... Jieslib znali vy, kak mnie doragyyy...

VALETAI. ...padmaskovnyje viečeraaa...

TŪZAS. Bomm... *(Baigia)* Bom.

ZINOVJEVA. Prašom pro vartus. Avarija tenai.

OŽISLOVAS *(pasitinka prie vartų).* Tegyvuoja!.. Kas jūs tokie?

TŪZAS. Laba diena. Guten Tag.

OŽISLOVAS. Heil Hitler. Esu šitos avarijos Direktorius.

DAMOS. Was ist das? Was ist das?

VALETAI. Das ist Direktor! Das ist Direktor!

DAMOS. My očenj liubitj vaša kraštas...

VALETAI. Gorbi!.. Riga!.. Berioza!..

TŪZAS. Šnaps trinken?

OŽISLOVAS. Ja ja!

GARSIAKALBIS. Ty pomniš, tavarišč?.. *(Griežtai traška)*

OŽISLOVAS. Dovanokite. *(Ekskursijai)* Prašom pažvelgti šituo rakursu. Avarija įvyko lygiai prieš vienuolika parų. Čia viskas palikta taip, kaip tą atmintiną valandą. Eksponatą galite pačiupinėti. Dar šiltas. *(Damos čiupinėja)* Galite fotografuoti. *(Valetai fotografuoja)* O šičia bukletas. *(Išdalina)* Rasite

visas avarijos smulkmenas, eksponato biografiją, tikslias kitų šiais metais numatomų avarijų bei katastrofų datas, jų pobūdį ir taip toliau. Ir daugybę spalvotų foto. O gal pageidautumėte pirkti triskart sumažintą šitos avarijos kopiją iš vario bei gintaro?

TŪZAS. Kad visai neįdomus Avarijum. Cum baišpyl, esu regėjęs kur kas prašmatnesnių!..

VALETAI. Ja! ja! ja!

DAMOS. Vas? Vas? Vas?

OŽISLOVAS. Prašom atleisti. Dar tik mokinamės ūkininkauti naujoviškai. Bet mes nesiruošiam sustoti ties tuom, kas padaryta...

ZINOVJEVA. Aaa! *(Suklikusi puola ant kelių)* Šatkaūūū!..

OŽISLOVAS. Tyliau... Nereikia šitaip... Nusiraminkite. *(Susinervinęs krausto savo ir turistų kišenes)* Trys rubliai.

ZINOVJEVA. Šatkaūūū!

TŪZAS. Čia jau įdomiau. Azijum.

OŽISLOVAS. Artimųjų kančia. Penki doleriai papildomai...

TŪZAS. Prašom pakartoti. Noch einmal.

OŽISLOVAS. Kentėk. Už valiutą.

ZINOVJEVA. Šatkaūūū!.. *(Krinta be sąmonės)*

TŪZAS. Das ist original...

Damos ir Valetai ploja

OŽISLOVAS. Danke šion. Prašau apsilankyti rugpjūčio mėnesį. Yra planuojama trijų savaičių parodomoji avarija 26-ajam kilometre su keturiasdešimčia aukų ir dvi momentinės su sprogimais 64-ajam kilometre. Išankstiniai bilietai su penkių procentų nuolaida.

TŪZAS. Čia jau rimtesnis šprechen. Jūsiškei respublikum su palyginti nedidelis gyventojų skaičius šito visiškai genugt. Beje, ar negalėčiau į kurią nors avarijum investuoti mein Kapital?

OŽISLOVAS. Kodėl gi ne! Prašom skambinti šituo telefonu. *(Paduoda ragelį)* Kuo daugiau turėsim valiutos, tuo įspūdingesnes ir šiuolaikiškesnes avarijas galėsim suorganizuoti. Nes kol tarybinis rublis nėra konvertuojamas — vieni mes ne kažin ką tenuveiksime.

VALETAI. Ja ja... Sotrudničestvo... Blinkov—Berlin... Balšije vazmožnasti... Zer gut...

DAMOS. Gut gut gut gut...

TŪZAS. Danke šion. *(Spaudžia ranką)* Liabai malionu. Da svidanija. Liaba diena.

OŽISLOVAS. O tanenbaum. Gejen nach hauze. Vas ist dain fater. Šneler.

Ekskursija pranyksta už horizonto, tik iš tolo dar ataidi: Nie slyšny v sadu daže šo-ro-chy.
Vsio zdiesj zamierlooo da utraaaa...

OŽISLOVAS. Liabai malionu. *(Trina rankas, pažyra kibirkštys)* Surinkome tiek, kad jau galime drąsiai planuoti tolesnes akcijas. *(Prisikemša pypkę „Belomorkanal" ir užsitraukia)* Kaip sekasi, draugas Šatkau? Šikti norisi?

ŠATKUS. Jau nebe.

OŽISLOVAS. Taigi. Visai šaliai dabar šitaip. Nebe... Bet mūsų žmogus viską gali ištverti. Būkite patriotas. Gal eilėje prie degtinės lengviau stovėti? Mes negalim atsisakyti principų. Matote, koks prancūzų antplūdis! Surinksim valiutą, pakelsim ekonomiką — ir keliauk sveikas kur nori... O mes ties šituo nesustosim. *(Ožislovo balsas suskamba Šaliapino tonais, o įkvėptas veidas tampa vertas Botičelio teptuko)* Planuojame porą geležinkelio katastrofų. Iš pradžių galvojame nuleisti nuo bėgių prekinį sąstatą ir mazutu užlieti apie trisdešimt hektarų dirbamos žemės ties Naująja Blinkia. Įrengsim, taip sakant, tokias miniatiūrines marias. Pastatysim kempingą su lietuvaitėmis, jachtų ir prezervatyvų nuomojimo punktą... Tegu sau prancūzai irstosi po mazutą, tegu linksminasi. Rudeniop suorganizuosim dviejų keleivinių sąstatų susidūrimą. Penki šimtai aukų, neskaitant sužeistųjų. Na kaip?

ŠATKUS. Neblogai.

OŽISLOVAS. Bet ir tai dar ne viskas. Ar tamsta esi regėjęs krintantį lėktuvą?

ŠATKUS. Nesu.

OŽISLOVAS. O norėtumei pamatyti?

ŠATKUS. Norėčiau.

OŽISLOVAS. Taigi! Visi norėtų! Ir mes patenkinsim šitą natūralų žmogišką smalsumą. Įsivaizduokit! Keleivinis laineris šimtatūkstantinės minios akivaizdoje... Kaip toj dainoj... Prisimenate! Lėktuvas sminga tiesiog į žemę... Už ką man jaunaaam. Krūtinė lūžusi... Širdis sudužusi... Ir taip toliau... Už tokį reginį niekas nepagailėtų šimto dolerių. Bet ir tai dar ne viskas. *(Apsidairo ir užsideda duslintuvą)* Vėliau mes ketiname pereiti prie elektrinės...

ŠATKUS. Atleiskite. Aš suprantu, koksai menkysta turėčiau atrodyti jūsų akyse su savo niekingais nusiskundimais.

OŽISLOVAS. Nieko nieko. Taigi, kaip sakiau, ketiname pereiti prie elektrinės. Štai kuom mes nustebinsim visą pasaulį. Dabar tariamės su švedų firmomis, kas galėtų nebrangiai parduoti šimtą milijonų dujokaukių. Planuojame, jog maždaug tiek prancūzų turėtų apsilankyti mūsų krašte pirmaisiais metais po sprogimo. Atominis grybas... Branduolinė žiema... Įsivaizduojate, kokios valiutinės įplaukos! Čia nebe milijonai. Milijardai, Šatkau! O tada jau pirksim ką reikės, darysim ką norėsim. Už tokią sumą visą kraštą galima nusagstyti stadionais, restoranais ir raketomis. Ekonomika bus išgelbėta. Ir... *(trenkia perkūnas)* bus išsaugotas. Tai paskutinis istorinis šansas. Lemiamoji kova! Tik sitaip mes nueisim atgal. O abejonių valandėlę prisiminkite dvidešimt aštuonis panfiloviečius: za nami Maskva. Atstupatį niekuda.

ŠATKUS. Leiskite paspausti jūsų ranką.

OŽISLOVAS. Spauskite.

ŠATKUS. Aš galiu... O juk galėjau taip ir likti... Kaip gerai, kad viskas gerai baigėsi. Tik kažin kodėl aukštyn kojom? Teisybę sakydavo Zinovjeva, kad aš viską daręs atbulai... *(Susikaupia)* Tik reikia prisiminti, kuriuo keliu aš, paprastas Suvalkijos berniokas, ėjau, kad galėčiau mokyklose arba prie laužų jaunajai kartai...

ZINOVJEVA *(kliedi)*. Dovanok man už viską, Šatkau! Kad neišvirdavau...

ŠATKUS. Niekai... Niekai...

ZINOVJEVA. Kad nušauti norėjau...

ŠATKUS. Smulkmenos...

ZINOVJEVA. Kad neištikima buvau...

ŠATKUS. Ką? *(Sukietėja)*

OŽISLOVAS. Atiduokite mano ranką!

ŠATKUS. Negaliu. Užsikirto.

Pauzė. Girdėti švelnus kaštono lapų ir apatinių rūbų šnaresys

ZINOVJEVA. Sapne tik! Sapne!

ŠATKUS. Kada tai atsitiko?

ZINOVJEVA. Iš šeštadienio į sekmadienį.

ŠATKUS. Kiek sykių?

ZINOVJEVA. Šešis.

ŠATKUS. Pavardė?

ZINOVJEVA. Nepažįstu...

ŠATKUS. Štai kaip! *(Girdėti, kaip skaudžiai plaka jo širdis)* Su nepažįstamais!

ZINOVJEVA. Kas čia tokio!..

ŠATKUS. O jei sūnus?.. Kieno bus?
ZINOVJEVA. O kodėl tu vis nepareini?
ŠATKUS. Aš dirbu.
ZINOVJEVA. Vakarais taip ilgu...
ŠATKUS. Miegok užsirakinusi, jei košmarai sapnuojasi. Tuoj gausiu atostogų, sugrįšiu...
ZINOVJEVA *(atsipeikėja).* Ne ne!.. Mišias užpirksiu... Ir žvakių nepagailėsiu...
ŠATKUS. Žvakių?! Man ordiną duos!

Pateka Mėnulis. Per visą teritoriją nusidriekia ilgi kiparisų šešėliai. Tvyro lengvas odekolono ir prarasto laiko kvapas. Ateina Vitaūtas Kęstutovičius Barabančikovas

VITAŪTAS. Ekspoziciją uždarome. Yra ženklų, kad keisis klimatas: lėktuvai pažeme skraido.
OŽISLOVAS. Geros žinios.
VITAŪTAS. Kas girdėti geležinkelyje?
OŽISLOVAS. Viskas tvarkoj. Bėgiai išardyti.
VITAŪTAS. Keleivių anketos?
OŽISLOVAS. Beveik vieni ekstremistai ir jų žmonos su vaikais. Tiesa, dar dvi kanarėlės ir vienas veteranas. Tačiau vardan švento reikalo...

Jie išmontuoja ekspoziciją ir ištraukia Šatkų

VITAŪTAS. Aukso žvaigždė... Garbės raštas... Du litrai...

Sveikina. Ožislovas priglaudžia prie lūpų sidabrinį trimitą ir iškilmingai sutrimituoja

ŠATKUS. Ačiū už rūpestį. *(Valgo garbės raštą, paskui nusileidžia kelnes, pritupia ir taipogi sutrimituoja, deja, gana graudžiai, nors ir griausmingai)*
GARSIAKALBIS. Iki išvykimo greitojo traukinio Šiaurės Atėnai—Maskva per Blinkuvą liko keturios valandos. *(Traška ir kosėja)* Nerūkoma...
VITAŪTAS. Neramu dėl veterano. Reiktų išsaugoti. Gal dar pravers.
OŽISLOVAS. Kad nėra reikalo. Juk jų vis daugėja. Įsijungi per šventes televizorių — kasmet vis ilgesnės ir ilgesnės kolonos...

Vitaūtas staiga atlapoja tautinį švarką. Blyksteli kariška palaidinė, visa nusagstyta ordinais ir medaliais

OŽISLOVAS. Izvinite, tavarišč padpalkovnik.
VITAŪTAS. Ieškokite vidinių rezervų.
OŽISLOVAS *(Šatkui)*. Gal norėtumėt, gerbiamasis, pasivažinėti traukiniu?
ŠATKUS. Ar atostogų nebus?
VITAŪTAS. Tamsta dar šiąnakt ilsėsies Jo dešinėje. Sakau tau.
ŠATKUS. Tas traukinys, aišku, turi nuvažiuoti nuo bėgių?
OŽISLOVAS. Kur jis nuvažiuos, kur? Traukinys visada važiuoja ten, kur reikia. Ir niekur kitur. Tai vienintelė susisiekimo priemonė, kuri šiais laikais ir betinka padoriam žmogui. Ar tamsta esi kada regėjęs traukinį, važiuojantį pievomis... laukais?..
ŠATKUS. Esu. Bene prieš penketą metų. Vienas — bėgiais, o kitas — šalimais. Per lankas... per vasarojų... per pūdymus... Abudu į Rygą. Vadinosi tatai socialistinis lenktyniavimas. Pabaltijo apygardoje.
OŽISLOVAS. Negerai, kai žmogus ilgą laiką aukštyn kojom. Kaip manote, Vitaūtas Kęstutovič?
VITAŪTAS. Mūsų žmogus visą laiką aukštyn kojom. Tai vienas pagrindinių mūsų iškovojimų.
OŽISLOVAS. Atleiskite.

Garsiakalbis nusiriaugėja

ŠATKUS. O mašinistas patikimas? Nenuvarys traukinio į Stokholmą?
VITAŪTAS. Mašinisto nėra.
ŠATKUS. O kas tada vairuos?
VITAŪTAS. Tu ir vairuosi.
ŠATKUS. Bet aš nemoku!
VITAŪTAS. Ir nereikia. Prisimenate:
GARSIAKALBIS *(melodingai)*. Naš paravoz piriot lietit, kamunie astanovka. Drugova niet u nas puti, v rukie u nas vintovka!..
ŠATKUS. Viešpatie!..
OŽISLOVAS *(griežtai)*. Nėra.
ŠATKUS. Anksčiau nebuvo, o dabar, sako, vėl atsirado.
OŽISLOVAS. Nuimsim. Ne pirmas kartas.
GARSIAKALBIS. ...inys... tėnai... kva... per... kuvą... po keturių mėnesių... *(Žagsi)* Griežtai draudžiama...

Visai pažeme praskrenda net keletas lėktuvų. Paknopstom nusileidžia Mėnulis. Iš Vakarų skubiai pateka Saulė

OŽISLOVAS. Ką tai reiškia? Vitaūtas Kęstutovič!
VITAŪTAS. Tamstos auka, draugas Šatkau, nebuvo beprasmė. Is-

torijos ratą pagaliau pavyko pasukti atgal... Metas skelbti Tarybų valdžią. Pirmyn, Ožislovai! *(Abu išeina)*

ŠATKUS. Važiuot ar nevažiuot? *(Pakrypsta)* Štai klausimas...

ZINOVJEVA. Važiuok, mielasis. *(Ilgesingai)* Aš kaip nors... nors... nors...

Susimąstymo akimirka. Girdėti, kaip kažkur tolumoj švelniai groja Raudonosios Armijos orkestras, o Blinkuvos priemiesčiuose kažką nesuprantamo gieda gaidžiai

* * *

VASARNAMIS „N". Pravažiuoja Ekskursija

ZINOVJEVA. Keturių aukštų postarchitektūros stiliaus vasarnamis, kurį matote priešais, ilgus dešimtmečius buvo nematomas paprasto mirtingojo akiai. Jo nerastumėte nė vienoje Blinkuvos miesto schemoje. Tik Generalinio štabo plane pažymėta, jog šitoje vietoje telkšo uždaras mokslinis tiriamasis ežeras su indeksu „N". Šiandien viešumo ir demokratijos laikais... Paplokime, brangūs svečiai! *(Ekskursija ploja)* Mes puikiai matome, kad jokio ežero čionai nėra. Vasarnamis buvo pastatytas 1941-ųjų birželyje, Blinkuvos varguomenės komiteto iniciatyva, pažymint pirmąsias tarybinio tanko įvažiavimo į Blinkuvą metines. Jį suprojektavo garsus mokslinio ateizmo kūrėjas, daugelio straipsnių ir vadovėlių autorius, visų laipsnių Šlovės ordinų kavalierius, profesorius Vladimiras Nadieždа Trikomunskis. Iki netikėto vokiškųjų fašistų antpuolio čionai buvo atliekami naujo ideologinio ginklo bandymai su šunimis ir triušiais. Daugelis minėtųjų gyvūnėlių palikuonių šiandien sėkmingai darbuojasi įvairiuose šalies ir pasaulio cirkuose. *(Apsidairo)* Kai kurios užsienio radijo stotys neseniai perdavė sensacingą pranešimą, esą bandymai buvo atliekami ir su beždžionėmis, kurios per trumpą laiką išsivyščiusios į enkavedistus ir liaudies gynėjus. Deja, tai dar nepatikrinta. Archyvai kol kas neprieinami. Tačiau kilkime istorijos laiptais aukštyn. Po karo vasarnamyje buvo įkurtas Blinkuvos revoliucijos muziejus, kuriame dažnai lankydavosi ilgaamžis Vykdomojo komiteto pirmininkas Kęstutis Barabančikovas su žmona, sekretore bei kitais oficialiais asmenimis. Turbūt ne visi žino, jog 1980-aisiais, Dainų šventės išvakarėse, Muziejuje tris paras svečiavosi ir Blinkuvos apylinkėse medžiojo Petras Griškevičius ir tuomet visai dar jaunutis, mažai kam girdėtas Michai-

las Gorbačiovas. Po atmintinų 1990-ųjų pavasario įvykių muziejų gana nebrangiai — 175 tūkstančiai — nusipirko profesorius Gediminas Stulpas. Vietiniai gyventojai kalba, jog naktimis čia vaidenasi... *(Krūpteli)* Prašom į valgyklą.

Ekskursija skubiai išvažiuoja
Profesorius Gediminas Stulpas sėdi buvusioje Buržuazijos laikotarpio salėje už linine drobule užtiesto stalo ir garsiai skaito. Gražiai susimąstęs jam po kojomis atidžiai klausosi šeimos draugas lygusis žaltys, visų meiliai šaukiamas Poviliuku. Obirutė audžia elektrinėmis, tačiau stilizuotomis pagal XIX a. madą staklėmis

STULPAS. „...povyzos drąsios ir malonios, ant kožno veido ramybė ir kantrybė žydėjo, o malonė artimo kiekvieno širdy klestėjo; stovyla, kalba ir kožnas žingsnis reiškė visus liuosus esančius ir, deja, tam, kas neteisingai ranka kurį palytėjo ar žodžiu užgavo, tas ant vietos žagtelėjo, nesgi kelio nedoram nelenkė..." *(Atsidūsta)* Šitoks tatai buvęs būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių...

OBIRUTĖ. Ir pono Blinkevičiaus! *(Pauzė. Girdėti, kaip antrajam aukšte kažkas sunkiu žingsniu pereina girgždančiomis grindimis)* Ak tu, padla!

STULPAS. Ką, dukrele?

OBIRUTĖ. Juk ir vėl nusidėjau! Suvalgiau kepeninės dešros. Pusantro kėgė. Ir plaktos grietinėlės su spanguolėmis. Du ąsočius...

STULPAS. Ar kas nors pastebėjo? Šlaistosi visokie...

OBIRUTĖ. Aš čemodane. Užsirakinusi.

STULPAS. Tada nieko.

OBIRUTĖ. Sąžinė graužia, tėveli!

STULPAS. Pakentėk, kol suvirškinsi. *(Tęsia)* „...visi buvo augumo vidutinio, ne taip smulkaus, kaip rimto, ir pety vyrai žaliūkai, su visu sutikę, nesgi šiandien dar yra tariama: „žinia, vyras koks paritus, toks pastačius", arba „ilgas, tęvas mergininkas, trumpas, drūktas darbininkas..."

OBIRUTĖ. Ir ponas Blinkevičius... Trumpas, drūktas... darbininkas...

Kraupiai girgždėdamos atsiveria durys ir įeina Kęstutis Barabančikovas su šautuvu rankoj ir virve ant kaklo. Apsivilkęs tuo pačiu juodu iškilmių kostiumu, su kuriuo anądien atsigulė karstan

OBIRUTĖ. Šmėėėkla! *(Krinta po sofa)*

KĘSTUTIS *(dairosi po salę, pastuksena buože į sienas).* Kur mano marškiniai, kuriais vilkėjau partizanaudamas?.. Krauju nudažyti... Raudonu krauju... *(Dusliai)* Stirną tą naktį nudėjome... Plūgas ant sienos kabojo... Pakelta velėna... Pirmosios vagos iš bronzos... Auksinė varpa... Kur visa tai?

STULPAS. Ko tamsta ieškai? Kas tamsta toks?

KĘSTUTIS. Kokia šiandien diena?

STULPAS. Sekmadienis.

KĘSTUTIS. Vadinasi, rytoj — šeštadienis. Atsiminkite. *(Išeina)* Atsiminkite! *(Pakabina šautuvą ant šermukšnio šakos)*

OBIRUTĖ. Kas čia buvo, tėveli?

STULPAS. Pavadinčiau tatai laisvės sindromu. Piliečiui, manding, mažumėlę atsisuko. Žinia, įpratus gyventi parklupdytam, svaigsta galva atsistojus. Gerai yra pasakęs didysai Maironis: „Kam raudos ir verksmas prie karsto Mesijo? Raminkis..."

OBIRUTĖ. Eisiu... Atsistosiu prie Didžiojo kelio. Važiuos pro šalį ponas Inspektorius... Skarele pamojuosiu... Nes neverta esmi daugiau...

Bet sutrinka miškai, — dūdų muzika. Pražygiuoja Visuomenė su plakatais ir vėliavom. Pėstininkai sumontuoja nedidelį Mauzoliejų. Į tribūną užkopia Garnevičius

GARNEVIČIUS. Ponai ir ponios. Gerbiami svečiai. Mitingą, skirtą iškilmingoms Kertinio akmens paguldymo metinėms pažymėti, leiskite skelbti atidarytu!

VISUOMENĖ. ...aliooo!

Sugriaudžia plojimai. Dūdos nutyla
Susisupusi į juodą skarą, su dideliu, skaniai kvepiančiu ryšuliu atsėlina Blinkevičienė ir krinta po akacija. Apsidairiusi nubėga iki šermukšnio ir pritupia

BLINKEVIČIENĖ. Kiek ponų... Kokie visi gražūs... Ar nematėte mano Pranelio?.. *(Nueina, kas keli žingsniai mėtydama dešreles bei pyragaičius)* Pareis... Vis tiek pareis...

GARNEVIČIUS. Lygiai prieš metus mes pradėjome statyti Viltie ir Pasiryžimo Rūmus. Ir šiandien man labai malonu pasakyti, kad kur aš benueičiau, kur benukeliaučiau, kur benuskrisčiau, na, pavyzdžiui, į parduotuvę — pirkėjų veiduose visuomet matau viltį, o pardavėjų — pasiryžimą. O jeigu kartais kieno veide šmėsteli koksai tamsėlesnis šešėlis, — tai tik dėl to, kad lietuvis iš prigimties yra palinkęs į liūdesį ir melancholišką nuotaiką. Arba tas žmogus ne mūsiš-

kis. Nes iš tikro šiandien liūdėti nėra kada. Šiandien turime dirbti. O dirbdami — dainuoti...

STULPAS. Uždaryk langą.

Obirutė uždaro, ir todėl dabar girdėti tik atskiri Vyriausybės tezių aidai

GARNEVIČIUS. ...rinkos mechanizmas... taikyti ekonomines sankcijas.

Garsiai signalizuodamas atvažiuoja Blinkevičius, apsisuka aplinkui tribūną ir sustoja prie Vasarnamio

GARNEVIČIUS. ...tokį valdžios agregatą, kuris gali... Nepatinka, tegu išvažiuoja...

Blinkevičius įbėga į vasarnamį ir suklupęs priglunda prie Obirutės sijono apvadų. Gediminas Stulpas duoda Jauniesiems pabučiuoti žalčio kojas ir sujungia jų rankas Vario dūdos trenkia maršą

GARNEVIČIUS. ...menininko vaidmuo... mūsų laimėjimus...
BLINKEVIČIUS. ...provokacija... užkirsti kelią...
GARNEVIČIUS. ...kelia galvas... reikėjo tikėtis...
BLINKEVIČIUS. ...ne minutės... tolygu pražūčiai...
GARNEVIČIUS. ...apjuodinti bando... neleisim... uždrausim...
BLINKEVIČIUS. ...aprašiau... išsiunčiau... turi atvažiuoti...
GARNEVIČIUS. ...į atokesnius kampelius... Skuodą... Zarasus... Iki gyvos galvos...
BLINKEVIČIUS. ...O jeigu kartais... nuo priešo budelio kulkos... *(Pravirksta)*
OBIRUTĖ. ...baltais akacijų žiedais...
GARNEVIČIUS. ...pasmeigti ant kuolo...

Dūdos nutyla ir tik išdykėlis Saksofonas vienas pats kažin ką sau niurna. (Pučia P. Vyšniauskas.) Ateina Blinkevičienė

BLINKEVIČIENĖ. Kiek ponų... Kokie visi gražūs... Ar nematėte mano Pranelio?.. *(Meto dešreles ir pyragaičius)* Anei šioj, nei anoj pusėj Dunojėlio... Vai kukū, vai liūlia...
BLINKEVIČIUS. ...numirti... Visu greičiu pirmyn... *(Atidaro langą ir apsižvalgo)*
GARNEVIČIUS. ...Jūrininkai turi nepaprastai gražų paprotį. Nuleisdami jūron naują laivą, jo šonan sudaužo butelį šampano. Kelionei ir laimei, ir taip toliau... Mūsų gyvenimas šiandien — kaip audringa jūra, Blinkuva — tartum laivas, atšiaurių vė-

jų genamas į Nepriklausomybę. Tačiau įgula gali miegoti ramiai — prie vairo budi prityręs kapitonas. Tad leiskite, sekant šiuo prasmingu tėvų papročiu, sudaužyti ir jam... Butelių, kaip žinote, nėra, šampano irgi, bet išeitį vis dėlto radome — įgazavom stiklainį šventinto vandens. *(Iškelia ir pateliūškuoja)* Lai šita didinga Siena kyla vis aukštyn ir aukštyn. Mūsų darbas — tau, Tėvyne! *(Paleidžia stiklainį)* O dabar visi sugiedosim...

VISUOMENĖ. Kur bėėėga Šešūūū... *(Nutyla ir laukia. Siena susvyruoja ir nugriūva)*

GARNEVIČIUS. Štai! Plokite ir linksminkitės! Veiskitės ir dauginkitės! Trimituokite visam pasauliui!..

VISUOMENĖ. ...aliooo!

GARNEVIČIUS. ...Tautos priešai!

STULPAS *(išeina į balkoną).* Gerbiami Blinkuvos žmonės! *(Išskleidžia pranešimą)* Kai apsisprendžiame laisvei ir gyvename prasmingai, suprantame, kad už save negalime būti dėkingi sau patiems. Pakildami į laisvę, kur mūsų veiksmas mums atrodo esąs būtinas, tačiau ne dėl išorinės gamtos dėsnio prievartos, o kaip vidinė negalėjimo norėti kitaip harmonija, mes suvokiame savo laisvę esant duotą transcendencijos...

GARNEVIČIUS. Aš tamstai nedaviau žodžio!

STULPAS. Ponas Garnevičiau! Žodis Blinkuvoj dar ne už talonus.

GARNEVIČIUS. Bet pagal sąrašą.

STULPAS. Man žodį įdėjo į lūpas... *(Užsimerkia)* Tėvynė!

GARNEVIČIUS. Ko tamsta norėjai paklausti?

STULPAS. Žmonės! Ar jūs žinote, kur šiandien guli Kertinis akmuo iš Griunvaldo laukų?

GARNEVIČIUS. Kur bėga Šešupė, kur Nemunas teee...

STULPAS. Ar jūs žinote, kad iš Kertinio akmens buvo išdrožtas Barabančikovo antkapis?

GARNEVIČIUS. Ten mūsų Tėvyyy...

STULPAS. Ir iškalti žodžiai: „Amžinai gyvas!"

GARNEVIČIUS. Čia broliai artojai lietūūū...

STULPAS. Ar jūs žinote, kas šiandien guli Kertinio akmens vietoje?

GARNEVIČIUS. Čia skamba po kaimus Birūūū...

STULPAS. Lenino biustas, kurį ponas Garnevičius užkasė rinkimų išvakarėse.

GARNEVIČIUS. Bėkit, bėėkit mūsų ūūū...

STULPAS. Aš reikalauju...

GARNEVIČIUS. Kas už? *(Visuomenė ima bruzdėti)* Atjungsime vandenį.

Bruzdėjimai liaujasi. Muzikantai apmėto Profesorių nešvariomis apatinėmis gaidomis

STULPAS. Gerai yra pasakęs didysai Maironis: „Bažnyčioj gieda Aleliuja", bet aš tyliu, širdy skaudu". *(Slepiasi)*

BLINKEVIČIUS. Profesoriau! *(Sopulingai)* Eisime dviese.

STULPAS. Aš lieku budėti. Nesipriešinimo taktika. Ar girdėjote, ką yra pasakęs Mahatma Gandis?

BLINKEVIČIUS. Negirdėjau.

STULPAS. O Tibeto dalai lama?

BLINKEVIČIUS. O ką yra pasakiusi Blinkevičienė, a? *(Išeina ir, stumdydamas Visuomenės narius, bando prasiskverbti prie „Lituanicos")* Aš parašysiu. Viską!

STULPAS *(nusimauna kelnes)*. Išskalbk, dukrele, ir išlygink. Su šūdais mėto. Štai inteligencija!

OBIRUTĖ. Vis tiek įtvirtinsim! *(Skalbia ir lygina)*

GARNEVIČIUS. O dabar visi dar glaudžiau susitelksim aplinkui tribūną, suremsim pečius, susiimsim už rankų ir niekam neleisim...

VISUOMENĖ. ...leisim...

GARNEVIČIUS. Nepasiduosim!

VISUOMENĖ. ...Pasiduosim...

GARNEVIČIUS. Ir atstatysim!

VISUOMENĖS BALSAS *(I)*. O kada man butą duos?

GARNEVIČIUS. Kai iš galvos išsikraustysi. Atsiras vietos. *(Šypsodamas bei linkčiodamas priima gėlos ir meilės laiškelius)*

VISUOMENĖS BALSAS *(II)*. O kada galvų atveš?

GARNEVIČIUS. Jeigu tamsta neturi, aš tikrai nežinau, iš kur paimti.

Jo veidas pavirsta Šypsena. Akys, ausys ir nosis išnyksta. Užtat smarkiai padidėja dantys

VISUOMENĖS BALSAS *(III)*. Ponas Burmistre! Kaip galėtumėte pakomentuoti šitokį reiškinį: sukasi staklės, dunda fabrikai ir gamyklos. Materialinės gėrybės trykšta nenutrūkstamu srautu. O nueini parduotuvėn — tiūūū...

GARNEVIČIUS. Gamtos mįslės, ponia. Šiuolaikinis mokslas dar bejėgis šitai paaiškinti. Bet aš norėčiau pateikti kontrklausimą. Štai Afrikoje auga bananai. O ar gali kiaulė nusiskinti?

BLINKEVIČIUS. O kodėl tu, Garnevičiau, Geležinį Vilką grandinėmis sukaustei?

Garnevičiaus Šypsena pamažu nyksta, kol pavirsta ženklu „O". Atsiranda ir ima krutėti ausys, o akys — mėtyti žaibus. Sudunda griaustinis

GARNEVIČIUS. Lazdų jam... Vėliavų kotais... Ne per galvą... Kultūringai... Kitaip neįleis į bendrus Europos namus... Gana...

BLINKEVIČIUS. Tegyvuoja!.. *(Apvirsta)*

GARNEVIČIUS. Tegyvuojančių sąrašas bus paskelbtas laikraščiuose. O dabar prašom skirstytis. Rytoj pirmadienis. Į darbą, broliai!

Tačiau kažkur, sakytum iš po žemių, pasigirsta balsai: Šeštadienis! Šeštadienis! *Aikštės vidury į šalis ima lėkti grindinio akmenys, sliekai ir žvyras. Neilgai trukus išlenda raudona vėliava ir Ožislovas Petkevičius*

OŽISLOVAS. Draugai! Tarybų valdžia, apie kurią šitiek metų buvo kalbama tiktai blogai *(ryja džiaugsmo ašaras)*, gyva!!! Štai jinai!

Išlenda Vitaūtas, tempdamas už virvagalio Kęstutį

VITAŪTAS. Valdžia Taryboms! Žemė valstiečiams!

OŽISLOVAS. Viskas žmogui! Jo gerovei!

VITAŪTAS. Pagrindinis kursas — intensyvinimas!

OŽISLOVAS. Daugiau produkcijos frontui!

Visuomenė svyruoja. Girdėti balsai: Šeštadienis! Pirmadienis!.. Šeštadienis!.. Pirmadienis!.. Velykos!..

GARNEVIČIUS *(išsigandęs glaudžia prie ausies stiklinę).* Alio! Šiaurės Atėnai... Alio!

BLINKEVIČIUS. Šito negali būti! Tai prieštarauja gamtos dėsniams!

OŽISLOVAS. Tarybų valdžia nepavaldi gamtos dėsniams!

BLINKEVIČIUS: Jeigu šitaip... *(Griežtai)* Atnešk, Obirute, gaidį.

OBIRUTĖ. Tuojaus, Pranai. *(Atneša)*

BLINKEVIČIUS. Giedok, meldžiamasis.

Gaidys nusigandęs tyli

BLINKEVIČIUS. Giedok, jei esi lietuviu gimęs!

Gaidys, pakreipęs galvą, priekaištingai žiūri Blinkevičiui į akis

BLINKEVIČIUS. Giedok, šunsnuki!

GAIDYS. Kaą?

BLINKEVIČIUS. Ką nori! *(Pagavęs plakatą, pliekia gaidį per aksominį užpakalį)*
GAIDYS. Ką? Ką? Ką?
BLINKEVIČIUS. Obirute! Šautuvą!

Obirutė nukabina Kęstučio paliktą šautuvą

BLINKEVIČIUS. O dabar nušauk jį.
OBIRUTĖ. Garnevičių?
BLINKEVIČIUS. Gaidį.

Obirutė prisitaiko ir pykšteli. Gaidys skėsteli sparnais, suklinka: Kukariekūū! — *ir nugriūva aukštielninkas*

BLINKEVIČIUS. Išnyk, nelaboji dvasia! Išnyk! *(Daro plačius kryžiaus ženklus. Obirutė tuo tarpu mosuoja rūkstančiomis Profesoriaus kelnėmis)*
KĘSTUTIS *(dusliai)*. Ar tu matai, Blinkevičiau, kas už mano nugaros? *(Išspjauna smėlį)*
BLINKEVIČIUS *(tauro balsu)*. Aš matau, kas prieš mano akis!
GARNEVIČIUS. Į mane nežiūrėk. *(Mosuoja balta nosine)*
KĘSTUTIS. Milžiniški plotai...
BLINKEVIČIUS. Dirvonuojančių žemių.
KĘSTUTIS. Nesuskaičiuojamos minios...
BLINKEVIČIUS. Su maišais ant pečių.
KĘSTUTIS. Šviesus kelias...
BLINKEVIČIUS. Į Sąvartyną.
KĘSTUTIS. Ir tarybinis...
BLINKEVIČIUS. Rublis.

Kęstutis išsitraukia vardinį pistoletą ir šauna Blinkevičiui į širdį. Blinkevičiui išsiskleidžia sniego baltumo sparnai, ir jis krinta aukštyn

STULPAS. Atnešk, dukrele.
OBIRUTĖ. Ką, tėte?
STULPAS. Ką! Ką! *(Nervingai pasiraitoja rankoves)*. Tą!
OBIRUTĖ. Šautuvą?
STULPAS. Gaidį. *(Užsivožia ant galvos aliuminį dubenį; į kairę paima peilį, o į dešinę — šakutę)*

O viršum Visuomenės sklando Pranas Blinkevičius, mosuodamas dideliausiais sparnais

VISUOMENĖ. — Žiūrėkite! Žiūrėkite!
— Skrenda! Skrenda!
— Aitvaras!

— Šaldytuvas!

— Gulbių pulkelis!

— Blinkevičius! Blinkevičius!

BLINKEVIČIUS. Skrendu ašen apimtas didelio sielvarto. Pavojus prarasti laisvę, tautos dvasią ir nepriklausomą egzistenciją Blinkuvai iškilo dar kryžiaus karų metu, bet Blinkuvos žmonės taip mylėjo laisvę, kad jiems geriau buvo mirti laisviems, negu gyventi supančiotiems. Tačiau žiūriu dabartės iš aukštybių į jus, brangūs tėvynainiai, ir ką aš matau?.. Procentais. Aštuoniasdešimt devyni mielai išgertų. Bet už svetimus. Aštuoniasdešimt trys geidžia asilo artimo savo. Tik baiminasi, kad neimtų garsiai bliauti. Septyniasdešimt vienas trokšta paimti valdžią. Tik nežino kaip, arba žmona neleidžia. O dvidešimt keturi sapnuose kerpa dėdę iš Australijos... Kur jūs tokie nueisite? *(Gailiai klykauja žuvėdros balsu)*

GARNEVIČIUS. Alio!.. Šiaurės Atėnai... Alio! *(Nusviedžia stiklinę)*

BLINKEVIČIUS. Bet aš matau ir kitką. Blinkuvos žmonėms nuo amžių būdingas vieningumas, susiglaudimas ir atkaklumas, o tas, kartu paėmus, sudaro didelę jėgą. Atidžiai į viską žiūrėdamas, matau išmintį: planingą veiksmą, talentą ir tikslumą. Visa tai rodo, kad sugebėsite visose gyvenimo srityse pakelti kraštą ir nustebinti pasaulį. Tegu džiugi vilties šviesa spinduliuoja į jūsų širdis. Aišku, Šėtonas nuolat gundo žmones: jam reikia nuolat priešintis. Nuolat reikia budėti, atgailauti už savo ir kitų nuodėmes, daryti įvairius savęs apribojimo ir apmarinimo darbus. Būkime dvasinės kultūros šaukliai ir kūrėjai. Aleliuja! *(Plasnoja)* Aleliuja!..

BLINKEVIČIENĖ. Pranai! *(Nukerpa sparną)* Einam namo.

BLINKEVIČIUS. Moterie! *(Krinta ant žemės)* Ką tu padarei!..

GARSIAKALBIS *(traškaj.* Greit... trauk... kuva... tėnai... kva... kva... *(čiaudėja)*... vnimanije... mėsio... Greitasis traukinys Blinkuva—Šiaurės Atėnai per Maskvą išvyksta po penkių minučių... Nerūkoma...

OŽISLOVAS. Šatkus atvažiuoja! Šatkus atvažiuoja!

VITAŪTAS. Pirmyn, Ožislovai!

BLINKEVIČIUS *(silpnai mosteli sparnu).* O tu, Garnevičiau, su kuom? Su kuom tu, Garnevičiau?

GARNEVIČIUS. Važiuojam! Ten pasakys.

Visi išbėga. Į Turgaus aikštę nusileidžia Gedimi-nas Stulpas, užkloja sparnu Blinkevičiaus akis ir surenka popierius

STULPAS *(išskleidžia vieną popierių).*

Kauno miesto aikštėj veršis baubia griaudingai
Aukštinelkas ant ratų plikų Žydas veža jį pjauti...

(Nutrūksta balsas)

Profesorius užsidengia veidą popieriais. Jo pečiai krūpčioja nuo tramdomo verksmo. Tačiau neilgai trukus profesorius susikaupia, žengia porą žingsnių į priekį ir, kažin kam pagrūmojęs iškeltu kumščiu, tęsia toliau

STULPAS. Leidžias saulė už kalno, garsu, nėra vėjo!
Žmonės ramūs sau žengia taku;
Ką jiems veršis? Man širdį giliai suskaudėjo,
Ir taip liūdna! Ir taip nejauku!

Ar tai vienas beširdės gamtos sutvėrimas
Ko ten šaukias... Už būvį kovoj!
O, nurimki, beviltis, beprasmis šaukime,
Kurs beribėje dingsti melsvoj!..

Blinkuva nelaiminga! Ir tavo šaukimas
Be vilties sau per kalnus nueis!
Juk kitiems tavo verksmas — tai veršio baubimas,
Jie sau ramūs beeina keliais...
Pranciškus Juozapas Blinkevičius... Ave Vita... *(Užgeria rūgusiu pienu)*

O aplinkui — tyla ir ramybė. Tik iš aukštybių krinta kosminės užmaršties dulkės ir subraška Viešpaties sostas Atbėga Garnsekretorė: suknelė suplėšyta, plaukai išsidraikę, veidas pasruvęs ašarom

GARNSEKRETORĖ. Ponas Garnevičiau! Ponas Burmistre! *(Suklumpa)* Geležinis Vilkas pasikorė!.. *(Tyliai verkia. Ir pritaria jai tik tolimas traukinio ratų dundesys)*

Iš skirtingų pasaulio šalių ateina Du Pėstininkai su maišais ant pečių. Pasisveikina, apsimaino maišais ir nueina. Skamba varpai

Antrosios Savaitės pabaiga

1990, Zarasai

Pakeleivingi

(dviejų dalių
tragiški vaizdai)

Veikiantieji asmenys:

ZOFIJA G. — *vienturtė duktė garsiojo Ceskos G., paprasta dzūkų arba latvių mergaitė — 46 m.*
BIRUTĖ K. — *speciali mergaitė, turinti plačius įgaliojimus — 41 m.*
FRANAS B. — *valsčiaus viršaitis — 25 m.*
PETRAS G. — *vietinės reikšmės ūkininkas — 26 m.*
ALFREDAS A. — *buvęs kanauninkas, dabar policijos įgaliotinis, proto vyriškis — 77 m.*
MIESTELĖNAI IR KAIMIEČIAI — *mieste ir kaime gyvenantys vyrai bei moterys*

Taip pat atskiruose epizoduose dar pasirodo vizijos, iškrypėliai ir žmonės iš kinematografo, o daugybė kitokių asmenų, kurie čia nebuvo paminėti tik dėl vietos stokos, scenoje nepasirodo. Tarp jų ir tokie svarbūs personažai, kaip vachmistras, uriadnikas, antstolis bei kiti valdžios organai. Autorius jų visų nuolankiausiai atsiprašo ir savo teises pasilaiko

Pjesę skiria gimnazijos laikų bičiulei, dabar jau mirusiai, Danutei K.

— Juozas E.

Trumpas pirmojo veiksmo turinys

Į nedidelį miestelį „N" atvyksta garsūs nusikaltėliai Franas B. ir Birutė K. Tikrosios jų pavardės — Pranas ir Verutė P. P. Franas įgyja vietos miestelėnų ir kaimiečių pasitikėjimą ir išrenkamas valsčiaus viršaičiu. Birutė taipogi patenka į Aukštąją visuomenę. Tačiau ardomosios veiklos jie nenutraukia. Dabartinis jų tikslas — suardyti dviejų besimylinčių jaunuolių — Zofijos ir Petro — laimę. Bet nusikaltėliams ant kulnų lipa policijos įgaliotinis Alfredas. Palaipsniui lošimas aštrėja — jis tampa įtempta stygа, žiauria kova, bežodžiu mirtinu dviejų vyrų susirėmimu. Kiekviena minutė graso dramatiška atomazga. Ogi scenoje vaizduojamas ankstyvas rytmetis kaime. Ką tik nulijo šiltas pavasarinis lietus, kažin kur vakaruose dar girdėti griaustinis, bet nuo upės jau kyla tirštas baltas rūkas, nupraustuose soduose dar balčiau žydi vyšnios, o viršum garuojančių arimų kabo didelė spalvota vaivorykštė. Anapus upės, beržynėlyje, girdėti, kaip kukuoja gegutė, ir jos tyras balsas žadina širdyse keistą graudulį ir nerimą. Ir skaudus ilgesys kažin ko tolimo ir gal seniai jau pamiršto staiga vėl sukyla krūtinėje. Iš miestelio atplaukia varpų aidai, šaukiantys rytmetinei maldai. Pavyzdinės sodybos kieme, aplink Vyšnių Sodą, vaikštinėja Z o f i j a, vienturtė ir vienplaukė Českos G. duktė. Rankoje laiko didelę rasotų svogūnų puokštę, kurią meiliai glaudžia prie skaistaus veido ir vogčiom dirsčioja į kelią. Ir tik drovus šypsnys, retkarčiais pražystantis žavingam jos veide, išduoda giliai paslėptas mergiškas godas

Veiksmas atsitinka Vidurio Lietuvoje, 1930 metų gegužės 19-ą dieną

ZOFIJA *(gieda).* Tykus ramus vakarėlis,
Taip gražu ant lauko!
Melsvi rausvi debesėliai
Patylomis plauko.

Vėjas drebina berželio
Ir alyvos šaką,
O padangėj vieversėlis
Kažin ką man sako.

Byra, krinta ant krūtinės
Žalias lapų šienas,
O į plaukus įsipynus
Draikos mėnesiena.

Tykus ramus vakarėlis,
Taip gražu ant lauko!
Jei girdi tu mano treles —
Atplasnok, atplauki!

Zofija nutyla ir įsiklauso. Kažkas plaukia šion pusėn, plasnodamas. Sumišusi mergaitė slepiasi tarp žiedų. Neilgai trukus įvažiuoja Petras G.

PETRAS. Kaip traukinys praeina meilė,
Bet atsistokim vėl į eilę
Su paukščiais ir žmonėm kartu.
Kada iškris rasa,
Atsidarys kasa,
Parduosi bilietą man tu.

Pro murziną kasos langelį
Sublykčios mėlynos ugnelės,
Širdis kaip radio giedos.
O, prasiskirk, naktie,
Lai šviesoforai tie
Man rodys kelią visados!

Skinu rugiagėles ir rožes,
Man artimas jų tyras grožis!
Skinu giedodamas — ir va:
Aš tartum žydintį bijūną
Nuskinsiu baltą tavo kūną,
Lai džiaugias brangi Lietuva.

Kai paskutinis tango skiemuo pradingsta už horizonto, tampa tylu. Girdėti, kaip krinta vyšnių žiedai. Tačiau ore tvyro kažin koks keistas neramumas

PETRAS. Ku-kū!..

Jokio atsako; tik girdėti, kaip tolumoj kažin kas skalto Donelaičio „Metus"

PETRAS *(graudžiai).* Ku-kū!..
ZOFIJA *(droviai).* Ku-kū! Ku-kū!
PETRAS *(linksmai).* Ku-kū! Ku-kū! Ku-kū!

Zofija užsidengia įkaitusį veidą vyšnių lapais. Jos krūtinė aukštai kilnojasi. Su šautuvu įeina Kaimietis. Petras slepiasi

KAIMIETIS. Nušausiu aš tą gegutę. *(Prisitaiko)* Bus vakarienei.
ZOFIJA. Tėveli! *(Pakimba ant šautuvo buožės)*
KAIMIETIS. Dukrele! Mes ir vėl kartu! *(Šauna)*
PETRAS. Aaa!
ZOFIJA. Išeik! Tu man daugiau nebe tėvas.
KAIMIETIS. Gerai. Susitiksim antrajam veiksme. *(Išeina)*
ZOFIJA. Eikš, Petrusėli, pasiilgau tavęs.
PETRAS. Zosinėli mieliausias — bijau. Aš nepratęs su jaunomis mergaitėmis.
ZOFIJA. Ir gerai, Petrusėli, kad nepratęs. Gerai. Bet aš nenuskriausiu tavęs. Tik į akeles viens kitam pažiūrėsim.
PETRAS. Tąsyk jau einu, Zosinėli. *(Išlenda iš krūmų ir, droviai nuleidęs akis, grąžydamas rankas, alpdamas bei slapstydamasis, eina prie Zofijos)* Tamstos tėvelis mane pašovė.
ZOFIJA. Į kokius organus tamsta sužeistas?
PETRAS. Į širdį, inkstus ir kepenis. Du kartus.
ZOFIJA. Tada nieko. Eikš, Petrusėli, greičiau.
PETRAS. Einu, Zosinėli, einu. Tik baugu man labai. Širdelė tik muša, tik muša: tuk tuk, tuk tuk... Girdi?
ZOFIJA. Kad aš kairiąja ausim kurčia, Petrusėli.
PETRAS. O aš dešiniąja akim nematau, Zosinėli.
ZOFIJA. Kaip tąsyk mums abiem yra gerai.
PETRAS. Kad aš vis tiek bijau.
ZOFIJA. Ir aš bijau, Petrusėli, ir aš. Bet kad myliu tave pasiutusiai. *(Lyriškai)* Ir toli gražu.
PETRAS. Tąsyk apkabink mane, Zosinėli.
ZOFIJA. Anąsyk apkabinu.
PETRAS. Kokios švelnios, moteriškos tavo rankos, Zosinėli. Bet kaip stipriai tu apkabinai mane.

ZOFIJA. Mane dar tėvelis mokino, Petrusėli, kad su berneliais reikia elgtis taip pat atsargiai kaip ir su elektra arba žemės ūkio padargais. O tu, Petrusėli!.. Apimta pilietinės aistros, aš bučiuoju tave!

PETRAS. Kaip tu švelniai kalbi, Zosinėli. Hū hū hū hū... *(Gūdžiai nusijuokia)* Kuteni tu mane...

ZOFIJA *(aistringai)*. Tu ne toks kaip visi...

PETRAS *(droviai)*. O koks aš?

ZOFIJA. Kitoks.

PETRAS. Tai ką man dabartės daryti?

ZOFIJA. Tu man būsi pirmasis, Petrusėli. Aš dar nekalta esmi.

PETRAS *(išsigandęs)*. Tegu tąsyk ponas policininkas eina pirmas. Aš bijau. Aš irgi nekaltas.

ZOFIJA. Nebijok. Aš tau parodysiu.

PETRAS. O iš kur tu žinai?

ZOFIJA. Sapnavau šiąnakt nabaštiką.

PETRAS. Ir ką jisai darė?

ZOFIJA. Kiaušinienę valgė.

PETRAS. Geras ženklas.

ZOFIJA *(liepsnojančiais iš gėdos skruostais)*. Tai gal jau einam į Vyšnių Sodą?

PETRAS. O gal dar pakukuokim?

ZOFIJA. Gana! *(Išsitraukia peilį)*

PETRAS. Bet aš turiu tau tokį vieną žodį tarti...

ZOFIJA. Kokį žodį?

PETRAS. Nesakysiu.

ZOFIJA. Einam, Petrusėli, einam!

PETRAS. Einam. Kas bus, tas.

Abu išeina labai graudžiai giedodami

ZOFIJA. Mūsų žalios dienos — žalias vynas!
Raibuliuoja bangos aksominės.
Bet ateis ruduo
Ir atauš vanduo, —
Ką tada darysime, vaikinai?

PETRAS. Mūsų žalios dienos — žalias vynas!
Krinta vyšnios žiedas paskutinis.
Bet ateis ruduo
Ir atauš vanduo, —
Ką tada darysime, merginos?

ABU. Susiimsim už baltųjų rankų,
Ir tegu nors šaudo iš patrankų —

Kai ateis ruduo
Ir atauš vanduo, —
Mes abu išskrisim — purpt — į dangų.

Šitaip dailiai jiems besilinksminant, į sceną baltu žirgu įjoja valsčiaus viršaitis Franas B. su dviem akim ir antpečiais

FRANAS. Aš sapnuoju, kad ant žirgo joju,
Aš sapnuoju, kad gražiai dainuoju,
Aš sapnuoju tolimą Floridą, —
Kam gėles ten skina Roza Vida?..

Nežinau, ar tas esu, ar kitas,
Ar aš gyvas, ar aš parašytas...
Aš sapnuoju tolimą Floridą, —
Kam gėles ten skina Roza Vida?..

Kokios gražios būtų šitos gėlės,
Tik kad greitai vysta nabagėlės...
Taip ir aš gal greitai jau nuvysiu
Ir Floridos nebepamatysiu...

(Žiūri ton pusėn)

PETRAS *(įsižeidęs)*. Dabar aš jau nebegaliu.
ZOFIJA. Tu užsimerk, Petrai.
FRANAS. Petrai! Petrai! Ar čia tu?
ZOFIJA. Ne ne. Čia ne jis.
PETRAS *(išblyškęs)*. Zofija! Ką aš girdžiu! Vadinasi, tu jau su kitais.
ZOFIJA. Petrai! *(Grąžo rankas)*
PETRAS. Aš ar ne aš? Atsakyk.
ZOFIJA. Ak, kaip aš nemoku meluoti. Kokia aš esu tyra. *(Franui)* Taip. Čia jis.
PETRAS. Kokia tu man ištikima, Zofija!
FRANAS. Reikia, Petrai, skubiai eiti paminklą statyti.
PETRAS. Bet šiandien išeiginė.
FRANAS. Išeiginė ar ne išeiginė — liaudies ūkio vystymui tas neturi jokios reikšmės.
ZOFIJA *(griežtai)*. Petrusėli! Arba statai paminklą, arba...
PETRAS. Aš užsiėmęs, ponas viršaiti. Nematai, ar ką?
FRANAS. Nesvarbu. Savanoriškoj sekmadienio talkoj kiekvienas privalo dalyvauti. Jei ne — bus patraukiamas į teismą.
PETRAS *(nusiminęs)*. Matai, Zosinėli, reikalas rimtas. Reikia eiti.

ZOFIJA *(verkdama iš sielvarto).* Ką bedarysi, Petrusėli, — eik. Tokia jau mūsų, moterų, dalia. Eik, pastatyk tą paminklą, kaip tu tik vienas moki. Bet žinok — aš laukiu tavęs grįžtant iš statybų.

PETRAS. Aš skubėsiu pas tave, Zosinėli, skubėsiu. Sudieu, kvietkeli tu brangiausias. Sudieu, ir laimė man jaunam...

ZOFIJA. Akmenys paplentėm kauks, sužaliuos lazda. Lauksiu aš, kai nebelauks niekas niekada... Sudieu, Petrusėli, sudieu. Grįžk greičiau. Arba, kai turėsi laiko.

FRANAS. Einam, einam — nėr čia ko! Paminklas, Zose, — toks dalykas! Lik sveika.

PETRAS ir FRANAS *(išeina iš Vyšnių Sodo su daina lūpose).*

Ten, kur Tėvynės vidurys,
Kur teka saulė ir Neris,
Statysim mes paminklą.
Tegul į dangų žiūri jis —
Kairiojoj rankoj buteliis,
O dešiniojoj ginklas.

Sudieu, Tėvyne Lietuva,
Sudieu, mergaite mylima,
Sudievu, meilės pinklės.
Ten, kur Tėvynės vidurys,
Kur teka saulė ir Neris,
Statysim mes paminklą.

Jų daina išblėsta tolumoje, o Zofija dar tris valandas stovi gailiai raudodama ir moja jiems įkandin abiem rankom ir viena koja

ALFREDAS *(ateina iš kairės).* Praėjo septynios minutės. *(Nueina į dešinę)*

ZOFIJA. Kaip aš dabar būsiu viena? O, kokia juoda naktis aplinkui! *(Paprastai)* Ne, gyventi dabar vienai po viso to, kas buvo, — beprasmiška. Man liko tik vienas kelias. *(Pasuka upės link, sustoja ant kranto ir grąžo rankas)* Ak, Petrai, Petrai! Dėl ko palikai mane jauną? Dėl ko tu sugadinai mane ir pametei? O dar sakei, kad myli... *(Verkia)* Visi jūs, vyrai, tokie... Bet aš atleidžiu tau. Būk laimingas! *(Nusimeta drabužius ir puola į upę. Tačiau tuo metu ją sugriebia paslapčiom atsėlinęs Franas B. tvirtomis vyriškomis rankomis)*

ZOFIJA *(šaltai).* Kas čia? Gelbėkit!

FRANAS *(šiltai).* Čia aš. Nebijok.

ZOFIJA. Kas tu toks esi?
FRANAS. Viršaitis Franas B., sūnus Jokūbo arba Juozapo.
ZOFIJA. Palik mane, Franai, sūnau Jokūbo arba Juozapo. *(Šiltai)* Eik iš čia.
FRANAS. Tamstai labai tinka šitas Ievos kostiumėlis.
ZOFIJA *(paprastai).* Žinau.
FRANAS. Paryžiuj tatai šiemet labai madinga.
ZOFIJA. O tamsta ar nenešioji Adomo kostiumo?
FRANAS. Tik išeiginėmis. Bet ką tu čia darai, Zofija?
ZOFIJA. Atsisveikinu su gyvenimu.
FRANAS. Zofija! Būk mano žmona. *(Nustemba)*
ZOFIJA. O Petras?
FRANAS. Po to, kai jis šitaip pasielgė, paliko tave vieną Vyšnių Sode, — argi tu dar gali galvoti apie jį?! Jis nevertas manęs. Ir laikraščiuose rašė.
ZOFIJA. Koks tamsta apsišvietęs!
FRANAS. Taip. Aš inteligentas.
ZOFIJA. Tai pasakyk man ką nors inteligentiško.
FRANAS. Žodžiai, Zofija, čia tik sugadins viską.
ZOFIJA. Pasakyk! Pasakyk.

Gili pauzė

FRANAS. Kokto!
ZOFIJA *(pravirksta).* Už ką mane tamsta taip karštai myli? Dovanok.
FRANAS. Nieko nieko. *(Šiltai)* Niekados!
ZOFIJA. Tai ar man jau tekėti?
FRANAS. Kur?
ZOFIJA. Šiandien.
FRANAS. Tekėk.
ZOFIJA. Ačiū, Franai.
FRANAS. Pirmyn!
ZOFIJA *(lyriškai, solo).*
Ėsu graži ir nuostabi žvaigždutė,
Aukštai aukštai, virš mėlyno dangaus...
FRANAS. Švieti tu mano žemei gintarinei,
Švieti tu meilei ir viltims žmogaus...
ABU. Aaa! Ūūū!

O baigę dainuoti jiedu susituokia ir pradeda gyventi ilgai ir laimingai ant Šventosios kranto pasistatę nedidelį, bet geltonai nudažytą namelį
Upė kraulio stiliumi praplaukia įgaliotinis Alfredas

DIDŽIOSIOS STATYBOS. Visą dieną kaime, anapus upės, grojo armonika, skambėjo Mendelsono maršai ir vengrų šokiai, o Petras G. statė paminklą ir ničnieko negirdėjo

PETRAS *(apsiputojęs).* Sunku statyti, bet labai įdomu.

Ateina Du Iškrypėliai

I IŠKRYPĖLIS. Eikš, Petrai, svaigalų gerti.
II IŠKRYPĖLIS. Gerai padirbėjus, smagu ir pasilinksminti.
PETRAS. Aš niekada nesilinksminu. *(Stato)*
I IŠKRYPĖLIS. Gyvenimas duotas tik vieną kartą, dėl to jį reikia sąžiningai pragerti, kad mirties valandą nebūtų kankinamai skaudu dėl lentynoje sustatytų pilnų butelių.
II IŠKRYPĖLIS. Jei mes negersim — kiti išgers. Štai koks gyvenimas!
PETRAS. Aš niekinu svaigalus, o taip pat ir kitas moteris, išskyrus Zofiją.
I IŠKRYPĖLIS. Kodėl jisai niekina?
II IŠKRYPĖLIS. Jis, matyt, ne lietuvis.
I IŠKRYPĖLIS. Man atrodo, kad prancūzas.
II IŠKRYPĖLIS. O man atrodo, kad jis dvasininkas.
I IŠKRYPĖLIS. Visi dvasininkai yra prancūzai.
II IŠKRYPĖLIS. Pasakyk, tamsta, mums ką nors pamokomo.
PETRAS. Gerti nesveika, vyrai. Ir jums patarčiau negerti. Jaunam organizmui alkoholis ir nikotinas ypač pavojingi.
ABU IŠKRYPĖLIAI. Tai ką gi mes darom? Kas gi dabar bus?
PETRAS. Meskit, ponai, tą viedrą ir imkitės doro darbo. Kad paliktumėt pėdsaką gyvenime. Nes gyvenimas tiktai vienas.
I IŠKRYPĖLIS *(paraudęs).* O juk jis teisybę sako, pons Rapolai. Iš tikrųjų taip yra.
II IŠKRYPĖLIS *(išbalęs).* Kaip mes, Ipolitai Polikarpyčiau, anksčiau nepagalvojom?
I IŠKRYPĖLIS. Imkimės bent jau dabar doro darbo.
II IŠKRYPĖLIS. Tamsta imk pirmas.
I IŠKRYPĖLIS. Ar iš šitos pusės?
II IŠKRYPĖLIS. Geriau iš tos, negu niekad.

Abu ima labai sparčiai dirbti

PAMINKLAS. Greičiau statykit, greičiau! *(Pliekia Petrą su lazda)* Nusibodo!
PETRAS. Dovanok! *(Stato greičiau)*

Lauko takelyje pasirodo miestietiškai apsirengusi mer-

g a i t ė. Matyti, kad jinai kažko ieško, bet niekaip negali surasti

MERGAITĖ. Matyti, kad aš kažko ieškau, bet niekaip negaliu surasti.

PETRAS. Ieškok, ieškok.

MERGAITĖ. Ar nepasakytumėt, kur galėčiau surasti poną Franą B.?

PETRAS *(nusišluostydamas putas).* Ką tik buvo čia, o dabar jau yra ten.

MERGAITĖ. O ten yra toli nuo čia?

PETRAS. Traukiniu — pusvalandis. Bet pas mus nėra geležinkelio.

Mergaitė žiūri į atvirą vyrišką Petro veidą, ir staiga tartum kokia keista jėga stumteli juos vieną prie kito

MERGAITĖ. Tad susipažinkime — Birutė K.

PETRAS. Susipažinkim. Petras G.

BIRUTĖ. Statote?

PETRAS. Statom.

BIRUTĖ. Ar tamsta esi tikras, kad statai būtent tai, ko šiais laikais labiausiai reikia?

PETRAS. Ne. Bet iš ryto lijo.

BIRUTĖ. Kaip įdomu! Gal galėčiau ir aš pastatyti?

PETRAS. Nežinau, ar tamstai išeis.

BIRUTĖ. Aš esu šiuolaikinė.

PETRAS. Tada prašom.

Birutė tučtuojau kimba į darbą ir nebepaleidžia jo iki pat saulės laidos

ALFREDAS *(atjoja žvengiančiu bėruoju žirgeliu).* Prabėgo dvi valandos. *(Nujoja į pasaulio kraštą)*

BIRUTĖ. Petrai! Aš norėčiau su tamsta rimtai pasikalbėti.

PETRAS. Aš klausau.

BIRUTĖ. Argi tamsta nieko nepastebi?

PETRAS. Gervės skrenda.

BIRUTĖ. O toliau?

PETRAS. Vienai kažkas iškrito.

BIRUTĖ. Petrai! *(Nualpsta, bet atsipeikėja)* Petrai!

PAMINKLAS. Nusibodo! Verčiau padainuokit.

PETRAS. Gerai.

Visi dainuoja chorus iš „Boriso Godunovo"

PETRAS. Gera daina, bet prasminga.

BIRUTĖ *(paprastai).* Aš, Petrai, myliu gerą dainą. Kai aš dainuo-

ju, man rodos, kad skrendu kažkur toli toli ir liečiu rankom žvaigždes... Ne, Petrai, be dainos aš negalėčiau gyventi. Paprasčiausiai nesugebėčiau.

PETRAS. Taip, taip. Aš irgi. O žinai ką?

BIRUTĖ. Nežinau.

PETRAS. Tamsta geriau nedainuok.

BIRUTĖ *(nudžiugusi).* Gerai.

Abu kurį laiką šypsosi ta ypatinga šypsena, kuri iš karto suartina du nepažįstamus žmones

PETRAS. Kaip gražiai tu šypsaisi, Birute.

BIRUTĖ. Ir tu labai gražiai šypsaisi.

PETRAS. Tai pasišypsokim dar kurį laiką.

Jie vėl šypsosi, ir tarp dviejų širdžių pamažu nusitiesia nematomos, bet stiprios gijos

BIRUTĖ. Tai gal išsimaudykim?

PETRAS. Kad aš be triusikų.

BIRUTĖ. Aš irgi.

PETRAS. Tada gerai.

Abu maudosi

PETRAS. Tu man norėjai kažką pasakyti?

BIRUTĖ *(švelniai).* Petrai!

PETRAS. Sakyk, Birute. Aš klausau.

BIRUTĖ *(skausmingai).* Ar tu žinai, kas tai yra?..

PETRAS. Dovanok, Birute. Aš anksti likau našlaitis.

I IŠKRYPĖLIS *(II-ajam).* Ar girdėjai, sako, Zofija ištekėjo.

II IŠKRYPĖLIS. Kokia Zofija?

I IŠKRYPĖLIS. Zofija G.

PETRAS *(skaniai juokiasi).* Ką tamsta kalbi — jinai manęs laukia! Mudu taip mylim vienas kitą. Štai jos foto. *(Išskleidžia išsitraukęs iš kišenės)*

BIRUTĖ. Aa! *(Krenta apalpusi)*

I IŠKRYPĖLIS. Sako, kad už viršaičio Frano B. ištekėjo.

Birutė atsikelia ir sunkiai linguoja į šalis, kol nulinguoja nuo scenos. Petras stovi tartum įbestas į žemę, paskui išskleidžia lapus ir visas gražiai sužaliuoja bei pakvimpa pavasariu

* * *

ZOFIJOS NAMAI, kažkur Lietuvoje ar Europoje. Franas sėdi Valgomajame ir skaito laikraštį. Zofija kepa kiaušinienę ir burba

FRANAS. Ką tu ten burbi, Zofija?
ZOFIJA. Po darbo, sakau, smagu ir namie pabūti.
FRANAS. Visur gerai, bet namie geriausia.
ZOFIJA. Nieko nėra geriau už gerus namus.
FRANAS. Taigi. Bet kiaušinienės noriu.
ZOFIJA. Tuoj tuoj, Franai. Nešu. Išsižiok.

Franas išsižioja. Zofija išverčia keptuvės siužetą

FRANAS. Skanus kugelis.
ZOFIJA. Maniau, kad kiaušynę kepu.
FRANAS. Pasitaiko.
ZOFIJA. Kur nepasitaikys. Toks gyvenimas.
FRANAS. Iš kugelio kartais irgi labai skani kiaušinienė išeina.
ZOFIJA. Kur išeina?
FRANAS. Dabar ne tai svarbiausia. Matai, aš su laikraščiu.
ZOFIJA. O ką berašo laikraščiai?
FRANAS. Kad aš skaityti nemoku.
ZOFIJA. Aa...
FRANAS. Kas iš to skaitymo!
ZOFIJA. Sako, yra tokia raidė — u ilgoji.
FRANAS. O kam tokios reikia?
ZOFIJA. Nežinau. Seni žmonės kalba, kad prieš karą irgi visokie ženklai rodėsi.
FRANAS. Tai ne pas mus. Vokietijoj.
ZOFIJA. Duok ir man atsikąsti.
FRANAS. Neduosiu. Man ir pačiam neužteks.
ZOFIJA. Gal pasikalbėkim, Franai, apie gyvenimą. Sako, tai labai sutvirtina šeimą.
FRANAS. Gerai. Paklausk ko nors.
ZOFIJA. Kas gero darbe girdėti?
FRANAS. O kur aš dirbu?
ZOFIJA. Kad nežinau, Franeli.
FRANAS. Aš irgi pamiršau.
ZOFIJA. Tai tada patylėkim... Girdėjau, kad artimiems žmonėms ir patylėti dviese labai smagu.
FRANAS. Bet mes juk ne giminės.
ZOFIJA. Tai ką daryti?
FRANAS. Palaukim. Tuoj Petras ateis.

Suilg tais žodžiais atsilapoja durys ir ant slenksčio išdygsta Petras G.

PETRAS *(per trumpą laiką viską supratęs ir pasibaisėjęs).* Zofija! Kaip aš ilgėjaus tavęs. Kaip skubėjau pas tave. Bet matau, kad esu čia nereikalingas. *(Ieško savo šaknų)*

ZOFIJA *(paprastai).* Petrai, aš tau tuoj viską paaiškinsiu. Tu viską ne taip supranti.

PETRAS. Nereikia, Zofija. Aš tuoj išeisiu... Viskas. Aš, atrodo, nebuvau tau blogas. Ar kiaušinienės neduosit?

FRANAS. Ne.

PETRAS. Gerai. Aš tuoj išeisiu. Dabar žinau, ką man daryti. Lik sveika, Zofija. Aš mylėjau tave trapia, lengvai pažeidžiama meile. *(Verkia)* Neminėk bloguoju.

ZOFIJA. Petrai! Sustok. Neišeik. Aš tau tuoj viską paaiškinsiu.

Petras neatsigręždamas išdidžiai nubėga per kiemą. Zofija nuleidusi galvą lėtai grįžta į Valgomąjį

ZOFIJA *(sunkiai).* Išėjo...

FRANAS. Šitaip išeina žmonės.

ZOFIJA. Išeik ir tu, Franai. Prašau tavęs... Tučtuojau, maldauju... Išeik. *(Verkia)*

FRANAS. Bet, brangioji... *(Ramiai atrajoja)*

ZOFIJA. Nekalbėk. Nereikia, Franai. Prašau. Išeik... šeik... šeik...

FRANAS. Aš tuojau. Sudie. Betgi nepamiršk, Zofija, vakarienei žadėjai patiekti mano mėgstamą kiaušinienę su cukrumi.

ZOFIJA. Pusę devynių.

FRANAS. Na, tai aš einu.

ZOFIJA. Eik. Tik ilgai neužtruk.

Franas išeina. Zofija mosuoja skarele

* * *

PRIE UPĖS. Iš Pietų platumos ateina Petras su akmeniu ant kaklo, iš Vakarų ilgumos — Birutė su meškere ant peties

PETRAS. Išeinu... Saulė ges Vakaruos.
Ir nuskęs pusnyje debesų...
Ak, kaip kvepia daržely mimozos, —
Tik nereikia jau man jų žiedų.

Tik nereikia tų žodžių beprasmių, —
Aš žinau, kad rugsėjis gražus...

Gal sugrįžęs tavęs neberasiu,
Bet žinoki — tas jausmas nežus.

Pasitiks gal mane tamsuma,
Ir papūs šiaurės vėjas bejausmis...
Ir gyvenimas tartum guma
Gal nutrūks nuo to didelio skausmo...

(Persižegnoja)

Aš einu per kalnus ir per pievas,
Išdidus ir liūdnas, tartum Dievas.
Dėl tavęs einu, kad tu suprastum,
Jog mylėt galiu aš labai drąsiai.

(Susikaupia, susišukuoja, pabučiuoja mylimos moters foto ir neskubėdamas pradeda skandintis)

BIRUTĖ. Labas, Petrai. *(Užmeta meškerę)*
PETRAS *(gargaliuodamas)*. Labas, Birute.
BIRUTĖ. Ko toks liūdnas?
PETRAS *(paprastai ir kukliai, be pigaus graudenimo)*. Visko neišpasakosi.
BIRUTĖ. Papasakok, Petrai. Gal galiu kuom padėti?
PETRAS. Čia jau niekas nebepadės. Mane palaužė gyvenimas!
BIRUTĖ *(išsigandusi)*. Mūsų gyvenimas?
PETRAS. Taip. Nutariau atsisveikinti su juo.
BIRUTĖ. Ką tu sakai, Petrai! O, kaip įdomu. Gal ir aš galėčiau sykiu nusiskandinti? Pasislink truputį.
PETRAS. Nereikia. Tamstai dar viskas prieš akis.
BIRUTĖ *(įsižeidusi)*. Tamsta tik apie save tegalvoji.
PETRAS. Aš nieko nekaltinu. Matyt, jau tokia lemtis man skirta buvo.
BIRUTĖ. Petrai! Man baisu! Nekalbėk šitaip. *(Ištraukia Petrą su meškere iš upės)* Užeikim verčiau pas mane. Pasėdėsim, paprotausim... Matysi, geriau pasidarys.
PETRAS. Matau, tu gera mergina, Birute. Bet man jau niekas nebepadės. *(Išveria iš lūpos kabliuką)* Niekas nebeužgydys tos žaizdos širdyje.
BIRUTĖ. Bet sakyk, Petrusi, kas gi atsitiko?
PETRAS *(rūsčiai)*. Zofija neištikima.
BIRUTĖ *(užjausdama)*. Visos mes tokios. *(Paima Petrą už parankės ir vedasi)*
PETRAS. Aaa... *(Gailiai verkia)*
BIRUTĖ. Gyvenimas yra baisus dalykas. Va, man irgi dažnai už-

eina. Bet, žinai, aš kartais svajoju, kad sutiksiu tokį žmogų, kuris mane supras ir kurį aš suprasiu. Ir galbūt tada aš būsiu laiminga.

PETRAS. Būsi, Birute, būsi. Tavo tokia plati siela. *(Tapšnoja per užpakalį)*

BIRUTĖ. Deja, niekas manęs nesupranta. O laikas slenka taip negailestingai, ir bėga dienos lyg sraunus vanduo. Ir kiekviena diena nutoldama nusineša ir dalelę mano širdies. Kaip tai yra baisu, Petrai. *(Graudžiai spiegia)*

PETRAS *(pasimetęs Birutės rūbų klostėse)*. Birute... Na, ką tu... Liaukis. Neverk.

BIRUTĖ *(tartum pabudusi iš košmariško sapno, į Petro marškinius nusišluosto ašaras ir graudžiai nusišnypščia)*. Atleisk, Petrai. Mes, moterys, esam pilnos paslapčių. Aš pati savęs kartais nebesuprantu. Nekreipk dėmesio. Štai ir atėjom.

Abu užeina į skaisčiai iliuminuotus kambarius netoli demarkacinės linijos

BIRUTĖ. Sėskis, Petrai. Jauskis kaip namie.

PETRAS. Ačiū. Bet aš tuojau eisiu.

BIRUTĖ. Na, ką tu! *(Pagriebusi pasodina jį ir prispaudžia jo rankas sau prie širdies)* Aš seniai norėjau, Petrai, su tavim pasikalbėti, nes įdomus tu žmogus esi. Sakyk, ką tu manai apie gyvenimą?

PETRAS. Ar aš? *(Čiupinėja Birutės širdį)*

BIRUTĖ. Žinai, Petrai, aš kartais galvoju, kad svarbiausia gyvenime nepalūžti. Kad ir kas atsitiktų. Supranti?

PETRAS *(suraukęs aukštąją kaktą)*. Suprantu.

BIRUTĖ. O pameni, Petrai, tada seniai... Lietuvoje... Kai paminklą statėme...

PETRAS *(svajingai)*. O juk taip ir nepastatėme...

BIRUTĖ. Bet pastatysim?

PETRAS. Žiūrint, koks bus oras.

BIRUTĖ. O kaip mums buvo gera dviese... *(Sumišusi)* Ak, Dieve, kaip skrieja tas laikas. Lekia dienos kaip paukščiai ir ištirpsta migloj... O kaip buvo gera anksčiau. Ir viskas praėjo. Kaip keičiasi laikai...

PETRAS. Taip taip. *(Susimąsto)* Gražūs dabar vaikai.

BIRUTĖ. Jam turbūt jau metas eiti!

PETRAS. Man turbūt jau metas eiti?

BIRUTĖ. Ne ne, Petrai. Aš to visai neturėjau galvoj. Kurgi tu eisi — toks vėlus metas. Gali ir pas mane pernakvoti. Tau dabar labai svarbu išsiblaškyti ir nesiblaškyti.

PETRAS. Kokia tu gera, Birute. *(Tyliai jaudinasi)*
BIRUTĖ. Ar tu, Petrai, turėjai merginų? *(Pravirksta)*
PETRAS. Jos visos nesuprasdavo manęs. Man visuomet su jomis būdavo nuobodu, ir aš visą laiką tik apie tave svajojau ir tik tavęs vienos ilgėjaus.
BIRUTĖ *(paprastai)*. Man atrodo, Petrai, kad aš suprantu tave.
PETRAS. Manęs jau niekas nebesupras.
BIRUTĖ. Koks jis dar vaikas!
PETRAS. Birute! *(Pašokęs nervingai vaikšto po kambarius, paskui suima mergaitę už pečių ir įdėmiai pažvelgia į akis)* Birute, aš norėčiau tavęs kai ko paklausti.
BIRUTĖ. Klausk, Petrai.
PETRAS *(ryžtingai)*. Sakyk, nebedraskyk man širdies, nebeturiu jėgų ilgiau kentėti... Ar aš galiu nusiauti batus?
BIRUTĖ *(džiaugsmingai)*. Petrai!
PETRAS. Birute!
BIRUTĖ. Kaip seniai aš laukiau šitų žodžių!
PETRAS. Aš irgi.
BIRUTĖ. Kokia aš dabar laiminga.

Petras ilgai ir nuobodžiai aunasi batus, bet galų gale savo tikslą pasiekia. Birutė nuvynioja autus

BIRUTĖ. Petrai! Ką tu su manim darai? *(Pargriauna jį)*
PETRAS. Paleisk mane. *(Verkia)* Aš dar norėčiau nusipaveiksluoti.
BIRUTĖ. Neturiu laiko.
PETRAS. Tada pasiduodu.
ALFREDAS *(ateina iš Svečių kambario)*. Prabėgo nežinia kiek laiko. Nužydėjo linai. Silkės virto konservais, o Birutė ir Petras pasistatė naujus mūrinius namus ir ūkinį pastatą su galvijais. *(Išeina į Vaikų kambarius)*
BIRUTĖ. Aš ilsiuosi salione. O kur Petras?
PETRAS. Aš ateinu. *(Ateina. Rankoje nešasi surūdijusią šešių colių vinį)* Uch, kaip sninga! *(Numeta vinį į kampą)*
BIRUTĖ. O už lango lyja.
PETRAS. Dabar viskas nebe taip.
BIRUTĖ *(grėsmingai)*. Kam tą vinį parsinešei, tėvai?
PETRAS. Radau ant kelio, motin, tai ir parsinešiau. Argi leisi prapulti geram daiktui. Vis į ūkį, ne iš ūkio.
BIRUTĖ. Ir taip visi kampai gelžgalių prigriozdinti. Pasisukti nėra kur.
PETRAS. Raminkis, mama! Kas tau liepia sukinėtis. Neišmanai nieko, ir tupėk kampe. O prikalsiu su vinim, tai bus... Rinkevičius lankėsi Rygoj, pas tėvus, — geležinkelį parsitempė. Reiktų ir man juos aplankyti.

BIRUTĖ. Aš žiūriu į tave ir linguoju galvą. Petrai!.. Petrai!..

PETRAS. Ką tu nori pasakyti, žmona Birute?

BIRUTĖ *(verkia).* Ak, Petrai, nekreipk dėmesio. Mes, žmonos, tokios jau... *(Nusišluosto akis)* Bet tu labai pasikeitei pastaruoju metu. Štai apie ką aš jau seniai ir norėjau su tavim pasikalbėti.

PETRAS *(giliai susimąstęs).* Pasikeitęs, sakai? *(Suklumpa ties šventuoju paveikslu)* Gal ir tavo tiesa, Birute. Abu mes pasikeitėm.

BIRUTĖ. Bet kodėl, Petrai? Kodėl?

PETRAS. Kodėl? Kodėl? Už ką?

BIRUTĖ. Atsimeni, Petrai, koks tu buvai linksmas ir draugiškas veiksmo pradžioj, o koks tu brutalus ir atstumiantis dabar esi!

PETRAS. Ir tu, Birute, anksčiau visai kitokia įbėgdavai į sceną. Atsimeni, kaip paminklą statėm?

BIRUTĖ. Tu tada dar nesigviešei pinigų ir nebuvai tiek susvetimėjęs. Mes dažnai neturėdavom sočiai pavalgyti, tačiau tu skambindavai rojaliu, aš dainuodavau, ir mums būdavo gera.

PETRAS. Eikš, Birute. Gal dar sugrįš tie laikai...

BIRUTĖ *(nudžiugusi).* Skambink, Petrai!

PETRAS. Ką dainuosim?

BIRUTĖ. Tą patį. Iš „Boriso Godunovo".

Petras skambina, abu įnirtingai dainuoja, tačiau muzikiniai akordai, užuot išskridę pro langą, krinta čia pat ant grindų, o iš rojalio pabyra sukruvinti bemoliai. Petras, liovęsis skambinti, nuleidžia rankas ant baltųjų klavišų, neliesdamas juodųjų

PETRAS *(sunkiai).* Taip... Praeities nebesugrąžinsi.

BIRUTĖ *(sielvartingai).* Ir pražuvo kaip sapnas. *(Alpsta)* Bet kodėl? Kodėl?

PETRAS. Einam, žmona Birute, geriau pasivaikščioti. Į kaimą. Vis toliau nuo to prakeikto miesto.

BIRUTĖ. O! Į kaimą! Kaip gerai! Pas ponus B. užsuksim. Kiaušinienės pavalgysim.

PETRAS. Galim ir pas B. Geri žmonės. Ramūs. *(Lyriškai)* Man jie patinka.

BIRUTĖ. Ir man jie patinka.

PETRAS. Mums abiem jie patinka.

BIRUTĖ. Man visi žmonės patinka labiau negu visi paukščiai.

PETRAS. Einam greičiau, nes aš nebeturiu apie ką su tavim kalbėti.

BIRUTĖ. Gal važiuojam su tuo vokišku motociklu, kurį aną savaitę žadėjom nusipirkti?
PETRAS. Gerai.

Abu išvažiuoja

* * *

ZOFIJOS IR FRANO NAMAI. Zofija išeina, o Franas įeina

FRANAS. Išėjo. *(Kenčia)*
ZOFIJA *(grįžta)*. Aš buvau išėjus...
FRANAS. Aš ilgėjaus tavęs...
ZOFIJA. Tu norėjai pasakyti kažką svarbaus.
FRANAS. Vėl kiaušinienės nėra! Ką tu galvoji apie meilę?
ZOFIJA. Tau tik paėsti ir terūpi. Kaipgi... O kad švelnesnį žodį... Arba gėlę kokią... Ne... Kur tau...
FRANAS. Nužydėjo tavo gėlės, Zofija.
ZOFIJA. O širdyje, Franai?
FRANAS. Turėtum tu širdį — būtų ir kiaušinienės.
ZOFIJA. Nevykęs esi, Franai, — štai kas.
FRANAS. Kas taip sako?
ZOFIJA. Girdėjau per radio.
FRANAS. Zofija! Kaip mane gyvą matai — kaipmat sukapoju tavo radio į gabalus. Arba tegu užsičiaupia.
ZOFIJA. Raminkis, Franai. Raminkis, Franai. Paskutinį kartą prašau. Ra!
FRANAS *(kurį laiką įtūžęs svajingai vaikšto po kambarį, paskui staiga sustoja)*. Zofija!
ZOFIJA. Neduosiu!
FRANAS. O rytoj?
ZOFIJA. Niekados!
FRANAS. Apie ką mes kalbėjom?
ZOFIJA. Apie kiaušinienę.
FRANAS. Tai ar bus pagaliau šiuose namuose kiaušinienės, — ar badu man dvėsti?
ZOFIJA. Dvėsk, seniai laukiu.
FRANAS *(nusiraminęs)*. Paėmiau, Zofija, į gyvenimo kelionę tave sugadintą... Pasigailėjau... Ir štai kuom tu man atsilygini... Nebegalėdamas ištverti šitokio gyvenimo, aš keliu tau sceną. *(Meta žemėn lėkštę ir trypia kojomis, paskui griebia ir daužo kitus indus)* Matai, kaip sužvėrėjau? O kas bus toliau?

ZOFIJA. Štai kaip! *(Ramiai sudaužo porcelianą)* Petrusėli, Petrusėli, kam tu tąsyk palikai mane?
FRANAS. Zofija! Nedrįsk prie mano akių kalbėti apie svetimus!
ZOFIJA. Petras man nesvetimas.
FRANAS. Bet šiandien penktadienis.
ZOFIJA. O aš vis tiek kalbėsiu!
FRANAS. O aš negirdėsiu! *(Pravirksta)*
ZOFIJA. Tik pabandyk, Franai, negirdėti!
FRANAS. O aš tau tada parodysiu! *(Pakyla)*
ZOFIJA. Nusiramink. Man Petras parodys.
FRANAS. Jeigu taip, tai užmesk ant manęs spintą.
ZOFIJA. Va! *(Užmeta)* Kaip?
FRANAS *(švelniai)*. Gerai. Seniai šitaip reikėjo. *(Žvaliai atsikėlęs nuo grindų išeina pro duris šauniai mušdamas sugipsuotą koją, bet po kelių sekundžių grįžta)* Ateina.
ZOFIJA. Rusai? Franai! Kur mano raudonieji apatiniai?
FRANAS. Ponia Birutė ir Petras G.
ZOFIJA. Petras G.! Franai! Susitvarkyk! *(Išbėga)*
FRANAS *(likęs vienas slepia vištas ir kiaušinius į radio)*. Užmušiu aš tą Petrą G. — užmušiu.
ZOFIJA *(įbėga)*. Ką tu ten burbuliuoji, Franai?
FRANAS. Užmušiu, sakau, tą tavo Petrą G., ir rami galva bus.
ZOFIJA. Visai jis ir ne tavo! *(Išbėga)*
FRANAS. Suėda visą kiaušinienę ir išeina vemdamas.
ZOFIJA *(įbėga)*. Franai! Įjunk radio! *(Išbėga)*
FRANAS. Aš užmušiu jį radio pagalba.
ZOFIJA *(įbėga)*. Tik pabandyk, Franai, tik pabandyk. Tai aš tau...
ALFREDAS *(nusileidžia parašiutu)*. Pasirodo ponai G. *(Prasmenga kiaurai žemę)*

Atsilapoja durys ir vidun įeina Birutė ir Petras. Skamba nervinga dūdmaišių muzika

BIRUTĖ. Štai ir mes pasirodėm.
ZOFIJA. Štai ir jie pasirodė!
BIRUTĖ. Ką aš matau! Koksai netikėtumas!
PETRAS. Kas galėjo pagalvoti? Zofija! Franas!
FRANAS. Dovanokite. Jeigu mes trukdom — galim išeiti.
ZOFIJA. Tučtuojau. Taip! Taip!
BIRUTĖ. Ne! Ne! Pabūkite. Jūs šį vakarą labai gražiai atrodot.
ZOFIJA. Jūs irgi šį vakarą labai gražiai atrodot.
PETRAS *(atkišdamas ranką Franui)*. Aš tiesiu tamstai savo ranką. Tamsta šiandien ypatingai dailus.
FRANAS. Tamsta irgi labai dailiai nuaugęs.

PETRAS. Kaip sekasi?
FRANAS. Gerai. O tamstai?
PETRAS. Gyvenime visko pasitaiko.
FRANAS. Tai tamsta dar gyvas? *(Nustemba)*
BIRUTĖ *(Zofijai)*. Kaip čia pas tamstas gražu!
ZOFIJA. Taip. Mūsų kambariai mebliuoti.
BIRUTĖ. Norėčiau ir aš savo kambarius šitaip ištaisyti. *(Prieina prie Frano, paduoda ranką ir laiko ją ilgiau negu pridera)* Franai!
FRANAS. Paleisk. Man skauda koją.
BIRUTĖ. Prisimeni?
FRANAS. Argi galima pamiršti?
BIRUTĖ. Negalima.
FRANAS. Aš pamiršau.
BIRUTĖ. Ką tu pamiršai, Franai?
FRANAS. Aš neatsimenu, ką aš pamiršau.
BIRUTĖ *(į šalį)*. Koks žavingas beprotis!
FRANAS. Tamsta šiąnakt panaši į malūnsparnį.
BIRUTĖ. Ačiū. O tamsta moki vairuoti?
FRANAS. Sykį buvau nukritęs nuo stogo.

Abu susikaupia

ZOFIJA. Petrai! Ir tu čia?
PETRAS. Aš trumpai. Tuojau išeinu.
ZOFIJA. Neišeik. Mudviem reikia pasikalbėti. *(Reikšmingai)* Be tavęs vakarai bus nuobodūs.

Visi kurį laiką stovi tylėdami ir nerūpestingai kedena pirštais rūbų kraštelius

BIRUTĖ. Labai gražią mėnesieną matėm ateidami. Tiesa, Petrai?
PETRAS. Visa geltona... O iš kraštų sakytum taukais apvarvėjusi...
ZOFIJA. Man atrodo, kad tamsta mėnesieną painioji su kiaušiniene.
PETRAS. Visos jos tokios!
FRANAS. Paskutinė visada graži.
BIRUTĖ. Kaip tai paskutinė?
PETRAS. Tai tau mano žmona paskutinė?
FRANAS *(įsižeidęs)*. Tamstos žmona man buvo pirmoji.
PETRAS. Taip. Užtat aš ją ir gerbiu. O tamsta?
FRANAS. Svarbu, kad žmogus geras būtų.
PETRAS. Žmoguje viskas turi būti gražu.
BIRUTĖ. Žmogus — tai skamba išdidžiai.

FRANAS. Kuris žmogus?

ZOFIJA. Nekreipkit dėmesio. Franciškus kartais nusišneka. Daktarai sako, jog tai nuo persigėrimo. Mat jaunystėje mėgdavęs patraukti.

FRANAS. Zofija! *(Nusiramina)* Eik, atnešk mano paveikslus. Bet argi jūs ką išmanote apie dailiuosius menus?

PETRAS. Nieko nieko. Tamsta jauskis kaip namie.

ZOFIJA. Štai! *(Atneša paveikslus ir pakabina ant sienos)* Žiūrėkite, jeigu suprantate.

FRANAS. Prašom pažvelgti čionai. „Šventojo Antano gundymai". Siužetas populiarus. Kiekvienas dailininkas pagal savo gyvenamąjį metą traktavo šiuos šėtono gundymus. Tą patį darau ir aš, perkeldamas veiksmą į mūsų dienas.

BIRUTĖ. Kaip įdomu! Aš irgi norėčiau perkelti veiksmą į jūsų dienas.

ZOFIJA *(Petrui)*. Šėtonas labai panašus į tamstą.

FRANAS. Taip. Klebono Petkevičiaus avinas pozavo.

BIRUTĖ. O kas čia?

FRANAS. Vaikystės darbas. Mergaitė ir balandžiai.

BIRUTĖ. O ten?

FRANAS. Čia aš. Krymo karo metu. Azorų salose. Kai dirbau jūrų atašė. Kokie madingi pėstininkai, tiesa?

PETRAS. O, kaip įdomu!

BIRUTĖ. Man irgi įdomu!

PETRAS. Bet man jau nusibodo.

ZOFIJA. Tada pakalbėkim apie orą. Šiandien neblogas oras, tiesa?

BIRUTĖ. Man labiausiai patinka ruduo, žiema, pavasaris ir vasara.

ZOFIJA. O Naujieji metai?

BIRUTĖ. Kad mūsų kraštuose beveik nebūna.

PETRAS. Ką tu išmanai apie orus? Patylėtum verčiau.

FRANAS. Puškinui labiausiai Boldino ruduo patinka.

ZOFIJA. Nesikeik, Franai. Negražu. Juk jie svečiuojasi.

BIRUTĖ. Taip. Mes juk svečiuojamės.

FRANAS. Viskas gražu, kas higieniška.

BIRUTĖ. O kažin kodėl po vasario visada ateina kovas?

FRANAS. Todėl kad...

ZOFIJA. Sakyk, Franai. Nebijok.

FRANAS. Čia Lietuva.

Visi atsidūsta su palengvėjimu

BIRUTĖ. O Žemė, girdėjau, sukasi apie savo ašį. Kažin ar teisybė?

FRANAS. Nesąmonė! Ko jai suktis?

ZOFIJA. Kairiųjų išmislas.

BIRUTĖ. Prieš trylika metų įvyko didžioji Spalio socialistinė revoliucija. Kažin kaip toliau įvykiai klostysis Sovietų Sąjungoj?

Visi susimąsto

BIRUTĖ. O kažin ką reiškia žodis melioracija?

PETRAS. Nėra tokio žodžio.

FRANAS. Yra.

PETRAS. Nėra.

ZOFIJA. Ponai! Gana tos politikos. Pakalbėkim verčiau apie sportą.

PETRAS. Sportas tai yra gerai, o štai ne sportas tai jau ir nėra gerai.

BIRUTĖ. Aš mėgstu didįjį sportą.

PETRAS. Man nemažai metų teko darbuotis Filosofijos institute, disko metimo sektoriuje.

BIRUTĖ. Apie baigusius sportuoti — gerai arba nieko.

FRANAS. Man labiausiai patinka lengvoji atletika. Aš norėčiau mesti ietį į bėgantį Petrą G.

ZOFIJA. Aš vakar numečiau du kilogramus pirty.

BIRUTĖ. Apskritai, Lietuvai einant pažangos keliu, tokie reiškiniai kaip alkoholizmas ir sportas turės išnykti.

ZOFIJA. Vis dėlto norėčiau nuvažiuoti į Atėnus ir paklajoti po olimpines aukštumas.

ALFREDAS *(išlenda iš krūmų).* Ponai! *(Įlenda į krūmus)*

PETRAS. O aš, va, skaičiau laikrašty...

FRANAS *(griežtai).* Laikraščius aš irgi skaitau.

BIRUTĖ. O žurnalus?

ZOFIJA. Ką tamsta šneki! Franas ir knygą yra perskaitęs.

BIRUTĖ. O mano Petras — pats rašo.

ZOFIJA. Kaip įdomu! Apie ką tamsta rašai, Petrai?

PETRAS. Apie Frano B. gyvenimą ir mirtį.

FRANAS. Zofija! Eik įjunk radio.

ZOFIJA. Bet kad, Franciškau, programa jau pasibaigė.

FRANAS. Pasibaigė? Ką dabar darysim?

PETRAS. Ar kiaušinienės nebus šiandien?

FRANAS *(iškilmingai).* Štai ir atėjo tas metas! *(Paėmęs radio, užmuša Petrą G.)* Štai! *(Apstulbęs)* Štai tau kiaušinienė!

ZOFIJA. Vajėzau, ką jis padarė!

FRANAS. Sakiau, kad padarysiu.

BIRUTĖ. Franai, tu tikras vyras! Kaip gražu! *(Suploja delnais)* Kad mane kas šitaip...

ZOFIJA. Gal jam duoti pauostyti Bertoleto druskos? Geras dalykas, kas supranta.

FRANAS. Jau atšalęs. *(Nendrine lazdele vartalioja kūną)* Letalinė baigtis.

ZOFIJA. Reiktų pašarvoti. Būtų gražu, jei velionis gulėtų karste nustebęs ir su amžinąja plunksna dešinėj rankoj.

BIRUTĖ. Aš vos įėjus taip ir pagalvojau: jeigu ant sienos kabo radio, vadinasi, šitam kambary bus ir pakaruoklis.

ZOFIJA. Apie ką tu susimąstei, Petrai? *(Pravirksta)*

BIRUTĖ. Mes čia plepėjom visokius niekus, o žmogus, matyt, kentėjo dėl kažko.

FRANAS. Taip sakant... *(Prisikemša pypkę Havajų tabako)* Sudūžta likimai, niekam nepastebint.

BIRUTĖ. Koks jis dabar originalus! O kai gyvas buvo...

FRANAS. Gal Petrui būtų lengviau, jeigu mes jį pasuktume 45 laipsnių kampu į šventosios Kaabos pusę?

ZOFIJA. O man atrodo, Petras dar atsikels ir pasakys...

BIRUTĖ. Ne ne! Tegu guli.

PETRAS. Nutilkite! Aš noriu save apgiedoti.

Gyvieji, mandagiai linkčiodami, pasitraukia į šalį

PETRAS *(griežtai)*

Kaip norėtųs pagauti linksmutį vėjelį,
Kurs drebina šaką alyvos...
Žiūriu iš dangaus — ak, koks tolimas kelias!
Ir koks aš labai jau negyvas...

Kai skleidžiasi žemėj žavi mėnesiena,
Siela nemarūnė svajoja —
Pavaigyt skanios kiaušinienės,
Paglostyt, Birute, tau kojas.

Naktis prie namų, baltas veidas už langa...
Ak, kaip tu gedi, o Birute!..
Plasnokim abudu į dangų,
Į mėlyną Viešpaties butą...

ZOFIJA. Prisiekiu: aš atkeršysiu tau, Franai. Tuoj pat bėgu keršyti. *(Stovi)*

BIRUTĖ. Nesijaudink, Franai. *(Paima už baltųjų rankų)* Aš visada būsiu su tavimi. Tu pažadinai manyje moterį.

ALFREDAS *(įeina su vainiku)*. O paskutiniai velionio žodžiai buvo tokie...

PETRAS. Ponai! Uždekite žvakes.

ALFREDAS. Po šitų žodžių Petras G. išleidžia paskutinį kvapą ir visi dalyvaujantys mandagiai prisidengia tauriąsias nosis aksomo servetėlėmis. Staiga slogi tyla. Ir tik po dviejų parų ją nutraukia kraupus Zofijos klyksmas. Klyksmas moters, praradusios savo mylimąjį amžinai. Prašom, Zofija.

ZOFIJA. A a a!

Alfredas uždega žvakes. Skamba varpai. Žmonės grįžta iš pamaldų

Pirmojo veiksmo pabaiga

Trumpas antrojo veiksmo turinys

Vėlyvas pavasario vakaras. Ką tik nusileido saulė ir nuo vakarinės žaros įraudęs dangus atrodo tartum ištvinęs krauju. Staiga atvėso oras, pakilęs vėjas gūdžiai blaškosi tuščiuose arimuose, šėlsta, ūžauja medžių viršūnėse, plėšia baltųjų vyšnių žiedlapius ir krečia atvėsusion žemėn. Lieknos pušelės, besistiepdamos į patamsėjusį dangų, svyra nuo šaltų jo gūsių, gailiai cypauja ir braška. Kažkur krūmuose keistai rikteli vienišas paukštis, ir jo balsas nejučiom primena šiurpią vakarykštės dienos tragediją. Radio pagalba užmuštas pasiturintis ūkininkas Petras G. Franas ir Birutė savo nešvarų tikslą pasiekia. Tačiau į persekiojimą įsijungia vis daugiau asmenų. Pirmose gretose bėga policijos įgaliotinis Alfredas ir Zofija. Tačiau Zofija, besivydama nusikaltėlius, atsitiktinai persiduria kojį surūdijusia vinimi, kurią velionis Petras G. pirmajame veiksme buvo parsinešęs ūkio reikalams, ir, užsikrėtusi gangrena, patenka į ligoninę. Gydymas baigiasi sėkmingai, bet vargšė persekiotoja nepajėgia sumokėti už medikamentus. Ligoninės administracija priversta išsiųsti ją Indijon, į Kalkutos miestą. Šaunioji moteriškė turės 25 metus vaidinti tos šalies kinematografe. Tačiau, leisdamasi į tolimąją kelionę, Zofija, kalbėdama per naująjį radio, viešai pareiškia, jog išgamos netruks sulaukti teisėto atpildo. Miestelio aukštoji visuomenė, kurią sudaro klebonas, aptiekorius, vargoninninkas, vėjo malūnininkas, pašto viršininkas ir kultūringosios damos, taip pat pasmerkia nusikaltėlius ir išstumia juos iš savo tarpo. Jie priversti slėptis vietiniam kinematografe. Paveikti kino filmo, Franas ir Birutė ryžtasi pradėti naują gyvenimą. Bet — vėlu. Teisingumas triumfuoja

ŽIŪROVŲ CHORAS. Mes atėjome į kiną,
Kinas širdį nuramina
Ir svaigina tartum vynas!
Mur mur mur, mur mur mur kinas.

Staiga palyja lietus ir išdygsta įgaliotinis Alfredas

ALFREDAS. Man patinka indų kinas,
Zofi-Zofi ten vaidina.

Tuomet trenkia perkūnas ir pasirodo Birutė ir Franas G.

BIRUTĖ ir FRANAS. Mums patinka su arabais
Dūmai, moterys ir grabas!

Žiūrovai išsislapsto pageltę ir išblyškę. Kažkur pravirksta kūdikis. Dūžta stiklinė. Aiškiai girdėti, kaip sustoja laikrodis

FRANAS. Labas vakaras, ponai žiūrovai?
BIRUTĖ. Atsakysit ar ne?
ŽIŪROVAI. Kad mes nežinom.
— Prieš karą dar blogiau būdavo.
— Mane, pavyzdžiui, norėjo išprievartauti, bet viskas taip ir liko tik popieriuje.
FRANAS. Nuo šiolei viskas bus kitaip. Prašom užsirašyti į eilę.

Damos užsirašinėja, o ponai kažko lūkuriuoja, rūkydami graikiškas pypkes bei moleskino cigarus. Birutė užsirašo pirmoji

FRANAS *(Žiūrovui).* Tamstai aišku? *(Kyšteli ranką į plačią Birutės dekoltė)*
ŽIŪROVAS. Man neaišku, ar man aišku. *(Nori dainuoti)*
FRANAS. O dabar? *(Ištraukia litrą)*
ŽIŪROVAS. Dabar aišku, kad bus neaišku.

Franas apdalija visus ponus litrais, o damas — marinuotomis Uralo bulvėmis ir saldžiosiomis Bikfordo virvelėmis

FRANAS. Neblogi jie žmonės, ar ne?
ŽIŪROVAI. Neblogi mes žmonės, geri žmonės.
BIRUTĖ. Visi geri žmonės sykiu yra ir neblogi žmonės.
FRANAS. O kas toliau?
BIRUTĖ. Ar dar bus toliau?
FRANAS. Arba bus toliau, arba nebus toliau.
BIRUTĖ. Koks tamsta, Franai, protingas!

FRANAS. Jūs klausiate, kodėl mes, Franas ir Birutė, nuėjome slidžiu keliu?

BIRUTĖ. Vardan ko visa tai ir ką mes norime, tuo keliu eidami, pasakyti jums, paprastiems kino žiūrovams?

FRANAS. Kuria kryptimi eisime toliau?

BIRUTĖ. Štai kas jus domina?

FRANAS. Štai apie ką jūs negalite tylėti?

BIRUTĖ. Štai ko jūs ir taip toliau?

FRANAS *(viską rūpestingai pasižymėdamas kelionės bloknote).* Daugiau klausimų bus?

ŽIŪROVAI. Ne ne. Viskas.

FRANAS. Gerai. Birute, pripūsk man tribūną.

Birutė pripučia. Franas pasistato pripučiamą grafiną, įsipila pripučiamo vandens, išgeria ir pasako kalbą

FRANAS. Man džiugu, ponai, matyti, kad tamstos tikrai nesate abejingi vis dar pasitaikantiems trūkumams mūsų valsčiuje ir kitoms tikrai svar... *(Susverdėja)* Birute!

Birutė pripučia

FRANAS. ...bioms problemoms, apie kurias būtų galima kalbėti labai plačiai, tačiau mes neturime tiek laiko, pagaliau jūs galėsite pasinaudoti seminaro konspektais ir kita vaizdine medžiaga. *(Pasilipa ant tribūnos)* Ir apskritai žmonija žengia ne šituo kursu! Aš tą gerai žinau! Štai, pavyzdžiui, šitie žmonės! Išėjo į gatves su fotoaparatais! Draugai reikalauja nuotraukų! Nuotraukų!! Nuotraukų!!! Tačiau iškyla klausimas, kokį pasirinkti ryškalą? Geru vadiname tokį negatyvą, kuris turi smulkų grūdėtumą ir gerai perteikia detales! Tad geriausias ryškalas — ryškalas numeris 2! Leiskite, ponai, skelbti mitingą baigtu. *(Nulipa)* Linkime visiems daug geros sveikatos, ilgų gyvenimo metų ir siunčiame dainą, kuriai žodžius parašė geras mano draugas, dabartės netyčia jau miręs, Petras G.

ŽIŪROVAI. Ačiū tau, vienatini.

FRANAS. Jei tavo draugas iš obels iškrito
Ir dūsauja dabar, nulūžęs koją, —
Netinka tuoj ieškotis draugo kito,
Paskambink Nulis Trys: alio, greitoji!

BIRUTĖ. Priedainis!

ABU. Visokių būna atvejų gyvenime:
Štai vienas myli, kitas jau — nebe,
Trečiasis dar iš viso niekad — ne,
O ketvirtasis ilsisi grabe.

FRANAS. Jei tavo draugas serga, lovoj guli,
Kentėdamas, kad artinas mirtis, —
Netinka atsinešus pilną butelį
Jo klausinėt: ar tu mane gerbi?

BIRUTĖ. Priedainis!

ABU. Visokių būna atvejų gyvenime:
Štai vienas myli, kitas jau — nebe,
Trečiasis dar iš viso niekad — ne,
O ketvirtasis ilsisi grabe.

Kyla audringi, ilgai trunkantys plojimai su pragiedruliais. Po to prasideda sąmyšis, kurio metu visi puola prie Frano ir Birutės, rėkia: Bravo! Bis! — *plėšo jų drabužius ir slepia skutus atminimui. Sąmyšiui pasibaigus, visi tvarkingai išsirikiuoja. Slapstydamasis įeina Įgaliotinis Alfredas*

ALFREDAS. Prašom tylos! *(Apstulbęs).* Tylos prašom? *(Ima drebėti)* Demonstruojamas naujas dviejų serijų indų dokumentinis filmas „Ašara dulkėse". *(Nusiraminęs)* Scenarijaus autorė, režisierė ir pagrindinio vaidmens atlikėja — indų liaudies artistė Zofija G. Prašom prisisegti diržus ir nerūkyti. Pirmoji serija: Bangladešo pasienyje, netoli Kinijos arba Graikijos, nusigyvenusio tėvo Česko G. namuose, kartu su draugėmis linksmai žaidžia vienturtė duktė Zofija. Jinai nerūpestingai sukasi jaunų mergaičių ratelyje ir tiktai kartais paslapčiom dirsteli į nepaprastai gražų nepažįstamą jaunuolį, kuris antai kažko susirūpinęs slapstosi tarpu palmių ir krokodilų. Prašom stebėti. *(Skubiai išbėga)*

Visi ima stebėti. Nušvinta ekranas. Praplaukia juostos su aktorių pavardėm ir šarvuotis „Potiomkinas". Ant denio bėgioja išsigandę jūreiviai. Įbėga Zofija, pradeda suktis ir apsisukusi išbėga atgal. Ekrane ima mirgėti, šmėsteli kopėčios, kryžius, neštuvai ir du kastuvai ir užrašas „Koniec". Juosta nutrūksta. Žiūrovai švilpia ir trypia kojomis bei protezais. Įbėga Alfredas ir pakeičia ekraną. Nušvinta spalvoti šiuolaikinės Indijos vaizdai. Nusiraminusi įeina Zofija ir vėl pradeda suktis

ZOFIJA. Baigia žiburiai jau degti,
Taip tylu senam sode!
Tokią šiltą gražią naktį
Ar surasi tu mane? —
Sidabriniam lietui lyjant,
Aš paklydau tarp lelijų...

Ateini tu per žolynus,
Ištiesi abi rankas.
Ir paklausi apkabinęs, —
Ar čia myli mane kas? —
Atsakau aš tyliai tyliai, —
Šičia tamstą labai myli.

Ir dvi širdys uždainuoja.
Dailiai skamba ta daina
Kaip miškų versmė skaidrioji,
Meilė, laimė ir svaja.
Vėjas lempas užgesina,
Bet liepsnoja dvi krūtinės...

Lengvai nuvargusi Zofija atsisėda ant minkštaisiais Kašmyro šilkais apmušto fotelio. Vergės paduoda jai taurę brangiojo selterio ir vėduoja povo plunksnų vėduoklėmis

ZOFIJA. Prieik arčiau, nepažįstamasis jaunuoli. Pasakyk man savo vardą ir iš kur atkeliavęs?

NEPAŽĮSTAMASIS JAUNUOLIS. Mano vardas yra Albertas R., o kilimo esu iš tolimos ir gražios šalies, kurią mes vadiname Tekančios Saulės Šalimi.

ZOFIJA. O! Man labai patinka tekanti saulė.

ALBERTAS. Man irgi patinka.

ZOFIJA *(pagalvojusi).* Mums abiem patinka tekanti saulė.

ALBERTAS. Ak, štai kaip? *(Susimąsto)*

ZOFIJA. Man dar patinka tekanti upė.

ALBERTAS. Viskas šiame pasaulyje teka. Net ir moterys... *(Tyliai verkia)*

ZOFIJA. Su tamsta labai smagu pasikalbėti. Dabar maža belikę tokių žmonių.

ALBERTAS. Tas tai teisybė.

ZOFIJA *(svajingai).* Papasakok man, tamsta, apie savo Tėvynę.

ALBERTAS *(su ašarom akyse).* Nors mano Tėvynė yra Tekančios Saulės Šalis, bet aš neilgai ten buvau. Dar tebegyvenau įsčiose, kai mane pagavo žiaurieji vergų pirkliai ir išgabeno į Besarabiją. Jei atmintis manęs neapgauna, tai atsitiko prieš trisdešimt arba prieš septyniasdešimt metų. Tenai aš praleidau gražiausius savo jaunystės metus. Ir tik prieš dvi savaites man pavyko vienu stebuklingu būdu išsigelbėti. Ir štai ašen stoviu dabartės prieš tamstą, laukdamas teismo.

ZOFIJA. O kas tamstą turi teisti? Už ką?

ALBERTAS *(sielvartingai).* Ji nesuprato! *(Išeina, bet sugrįžta)*

ZOFIJA. Aš visą laiką tamstos klausiausi pasirėmusi ranka dešinį skruostą ir verkdama, nes tamstos gyvenimas tikrai buvo labai sudėtingas.

ALBERTAS *(paprastai).* Taip. Aš to neslepiu.

ZOFIJA. O kodėl tamsta dabar neišvažiuoji į savo Tėvynę? Tekančios Saulės Šalį?

ALBERTAS *(reikšmingai).* Tamsta esi labai žiauri moteris, jeigu galėjai šitaip paklausti.

ZOFIJA *(žaismingai).* Kodėl? *(Kankinanti pauzė)* Tai tamsta nesakysi?

ALBERTAS *(staiga sunkiai pašoka ir kelis kartus apsiverčia ore).* Aš negaliu tamstai to pasakyti paprastais žodžiais, bet gal tai pasakys mano daina ir muzika. *(Dainuoja, sau pritardamas gnaibomaisiais muzikos instrumentais, pvz., tamsiaodėmis Jamaikos vergėmis)*

Man gieda paukšteliai, kad rytą aš mirsiu,
Šuneliai — kad vakarą — loja.
Numiręs aš vieškelio dulkėm pavirsiu,
Kad būtų švelnu tavo kojom.

Aš mirsiu ir balta akacija virsiu,
Giedos ten paukštelis nutūpęs.
Aš, ašarom kritęs, šaltinį iškirsiu,
Kad jis išbučiuotų tau lūpas.

Kodėl aš numirsiu, kodėl aš numirsiu? —
To niekas, o niekas nežino...
Numiręs kalnų edelveisu pavirsiu,
Kad šoktum tu jį nusiskynus.

Esi, mylimoji, man visas pasaulis,
Kokia tu puiki, nežinai...
Gimiau aš šaly toj, kur pateka saulė,
O mirsiu — kur leidžias jinai...

ZOFIJA *(eina artyn tiesdama į jį baltąsias rankas).* Aš supratau tamstą.

ALBERTAS *(išsigandęs puola ant kelių).* Dovanok, Zofija,— tikrai kaltas!

ZOFIJA. Ponas Albertai! Kam nepasitaiko.

ALBERTAS *(nusiraminęs).* Tai gal įsimylėkime?

ZOFIJA. Gerai.

Abu įsimyli, apsikabina, užmiršta viską šiame pasaulyje ir dėl to kurį laiką gyvena Aname pasaulyje. Dvi širdys staiga suplaka vienu ritmu, o dvi nekaltos sielos tyliai pina brangiųjų svajonių gražų vainiką
Prabėga Įgaliotinis Alfredas
Tačiau tuo metu staiga atsilapoja durys, scenon įsiveržia įdūkęs Česka G. ir suardo šią darnią sceninę kompoziciją

ČESKA G. Kas čia dedasi?! Zofija!

Abu jaunuoliai su tikrai dideliu vargu atsiplėšia vienas nuo kito ir droviai nukaitę nueina nuo scenos. Česka G. kurį laiką susimąstęs bėgioja po salioną

ČESKA G. Zofija, aš tau, rodos, sakiau, kad sugrįšiu!

ZOFIJA. Sakei, tėveli. Bet!

ČESKA G. Tu, Zofija, seniai nebe vaikas. Laikas pagalvoti ir apie savo šeimą.

MELODIJA G. *(įeidama).* Tėvas teisybę sako. Štai ponas Py jau seniai prašo tavo rankos.

ZOFIJA. Ne ne. Netekėsiu. Šalin! Sudie! *(Lenda po baldakimu. Tėvas ištraukia ir, pakėlęs už plaukų, šautuvo buože muša per smegenis)*

MELODIJA *(sulaikydama pakeltą vyro ranką).* Tėvai, tvardykis. Žiūrovai mato.

ZOFIJA. Nelinksta mano širdis prie jo, ir viskas.

MELODIJA. Geresnės partijos mums nėra ko tikėtis. Nors dėl manęs kadaise ir ne tokie ponai rungėsi, bet, kai pamatau poną Py, tai ir dabar dar kartais nesusilaikau. Pašėlusiai gražus vyriškis...

ČESKA G. Kas kitas ims tave be pinigų.

ZOFIJA. Ponas Albertas R. — ims, tikrai ims. Jūs, tėveliai, visai nesuprantat šiuolaikinio jaunimo. Jums kad tik pinigų būtų, kad tik ūkis didesnis. Ogi dabartinė jaunoji karta į moterystę žiūri visai kitaip. Dabar meilė lošia svarbiausią rolę. Ogi tenai piršlybos, kraičiai ir kiti faktoriai mažai tefigūruoja šią gadynę.

ČESKA G. Aš tau tuoj pafigūruosiu! *(Nusijuosia diržą. Kelnės nusmunka)* Meilė, kaipo tokia, neilgai trunka, dukrele. Penkios minutės ir — prrr...

MELODIJA. Aš, kai tekėjau už tavo tėvo, — irgi nemylėjau. Ir dabar nemyliu. O ko mums trūksta?

ČESKA G. Proto trūksta. Tau. O man pinigų.

MELODIJA. Tėve! *(Melodingai)* Liaukis.

ZOFIJA. Netekėsiu. Noriu pas poną Albertą. Ponas Albertai — kur tamsta? Ku-kū? Atskubėk siaurais kalnų takais.

MELODIJA. Šunys loja. Ponas Py bus beateinąs.

ZOFIJA. Aa... *(Lipa į palmę)*

MELODIJA *(nutraukia ją ir pasodina penkiolikai parų už stalo).* Sėdėk tik. Niekas tavęs neimtų, kad ir norėtum. Mes tik taip vaidinam, nes čia toks spektaklis.

ZOFIJA. Ak, šit kas! *(Ima siuvinėti rūbelius būsimam kūdikiui)*

Įeina ponas Py, nuplėšia prie kojos prikibusį Šunelį ir negailestingai nusviedžia į kertę

ŠUNELIS. Aaūū... Aū... aūūū... a... *(Nueina namo)*

MELODIJA *(sodindama brangųjį svečią).* Kaip atvykai tamsta? Ar neapdulkėjai kelyje?

PY *(su humoru).* Kas kilnu, tas neapdulka. Nenublunka. Aš tatai sakau be jokio humoro, ponia Melodija.

MELODIJA. Tikrai. Tamsta labai panašus į sidabrinį kandeliabrą.

PY. Tas tai teisybė.

MELODIJA. Norėčiau tokį savo miegamajam turėti.

PY. Uošvi! Gal žinai naujų anekdotų?

ČESKA G. Nežinau. O tamsta?

PY. Aš žinau. Galėčiau papasakoti.

ČESKA G. Pasakok, žente. *(Priėjęs ant pirštų galų, apgaubia poną Py begaline šiluma ir meile)*

PY. Tai atsitiko Buenos Airėse šiltą ir gražų 30-ųjų metų pavasarį. Dvyliktą valandą dienos prie universalinės aptiekoriaus Tūbelio parduotuvės vieną vairuotoją sustabdė jauna moteris ir paprašė pavėžėti iki Tokiotaitokio kvartalo. Vairuotojas, nors ir skubėjo savais reikalais, sutiko pavėžėti moteriškę. Mat jinai tempė su savimi nemažą ryšulį. *(Kyla smarkus juokas. Visi susigūžia ir slepiasi po palmių lapais)* Tuo pačiu keliu grįždamas atgal, prie tos pačios parduotuvės vairuotojas pastebėjo didelį sambrūzdį ir susidomėjęs išlipo iš vežimo. Pasirodo, sąmyšį kėlė kaimietė moteris, kuriai prieš pusvalandį iš vežimėlio dingo kūdikis. Vairuotojui kilo baisus įtarimas, jis įsodino į vežimą verkiančią motiną, porą policininkų, paragino arklius ir visu greičiu leidosi atgal. Laimė, vairuotojas, pats padėjęs užnešti ryšulį, atsiminė namo numerį ir butą. Durys buvo užrakintos. Vairuotojas išlaužė jas kirviu, ir visi įsiveržė į vidų. Deja, buvo per vėlu. Vaikelio viduriuose moteris slėpė narkotikus.

(Kyla baisi juoko audra, kurį dalyvaujančius asmenis išblaško po visas kambario kertes ir nuplėšia trečdalį namų stogo)

ČESKA G. *(nubraukdamas nuo žilųjų ūsų gerą šypseną).* Tamsta tikrai esi didelis žodžio meistras.

PY. Visos taip sako.

MELODIJA. Ko tik nebūna šiam pasauly arba Japonijoj. Mudu su Česka G. kaip niekur neišvažiuojam, taip nieko ir nežinom. Gyvenam kaip kurmiai. Net kinematografe nesu buvus.

PY. Taip. Tamstos tikrai atrodot labai apkiautę.

ČESKA G. Tamsta taip manai?

PY. Esu tikras, ponas Česka.

ČESKA G. *(įsižeidęs).* Matau — tamsta laikai mane per paiką drimelį. *(Tyliai, bet aiškiai)* Vargu bau ar aš toks esu.

PY *(draugiškai suvelia jo šilkinius plaukus).* Toks toks, ponas Česka. Tikrai toks. Ko man čia slėpti?

ČESKA G. *(švarkelio kampučiu nubraukdamas ašarą).* Mano honoras užgautas.

PY. Štai ir pas mane tamsta niekada neužsuki. O, atrodo, giminės...

ČESKA G. *(vis dar šaltokai).* Ūkio reikalai, ponas Py. Supranti pats, kaip yra šiais laikais. Jeigu jau pats ko nepadarai — tai niekas tau nepadarys. *(Sukūkčioja)* O tamsta dar sakai...

PY *(šiltai).* Tamstos rūpesčius aš puikiai suprantu, mat ir pats valdau nemažą ūkį. *(Šaltai)* Kokias kultūras tamsta užveisei šiais metais?

ČESKA G. Šį pavasarį apsėjau 80 valakų durnaropėmis. Likusius — grikiais ir apyniais.

PY. Tamsta labai sumaniai tvarkai ūkį. Galėčiau daug ko pasimokyti.

ČESKA G. *(atlyžęs, draugiškai).* Galėčiau pamokyti, laiko turėdamas.

PY. Rūkytos durnaropės su apyniais geras dalykas, kas supranta.

ČESKA G. Aš labiau mėgstu marinuotas.

PY. O ponia Melodija?

MELODIJA *(sumišusi).* Aš kaip ir užvakar.

PY. O kaip bus dėl to reikalo?

ČESKA G. Viskas gerai. Štai sėdi duktė Zofija.

PY. Ak, štai kur jinai! Nepastebėjau, mat pamiršau namuose dirbtinę akį.

MELODIJA. Sėsk, durnele, arčiau pono.

Tačiau Zofija ima verkti taip ilgai ir graudžiai, kad tas

verksmas tikrai gali sugriaudinti žiląsias Karatau viršukalnes, Elbrusą, Džomolungmą, Kilimandžarą ir t. t.

MELODIJA. Nedrįsta vaikas. Juk dar visai kūdikis.

PY *(įsižeidęs).* O man atrodo — specialiai vengia. Nenori.

ČESKA G. Panorės, panorės, kur dėsis. Toks vyras tamsta! *(Draugiškai ploja ponui Py per petį. Py nugriūva be sąmonės. Melodija apšlaksto jo kūną brangiaisiais Kašmyro aliejais)*

PY *(atsipeikėjęs).* Štai ir aš! Kaip gera vėl jausti saulę. Vėl kelti sustojančio vyno taures.

ČESKA G. *(žmonai).* Truputį nusišneka. Bet Zofijai ir toks bus gerai. Nu, ar ne taip?

MELODIJA. Jestedej, koniečno.

ČESKA. Palikime kuriam laikui jaunimą vieną. Vaikams reikia apsiprasti. *(Abu išeina. Zofija ir ponas Py lieka akis į akį)*

PY *(lyriškai).* Tamsta man jau seniai kritai į akį. Aš vis, būdavo, žiūriu — ir negaliu perkąsti, kas tamsta per žmogus. Ir tik šiandien man atsivėrė akys. Tamsta esi poetiška natūra, panele Zofija.

ZOFIJA *(susigėdusi).* Kad tamsta, ponas Py, vis ant štukų... Atleiskite, jeigu netaisyklingai...

PY. Čia ne štukos, panele. Čia galbūt viso gyvenimo klausimas sprendžiasi!

ZOFIJA. Ak, šitaip tamstai sprendžiasi!

PY. Tamsta man atrodai panaši į pirmuosius pavasario žiedus ir į mėlyną vosilką plaukiančių rugių jūroje kažin kur Europoje.

ZOFIJA. Ir tamsta man panašus į vosilką. Toks nupiepęs.

PY. Ar aš tamstai patinku bent kiek kaip vyriškis?

ZOFIJA. Tamsta man visada buvai kaip tikras papà.

PY. Panele! Aš ne ta prasme... Bet kodėl tamsta negeri?

ZOFIJA. Aš geriu tiktai selterį. Man inkubacinis periodas.

PY. Labai norėčiau tamstą pabučiuoti, bet palikau namie dirbtinį žandikaulį. *(Įsižeidžia)* O gal tamsta myli kitą?

ZOFIJA *(susijaudinusi vaikšto po saliona).* Ar myliu aš kitą? *(Atidaro duris į verandą ir geria visa krūtine tyrą orą)* Kitą aš myliu ar? *(Susverdėja)*

PY. Apie ką tamsta dabar galvoji?

ZOFIJA. Aš galvoju, apie ką aš dabar galvoju.

PY. Nepamiršk, panele, kad čionai ne Europa, o Azija. Aš galiu tamstą pasmeigti ant kuolo.

ZOFIJA. Ant kuolo? O, kaip įdomu! Bet ar tamsta jį turi?

PY. Dar šiąnakt pristatys iš Brazilijos. Keturias štukas.

ZOFIJA. O! Kaip sunku kovoti su savo silpna prigimtimi. *(Į kairę)*

Ponas Albertai, kur tu? *(Į dešinę)* Ponas Albertai, kur tu? *(Tiesiai)* Taip, aš sutinku būti tamstos žmona.

PY. Labai norėčiau dabar tamstą apkabinti, deja, pamiršau namie dirbtinę ranką.

Pro praviras verandos duris staiga pasigirsta tolima lyrinė Alberto R. daina. Zofija meta žemėn selterio taurę ir nutraukia smuiko stygas

ZOFIJA. Ne! Tai neįmanoma! *(Verkdama krinta ant grindų ir ima plėšyti dekoracijas)*

Išgirdę triukšmą, atbėga ponai G.

ČESKA G. *(susidomėjęs)*. Ką čia, Zofija, darai ant grindų? Jinai rado pinigų! *(Parkritęs plėšia medžiagą)*

MELODIJA. Visai kūdikis iš galvos išėjo. Ir anksčiau silpno proto tebuvo, o kai vakar nukrito nuo kopėčių...

ČESKA G. Raminkis, Melodija. *(Reikšmingai)* Tau dabar negalima jaudintis. Atsimink: ką mes praeitą naktį pradėjom!

Atėję scenos darbininkai užkala nuplėštą medžiagą

ZOFIJA. Prašyčiau mamytę nekalbėti tam tikromis frazėmis.

MELODIJA. Motiną pamokys! Marš į tvartą!

Zofija eina gailiai verkdama. Tačiau tuo metu atsilapoja durys ir pasirodo ponas Albertas

ALBERTAS. Štai ir aš pasirodžiau lemiamu momentu!

ZOFIJA. Štai ir jis pasirodė! *(Abu jaunuoliai puola vienas kitam į glėbį)*

ZOFIJA. Štai tas, be kurio negalėčiau žygiuoti doros keliais. Štai mano brangiausias žmogus!

ALBERTAS. Taip, aš toks esu.

ZOFIJA. Kaip keista, rodos, viskas išnyko ir visame pasaulyje tik mes dviese...

ALBERTAS. Nesijaudink, čia tam tikras gamtos reiškinys.

MELODIJA. Aš atsisakau tavęs, Zofija! Tu man daugiau nebe duktė.

ČESKA G. *(ponui Py)*. Tamsta gali pasiimti juos abu į savo plantacijas vergais. *(Nusigręžia)*

O Zofija ir Albertas tebestovi apsikabinę, ir jų raudonosios lūpos nejučiom sukimba taip tvirtai, kad, rodos, nėr pasaulyje jėgos, kuri galėtų išskirti tas dvi jaunas būtybes

Įeina įgaliotinis Alfredas

ALFREDAS. Antroji serija. Pono Py tabako plantacijos netoli Bombėjaus. Po karšta pietų saule verkdama dirba Zofija G. kartu su kitais aktoriais, o jų sūrias ašaras nusineša upė Gangas. Skamba monotoniška vergų kastos daina. *(Išeina)*

VERGAI. Pirmyn, vergai nužemintieji,
Išalkusi minia, pirmyn!

PY. Atgal! *(Plaka vergus botagais. Daugelis parkrinta ir nebepasikelia. Tokius tuoj pat skaniai suvalgo ir apverkia krokodilai)*

ZOFIJA. O Viešpatie! Ar ištversiu?

BIRUTĖ *(staiga pabudusi iš gilaus ir sveiko miego smarkiai kumšteli Franui į šoną).* Žiūrėk! Žiūrėk! Zofija vaidina!

FRANAS *(su dideliu vargu praplėšęs limpančias blakstienas).* Zofija G.? Ką tu pasakysi? O kokia vėpla buvo! *(Nustebęs)* Aš ją gerai atsimenu!

ZOFIJA *(su panieka nužvelgusi iš ekrano apsmukusią Frano figūrą).* Privalau ištverti. Taip! Privalau! Ir tu, Franai, man dar padainuosi gražių dainelių. *(Nubraukusi neklusnią plaukų sruogą, Zofija žvelgia į tolumas, o jos patamsėjusios akys dega amžinąja ugnimi)*

BIRUTĖ *(išblyškusi).* Franai! Aš bijau!

FRANAS *(paraudęs).* Nusiramink, mylimoji. Aš tavęs nepaliksiu. Juk tu esi mano antroji pusė.

BIRUTĖ *(įsižeidusi).* O kur pirmoji?

FRANAS *(ieško).* Dovanok...

BIRUTĖ. Aš tau atleidžiu. Bet — paskutinis kartas!

Ekrano gelmėse prabėga Įgaliotinis Alfredas. Praskrenda albatrosas

ALFREDAS. Į tabako plantacijas, nešdamas vėsą ir atilsį, artėja skaistus vakaras. Girdėti cikadų balsai. Staugia hienos. Krinta rasa. *(Išbėga iš ekrano, nusileidžia į salę ir dingsta Užkulisiuose)*

ZOFIJA. Kažin kur dabar mano mylimasis Albertas R.?

ALBERTAS *(atsėlina slapstydamasis).* Pasibučiuokim, Zofija.

ZOFIJA. Koks slaptažodis?

ALBERTAS. Ar laikrodininkas čia gyvena?

ZOFIJA. Ne. Čia gyvena veidrodininkas.

ALBERTAS. Vadinasi, vėl ne čia pataikiau!

ZOFIJA. Kodėl? Veidrodis irgi rodo.

ALBERTAS. Bet tamstai nepatartina žiūrėti.

ZOFIJA. Tikriausiai čia ponas Albertas. *(Nusiraminusi pabučiuoja Albertą)* Visada chamas buvo. Už tai ir myliu.

ALBERTAS. Ačiū. Tenai susitarta.
ZOFIJA. Ar viskas netvarkoj?
ALBERTAS. Viskas.
ZOFIJA. Kada?
ALBERTAS. Šiąnakt. Po lietaus.
ZOFIJA. Kur?
ALBERTAS. Ten.
ZOFIJA. Aišku.
ALBERTAS. Perduok kitiems.
ZOFIJA. Visi jau mirę.
ALBERTAS. Tada eisim dviese.
ZOFIJA. Koks planas?
ALBERTAS. Šį vakarą tamsta užsimaskuoji pono Py meiluže. Kai baigiasi lietus, aš išeinu į vidurį scenos ir imituoju papūgą kakadu. Kai ponas Py išeina pasiklausyti, tamsta muši jį tabokos kotais per kulnis, kol jis krinta negyvas. Aš tuo metu garsiai rėkiu, kad tamstai būtų drąsiau. Paskui padegam plantaciją, prisikemšam kišenes tabokos ir, gaisro pašvaistės nutvieksti, per Pakistaną bėgam į Kaliforniją. Viskas apgalvota.
ZOFIJA. Tamsta esi didelis revoliucijų meistras.
ALBERTAS *(kukliai)*. Kitados baigiau keturis skyrius II-ojo vyrų Internacionalo.

Zofija skubiai atiduoda pagarbą. Albertas priima

ZOFIJA. Atsargiai. Neišeik iš ekrano.
ALBERTAS. Nesijaudink. Aš blaivas.
ZOFIJA *(suplojusi blakstienomis)*. Ponas Albertai?

Pauzė. Aiškiai girdėti, kaip tarpu dviejų širdžių staiga suskamba svajingas pamirštos dainos akordas

ZOFIJA. Ponas Albertai?.. Argi tamsta neturi ką man daugiau pasakyti?
ALBERTAS. Ave vita, moriturus te salutat!
ZOFIJA. O po to?
ALBERTAS. Aš tamstai galėčiau paskaityti Marksą. Tiktai čia ne vieta.
ZOFIJA. Aš trokštu paprastos žemiškos laimės, kaip ir kiekviena paprasta mergaitė.
ALBERTAS. Tamsta kalbi mįslėmis.
ZOFIJA. Aš norėčiau sukurti šeimą.
ALBERTAS. Tamsta gali drąsiai kurti, jeigu tik turi laiko. Kūryba — šventas aktas.
ZOFIJA. Norėčiau kartu su tamsta.

ALBERTAS. Gerai. Galėsim lenktyniauti.
ZOFIJA. Jis nesupranta! *(Grąžo rankas)* Gerai. Eik. Svarbiausia — ūū!
ALBERTAS *(truputį pabėgėja, bet sustoja).* Zofija!
ZOFIJA. Albertai!

Pauzė. Girdėti, kaip skrenda įsimylėjusios peteliškės, o paupy nusižvengia vienišas krokodilas

ALBERTAS. Ūū! *(Nubėga slapstydamasis)*

Zofija stovi šypsodamasi, jausdama savo moterišką vertę

PY. Judinkis, judinkis, Zofija! Sparčiau! *(Plaka ją botagu)* Apie ką judu čia kalbėjote? Gaila, pamiršau namie dirbtinę ausį.
ZOFIJA *(nekreipdama dėmesio).* Pagaliau! Meilės ir laisvės valanda jau taip arti! Viešpatie, kad tik nesprogčiau iš džiaugsmo...

Pamažu leidžiasi raudona tropikų saulė. Tolumoje girdėti, kaip kai kurie vergai sproginėja iš būsimos laisvės linksmybių nuojautos

* * *

PONO PY RŪMAI. Po palmės lapais slepiasi **Albertas,** *o po antklode — pono Py miegamajame —* **Zofija.** *Ponas Py vartalioja iliustruotą žurnalą*

PY. Oho! Ir šitaip galima? Zofija. Pasižiūrėk.
ZOFIJA. Žinau. Ponas Albertas man darė šitaip.
PY. Visur chamizmas. *(Užsirūko susinervinęs)*
ZOFIJA *(aistringai nusimeta antklodę).* Ar aš moteris, ar meilužė?
PY. Visų pirma žmogumi reikia būti, Zofija.
ZOFIJA. Tai kodėl tamsta man rodai?
PY. Paryžiuje dabar madingi būtent šitokie lyčių santykiai.
ALBERTAS *(po palmėm).* Pagal planą jau turėtų lyti.

Ponas Py išeina į balkoną ir nusišlapina ant palmės

ALBERTAS. Pagaliau!
PY. Zofija!
ALBERTAS *(papūgos balsu).* Zofija! Zofija!
PY. Pažiūrėkim kartu į mėnulį.
ALBERTAS. Į mėnulį! Į mėnulį!
PY. Papūgos čiulba. Įkišim į narvelį. *(Meta tinklą)*

ZOFIJA. Gana to jungo! *(Užsimoja kotu)*
ALBERTAS. Aaa! *(Labai drąsiai rėkia)*
PY. Muškit, muškit, ponai vergai. Aš tik dabar supratau, kaip negerai gyvenau.
ZOFIJA. Tamsta prašai pasigailėjimo?
PY *(griežtai)*. Jokio gailesčio. Visi mes vienodi!
ZOFIJA. Tamsta šiąnakt man tapai... *(Švelniai)* Artimu žmogumi.
PY. Taip. Mes esam sutverti vienas kitam.
ALBERTAS. Aaa! *(Rėkia dar drąsiau)*
ZOFIJA. Štai kas čia kaltas! *(Įsibėgėjusi trenkia jam per pakaušį, ir ponas Albertas krinta ant krauju ir prakaitu aplaistytos šventos indų žemės plačiai išskėtęs rankas, tarytum pašautas ilamingas, ir tučtuojau numiršta herojiška mirtimi)*
PY. Ką tu padarei!
ZOFIJA. Ką aš padariau!!
ALBERTAS. Ką jinai padarė!!!
PY. Atsisveikink su velioniu, Zofija!
ZOFIJA. Dovanok man, ponas Albertai.
ALBERTAS. Palikite mane. Gelbėkitės patys. Būkite laimingi.
PY. Štai koks geras žmogus buvo! *(Pravirksta)*
ZOFIJA. Labai geras. Bet va — ėmė kažkodėl ir numirė. *(Nustemba)*
ALBERTAS. Kai turėsit laiko, pakaskit mano širdį prie Vundyd Ny...
ZOFIJA. Bėgam, ponas Py.
PY. Gerai. Tik pirma reikia namus apvogti. Kad kas nepadegtų. *(Vikriai apvagia)*

Neilgai trukus pasirodo Du I š k r y p ė l i a i ir padega. Visą Indiją ir dalį Pakistano nutvieskia gaisro pašvaistė... Horizonte prabėga šventosios karvės

PY. Viskas pavirsta dūmais... *(Susimąsto)*
ZOFIJA *(per tą laiką labai pasikeitusi, tapusi subrendusia, dailia moterimi)*. Toks gyvenimas. Pirmyn!
PY. Ak! Aš palikau namie dirbtinę kojį! Sudegė!
ZOFIJA. Nesijaudink. Aš tamstą panešiu. *(Užsiverčia ponį Py ant nugaros ir patraukia per kalnus Kalifornijos link)*
I IŠKRYPĖLIS. Zofija! Zofija! Paimkit ir mudu į savo kompaniją!
II IŠKRYPĖLIS. Mes irgi norim keršyti!
ZOFIJA. Už ką jūs norite keršyti?
I IŠKRYPĖLIS. Už visą gyvenimą!
II IŠKRYPĖLIS. Ir už tuos, kurie jūroje!
ZOFIJA. Krabai?

II IŠKRYPĖLIS. Delfinai. Juk jie, vargšeliai, niekados nevažiuos traukiniu.

ZOFIJA. Tada prašom.

Ir visa kolona, sunkiai girgždėdama, patraukia pirmyn. Skamba išdidi vergų kastos daina

VERGAI. Ten, kur žydintis bambukas,
Ten, kur teka upė Gangas,
Naktį šūkauja papūgos —
Nabadango! Nabadango!

Jei mane kažkas nušovė, —
Jūs neverkite pas kapą!
Mes pakilsime į kovą, —
Jei ne Šiapus, tai Anapus.

Mes į dangų šausim šūvį
Iš patrankos geležinės
Ir sukursim naują būvį, —
Iš kairės lig paskutinės.

Gersim, valgysim ir šiksim,
Ir gyvi nepasiduosim!
Jums tik nieko nepaliksim,
O jei liks — neduosim!

Sukilėliai dingsta už horizonto, o sudainuota melodija lieka tysoti dykumų smėlyje tarsi nunešioti, niekam nebereikalingi sandalai...

* * *

UŽ HORIZONTO. Liepsnoja laužai. Sukilėliai ilsisi

ZOFIJA. Laikas būtų išsirinkti vadą, aptarti programą bei sudaryti tikslų veikimo planą.

I IŠKRYPĖLIS. Laikas! Laikas!

II IŠKRYPĖLIS. Bet mes neturime laikrodžio!

PY. Tąsyk veikime be plano.

ZOFIJA. Būrio vadu siūlau Zofiją G. Už? Prieš? Nėra. Susilaiko vienas. Sekantis klausimas — programa. Siūlau programos pagrindu laikyti šitokį punktą: kuo blogiau — tuo geriau! Kas už? Nėra. Prieš? Nėra. Susilaiko vienas. Toliau. Veikimo planą siūlau šitokį: be gailesčio plėšti bankus bei gazuo-

to vandens automatus ir ant Bruklino tilto gąsdinti vienišus skenduolius bei moteris. Už? Prieš? Nėra. Susilaiko vienas. Kodėl tamsta, ponas Py, visą laiką susilaikai?

PY. Kad man ranka nekyla.

ZOFIJA. O kas tamstai kyla?

PY. Spaudimas.

ZOFIJA. Kokia nesąmonė! Siūlau oficialiuose raštuose ir kalbose per radio vadintis Demokratinio Jaunimo Himnu... Suvažiavimas baigtas... Tiesa, vėliau dar turėsime vieną svarbią operaciją. Tačiau tai bus tada, kai aš aptiksiu pėdsakus. *(Reikšmingai žiūri iš ekrano į salę)*

BIRUTĖ. Kokius pėdsakus?

FRANAS. Kokią operaciją?

ZOFIJA. Operaciją Franas B. 0—0. O dabar linkiu visiems labos nakties. Kinas pasibaigė. Ačiū už dėmesį. *(Pravirksta)*

PY. Dėl ko tamsta taip gailiai verki, Zofija?

ZOFIJA. Jaunystės gaila...

Į Kinematografo salę įeina Alfredas

ALFREDAS. Ponas Py! Ponia Zofija! Išeikite. Filmas seniai pasibaigė. *(Užkala ekraną lentom ir pakabina užrašą „Koniec")*

Ogi Franas ir Birutė, sukrėsti matytų vaizdų, dar ilgai sėdi neatplėšdami akių nuo ekrano

BIRUTĖ. Nieko nėra geriau už gerą kiną.

FRANAS. Visur gerai, bet kine geriausia.

BIRUTĖ. Mane kinas labai pamokė. Aš dabar visai kitaip žiūriu į gyvenimą.

FRANAS. O aš jau visai nebenoriu gyventi.

BIRUTĖ. O kas tada augins mūsų vienturtį kūdikėlį Polį Robsoną, kuris turi man šiąnakt gimti Paryžiuje? Jeigu aš liksiu vieniša motina, galiu pradėti girtauti ir šlaistytis!

FRANAS. Tas tai teisybė.

BIRUTĖ. Galvok, Franai.

FRANAS *(šiek tiek patylėjęs, kad atrodytų protingesnis).* Tokiu atveju pradėsim naują, daug šviesesnį ir gražesnį gyvenimą.

BIRUTĖ. O, kaip gerai! *(Linksmai apsisuka ir kažkodėl kilsteli sijono skverną)* Tiktai tu, Franciškau, trumpai pasakyk, koksai dabar bus tas mūsų naujas gyvenimas. Juk žinai, kad man trūksta.

FRANAS. Žinau.

BIRUTĖ. Pasakok.

FRANAS *(rūsčiai).* Štai kaip aš įsivaizduoju mūsų naują gyvenimą. Šventadienių vakarais visi tvarkingai apsikirpę susiren-

kam mano salione. *(Į sceną renkasi Vizijos)* Aš — vyras Franas B., mano žmona doroji Birutė, mano geroji vaikystės draugė dietininkė bobutė Roza Vida, nuosavas vienturtis kūdikis vegetaras Polis Robsonas ir šeimos draugai Rymo katalikai Zofija ir Petras G. Visuose kambariuose šviesu — dega elektros lemputės...

Vizijos susėda aplink stalą ir meldžiasi

ROZA VIDA. Mes ir vėl visi kartu!
BIRUTĖ. Kaip mums gera ir jauku.
FRANAS. Kaip gerai, kad mes gyvenam.
BIRUTĖ. Ir ugnelę sau kūrenam.
FRANAS. O gal blogai?
BIRUTĖ. O gal blogai...
FRANAS. Ne! Pas jus visad gerai.
ZOFIJA. Jau tas kai pasakys ką, tai nors mirk iš juoko! *(Verkia)*
FRANAS. Žmona Birute, o gal jau einam miegoti?
BIRUTĖ. Gal jau eikim, vyre Franai.
PETRAS. O kur miegoti man?
BIRUTĖ. Tamsta galėsi miegoti kartu su mumis. Per vidurį.
ZOFIJA. O aš?
FRANAS. Tamsta padainuosi mums lopšinę.
BIRUTĖ. Geriau tegu padainuoja mūsų vienturtis kūdikis vegetaras Polis Robsonas.
POLIS ROBSONAS.

Tu mik, o sapne tau drugeliai sapnuosis,
Ir sparneliais lengvais tave mariomis neš.
Tu mik, nebijok, — aš tave palinguosiu
Ir pernakt naktužėlę budėsiu čia aš.

Žiūrėk, kaip ten vyšnios ir obelys miega,
Kaip sidabro akim praregėjo naktis.
Atjos karaliūnas per kvepiantį sniegą,
Jam veja ir takai obelų nusnigti...

BIRUTĖ. Gal prieš miegą reikėtų pavalgyti kiaušinienės? Kaip sakai? A?
FRANAS. Ne ne! Juk ir svečiai ims prašyti.
BIRUTĖ. Tai gal paskaitykim prieš miegą kriminalinę kroniką?
FRANAS *(skaito)*. Šią naktį radio pagalba užmuštas pasiturintis ūkininkas Petras G. Atsisveikinimas su velioniu — kiekvieno mėnesio paskutinį trečiadienį. Karstas išnešamas ketvirtadieniais dvyliktą nulis nulis...
PETRAS. Tai apie mane. *(Verkia)*

BIRUTĖ. Nusiramink, Petrai. Gal dar viskas susitvarkys.
PETRAS. Jeigu taip, tai duokite *(aistringai)* kiaušinienės!
ZOFIJA. Jau tas kai pasakys ką, tai nors mirk iš juoko. *(Balsingai verkia)*
ROZA VIDA. Kaip mums gera, kai mes visi kartu.
FRANAS. Kokie mes esam laimingi, kai nevalgom.
BIRUTĖ. Aš norėčiau, kad visada šitaip būtų.
ROZA VIDA *(iškilmingai)*. Vaikai mano! Jaučiu — atėjo metas man atsisveikinti ir iškeliauti į pragarą. Prisiekite, kad ir toliau gyvensite taip pat šviesiai ir teisingai.
FRANAS ir BIRUTĖ. Prisiekiam.
ROZA VIDA. Mirštu laiminga. *(Miršta)*
PETRAS. Man pas jus visada be galo gera ir jauku. Bet kiaušinienės trūksta. Mirštu iš bado. *(Miršta)*
ZOFIJA. Jau tas kai pasakys ką, tai nors mirk iš juoko. *(Galiai sukūkčioja ir miršta)*
BIRUTĖ. Ar tu mane dar ilgai mylėsi, Franai?
FRANAS. Ilgai. Bet aš greitai mirsiu.
BIRUTĖ. Kokia aš tąsyk laiminga. Mirštu iš laimės. *(Miršta)*
FRANAS. Koksai aš laimingas, kad jinai numirė. Mirštu iš džiaugsmo. *(Miršta)*

Polis Robsonas, likęs vienas, užspaudžia visiems skaisčiai mėlynas akis ir pabaigia dainą

POLIS ROBSONAS. O rytą iš miego saldaus atsikėlus,
Vėl pasaką gražią aš imsiu tau sekt —
Tu mik, mano miela, tu mik, mano lėle,
Prie tavęs aš budėsiu pernakt...

Įeina Alfredas ir uždega šviesas. Vizijos išsisklaido kaip rūkas

BIRUTĖ. O! Kaip aš norėčiau šitaip gyventi!
FRANAS. Nieko nėra geriau už gerą gyvenimą!
ALFREDAS. Išeikite iš salės. Tuoj prasidės! *(Išeina)*
BIRUTĖ. Tai gal jau ir pradedam gyventi naujoviškai.
FRANAS. Pradedam!

Abu įsibėgėja, tačiau tuo metu salėje pasirodo Zofija G. ir Demokratinio Jaunimo Himnas. Jie neša karstą su velionio Petro G. palaikais

ZOFIJA. Štai ir operacijos pabaiga.

Du Iškrypėliai pastato karstą ant scenos, o ponas Py jį pašventina

ZOFIJA. Kelkis, Petrai!
PETRAS *(išlipa iš karsto).* O! Kaip ilgai ir kietai aš miegojau... *(Skaniai nusičiaudėja)*
ZOFIJA. Įvyko klaida. Dovanok, Petrai.
PETRAS. Nieko nieko. Būna blogiau.
ZOFIJA. Ponas Franai. Prašom užimti vakuojančią velionio vietą.
FRANAS. Bet aš nenoriu!
ZOFIJA. Respublikos vardu!
BIRUTĖ. Franai! Aš bijau.
FRANAS. Bėk, brangioji, į Užkulisius. Tegu aš ir žūsiu, bet tu privalai gyventi. *(Pabučiuoja)* Augink mūsų kūdikėlį Polį Robsoną.

Birutė išbėga grakšti it kalnų ožys

ZOFIJA. Greičiau! Greičiau!
FRANAS. Iki pasimatymo! *(Atsigula į karstą)*
ZOFIJA. Ilgai aš laukiau tos minutės, išgama Franai B. *(Griežtai)* Ugnis!

Ponas Py padega karstą

FRANAS *(liepsnodamas).* Ką jūs padarėte? Be teismo!
ZOFIJA. Koksai gyvenimas, toksai ir galas!
PY. Gal reikėtų velionio atminimą pagerbti tylos minute?
ZOFIJA. Jokiu būdu. Žmonės ir taip nuobodžiauja.
PETRAS. O ką dabar daryti man?
ZOFIJA. Einam, Petrusėli, į Vyšnių Sodą. Aš tau turiu vieną tokį žodį tarti...
PETRAS. Kad aš bijau, Zosinėli. Aš nepratęs su jaunom mergaitėm.
ZOFIJA. Ir aš bijau, Petrusėli. Ir aš. Bet kad myliu tave beprotiškai...
PETRAS. Tąsyk jau einam.
PY. O aš? *(Ima kentėti)*
ZOFIJA. Tamsta galėsi būti sodininku.
PY. O, kaip man gerai! Einam greičiau.

Visi išeina greičiau

FRANAS. Taigi mane nugalabijo Zofija G. ir Demokratinio Jaunimo Himnas. Gal taip ir geriau, kas žino. Daug eibių pridariau begyvendamas. *(Užsirūko)* Tikras chamas buvau. Ir tik dabar galutinai supratau, kaip negerai išklysti iš kelio ir kaip gerai neišklysti. Tad kreipiuosi į visą čia susirinku-

sią jaunuomenę ir prašau: nekartokite mano klaidų. Nekartokite! Po tų žodžių aš numiriau.

Atbėga Įgaliotinis Alfredas

ALFREDAS. Aš aptikau pėdsakus! *(Išbėga)*

FRANAS. Guliu dabar numiręs ir galvoju — kodėl gi žmonės miršta? Juk gyventi taip gera!.. Ir apima sielą toks keistas keistas liūdesys... *(Susimąsto)*

Teatre — tylu. Girdėti, kaip plazda kulisai ir užsidega užuolaidos

Uždanga

1977—1991

turinys

GYVENIMAS
PO SNIEGU

(dviejų dalių priedas prie oro prognozės)

/ 7

MIRTIS UŽ STALO

(dviejų dalių suma)

/ 49

KITAIS METAIS

(dviejų dalių tautiška giesmė)

/ 101

BLINKUVA-2,
ARBA PO
DEŠIMTIES METŲ

(dviejų savaičių tęsinys)

/ 157

PAKELEIVINGI

(dviejų dalių tragiški vaizdai)

/ 219

JUOZAS ERLICKAS

GYVENIMAS PO SNIEGU

Pjesės

Redaktorė *R. Kubilienė*
Viršelio dailininkas *D. Paškevičius*
Meninis redaktorius *R. Orantas*
Techninė redaktorė *R. Lukaševičiūtė*
Korektorė *L. Abramavičienė*

Duota rinkti 1991 04 02. Pasirašyta spaudai 1991 06 10. S. L. Nr. 257. Leidinys 12703. Formatas 60×90/16. Popierius spaudos. Garnitūra „Baltika". 10 punktų. Ofsetinė spauda. 17,0 sąl. sp. l. 17,38 sąl. spalv. atsp. 15,14 apsk. leid. l. Tiražas 14 000 egz. Užsakymas 1931. Kaina 3 rb 50 kp

„Vagos" leidykla, 232600 Vilnius, Gedimino pr. 50
Spausdino „Aušros" spaustuvė, 233000 Kaunas, Vytauto pr. 23

Erlickas J.

Er-115 Gyvenimas po sniegu: Pjesės. — V.: Vaga, 1991. 266[2] p.

ISBN 4-415-00819-5

Knygoje spausdinamos naujos satyriko ir dramaturgo pjesės. „Gyvenimas po sniegu" — alegorinė komedija, kai sustoja laikas ir niekas nesikeičia. „Mirtyje už stalo" autorius vaizduoja tarybinį gyvenimą, kur neįmanoma išsigelbėti nuo absurdiško planingumo. „Kitais metais" — siužeto pagrindą sudaro pragaro pasiuntinio Dekanozovo vizitas į atgimstančią Lietuvą. „Blinkuva-2" — pastarųjų metų socialinio ir politinio gyvenimo realijų parodija. „Pakeleivingi" — pseudorealistinė pjesė, kurioje Franas B. ir Birutė K. persekioja ir nužudo Petrą G., bet Zofija jiems atkeršija Indijoje. Pjesės pasižymi sąmojumi, lakia fantazija, netikėtais siužetiniais posūkiais.

E $\frac{4702390201—087}{M852(08)—91}$ 55—91

UDK 888.2-2

3 rb 50 kp